

DOKTORI (PhD) ÉRTEKEZÉS

Szekeres Alexandra

Debrecen

2024

DEBRECENI EGYETEM
GAZDÁLKODÁSTUDOMÁNYI KAR

IHRIG KÁROLY GAZDÁLKODÁS- ÉS SZERVEZÉSTUDOMÁNYOK
DOKTORI ISKOLA

Doktori iskola vezető: **Prof. Dr. Balogh Péter** egyetemi tanár, DSc

NEMZETKÖZI SZÁMVITELI RENDSZEREK
KÖZÖTTI ÁTTÉRÉS PROBLÉMÁI,
TAPASZTALATAI, ILLETVE TOVÁBBI KÉRDÉSEI

Készítette:

Szekeres Alexandra

Témavezető:

Dr. habil. Orbán Ildikó

egyetemi docens

DEBRECEN

2024

A doktori értekezés betétlapja

NEMZETKÖZI SZÁMVITELI RENDSZEREK KÖZÖTTI ÁTTÉRÉS PROBLÉMÁI, TAPASZTALATAI, ILLETVE TOVÁBBI KÉRDÉSEI

Értekezés a doktori (PhD) fokozat megszerzése érdekében
a gazdálkodás- és szervezéstudományok tudományágban

Írta: **Szekeres Alexandra, okleveles közgazdász**

Készült a Debreceni Egyetem Ihrig Károly Gazdálkodás- és Szervezéstudományok Doktori
Iskolája keretében

Témavezető: **Dr. habil. Orbán Ildikó, egyetemi docens**

A doktori szigorlati bizottság:

elnök: Dr.

tagok: Dr.

Dr.

A doktori szigorlat időpontja: 20... ..

Az értekezés bírálói:

Dr.

Dr.

Dr.

A bírálóbizottság:

elnök: Dr.

tagok: Dr.

Dr.

Dr.

Dr.

Az értekezés védésének időpontja: 20... ..

NYILATKOZAT

Alulírott, Szekeres Alexandra (szül.: Debrecen, 1992.06.12.) büntetőjogi és fegyelemi felelősségem tudatában kijelentem és aláírással igazolom, hogy a doktori (Ph.D) fokozat megszerzése céljából benyújtott értekezésem kizárólag saját, önálló munkám.

Nyilatkozom továbbá, hogy:

- az Ihrig Károly Gazdálkodás- és Szervezéstudományok Doktori Iskola szabályzatát megismertem, és az abban foglaltak megtartását magamra nézve kötelezően elismerem;
- a felhasznált irodalmat korrekt módon kezeltem, a disszertációra vonatkozó jogszabályokat és rendelkezéseket betartottam;
- a disszertációban található másoktól származó, nyilvánosságra hozott vagy közzé nem tett gondolatok és adatok eredeti leőhelyét a hivatkozásokban, az irodalomjegyzékben, illetve a felhasznált források között hiánytalanul feltüntettem a mindenkori szerzői jogvédelem figyelembevételével;
- a benyújtott értekezéssel azonos, vagy részben azonos tartalmú értekezést más egyetemen, illetve doktori iskolában nem nyújtottam be tudományos fokozat megszerzése céljából.

Debrecen, 2024.03.11.

Szekeres Alexandra

RÖVIDÍTÉSEK JEGYZÉKE

EPS	Earnings per Share Egy részvényre jutó eredmény
HAS	Hungarian Accounting Standards A számvitelről szóló 2000. évi C. törvény
IAS	International Accounting Standards Nemzetközi Számviteli Standardok
IASB	International Accounting Standards Board Nemzetközi Számviteli Standard Testület
IFRS	International Financial Reporting Standards Nemzetközi Pénzügyi Beszámolási Standardok
MNB	Magyar Nemzeti Bank
NAV	Nemzeti Adó- és Vámhivatal
P/E	Price per Earnings Árfolyam/ Egy részvényre jutó eredmény
POC	Percentage of Completion method Teljesítményarányos elszámolás
ROA	Return On Asset Eszköz arányos jövedelmezőségi mutató
ROE	Return On Equity Saját tőke arányos jövedelmezőségi mutató
ROS	Return On Sales Árbevétel arányos jövedelmezőségi mutató
SEC	Securities and Exchange Commission Értékpapír- és Tőzsdefelügyelet
US GAAP	United States Generally Accepted Accounting Principles Amerikai Egyesült Államokban Általánosan Elfogadott Számviteli Alapelvek

Az értékezésben feldolgozott IFRS standardok:

IAS 8 – Számviteli politika, számviteli becslések változásai és hibák standard

IAS 12 – Nyereségadó standard

IAS 16 – Az Ingatlanok, gépek és berendezések megjelenítése, elszámolási, értékelési sajátosságai, közzétételre vonatkozó követelményei standard

IAS 36 – Eszközök értékvesztése standard

IAS 38 – Immateriális eszközök standard

IAS 40 – Befektetési célú ingatlanok standard

IFRS 1 – A Nemzetközi Pénzügyi Beszámolási Standardok első alkalmazása standard

IFRS 5 – Értékesítésre tartott befektetett eszközök és megszűnt tevékenységek standard

IFRS 9 – Pénzügyi instrumentumok

IFRS 15 – Vevői szerződésekből származó bevételek

IFRS 16 – Lízingek

TARTALOMJEGYZÉK

BEVEZETÉS.....	1
1. TÉMAFELVETÉS ÉS CÉLKITŰZÉS	4
1.1. Témafelvetés	4
1.2. Célkitűzések és hipotézisek	5
2. SZAKIRODALMI ÁTTEKINTÉS	8
2.1. Az IFRS-ekkel való szabályozás lényege és jelentősége.....	8
2.2. Az IFRS-eket alkalmazó államok átállási tapasztalatai globálisan.....	10
2.3. Az IFRS-eket alkalmazó államok átállási tapasztalatai az Európai térségben	17
2.4. Az IFRS-ek első alkalmazásának gyakorlata Magyarországon.....	20
2.4.1. Az IFRS-ek első alkalmazásának törvényi szabályozása Magyarországon.....	20
2.4.2. Az áttérő vállalatok köre	24
2.4.3. Az IFRS-ek első alkalmazásának legnagyobb kihívásai, illetve tapasztalatai	29
2.4.4. Az IFRS-ekre történő áttérés hatása a vállalati teljesítményre	33
2.5. IFRS 1 – A Nemzetközi Pénzügyi Beszámolási Standardok első alkalmazása.....	36
3. ANYAG ÉS MÓDSZER	42
3.1. Az adatgyűjtés folyamata és a vizsgált adatok köre	42
3.2. A vizsgálat módszertana	46
4. VIZSGÁLATI EREDMÉNYEK ÉS AZOK ÉRTÉKELÉSE	53
4.1. Az alapsokaság leíró statisztikai elemzése (H1 hipotézis vizsgálata)	53
4.2. Az eredményre ható tényezők leíró statisztikai elemzése, illetve eltéréseinek vizsgálata (H2 hipotézis vizsgálata)	63
4.2.1. A két különböző számviteli rendszerben kimutatott árbevétel leíró statisztikai elemzése, illetve eltérésének vizsgálata	63
4.2.2. A két különböző számviteli rendszerben kimutatott személyi jellegű ráfordítások leíró statisztikai elemzése, illetve eltérésének vizsgálata.....	68
4.2.3. A két különböző számviteli rendszerben kimutatott értékcsökkenési leírás leíró statisztikai elemzése, illetve eltérésének vizsgálata	73
4.2.4. A két különböző számviteli rendszerben kimutatott pénzügyi műveletek ráfordításainak leíró statisztikai elemzése, illetve eltérésének vizsgálata.....	79
4.2.5. A két különböző számviteli rendszerben kimutatott adóráfordítás leíró statisztikai elemzése, illetve eltérésének vizsgálata	83
4.2.6. A két különböző számviteli rendszerben kimutatott adózott eredmény leíró statisztikai elemzése, illetve eltérésének vizsgálata	89
4.3. Az eredményt befolyásoló tényezők összehasonlítása főkomponensanalízissel (H3 hipotézis vizsgálata).....	91

4.4. A jövedelmezőségi mutatók eltéréseinek vizsgálata (H4 hipotézis vizsgálata).....	109
4.5. Az áttérés ROE-re gyakorolt hatásának statisztikai vizsgálata (H5 hipotézis vizsgálata)	117
5. KÖVETKEZTETÉSEK ÉS JAVASLATOK.....	123
6. AZ ÉRTEKEZÉS FONTOSABB MEGÁLLAPÍTÁSAI, ÚJ ILLETVE ÚJSZERŰ EREDMÉNYEI	130
ÖSSZEFOGLALÁS	132
SUMMARY	136
IRODALOMJEGYZÉK	139
SAJÁT PUBLIKÁCIÓK JEGYZÉKE	148
TÁBLÁZATJEGYZÉK	150
ÁBRAJEGYZÉK	153
MELLÉKLETEK	155

BEVEZETÉS

A nemzetközi pénz- és tőkepiac globalizációjának folyamata a 20. század végén rendkívül felgyorsult. A globalizáció következményeként a számvitel nemzetközi harmonizációjának szükségessége egyre inkább előtérbe kerül. (BORBÉLY, 2012). A jelenlegi gazdasági életre jellemző gyors tőkeáramlás következtében a nemzeti határok egyre inkább jelentőségüket veszítik (BEKE, 2014), hiszen amint több joghatóság alá tartozó vállalkozás adatait vizsgáljuk, az ezen adatokból készült pénzügyi kimutatások összehasonlítása szinte lehetetlenné válik (LAKATOS et al., 2013).

A különböző elvek szerint elkészített beszámolók különösen megnehezítik a vállalkozások, a tulajdonosok, a befektetők, az egyéb döntéshozók, illetve a hatóságok számára egyaránt a vállalatok vagyoni, pénzügyi, jövedelmezőségi helyzetének megítélését (BARTHA et al., 2013). A gazdasági változások erősítik annak igényét, hogy a gazdaság legfőbb kommunikációs nyelvének, azaz a számvitel egységesítésére szükség van annak érdekében, hogy a különböző országokban befektetni szándékozók össze tudják mérni az egyes vállalatok teljesítményét (BEKE, 2013). Az egységesítési törekvéseknek az eddig ismertetett előnyök mellett vannak akadályozó tényezői is, amelyekkel meg kell küzdeni a harmonizáció során. Ilyen nehézségek például az egyes országok gazdasági, kulturális, hagyományból és jogi szabályozásból eredő különbségei (CHAUDHRY et al., 2016).

Összességében elmondható, hogy a világban lezajló gazdasági folyamatok feltétlenül szükségessé teszik a standardizálást, és ebből kifolyólag jogosan megkérdőjelezhető a nemzeti szabályozórendszerek létjogosultsága (LAWRENCE, 1996; BORBÉLY, 2012).

Az IFRS-ek (International Financial Reporting Standards – Nemzetközi Pénzügyi Beszámolási Standardok, továbbiakban: IFRS-ek), és egyben az Európai Unió fontos célja is egyben, hogy a vállalatok beszámolóit nemzetközi viszonylatban is összehasonlíthatók legyenek, így lehetőséget nyújtanak például különböző országokban működő vállalkozások összemérésére a potenciális befektetők számára (PÁL, 2006).

Ennek érdekében az Európai Unió az 1606/2002. EK rendelet értelmében 2005-től kötelezően előírta a tagállamai számára, hogy a tőzsdén jegyzett vállalatok a konszolidált pénzügyi kimutatásukat az IFRS-ekkel összhangban kötelesek elkészíteni (1606/2002. EK rendelet).

Bár megfigyelhető a különböző számviteli rendszerek egymáshoz való közelítése, illetve, hogy a hazai törvények folyamatos módosításával Magyarország igyekszik követni a nemzetközi előírásokat, ennek ellenére egyértelműen megállapítható, hogy a magyar, illetve a nemzetközi beszámolási szabályok között olyan jelentős különbségek vannak jelenleg is, amelyek miatt a

két különböző eljárás szerint készített beszámolók adatai lényeges eltérést mutathatnak. Éppen ebből következően játszik fontos szerepet a vállalkozások életében annak megfontolása, hogy érdemes-e áttérniük az IFRS-ekre, illetve, hogy előnyt jelenthet-e számukra hosszútávon ez a döntés.

A Magyarországon 2016. január 1.-jétől hatályos számviteli törvénymódosítás is megerősíti azt a megállapítást, hogy a 2000. évi C. törvény harmonizációja a nemzetközi és uniós szabályozási rendszerekhez folyamatos. Az Európai Unió megengedi a tagállamok számára, hogy a korábban említett, tőzsdén jegyzett vállalatokon túl más vállalkozási körök számára is előírja az IFRS-ek alkalmazását, vagy erre választási lehetőséget adjon.

Véleményem szerint a két számviteli rendszer közötti különbségeket, kiemelve az egyes rendszerek előnyeit és hátrányait, kizárólag úgy lehet megvizsgálni, ha azt az IFRS-ek első alkalmazásának évében tesszük. Ezáltal ugyanazon adatok alapján van lehetőségünk különböző vizsgálatokat, elemzéseket elvégezni a két számviteli rendszer összehasonlításának tekintetében, hiszen az első alkalmazás évében kötelező mindkét számviteli rendszer szerinti adatokat feltüntetni a beszámolóban.

Az alkalmazás során felmerülő hatások megállapítása valós vállalati példákon keresztül történik, ezáltal lehetőség nyílik javaslatételre a vállalatok számára, hogy érdemes-e áttérniük az IFRS-ekre, illetve, hogy előnyt jelenthet-e számukra hosszútávon ez a döntés. A doktori kutatómunkám jelentősége elsősorban abban rejlik, hogy az elvégzett vizsgálatok és elemzések minden IFRS-ekre áttért magyarországi vállalatra, vagyis a teljes alapsokaságra kiterjedt.

A doktori kutatómunka során a vizsgált alapsokaságot két csoportra bontottam, amelyhez három, eszközökkel szoros összefüggésben álló csoportosítási ismérvet, a magyar számviteli szabályok szerint készített éves beszámoló adataiból számított eszközszerkezeti és -kihasználási mutatókat választottam. A kiválasztásnál elsődleges szempont volt, hogy olyan csoportosítási ismérveket használjak, amelyek szoros összefüggésben állnak a vállalati eredmény alakulásával, és emellett megfelelően jellemzik a vállalatok tevékenységeit is. A Befektetett eszközök aránya mutató a vállalatok melléktevékenységeire utalnak, ugyanis az magába foglalja a hosszú távú befektetési tevékenységre utaló vagyonelemeket is. A Készletek aránya mutató alkalmazását az indokolta, hogy a forgóeszközök közül a készletek jellemzik leginkább egy vállalat főtevékenységét, emiatt tekinthető a készletek aránya egy tevékenység-specifikus tényezőnek. Ezen kívül fontos kiemelni, hogy a készleteket lehet a leghosszabb idő alatt pénzzé tenni, és ez a forgóeszköz-elem van a leghosszabb ideig lekötve a működésben is, ami jellemzően magasabb kockázattal és működési költségekkel jár. Ezen túlmenően az Eszközök forgási sebessége mutató használata mellett döntöttem, mert egyrészt

ez a mutató fejezi ki azt, hogy milyen hatékony az eszközök kihasználtsága, vagyis a vállalati vagyon bevételgeneráló képessége, a bevétel pedig az eredmény képződésének egyik kulcsfontosságú tényezője. Másrészt ez a mutató a Du-Pont mutatószámrendszer egyik fontos, a ROE mutató értékét befolyásoló alkotóeleme, amelynek összefüggésein alapszik a doktori kutatómunkám, illetve a kutatási eredmények jelentős része.

1. TÉMAFELVETÉS ÉS CÉLKITŰZÉS

1.1. Témafelvetés

Napjainkban a társaságok pénzügyi kimutatásai elkészítésének legfontosabb célja leginkább a vállalatok belső és külső érintettjei, különösen a potenciális befektetők számára történő információnyújtás, ezért is vált szükségessé a számvitel, illetve az összehasonlítást lehetővé tevő pénzügyi kimutatások standardizált rendszerének kialakítása. A 2000. évi C. törvény és az azóta bekövetkezett változásai igyekeznek követni az Európai Unió számviteli szabályozásának elveit, amelyek szintén folyamatosan változnak évről évre.

Az Európai Unióhoz való csatlakozását követően Magyarországra, mint tagállamra is érvényessé vált az 1606/2002. számú rendelet a nemzetközi számviteli standardok alkalmazásáról, amelyet az Európai Parlament és az Európai Unió Tanácsa fogadott el 2002. július 19-én (BEKE, 2014). Az Európai Unió döntése értelmében 2005-től a tőzsdén jegyzett vállalatok számára a konszolidált beszámolójuk elkészítésénél kötelező az IFRS-ek alkalmazása a nemzetközi (uniós és globális szintű) összehasonlíthatóság növelése érdekében (ALEXANDER–NOBES, 2013).

A következő fontos mérföldkő az IFRS-ek hazai bevezetésének szempontjából a Nemzetközi Pénzügyi Beszámolási Standardok egyedi beszámolási célú bevezetésével összefüggő, valamint egyes pénzügyi tárgyú törvénymódosításokról szóló 2015. évi CLXXVIII. törvény megalkotása, amelyet az Országgyűlés 2015. november 29-én fogadott el. A törvény előírásainak megfelelően a magyarországi vállalatok bizonyos köreinek kötelező, más gazdálkodók számára pedig lehetőség az IFRS-ek alkalmazása az egyedi pénzügyi kimutatások elkészítése során.

Tekintettel arra, hogy az IFRS-ek alkalmazása az egyedi beszámoló készítés folyamán Magyarországon még csak 2016 óta lehetőség, és azóta egyre több vállalkozás számára kötelezettség is, így egyértelműen megállapítható a téma időszerűsége, aktualitása, mivel ez egy olyan valós vállalati problémakör, amely jelenleg foglalkoztatja a piaci szereplőket. Ennek az egyik legfontosabb oka, hogy minden tulajdonosi, hatósági, illetve befektetői döntéshozatal elsősorban az egyedi beszámolók alapján történik, így kulcsfontosságú a kérdés, hogy azok az IFRS-ek előírásai szerint készülnek-e.

Továbbá szintén a téma aktualitását erősíti az a tény, hogy bár számos szerzőnek jelent meg tanulmánya a magyar számvitel és az IFRS-ek közötti megjelenítési és értékelési különbségekről, az áttérésről, valamint annak hatásairól az elmúlt időszakban, viszont tudomásom szerint a magyar számviteli törvény előírásainak alkalmazásáról az IFRS-ekre való

áttérés, illetve annak hatásainak konkrét vállalati adatokra építő vizsgálata (az áttérő vállalatok teljeskörű adatbázisát tekintve) témakörben jelenleg még nem készült doktori disszertáció Magyarországon.

ORBÁN – KISS (2018) kutatásuk során meghatározták azoknak a vállalatoknak a körét, amelyek számára az egyedi pénzügyi kimutatásaik elkészítése során kötelező vagy lehetőség az IFRS-ek alkalmazása. Továbbá a szerzők megvizsgálták az IFRS-ek első alkalmazásából eredő lehetséges hatásokat, illetve körvonalazták az áttéréssel kapcsolatban felmerülő problémákat és kérdéseket.

MADARASINÉ SZIRMAI – SZÖLLŐSINÉ SZÉP (2018) tanulmányuk keretében azt mutatják be, hogy az IFRS-ekre történő átállás következtében milyen módosítások válhatnak szükségessé a statisztikai adatszolgáltatás szempontjából. Ez abból adódik, hogy a magyar szabályozástól eltérő megjelenítési és értékelési különbségek jelentős hatást gyakorolhatnak a KSH által számított egyes makrogazdasági mutatókra. A tanulmány legfontosabb megállapításaként azt emelném ki, hogy a statisztikusok által átalakított társasági adóbevallás, illetve az évközi és éves kérdőívek, jelentések IFRS-ekhez történő igazítása még csak az első lépéseket jelentik a vállalatok IFRS-ekre történő átállásából fakadó feladatok tekintetében.

A doktori kutatásom legfontosabb kutatási előzménye a Debreceni Egyetem Gazdaságtudományi Kar Számviteli és Pénzügyi Intézetében 2020-ban elkezdődő kutatás, amelynek keretein belül megvalósult az összes, IFRS-t alkalmazó magyarországi vállalat vizsgálata.

ORBÁN et al. (2022) a tanulmányukban egy átfogó vizsgálat eredményeit mutatják be, amelynek célja egy teljeskörű hatásvizsgálat az IFRS-ek első alkalmazásának tekintetében a magyarországi vállalatok egyedi beszámolóira vonatkozóan. A kutatás további célja annak meghatározása, hogy a megjelenítésre és értékelésre irányuló standardokban rejlő választási lehetőségekkel mennyire éltek az áttérő vállalkozások az átállás évében. A tanulmány egyik legfontosabb megállapítása, hogy az áttérő vállalatok a szabályozás nyújtotta választási lehetőségek közül a legtöbb esetben azt választották, amely a legközelebb állt a magyar számviteli szabályozáshoz.

1.2. Célkitűzések és hipotézisek

A kutatásom elsődleges célja a magyar számviteli törvény szerinti beszámolásról az IFRS-ekre történő áttérés hatásainak vizsgálata az egyedi beszámolók tekintetében. A doktori disszertációm az áttérés hatásainak vonatkozásában az eredmény, az eredményre hatók tényezők, valamint a jövedelmezőségi helyzet részletes vizsgálatára fókuszál. Ennek oka az

IFRS-ekben jelenlévő kiemelkedő jelentőséggel bíró befektetői szemlélet, ugyanis véleményem szerint a befektetői érdek elsősorban a vállalati eredmény alakulásához kötődik, többek között az osztalékfizetés vagy az adózás vonatkozásában.

Ebből adódóan a doktori kutatásom során négy fő kutatási célt (C1, C2, C3, C4) fogalmaztam meg:

C1: Az IFRS-ekre áttérő vállalatok eszközszerkezetük alapján történő csoportokra bontása a magyar számviteli beszámolójuk szerint, valamint a csoportok legfőbb ismérveinek jellemzése.

C2: Az IFRS-ekre áttérő vállalatok eredményének, illetve az eredményre ható tényezőknek a vizsgálata a két különböző számviteli környezetben.

C3: Az IFRS-ekre áttért vállalatok jövedelmezőségi helyzetének, valamint befektetői értékítéletének vizsgálata az IFRS-ekre való átállás következtében.

C4: Az IFRS-ekre való áttérés eltérő eszközszerkezetű vállalati mintasokaságokra gyakorolt hatásainak kimutatása.

Fontos azonban kiemelni, hogy a kutatás nem terjed ki az áttérő vállalatok eszközszerkezetének részletes vizsgálatára, kizárólag a vállalatok csoportra bontásához szükséges eszközszerkezeti és -kihasználási mutatók kerülnek kiszámításra.

A doktori kutatásomhoz megfogalmazott célkitűzésekhez igazodva öt hipotézist (H1, H2, H3, H4, H5) állítottam fel, amelyek az alábbiak:

H1: Eszközszerkezeti és -kihasználási mutatók alapján az IFRS-ekre áttért vállalatok jól elkülöníthető, homogén csoportokba bonthatók az utolsó közzétett magyar számviteli törvény előírásai szerint készült éves beszámoló adatok alapján.

H2: Az Adózott eredményt (Nettó eredményt) meghatározó tényezők legalább fele szignifikánsan eltér a két számviteli rendszerben.

H3: A magyar számviteli törvény, illetve az IFRS-ek előírásai szerint kimutatott Adózott eredményt (Nettó eredményt) eltérő tényezők befolyásolják szignifikánsan az áttérés évében.

H4: Az áttért vállalatok magyar számviteli törvény, illetve az IFRS-ek szabályai szerint készült beszámoló adataiból számított

H4a: árbevétel arányos jövedelmezőségi mutatói (Return On Sales - ROS),

H4b: eszköz arányos jövedelmezőségi mutatói (Return On Asset - ROA),

H4c: saját tőke arányos jövedelmezőségi mutatói (Return On Equity - ROE)

szignifikánsan eltérnek az áttérés évében.

H5: Az IFRS-ekre való áttérés szignifikánsan torzítja a befektetói értékítéletet leginkább meghatározó jövedelmezőségi rátát, a ROE mutatót.

Az értekezésem során kitűzött kutatási célok és a felállított hipotézisek kapcsolatát az 1. táblázatban foglaltam össze.

1. táblázat: A kutatási célok és hipotézisek összefoglaló táblázata

Célok	Hipotézisek
C1: Az IFRS-ekre áttérő vállalatok eszközszerkezetük alapján történő csoportokra bontása a magyar számviteli beszámolójuk szerint, valamint a csoportok legfőbb ismérveinek jellemzése.	H1: Eszközszerkezeti és -kihasználási mutatók alapján az IFRS-ekre áttért vállalatok jól elkülöníthető, homogén csoportokba bonthatók az utolsó közzétett magyar számviteli törvény előírásai szerint készült éves beszámoló adatok alapján.
C2: Az IFRS-ekre áttérő vállalatok eredményének, illetve az eredményre ható tényezőknek a vizsgálata a két különböző számviteli környezetben.	H2: Az Adózott eredményt (Nettó eredményt) meghatározó tényezők legalább fele szignifikánsan eltér a két számviteli rendszerben.
	H3: A magyar számviteli törvény, illetve az IFRS-ek előírásai szerint kimutatott Adózott eredményt (Nettó eredményt) eltérő tényezők befolyásolják szignifikánsan az áttérés évében.
C3: Az IFRS-ekre áttért vállalatok jövedelmezőségi helyzetének, valamint befektetói értékítéletének vizsgálata az IFRS-ekre való átállás következtében.	H4: Az áttért vállalatok magyar számviteli törvény, illetve az IFRS-ek szabályai szerint készült beszámoló adataiból számított H4a: árbevétel arányos jövedelmezőségi mutatói (Return On Sales - ROS), H4b: eszköz arányos jövedelmezőségi mutatói (Return On Asset - ROA), H4c: saját tőke arányos jövedelmezőségi mutatói (Return On Equity - ROE) szignifikánsan eltérnek az áttérés évében.
	H5: Az IFRS-ekre való áttérés szignifikánsan torzítja a befektetói értékítéletet leginkább meghatározó jövedelmezőségi rátát, a ROE mutatót.
C4: Az IFRS-ekre való áttérés eltérő eszközszerkezetű vállalati mintasokaságra gyakorolt hatásainak kimutatása.	H2, H3, H4, H5

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

A célkitűzéseim megvalósításához, illetve a felállított hipotézisek bizonyításához különböző statisztikai módszereket alkalmaztam, amelyet részletesen a 3. *Anyag és módszer fejezetben* ismertetek.

2. SZAKIRODALMI ÁTTEKINTÉS

2.1. Az IFRS-ekkel való szabályozás lényege és jelentősége

Az IFRS-ek bevezetésével, első alkalmazásával kapcsolatos kutatások során a szerzők az IFRS-ek célját és jelentőségét különböző nézőpontokból közelítik meg. Számos különbség tárható fel a kutatások között, hogy a szerzők miért tartják fontosnak az IFRS-ek alkalmazását, illetve annak előnyeit.

A közép- és kelet-európai országok a feltörekvő, átmeneti országok közé sorolható gazdaságok, amelyek az 1990-es években kiléptek a keleti blokk uralmából, és arra törekedtek, hogy az Európai Unió tagállamaivá váljanak (HOSKISSON et al., 2000). Bár mindegyik országnak megvan a maga sajátos kultúrája, a közép- és kelet-európai országok közös tapasztalata, hogy legalább két generáción keresztül parancsgazdaságként működtek a Szovjetunió befolyási övezetében (BORKER, 2012). Az elmúlt három évtizedben Közép- és Kelet-Európa gyors és forradalmi gazdasági fejlődésen ment keresztül. A visegrádi csoport országai (Csehország, Magyarország, Lengyelország és Szlovákia) rendkívül érdekesek ebből a szempontból (ZÁVODNY – PROCHÁZKA, 2023). Az általánosan pozitív gazdasági helyzet ellenére a visegrádi csoport országain belül egyes intézmények továbbra is fejletlenek, és a központi tervgazdaság örökségével küzdenek (LUKAC et al., 2022). Az Európai Unió és a globális pénzügyi közösség által történő nagyobb mértékű elfogadás felé való átmenet során a közép- és kelet-európai országoknak a jelek szerint kiváló okuk van arra, hogy az IFRS-eket a pénzügyi beszámolóinak alapjává tegyék (FEKETE et al., 2008).

BEKE (2011) meglátása szerint a világgazdaság folyamatos változásai és állandóan gyorsuló mozgása meghatározza és befolyásolja az üzleti életet annak minden aspektusában. A globalizáció következménye és egyben követelménye is, hogy az üzleti kommunikáció nyelvezetét egységesíteni kell. CSEBFALVI (2012) megfogalmazása alapján a rendkívül versenyképes üzleti környezet megköveteli a vállalatoktól, hogy világos és áttekinthető üzleti stratégiát hozzanak létre, és a számvitelnek is ezen stratégia részét kell képeznie, ezáltal segítve az egyes vállalkozásokat üzleti céljaik elérésében.

VÁGNER (2021) szerint a szélesedő világgazdaságban a befektetők érdeke, hogy a különböző országokban működő vállalatok teljesítményét össze tudják hasonlítani. A különböző országok eltérő számviteli szabályai szerint készült beszámolók nem adnak egyértelmű képet a gazdálkodókról. Ahhoz, hogy a tőketulajdonosok a befektetési lehetőségek közül ki tudják választani a leginkább jövedelmezőt, szükség van egy egységes rendszerre, amiben a lehetőségeket összemérhetik. Ezért szükségessé vált egy egységesebb számviteli rendszer

kidolgozása. A befektetői és pénzügyi folyamatok növekvő globalizációja következtében a nemzetközi befektetőknek olyan pénzügyi információkat szükséges szolgáltatni, amelyek egységesített és harmonizált számviteli standardokon és eljárásokon alapulnak (FINCH, 2007; BEKE, 2010).

WILLIAMS – HEVESI (2015) megfogalmazása szerint napjainkban, különösképpen a jelenlegi pénzügyi, illetve energiaválság idején, a magyarországi vállalatok kétségbeesetten törekszenek arra, hogy versenyképesek maradjanak, és fenntartható gazdasági fejlődési szintet érjenek el. A nemzetközi számviteli standardok megalkotása egy új, globális módszer az egységes üzleti információs rendszerek kialakítására, amelyek lehetőséget adnak a pénzügyi harmonizációra világszerte, illetve Magyarországon is.

A potenciális befektetők, illetve egyéb piaci szereplők folyamatosan olyan gazdasági döntésekkel szembesülnek, amelyek megkövetelik a pénzügyi információk összehasonlíthatóságát, és ennek alapját a számviteli beszámolók képezik, mint elsődleges információforrás (1. ábra) (RÓZSA, 2015).

1. ábra: A számviteli beszámolóban szereplő információk érintettjei

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

A beszámoló adatainak harmonizációja nélkül a pénzügyi kimutatásokban nem különíthetők el a vállalatok közötti valós gazdasági különbségek a számviteli szabályozásból eredő eltérésektől. A harmonizációt a különböző nézőpontok, alapelvek egyeztetéseként használják, ami praktikusabb, mint az egységesség olyan szempontból megközelítve, hogy az

rákényszerítheti egy ország vagy állam számviteli szabályozási rendszerét az összes többi nemzetgazdasági egységre (ORBÁN, 2017).

MIRZA – HOLT (2011) szerint pedig az IFRS-ek jelentősége elsősorban abban rejlik, hogy képes elősegíteni a globális üzleti, pénzügyi folyamatokat, illetve befektetéseket azáltal, hogy egy egységes, közös nyelvet biztosít a számviteli beszámolóhoz. Ebből adódóan az IFRS-eket alkalmazó vállalatok az egységes pénzügyi kimutatások elkészítésével könnyebben informálhatják a potenciális befektetőiket, hitelezőiket, illetve egyéb érdekelt felhasználókat, ezzel elősegítve számukra a könnyebb és megalapozottabb döntéshozatalt. Ezen kívül az IFRS-ekre történő átállás elősegítheti a pénzügyi beszámolók átláthatóságát, valamint a pénzügyi piacok iránti bizalom kiépítését.

Az előző megállapításokkal szemben BOGÁTH (2018) szerint az egységes számviteli rendszer alkalmazása a vállalatok számára nagymértékben egyszerűsíti a pénzügyi kimutatások elkészítését, illetve csökkenti az ahhoz kapcsolódó adminisztratív jellegű költségeket is. Ezen túlmenően az IFRS-ekre történő áttérés hozzájárul a pénzügyi beszámolás minőségének javításához azáltal, hogy egyértelmű iránymutatást ad a vállalatok számára a számviteli beszámolók összeállítására vonatkozóan. Ez lehetővé teszi a pénzügyi kimutatásokban előforduló hibák és csalások megelőzését, ezáltal biztosítva a beszámolóban szereplő információk pontosságát, valódiságát, illetve megbízhatóságát (BEKE, 2010; BOGÁTH, 2018).

Összességében megállapítható, hogy az IFRS-ek alkalmazásának jelentősége abban rejlik, hogy képes elősegíteni a pénzügyi beszámolás során a vállalatok közötti átláthatóságot és összehasonlíthatóságot, amely multiplikátorhatással bír a gazdasági növekedésre, illetve stabilitásra (VÁGNER, 2021).

2.2. Az IFRS-eket alkalmazó államok átállási tapasztalatai globálisan

Az IFRS-ek alkalmazása leginkább a különböző országokban működő multinacionális nagyvállalatok számára kulcsfontosságú, ugyanis biztosítja számukra, hogy olyan számviteli beszámolót állítsanak össze, amely a nemzetközi elvárásokon túl megfelelnek annak a nemzeti beszámolási szabályrendszernek is, ahol folytatják a vállalkozási tevékenységüket (MACKENZIE et al., 2014).

Már a 2017-ben elvégzett felmérések szerint a világ országainak 93%-a alkalmazta kisebb-nagyobb mértékben az IFRS-eket, továbbá az államok 83%-a írta elő kötelezően a tőzsdei vállalatok számára az IFRS-ekre történő átállást. Az IFRS-ek bevezetése egyértelműen javítja a számviteli beszámolók összehasonlíthatóságát, a pénzügyi információk következetességét,

amely lehetővé teszi, hogy versenyképesebbé és nyitottabbá váljanak az alkalmazó országok piacai a külföldi befektetők, valamint a tőkepiacok számára (LUKÁCS, 2017).

Az IASB-t (International Accounting Standards Board – Nemzetközi Számviteli Standard Testület, továbbiakban: IASB) azzal a céllal hozták létre, hogy egységes, magas színvonalú pénzügyi beszámolási rendszert dolgozzon ki, annak érdekében, hogy elősegítse az IFRS-ek világszerte történő alkalmazását. Ennek eredményeként közel 130 ország vezette be az IFRS-ek kötelező vagy önkéntes alkalmazását (BANSAL, 2023).

Az IFRS-ek térhódítása egyre erőteljesebb az egész világon, az IFRS-ek szabályait befogadó országok száma folyamatosan növekszik (2. táblázat).

2. táblázat: Az IFRS-eket alkalmazó államok térségként

Közel-Kelet/Afrika	Ázsia/ Csendes óceáni térség	Amerika	Európa/ Közép-Ázsia	
Botswana	Ausztrália	Argentína	Ausztria	Magyarország
Dél-Afrikai Köztársaság	Brunei	Bahama-szigetek	Banglades	Makedónia
Egyiptom	Dél-Korea	Barbados	Belgium	Málta
Ghána	Fülöp-szigetek	Brazília	Bulgária	Moldova
Irán	India	Costa Rica	Ciprus	Németország
Izrael	Indonézia	Chile	Csehország	Norvégia
Jordánia	Japán	Dominikai Köztársaság	Dánia	Oroszország
Kenya	Kína	Ecuador	Egyesült Királyság	Örményország
Kuvait	Malaysia	Gujana	Észtország	Portugália
Malavi	Nepál	Guatemala	Franciaország	Románia
Mauritius	Sri Lanka	Haiti	Finnország	Spanyolország
Namíbia	Szingapúr	Honduras	Görögország	Svájc
Nigéria	Taiwan	Jamaica	Gruzia	Svédország
Omán	Thaiföld	Kanada	Horvátország	Szlovénia
Pakisztán	Új-Zéland	Kajmán-szigetek	Hollandia	Szlovákia
Szaúd-Arábia		Mexikó	Írország	Tádzsikisztán
Tunézia		Panama	Kirgizisztán	Törökország
Zimbabwe		Pápua Guinea	Lengyelország	Ukrajna
		Peru	Lettország	Üzbegisztán
		Trinidad és Tobago	Litvánia	
		Uruguay	Luxemburg	
		USA		
		Venezuela		

Forrás: Saját szerkesztés BOGÁTH (2018) alapján

A 2. táblázatban szereplő államok közül Ciprus az egyetlen ország, amely minden olyan vállalat számára kötelezően előírja az IFRS-ek alkalmazását, amelyek számviteli beszámolásra kötelezettek (SIPOS, 2020a).

Az IFRS-ek első alkalmazásával kapcsolatban számos kutatás jelent meg globális szinten, amelyeket a 2. táblázatban szereplő térségenként, illetve annak sorrendjében kívánok bemutatni.

A **Közel-Keleti térség** államai közül Szaúd-Arábiában jelent meg az egyik legtöbb kutatás és tanulmány az IFRS-ek első alkalmazásának tapasztalatai, illetve hatásai tekintetében. A szaúd-arábiai tőzsdén jegyzett vállalatok számára az IFRS-ekre történő áttérés volt az egyik legfontosabb fordulópont a pénzügyi beszámolás minőségének terén. A kutatás eredményeire alapozva megállapításra került, hogy az átállás lehetővé teszi a szabályozók, hatósági szervek és a döntéshozók számára a bizonytalanság és az aszimmetrikus információk mérséklését, továbbá biztosítja a legmagasabb szintű átláthatóságot és az információk megbízhatóságát a pénzügyi beszámolás során (ALRUWAILI et al., 2023). KATEB – BELGACEM (2023) tanulmánya az IFRS-ek alkalmazásának hatását vizsgálja a Szaúd-Arábiában működő, 135 vállalat pénzügyi teljesítményére vonatkozóan. A kutatás a 2017-ben megvalósuló kötelező átállás előtti és utáni időszakot elemzi. Az IFRS-ek kötelező alkalmazása szignifikánsan torzította a jövedelmezőségi mutatókat (ROA, ROE) a vizsgált minta esetében, amely elsősorban olyan tényezőknek tudható be, mint az átállási költségek, a számviteli módszerek változásai, az egyedi nemzeti gyakorlatok, valamint a képzett könyvelők hiánya. Ezzel szemben TLEMSANI et al. (2023) kutatási eredményei alapján megállapította, hogy az IFRS-ekre történő átállás kedvező hatást gyakorol a vizsgált tizenegy iparág tőzsdén jegyzett vállalat pénzügyi kimutatásaira. A szerzők szerint az átállás előnyeit a vállalatokon kívül a számviteli információk felhasználói, a szakemberek, a kutatók és a szabályozók is érzékelik.

Az **Afrikai térség** tekintetében is sok tanulmány foglalkozott az IFRS-ekre történő áttéréssel. Kenyában jelenleg is intenzív átalakulás zajlik a pénzügyi beszámolás vonatkozásában. Az IFRS-ek alkalmazásának hatására csökkent a kockázat a pénzügyi döntéshozatal során, valamint jelentősen javult a pénzügyi beszámolóban szereplő adatok minősége (MAINA et al., 2023). QUEKU et al. (2023) tanulmányukban az IFRS-ek bevezetésének az adóbevételekre, illetve az adópolitikára gyakorolt hatását vizsgálták hat afrikai országban, amelyek a következők: Botswana, Ghána, Namíbia, Nigéria, Sierra Leone, valamint a Dél-Afrikai Köztársaság. A szerzők a kutatásuk során az adóbevételek alakulását makro és nemzetközi szinten egyaránt vizsgálták az 1996-tól 2020-ig terjedő éves adatok felhasználásával. A kutatás eredményei azt mutatták, hogy az IFRS-ek alkalmazása jelentős kockázatot jelenthet az adóbevételek mozgósítására Afrikában, amint azt a témával kapcsolatos korábbi, negatív, hosszú távú becslések is előre jelezték. Az eredmények rövid távú, pozitív hatásokat is feltártak az áttérésre vonatkozóan, amely az adózás és általában az IFRS-ek bevezetésének országon

átívelő heterogenitásából fakadhat. Ezt megerősítik mind az országszintű elemzések, mind az adóbevételek alakulásának vizsgálata az IFRS-ekre történő áttérés előtti és utáni időszakban. Az IFRS-nek való megfelelés befolyásolhatja a nem megfelelő adóbevallások kockázatát, és megkérdőjelezheti az adóbevételek mozgósítására irányuló erőfeszítéseket, ezáltal ronthatja az adóbevételi célokat. OKECHUKWU (2023) kutatásának fő célja az volt, hogy megvizsgálja az IFRS-ek bevezetésének hatását a nigériai tőzsdén jegyzett egészségügyi vállalatok által kimutatott eredményre vonatkozóan. A tanulmány 18 éves, 2003-tól 2020-ig tartó időszakra, az IFRS-ek bevezetése előtti és utáni kilenc évre terjedt ki. A szerző arra a következtetésre jutott, hogy az IFRS-ek átvétele jelentős pozitív hatással van a nigériai tőzsdén jegyzett egészségügyi vállalatok által megjelenített bevételeinek, illetve kimutatott eredményeinek alakulására. Ez alapján a szerző legfőbb javaslata, hogy a szabályozó hatóságok ösztönözzék és írják elő az IFRS-ek alkalmazását a tőzsdén jegyzett vállalatokon kívül további vállalati körök számára is. Ezzel szemben OVHARHE – ABADA (2023a) és OVHARHE – ABADA (2023b) kutatási eredményei azt igazolják, hogy a nigériai GAAP vonzóbb és ígéretesebb a részvényesek számára, mint az IFRS-ek. Továbbá a szerzők megállapították azt is, hogy az IFRS-ek alkalmazása kedvezőbb a hosszú távú hitelezők számára, mint a nigériai GAAP. A tanulmány a nigériai tőzsdén jegyzett olaj- és gázipari vállalatok beszámoló adatait vizsgálta a 2006 és 2017 közötti időszakban, amely az IFRS-ek bevezetése előtti és utáni időszakot foglalja magába. A szerzők legfontosabb következtetésként azt fogalmazták meg, hogy a nigériai GAAP-hez képest az IFRS-ek alkalmazása során nincs jelentős különbség a pénzügyi kimutatásokban és annak minősége tekintetében. OSAMWONYI et al. (2023) kutatása során Dél-Afrikai Köztársaság és Nigéria legnagyobb piaci kapitalizációval rendelkező tőzsdén jegyzett vállalatait vizsgálta. A kutatás során az IFRS-ek alkalmazásának hatását vizsgálták az egy részvényre jutó eredmény (EPS), az egy részvényre jutó könyv szerinti érték, valamint a részvényenkénti osztalék vonatkozásában. A szerzők megállapították, hogy a vizsgált piaci mutatók alakulása alapján a befektetők számára kedvező az IFRS-ek alkalmazása.

Az IFRS-ek első alkalmazásának gyakorlata jelentősen eltér az **Ázsiai – Csendes óceáni térség** különböző országaiban. SHOBHA – ANTO (2023) azt vizsgálták, hogy a dél-ázsiai országok milyen mértékben alkalmazzák vagy közelítik a nemzetközi standardokat. A szerzők a kutatásuk során Afganisztán, Banglades, Bhután, Maldív-szigetek, Pakisztán, India, Srí Lanka és Nepál áttérési folyamatát, illetve annak szintjét vizsgálta, amelynél megállapította, hogy az alkalmazás általános szintje rendkívül eltérő a vizsgált országokban. Míg Afganisztán, Banglades, Bhután, Maldív-szigetek és Pakisztán hivatalosan is az IFRS-ek teljeskörű bevezetése mellett döntött, addig India, Srí Lanka és Nepál csupán az IFRS-ekkel való konvergenciát fogadta el. A tanulmány legfontosabb következtetése, hogy a dél-ázsiai országok

túlnyomó többsége sikeresen megvalósította az IFRS-ek legfontosabb célját, a pénzügyi kimutatások összehasonlíthatóságát.

India számos problémába ütközött a lokális számviteli rendszer és az IFRS-ek konvergenciájának folyamata során. Az egységesítési folyamat eredményeképpen megalkották az úgynevezett Indiai Számviteli Standardokat (ADHIKARI et al., 2021). Indian Accounting Standards – Ind-AS), amely kiküszöböli a számviteli eljárások és politikák közötti eltéréseket, és elősegíti a pénzügyi kimutatások összehasonlíthatóságát (. RASHMI – CHOUGULE (2023) kutatásának legfőbb célja az IFRS-ek bevezetésének az indiai vállalatok pénzügyi teljesítményére gyakorolt hatásának a vizsgálata. A szerző az IFRS-ek bevezetése előtti és utáni két éves időszakot vizsgálta a jövedelmezőségi, likviditási, valamint hatékonysági mutatók alakulásának vonatkozásában. A vizsgálat eredményei alapján megállapítható, hogy az egyes mutatócsoportokra szignifikánsan pozitív hatást gyakorolt az IFRS-ekkel történő konvergencia. NEPAL – DEB (2023) tanulmányuk során arra törekedtek, hogy megvizsgálják az indiai tőzsdén jegyzett gyártó vállalatok pénzügyi teljesítményének alakulását az IFRS-konvergencia előtti és utáni időszakban. A kapott eredmények arra engednek következtetni, hogy az indiai számviteli standardok bevezetése nem feltétlenül eredményezett kedvezőbb pénzügyi teljesítményt. A szerzők megfogalmazása szerint az IFRS-konvergencia helyett az IFRS-ek teljeskörű alkalmazása lenne célszerű minden indiai tőzsdén jegyzett vállalat számára. Indiában az IFRS-konvergencia folyamat során számos akadályozó tényező merült fel. Az egyik legnagyobb problémát az jelentette, hogy az olyan feltörekvő piacokon, mint India, a pénzügyi ismeretek hiánya káros hatással van a tőkepiacra. A többi IFRS-eket alkalmazó országhoz hasonló módon problémát jelentett a szakemberek képezésének és tapasztalatának hiánya (KATTA et al., 2023; SARAVANAN et al., 2023).

Indonéziában és Malajziában 2012 óta kötelező az IFRS-ek teljeskörű alkalmazása (JUNIARTI et al., 2018; FELIANA – BAGUS, 2020; JATININGRUM et al, 2018; PUTRI – EKADJAJA, 2023). KHAN et al. (2023) tanulmányukban megvizsgálták összesen 643 tőzsdén jegyzett vállalat példáján keresztül, hogy az IFRS-ek alkalmazása hogyan hat a könyvvizsgálat időtartamára, valamint a csalások visszaszorítására. A szerzők megállapították, hogy az IFRS-nek mérsékelt hatása van a könyvvizsgálati munka időtartamára, továbbá a csalás visszaszorítására Malajziában és Indonéziában. Vietnámban az IFRS-ek kötelező alkalmazása jelenleg kizárólag a tőzsdén jegyzett vállalatokra vonatkozik (DAO – HOANG, 2023), viszont a vietnámi döntéshozó szervek bejelentést tettek, hogy 2025-ig az IFRS-ek teljeskörűen bevezetésre kerülnek, amelynek folyamatáról stratégiai tervet is kidolgoztak, valamint nyilvánosságra hoztak (NGUYEN et al., 2023).

Kínában a Pénzügyminisztérium nem támogatta az IASB által javasolt teljeskörű IFRS-alkalmazást, amely a kínai GAAP-nek az IFRS-ekre való felváltását eredményezte volna. Ennek következtében az ország a konvergencia alapú megközelítést alkalmazta a kínai GAAP és az IFRS közötti különbségek fokozatos megszüntetésére. A piaci alapú gazdaság fejlődése Kínában, mint például a közvetlen külföldi befektetések növekedése és a kínai vállalatok finanszírozása a tengerentúli tőkepiacokról, nagyfokú igényt teremtett a kínai GAAP és az IFRS közötti konvergenciára (MIAO, 2016). A világ országai közül Kína minősül a legnagyobb IFRS-alkalmazónak, ahol az IFRS-konvergencia folyamata 2007 és 2015 között zajlott, ugyanis az IFRS-ek alkalmazása 2007-ben vált kötelezővé a tőzsdén jegyzett vállalatok számára (CAO, 2023).

XIE et al. (2021) a kínai vámhatóság vállalati szintű exporttranzakcióinak átfogó adatbázisát felhasználva egyedülálló módon azt vizsgálták, hogy a kötelező IFRS-konvergencia elősegíti-e a kínai tőzsdén jegyzett vállalatok exporttevékenységét. A vizsgálat során az IFRS-eket alkalmazó vállalatok ilyen jellegű aktivitása került összehasonlításra olyan vállalatokéval, amelyekre nem vonatkozott azonnal a kötelező alkalmazás. A kapott eredmények azt mutatták, hogy a tőzsdén jegyzett vállalatok exportja jelentősen növekedett az IFRS-konvergenciát követően. Bár fontos kiemelni, hogy az IFRS-konvergencia exportra gyakorolt pozitív hatása csak abban az esetben jelentkezett, amikor a vállalatok ugyancsak IFRS-eket alkalmazó országokkal kereskedtek. PATRO (2018) kutatása során azt feltételezte, hogy Kínában az IFRS-ek kötelező, illetve önkéntes alkalmazásának hatásai között jelentős mértékű különbség adódhat. A vizsgálat során a 2001-2013 közötti időszakra vonatkozó vállalati adatokat tanulmányozta arra vonatkozóan, hogy az IFRS-ek kötelező alkalmazása milyen hatást gyakorolt a részvényárfolyamra a kínai cégeknél. Az elvégzett statisztikai vizsgálatok segítségével beigazolódott egyrészt, hogy nincs szignifikáns különbség a kötelező vagy az önkéntes alkalmazás hatásai között, valamint a részvényárfolyamokra gyakorolt hatás sem minősül jelentősnek. Tekintettel arra, hogy a tőkepiaci folyamatok Kínában gyengébbek a fejlettebb nyugati gazdaságokhoz képest, érdekes és fontos, de egyben megválaszolatlan kérdés, hogy az IFRS-ek kötelezővé tétele előnyös-e a kínai tőkepiacnak. A kutatási eredmények azt mutatták, hogy a kínai tőzsde kedvezően reagál az IFRS-konvergenciára, és ez a hatás a külső tőkétől nagyobb mértékben függő vállalatoknál hangsúlyosabb. A kapott eredmények továbbá azt sugallják, hogy a piac feltehetően arra számít, hogy ezek a vállalatok többet is profitálnak majd az IFRS-konvergenciából, valószínűleg a jobb pénzügyi beszámolási minőség és a külső finanszírozáshoz való hozzáférés miatt (CHEN et al., 2017; HAO et al., 2019). Számos kutatás különböző statisztikai vizsgálatainak eredményei megerősítik, hogy a kínai pénzügyi kimutatások lokális jelleget mutatnak az IFRS-ek használatában, és számviteli

tendenciáit tekintve Kína inkább a kontinentális európai csoporthoz tartozik (ROSSETTI – VERONA, 2017).

JANG (2014) kutatásában arra a kérdésre kereste a választ, hogy az IFRS-ek bevezetése milyen hatást gyakorolt a vállalati értékre Koreában és Kínában. Míg Kínában 2007-ben kizárólag a tőzsdén jegyzett vállalatok számára, addig Koreában 2011-től kezdve minden vállalat számára előírták az IFRS-ek kötelező alkalmazását. Korea és Kína eltérő áttérési folyamata különböző hatást gyakorolt a vállalati értékre, ugyanis Koreában jelentős eltérés mutatkozott az IFRS-ek bevezetése előtti és utáni időszakban, míg Kínában csekély mértékű különbség volt megfigyelhető. Az eredmények alapján megállapítható, hogy az IFRS-ek alkalmazásának a vállalati értékre gyakorolt hatása az áttérési folyamatok különböző szakaszaiban eltérő.

MOSER (2014) kutatásának célja, hogy megvizsgálja az IFRS-konvergencia felé tett előrehaladást Kína és az Egyesült Államok számviteli környezetében, hasznos információkkal szolgálva az IFRS-konvergencia helyzetéről és jövőjéről ezekben az országokban. Az IFRS-ek konvergenciája és átvétele globális szinten megtörtént az egységes szabványrendszer iránti igény miatt. Kína legjelentősebb akadályai közé tartozott a számviteli szakemberek képzése. Az Egyesült Államok legjelentősebb akadályá pedig a SEC (Securities and Exchange Commission – Értékpapír- és Tőzsd felügyelet) ütemtervének, mérőköveinek teljesítése, amely fokozatosan az IFRS-konvergencia felé mozdítja el a számviteli ágazatot. Kína és az USA is folyamatosan azon dolgozik, hogy még versenyképesebbek legyenek a pénzügyi piacokon.

Még 2017-ben sem zárult le a vita arról, hogy a globális szintű IFRS számviteli standardok megfelelnek-e az **Amerikai Egyesült Államok** számviteli szabályozási környezetének. Közel négy évvel az SEC régóta várt jelentésének megjelenése után a szabályozó hatóság álláspontja még mindig nem egyértelmű, az Egyesült Államok számviteli közössége pedig bizonytalan a számviteli változás lehetőségét illetően. Az IFRS-ekkel kapcsolatos korábbi kutatások elméleti és empirikus hozzájárulásait felhasználva feltárható az IFRS-ek alkalmazásának lehetősége az Egyesült Államokban azáltal, hogy a témával kapcsolatos kutatási eredmények nem támasztják alá azt a feltételezést, hogy az IFRS-ek rosszabb minőségű pénzügyi kimutatások összeállítását eredményeznének, mint az Egyesült Államok jelenlegi általánosan elfogadott számviteli alapelvei (US GAAP) (NEGASH et al., 2017). ZHOU et al. (2022) tanulmányának az a célja, hogy megvizsgálja, hogy a két domináns pénzügyi beszámolási rendszer, a US GAAP és az IFRS-ek összefüggésben állnak-e a könyvvizsgálati díjakkal, valamint a könyvvizsgálati jelentések elkészítésének időtartamával. A szerzők a kapott eredmények alapján azt a következtetést vonták le, hogy az IFRS-eket alkalmazó cégeknél hosszabb a könyvvizsgálati

munka időtartama, mint a US GAAP szerint beszámoló vállalatoknál. Ezen kívül megállapították, hogy az IFRS-ek szerinti számviteli környezetben működő vállalatok magasabb könyvvizsgálati díjat is fizetnek, mint a US GAAP szerintiek. Ez az első olyan kutatás, amely empirikus bizonyítékot szolgáltat arra vonatkozóan, hogy a két beszámolási rendszer közötti különbségek összefüggenek a könyvvizsgálói magatartással, esetlegesen további ellenőrzési erőfeszítések és az elvi alapú könyvvizsgálathoz kapcsolódó ellenőrzési összetettség miatt.

KAUSAR – PARK (2023) tanulmányukban átfogó vizsgálatot valósítottak meg, amelynek keretében az 1991 és 2017 közötti időszakban 32 IFRS-eket alkalmazó országra kiterjedő GDP adatokat elemeztek. A szerzők az általános aggregált szintű különbségek elemzése alapján azt állapították meg, hogy az aggregált bevételek egy évre előre jelezhető GDP növekedése nagyobb azokban az országokban, amelyek előírják az IFRS-ek alkalmazását, mint azok, amely országok nem tették. Az IFRS-ek bevezetése azt is lehetővé teszi, hogy az aggregált bevételek jobban előre jelezzék a GDP összetevők és a kapcsolódó tényezők növekedését. Az IFRS-alapú aggregált bevételek jövőbeli GDP növekedésére vonatkozó fokozott előre jelzési képességének mechanizmusa a valós érték alapú időbeli elhatárolásoknak köszönhető. Az eredmények továbbá arra utalnak, hogy az IFRS-ek alkalmazása javítja az aggregált bevételek azon tulajdonságát, hogy időben tükrözzék az alapvető gazdasági jelenségeket.

Összefoglalva a globális szintű kutatási eredményeket elmondható, hogy a publikációk jelentős része pozitív hatást tárt fel az IFRS-ekre történő áttérés vonatkozásában. Ez elsősorban a pénzügyi teljesítményt mérő mutatószámok, a részvényárfolyam növekedés, a könyvvizsgálati munka időtartamának és minőségének javulása, valamint a GDP növekedésben mutatkozott meg.

2.3. Az IFRS-eket alkalmazó államok átállási tapasztalatai az Európai térségben

Az IFRS-ek az IASB által kidolgozott számviteli standardok gyűjteménye, amely lehetővé teszi a jogalkotók számára, hogy meghatározzák az egyedi pénzügyi beszámolás kereteit (SIPOS, 2020b). Az IFRS-ek egy keretjellegű szabályozási rendszert teremtenek meg a pénzügyi beszámoláshoz, amely biztosítja a pénzügyi kimutatások, illetve az azokban szereplő fontos információk konzisztenciáját és összehasonlíthatóságát a különböző országok vállalatai között (LAKATOS, 2015). Az Európai Unió által elfogadott standardok alkalmazása kötelező a tagállamok számára a tőzsdén jegyzett vállalatok konszolidált beszámoló összeállításánál során (VOMÁČKOVÁ, 2010; KUBICKOVÁ – JINDRICHOVSKA, 2013). Az Európai Unió álláspontja szerint ez az előírás növeli a vállalati pénzügyi kimutatások átláthatóságát és összehasonlíthatóságát, és ennek következtében növeli a piaci hatékonyságot, csökkenti a

vállalatok költségeit, és ezáltal javítja a versenyképességet és a gazdasági növekedést (VÉN, 2015; GUERMAZI, 2018).

SPATHIS – GEORGAKOPOULOU (2007) tanulmányukban megfogalmazták, hogy Görögország számára a legnagyobb nehézséget az IFRS-ek kötelező bevezetésével kapcsolatban a megnövekedett költségek jelentették. A legtöbb európai országhoz hasonló módon Görögország is úgy látta, hogy a számviteli rendszer változása pozitív hatással van az európai vállalatok versenyképességére és az integrált pénzügyi szolgáltatások piacának megvalósulására. ABDULLAH – TURSOY (2021) megvizsgálták az IFRS-ek bevezetése, a vállalati teljesítmény, valamint a tőkeszerkezet közötti kapcsolatot az 1993–2016 közötti időszakban, a Németországban tőzsdén jegyzett nem pénzügyi vállalatok példáján keresztül. Az európai tőzsdék 2005-ös IFRS-ekre való átállását is olyan fordulópontnak tekintik, amely befolyásolhatta a kapcsolat mértékét. A vizsgált vállalatok mérlegfőösszegének több mint 60%-át hitelből finanszírozzák, vagyis a hasonló országokhoz képest magas tőkeáttételűeknek számítanak. A szerzők megállapították, hogy az IFRS-ek alkalmazása a vállalati teljesítmény javulását eredményezte, miközben gyengítette a tőkeszerkezet és a teljesítmény közötti kapcsolatot (BANGHOY et al., 2022). LOUKIL (2023) kutatása során megvizsgálta, hogy az IFRS-ek bevezetésének milyen hatása volt a könyvvizsgálati munka időtartamára 69 francia tőzsdén jegyzett vállalatok esetében a 2002-2007-ig terjedő időszakban. Az eredmények azt mutatják, hogy az IFRS-ekre való átállás a könyvvizsgálati munka időtartamának jelentős növekedésével járt 2005-ben, az azt követő időszakban azonban nem. Ez azzal magyarázható, hogy a könyvvizsgálók számára az IFRS-ek első alkalmazása nehézséget okozott, viszont alapvetően nem igényel több időt egy IFRS-beszámoló könyvvizsgálata a helyi számviteli szabályozás szerint készült beszámolóhoz képest a későbbiekben.

Bár Svájc nem tagja az Európai Uniónak, az uniós irányelvek nagymértékben befolyásolták a svájci számviteli szabályozást is. Az IFRS-ek már korábban is nagy befolyással bírtak, mivel sok nagyvállalat használta őket jóval azelőtt, hogy kötelezővé tették volna a tőzsdén jegyzett vállalatok számára. Ezen kívül az IFRS-ek referenciaként is szolgáltak a svájci GAAP kidolgozásához, amely során módosították a korábbi svájci számviteli szabályozást az IFRS-ekkel összhangban. A módosítások ellenére a svájci szabályozás megtartja főbb számviteli sajátosságait (RAFFOURNIER, 2017). Ukrajna szintén nem az Európai Unió tagja, így az IFRS-ek ukrain alkalmazási folyamata eltér az uniós tagállamokétól. Ettől függetlenül Ukrajnának is hasonló problémákkal és kulcsfontosságú kérdésekkel kellett megküzdenie, mint a többi IFRS-alkalmazó országnak, különös tekintettel a helyi számviteli szabályozás és az IFRS-ek közötti különbségekkel, valamint a képzett szakemberek hiányával. Az IFRS-ek

alkalmazása várható pozitív hatásai közé tartozik a nemzetközi együttműködés fejlesztése, valamint a külföldi partnerek bizalmának növelése a pénzügyi kimutatásokban szereplő információk iránt (SAS et al., 2023).

EISENSCHMIDT – KRASODOMSKA (2021) tanulmánya az IFRS-eket alkalmazó országokban megmutatkozó különbségekre összpontosít, amellyel céljuk, hogy megvizsgálják a számviteli politikai döntéseket a választási lehetőségek esetében Európában, különös tekintettel a vizsgált országokra és az iparágakra. A vizsgálat 17 európai ország 416 vállalatának pénzügyi kimutatásaira vonatkozik. A statisztikai vizsgálat eredményei alapján megállapították, hogy a vállalatok azon döntésére, hogy az IFRS-ek által megengedett opciót választják-e az országok változói erősebb befolyással bírnak, mint az iparági változók.

CUALÁIN – TAWIAH (2022) kutatásának legfontosabb megállapítása, hogy az IFRS-ek alkalmazásának hatásai az adott országban kihirdetett jogszabályi környezetétől függenek. Ha egy országban a vállalatok széles köre számára teszik kötelezővé az IFRS-ek alkalmazását, akkor annak hatásai mind a pozitív, mind a negatív következmények tekintetében hangsúlyosabbak. Ez volt a helyzet az Egyesült Királyságban és Németországban is. Ezzel szemben, ha egy országban kevesebb vállalati kör számára kötelező az IFRS-ek alkalmazása, a hatások kevésbé szembetűnőek, mint Spanyolország és Olaszország esetében. Az IFRS-ek bevezetésének legfontosabb hatásai közé tartozik a megnövekedett összehasonlíthatóság, a könyvvizsgálói díjak változása, és a befektetési lehetőségek.

LOPEZ et al. (2022) tanulmányukban megvizsgálták a könyvvizsgálat és a számviteli minőség közötti összefüggést az Európai Unióban. A szerzők a könyvvizsgálat minőségét vizsgálták különböző iparági szakértői szempontok és eltérő számviteli szabványrendszerek alapján. Összességében azt állapították, hogy az IFRS-ek kötelező bevezetése a számviteli minőségének javulását eredményezte az elvégzett könyvvizsgálat tekintetében.

LAMBERTIDES – MAZOUZ (2013) kutatásának célja, hogy megállapítsa az IFRS-ek első alkalmazása hogyan befolyásolja 20 európai ország 1187 részvényének a piaci stabilitását és az árkorrekcióját. Ezáltal további célja, hogy felmérje az IFRS-ek kötelező bevezetésének az alkalmazó vállalatok piaci megítélésére gyakorolt hatását. Megállapították, hogy az IFRS-ek kötelező alkalmazása hozzájárul a részvények piaci stabilitásához, valamint, hogy az IFRS-ek bevezetésének a tőkeköltségre nincs jelentős hatása. Ezzel szemben, 10 évvel később GHOUMA et al. (2023) megvizsgálták Európa legjelentősebb tőzsdén jegyzett vállalatainak saját tőke költségének alakulását az IFRS-ek bevezetése előtti és utáni, 1994-2022 időszakban. Az eredmények azt mutatták, hogy az IFRS-ek alkalmazása csökkenti a vállalatok saját tőke költségét.

MOKHIRAKHON et al., (2023) megvizsgálták 11 IFRS-eket alkalmazó, európai ország gazdasági növekedésének alakulását a 2005-2018 közötti időszakban. Megállapították, hogy a vizsgált országok esetében nem tárható fel kölcsönös összefüggés az IFRS-ek alkalmazása és a gazdasági növekedés, valamint az egy főre jutó GDP között. Ezzel szemben a 2.2. fejezetben az IFRS-ekre történő áttérés globális tapasztalatainak bemutatása során a témával foglalkozó szerzők jelentős része a GDP-re gyakorolt pozitív hatást is megfogalmazza.

Az **Európai térségben** megjelent publikációk során a kutatók a többi térséghez hasonló módon számos pozitív hatást tártak fel az IFRS-ekre történő áttérés vonatkozásában, mint a részvények piaci stabilitása, a könyvvizsgálat minőségének javulása, illetve a megnövekedett összehasonlíthatóság, viszont a GDP-re gyakorolt hatás nem mutatott pozitív kapcsolatot.

2.4. Az IFRS-ek első alkalmazásának gyakorlata Magyarországon

2.4.1. Az IFRS-ek első alkalmazásának törvényi szabályozása Magyarországon

Az Európai Unió az általa elfogadott IAS-eket, IFRS-eket rendeletekkel vezeti be a jogrendszerébe. A jogharmonizáció eredményeként 2002. szeptember 14-e óta hatályban van a nemzetközi számviteli standardok alkalmazásáról szóló, 2002. július 19-i 1606/2002/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet (MÉSZÁROS, 2015b). Ebből adódóan az IFRS-ek első megjelenése Magyarországon az Európai Parlament és az Európai Tanács által 2002. július 19.-én elfogadott 1606/2002/EK rendelethez kötődik. A rendelet értelmében 2005. január 1.-től az Európai Unió tőzsdén jegyzett vállalatai számára kötelező az IFRS-ek alkalmazása a konszolidált pénzügyi kimutatásaik összeállításánál (ALFREDSON et al., 2007).

Fontos azonban kiemelni, hogy a rendelet kizárólag a konszolidált beszámolók elkészítésére vonatkozik, a vállalatok egyedi beszámolóinak összeállítására még nem terjed ki, vagyis Magyarország az 1606/2002/EK rendeletnek eleget téve 2005-től kezdve előírta az IFRS-ek alkalmazását a Budapesti Értéktőzsdén jegyzett vállalatok konszolidált éves beszámolójának elkészítése során, de az egyedi kimutatások összeállításának vonatkozásában még nem engedélyezte (MÉSZÁROS, 2016; MÉSZÁROS 2017b).

Az elmúlt években egyre több tagállam engedélyezte vagy tette kötelezővé az IFRS-elvek alapján történő egyedi pénzügyi kimutatások elkészítését és közzétételét (BALOGH, 2015; BORÓK, 2015a).

Az IFRS-ek egyedi beszámolási célokra történő hazai bevezetése érdekében két kormányelőterjesztés készült kiegészítve a további lépéseket, feladatokat tartalmazó kormányhatározatokkal (MÉSZÁROS, 2017c), amelyek keretein belül a Magyar Kormány a

számveteli szabályozás fejlesztése, illetve versenyképességének növelése mellett döntött, továbbá elrendelte az IFRS-ek hazai bevezetését az egyedi beszámolókra és a kapcsolódó jogszabály módosítások előkészítését (BÍRÓNÉ ZELLER, 2016b).

Az IFRS-ek alkalmazását egyedi szinten csak több mint egy évtized múlva fogadták el, ugyanis 2015. június 12-én megszületett a 1387/2015. számú kormányhatározat a nemzetközi pénzügyi beszámolási standardok egyedi beszámolási célokra történő hazai alkalmazásáról, amelyet hosszú előkészítő munkafolyamat előzött meg a szakemberek részéről. Ehhez kapcsolódóan az Országgyűlés 2015. november 17.-én fogadta el azt a törvényjavaslatot, amely az IFRS-ek első alkalmazásának jogszabályi körülményeit az egyedi beszámolók vonatkozásában, illetve feltételeit tartalmazza (MÉSZÁROS, 2018; LAKATOS et al., 2018). Az IFRS-ekre való áttérés lehetőségét, valamint kötelező érvényű alkalmazását az egyedi pénzügyi kimutatások összeállítása során a nemzetközi pénzügyi beszámolási standardok egyedi beszámolási célokra történő hazai alkalmazásának bevezetéséhez kapcsolódó, valamint az egyes pénzügyi tárgyú törvények módosításáról szóló 2015. évi CLXXVIII. törvény írja elő, amely kihirdetése 2015. november 26-án, a hatályba lépése pedig 2016. január 1-jén valósult meg (BÍRÓNÉ ZELLER, 2016a; MÉSZÁROS 2015a).

Magyarország folyamatosan arra törekszik, hogy kibővítse azon vállalkozások körét, amelyek számára kötelező vagy akár lehetőség az IFRS-ek alkalmazása az egyedi pénzügyi kimutatások összeállításának vonatkozásában (MOLNÁR, 2015).

A törvény előírásainak értelmében a tagállamok a kötelező érvényű szabályokon túlmenően engedélyezhetik vagy előírhatják az Európai Unió által elfogadott IFRS-ek alkalmazását az EU-ban nem jegyzett társaságok egyedi vagy konszolidált pénzügyi kimutatásainak összeállítása során, vagy az EU-ban jegyzett vállalatok egyedi beszámolóinak összeállítása során (SZARKA, 2017).

Az IFRS-ekre történő áttérés egyik feltétele, hogy a társaság rendelkezzen az IFRS bevezetésére való felkészültséget igazoló könyvvizsgálói jelentéssel, amelyet az IFRS minősítéssel rendelkező könyvvizsgáló kamarai tagként vagy könyvvizsgáló társaság állíthat ki az átállás időpontjára. Ennek keretében a könyvvizsgáló ellenőrzi, hogy a vállalkozás felkészült és jogosult az IFRS-ek alkalmazására, továbbá rendelkezik IFRS minősített könyvelővel vagy külső szakértővel, az IFRS-ek szerint összeállított és jóváhagyott számvetési politikával, valamint IFRS-ek szerinti mérleggel az elfogadás napját megelőző pénzügyi év első napjára (MADARASINÉ SZIRMAI et al., 2019).

Az IFRS-ek előírásai szerinti könyvvezetésre és beszámolóképzésre áttérő vállalatoknak bejelentési kötelezettségük van az alkalmazással kapcsolatban. Az IFRS-ek első alkalmazását

a vállalatok kötelesek az áttérés napját megelőző 30 nappal bejelenteni az adóhatóságnak. Azon társaságok, amelyek a pénzügyi közvetítőrendszer felügyeletével kapcsolatos feladatkörében eljáró Magyar Nemzeti Bank felügyelete alá tartoznak, még a Magyar Nemzeti Bank részére is bejelentési kötelezettségük van az áttéréssel kapcsolatban (MÉSZÁROS, 2018).

Ezen kívül az újonnan megalakult vállalatok az IFRS-ek szerinti beszámolóképzési választásukat legkésőbb a Cégbíróságon történő bejegyzéstől számított 90 napon belül kötelesek bejelenteni. Azon társaságok, amelyek 2017-től az értékpapírjait az Európai Gazdasági Térség bármely államának szabályozott piacán forgalmazzák, és az értékpapírforgalmazásra az üzleti év közben kapnak engedélyt, szintén az átállás napját megelőző 30. napig kötelesek az IFRS-ek szerinti beszámolásuk módját bejelenteni (MADARASINÉ et al., 2018).

Az IFRS-ek első alkalmazásának bejelentését a magyar számviteli törvény szabályozza, amelyek az alábbi esetekben történhetnek:

- a már meglévő vállalatok IFRS-ekre történő áttérését, amely történhet saját döntésből vagy törvényi kötelezettségből eredően;
- az újonnan megalakult vállalatok IFRS-ek szerinti könyvvizetés és beszámolóképzési választása;
- az üzleti év közben tőzsdére bevezetett vállalatok kötelező érvényű IFRS-ek szerinti beszámolásra történő áttérése;
- az IFRS-ek alkalmazásáról történő visszatérést a magyar számviteli szabályok szerinti beszámolóképzésre, amelyet az adóhatósághoz történő bejelentéskor változásbejelentésként kell megvalósítani (BORÓK, 2015).

A számviteli törvény több lépcsőben szabályozza az IFRS-ek alkalmazásának bevezetését az egyedi beszámolókra vonatkozóan. Az első alkalmazással kapcsolatos határidők és az érintett vállalatok köre a 3. táblázatban látható:

3. táblázat: Az IFRS-ek alkalmazásának lehetőségei, illetve kötelezettségei az egyedi pénzügyi kimutatások összeállítására vonatkozóan

2016. január 1.-től választható	A Magyar Nemzeti Bank (MNB) által felügyelt intézmények kivételével, <ul style="list-style-type: none"> • az a vállalkozó, akinek értékpapírjait az Európai Gazdasági Térség bármely államának szabályozott piacán forgalmazzák • az a vállalkozó, akinek közvetlen vagy közvetett anyavállalata az összevont (konszolidált) éves beszámolóját az IFRS szerint készíti el
2017. január 1.-től kötelező	A Magyar Nemzeti Bank (MNB) által felügyelt intézmények kivételével, <ul style="list-style-type: none"> • az a vállalkozó, akinek értékpapírjait az Európai Gazdasági Térség bármely államának szabályozott piacán forgalmazzák
2017. január 1.-től választható	<ul style="list-style-type: none"> • biztosítótársaság • a pénzügyi közvetítőrendszer felügyeletével kapcsolatos feladatkörében eljáró MNB felügyelete alá tartozó pénzügyi vállalkozás, pénzforgalmi intézmény, elektronikuspénz kibocsátó intézmény, befektetési vállalkozás, központi értéktár, központi szerződő fél, tőzsde, foglalkoztatói nyugdíjszolgáltató • az IFRS-ek szerint készített konszolidált pénzügyi kimutatásokba anyavállalati döntés alapján bevont pénzügyi közvetítő és biztosításközvetítő, valamint a kollektív befektetési formákról és kezelőikről, illetve az egyes pénzügyi tárgyú törvények módosításáról szóló törvény hatálya alá tartozó alap és alapkezelő • külföldi székhelyű vállalkozás magyarországi fióktelepe • az előzőekben nem említett, könyvvizsgálati kötelezettség alá eső vállalatok számára
2018. január 1.-től kötelező	<ul style="list-style-type: none"> • hitelintézet és az azzal egyenértékű prudenciális szabályozás alá eső pénzügyi vállalkozás
2019. január 1.-től kötelező	<ul style="list-style-type: none"> • szövetkezeti hitelintézet és a szövetkezeti hitelintézetek integrációjában részt vevő egyéb hitelintézet

Forrás: Saját szerkesztés a 2000. évi C. törvény a számvitelről, MADARASINÉ SZIRMAI – SZÖLLŐSINÉ SZÉP (2018) alapján

A 3. táblázatban látható annak folyamata, hogy a törvény hatályba lépésétől, vagyis 2016. január 1-től egészen 2019. január 1.-ig mely vállalati körök számára vált kötelezővé vagy lehetőssé az IFRS-ek alkalmazása egyedi beszámolási szinten.

Alapvetően az elfogadott törvényjavaslat szerint a hitelintézetekkel egyenértékű prudenciális szabályozás alá eső pénzügyi vállalkozások 2017. január 1-jétől valósították volna meg az

IFRS-ekre történő áttérést, de ezek a vállalatok 2018. január 1-ig haladékot kaptak (GULYÁS, 2017).

2017. január 1-jétől az IFRS-ek alkalmazása a könyvvizsgálat alá vont vállalkozások számára opcionális. Ez nem vonatkozik azokra a magyarországi vállalatokra, amelyek a magyar számviteli törvény előírásai szerint nem könyvvizsgálatra kötelezettek. Abban az esetben nem könyvvizsgálatra kötelezett egy vállalat, amennyiben együttesen teljesül, hogy az üzleti évet megelőző két üzleti év átlagában a vállalkozó éves árbevétele nem haladja meg a 300 millió forintot, és átlagosan, és a foglalkoztatottak száma az üzleti évet megelőző két üzleti évben nem haladja meg az 50 főt (ORBÁN – KISS, 2018).

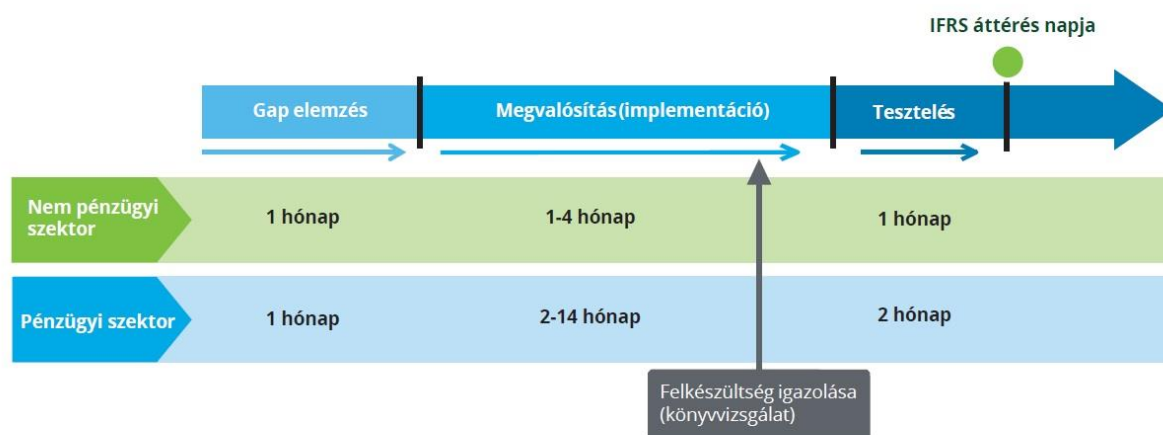
Ezen túlmenően az IFRS-ek alkalmazása nem engedélyezett az egyedi pénzügyi kimutatások összeállításakor az alábbi vállalkozások számára:

- az állami és az önkormányzati vagyonkezelést végző vállalkozók,
- a nonprofit gazdasági társaságok,
- a biztosítási tevékenységről szóló törvény szerinti kölcsönös biztosító egyesületek, valamint
- a nyugdíj-, az egészség- és az önszegélyező pénztárak. (2000. évi C. törvény).

Azok a vállalatok, amelyek megfelelnek a 2000. évi C. törvény 114/D. §-ban rögzített feltételeknek, visszatérhet vagy kötelező érvénnyel vissza kell térnie a magyar számviteli beszámolásra (ANDOR – TÓTH, 2019).

2.4.2. Az áttérő vállalatok köre

Az IFRS-ekre történő áttérési folyamat előkészületei során egyetértés alakult ki az IFRS-ek több lépcsőben történő bevezetéséről 2016 és 2019 között, illetve arról, hogy az egyes szektorokban működő vállalatok számára lehetőségként, míg mások számára kötelezően előírják az IFRS-ek alkalmazását (BALOGH, 2016b), melynek oka a szektoronként eltérő szükséges előkészületi munka és felkészülési idő (2. ábra).

2. ábra: Az IFRS-ekre történő áttéréshez szükséges előkészületi folyamatok szakaszai a nem pénzügyi szektor, illetve a pénzügyi szektor esetében

Forrás: GULYÁS (2017)

Ahogy a 2. ábrán is megfigyelhető, a pénzügyi szektorban működő vállalkozások számára összetettebb és jelentősen hosszabb folyamat lehet az IFRS-ek alkalmazására való felkészülés (GULYÁS, 2017).

MOLNÁR (2015) publikációja szerint a tőzsdén jegyzett vállalatokon kívül a hitelintézetek számítanak a legfelkészültebbeknek az IFRS-ekre történő áttérés tekintetében, viszont a szektoron belül is jelentős különbségek adódhatnak. Ennek elsődleges oka egyrészt a vállalatok eltérő mérete, másrészt az eltérő anyavállalati háttér. Azon vállalkozások, amelyek az anyavállalati konszolidálás során IFRS-ek szerinti adatszolgáltatást végeznek, szinte azonnal képesek lennének az áttérésre, ezzel szemben bizonyos vállalatoknak még több évre van szükségük a megfelelő előkészületekre a humán, illetve technikai feltételek megteremtésének érdekében.

GULYÁS (2017) szerint viszont a pénzügyi szektorban működő vállalkozások közül még azon nagybankok számára sem egyszerű az átállás, amelyek már konszolidált szinten az IFRS-eket alkalmazzák, vagyis több éves tapasztalattal rendelkeznek.

BÍRÓNÉ ZELLER (2016a) tanulmánya szerint a nem pénzügyi szektorban lévő vállalatok esetében a szakemberek előzetes várakozásaik alapján bár 2016-ban még kisebb számú, 2017-ben pedig ugrásszerű növekedés várható az IFRS-ek egyedi szintű alkalmazásának tekintetében. MÉSZÁROS (2017a) szerint várhatóan a bevezetést követő években 800-1000 számú vállalat fog átállni az IFRS-ek alkalmazására egyedi szinten.

Az előzetes várakozások ellenére az IFRS-eket alkalmazó vállalatok száma a gyakorlatban teljesen máshogy alakult.

UMENHOFFER (2017a) alapján a pénzügyi, illetve a nem pénzügyi szektorban működő vállalkozások által tett adóhatósághoz beérkezett bejelentések 2017. május 31.-ei lekérdezése alapján 134 vállalat alkalmazza az IFRS-eket az egyedi beszámolás szintjén. Ez magába foglalja a ténylegesen magyar számviteli szabályozásról áttérő vállalatokat, illetve azon vállalkozásokat is, amelyek újonnan alakultak (pl: anyavállalat új leányvállalatot alapított), így a megalakulástól számítva már az IFRS-eket alkalmazzák. Területi megoszlás alapján az IFRS-ekre áttérő vállalatok több mint kétharmada székhelyét tekintve Budapesten, illetve Pest megyében folytatja vállalkozási tevékenységét.

Az IFRS-ekre egyre több vállalkozás tért át 2016 és 2018 között. Az áttérés növekvő tendenciát mutat annak ellenére, hogy az összefoglaló jelentés nem a végleges számadatokat mutatja a 2018-as évről. Megfigyelhető, hogy a Deloitte összefoglaló jelentésében 2016-ban 9 vállalat, míg 2017-ben újabb 131 vállalat tért át az IFRS-ek alkalmazására, amely 2017-ig összesen 140 vállalatot foglal magába a pénzügyi és a nem pénzügyi szektorban összesen.

UMENHOFFER (2017a) tanulmánya szerint a 2017-ig áttérő vállalatok ágazati megoszlása a következőképpen alakult: a Szállítás, raktározás ágazatban lévő vállalatok közel 31%-át, a Pénzügyi, biztosítási tevékenységekkel foglalkozó vállalatok pedig közel 28%-át alkotják az áttérő vállalatoknak. A többi ágazatba tartozó vállalatok részaránya nem jelentős, mindegyik 10% alatti.

MADARASINÉ SZIRMAI – SZÖLLŐSINÉ SZÉP (2018) tanulmányukban ismertették, hogy 2016-ban 12 vállalat, míg 2017-ben 135 vállalat alkalmazta az IFRS-eket, amely összesen 147 vállalatot jelent a pénzügyi és a nem pénzügyi szektorban együttesen.

A fellelt tanulmányokban szereplő adatokat a 4. táblázatban foglaltam össze a saját adatbázissal kiegészítve:

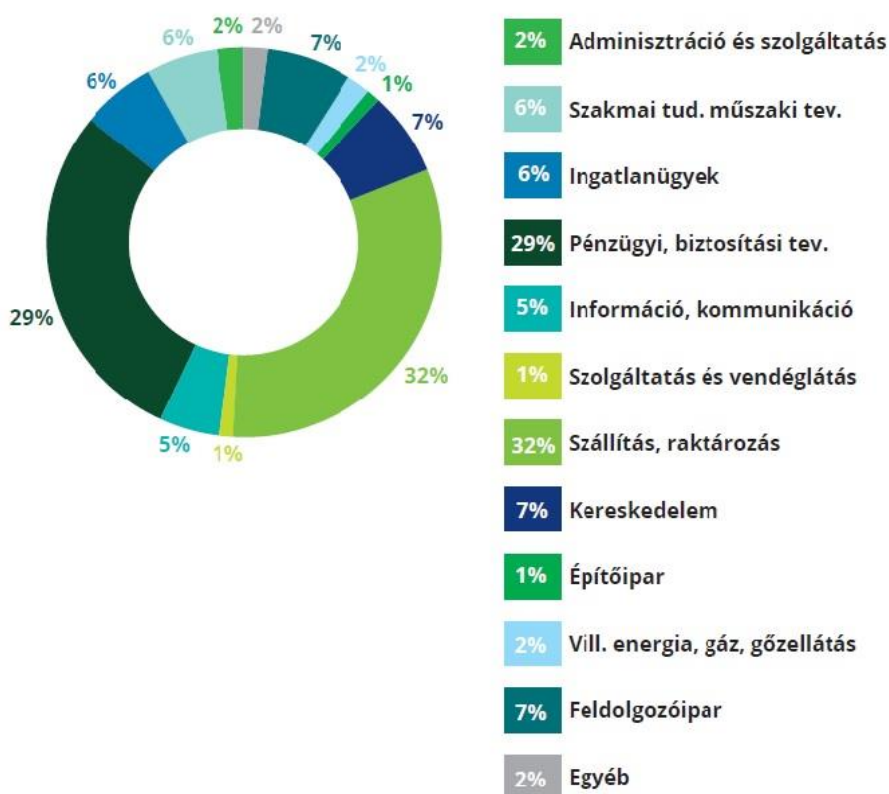
4. táblázat: Összefoglaló tábla az IFRS-eket alkalmazó vállalatok számáról a megjelent tanulmányok alapján (mértékegység: vállalatok száma)

Megnevezés	2016	2017	2018
UMENHOFFER (2017a)	134		-
DELOITTE (2018)	9	131	57
MADARASINÉ SZIRMAI – SZÖLLŐSINÉ SZÉP (2018)	12	135	-
Saját adatbázis (2020)	14	136	63

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

Az IFRS-ekre áttért vállalatok számát tekintve eltérés mutatkozik a megjelent szakmai tanulmányok között. Véleményem szerint az eltérés oka elsősorban az lehet, hogy a különböző tanulmányok, felmérések és vizsgálatok eltérő adatbázisokat alkalmaznak, így az egyes szerzők munkáiban megjelent vállalati sokaság eltérő nagyságának elsődleges oka a különböző vállalati adatszolgáltatásokon alapuló adatbázisok.

Az IFRS-eket alkalmazó vállalatok szektorok, illetve iparágak szerinti megoszlását a következő ábra szemlélteti:

3. ábra: Az IFRS-ekre áttérő vállalatok ágazatok szerinti megoszlása

Forrás: DELOITTE (2018)

Ahogy a 3. ábrán is látható a 2018-ig áttérő vállalatok egyik harmada (29%) Pénzügyi, biztosítási tevékenységgel foglalkozó, másik harmada (32%) Szállítás, raktározással foglalkozó vállalat. A fennmaradó vállalatok tevékenységük szerint 10% alatti részarányt képviselnek. Összehasonlítva a Deloitte 2017-es felmérésének adataival, megállapítható, hogy az áttérő vállalatok ágazati megoszlásának arányai nem változtak jelentős mértékben, ugyanaz a két ágazat alkotta a teljes sokaság közel kétharmadát (DELOITTE, 2018).

Ezen adatok alapján meglepő, hogy a feldolgozóipar, azaz a gyártó vállalatok, valamint az adminisztratív szolgáltatók részaránya az áttérők között igen alacsony, együttesen 10%-os részarányt képviselnek. Ezen társaságok ugyanis jellemzően multinacionális cégcsoportok tagjai és már jelenleg is nagy arányban készítik az anyavállalatuk felé IFRS-ek szerint összeállított jelentéscsomagot a csoport konszolidált beszámolójának elkészítéséhez, így ezen szektorokban járna elvileg a legkisebb befektetéssel az IFRS-ek egyedi beszámolásra történő alkalmazása (DELOITTE, 2018).

2.4.3. Az IFRS-ek első alkalmazásának legnagyobb kihívásai, illetve tapasztalatai

LUKÁCS – ZÉMAN (2014) megállapítása szerint a tőzsdén jegyzett, illetve a hazai pénzügyi szektorban működő vállalatok számviteli szakemberei már teljes mértékben felkészültek az IFRS-ekre való átállásra, mivel jelentős többségük már rendelkezik elegendő IFRS tapasztalattal a konszolidált pénzügyi kimutatások összeállításából adódóan. Ebből kiindulva feltehetően számukra nem okoz tényleges többlet terhet az egyedi szintű átállás, és kellő biztonsággal tudják alkalmazni az IFRS-ek standardjait.

Az IFRS-ekre áttérő vállalatoknak számos problémával, nehézséggel, illetve kihívással kell szembe nézniük az első alkalmazás során. Az átállás függetlenül attól, hogy kötelező vagy csak lehetőség egy vállalat számára számtalan feladatot, illetve megválaszolandó kérdést vet fel a vállalat jövőjére vonatkozóan, amely több területet is érinthet, mint például a számviteli, pénzügyi, adózási, kontrolling, IT, vagy akár a HR területeket is (BALOGH, 2016a).

A PWC és a Deloitte 2016-ban és 2017-ben is végeztek felmérést az IFRS-ekre történő áttérésre vonatkozóan, amelynek legfontosabb eredményeit tematikusan mutatok be.

A PWC 2016 októberében közel 100 vállalat bevonásával felmérést végzett az IFRS-ekre történő áttéréssel kapcsolatban. A felmérés elsődleges célja annak megismerése, hogy a vállalatok milyen **IFRS-ekkel összefüggő döntésekkel, véleménnyel, hozzáállással, valamint felkészültségi szinttel rendelkeznek** az áttérésre vonatkozóan. A felmérés első része arra irányult, hogy amennyiben lehetőség az áttérés a közeljövőben kívánnak-e élni vele, amennyiben pedig kötelező, úgy melyik évben tervezik az áttérést. A felmérés eredményei azt mutatják, hogy nagymértékű a bizonytalanság a vállalatok körében, ugyanis a válaszadók 53%-a nem tud még pontos választ adni, hogy élni fog-e a törvény adta lehetőséggel. Ugyanakkor a válaszadók között rendkívül alacsony azon vállalatok száma, amelyek teljes bizonyossággal kizárták az áttérési lehetőséget. Fontos azonban megjegyezni, hogy a hitelintézeti szektorban működő vállalatok 43%-ának már 2017-től szándékában állt áttérni, vagyis a törvényi kötelezettség (2018) előtt 1 évvel korábban (KÖKÉNY, 2017). Ez elsősorban azzal magyarázható, hogy a hitelintézetek számára 2017 volt az eredeti határidő az IFRS-ek alkalmazására vonatkozóan, illetve hogy ők már rendelkeztek ilyen tudással.

A PWC 2016-os felmérésének további célja, hogy felderítse az **áttérésen gondolkodó vállalatok alapvető motivációit**, illetve várakozásait. A felmérés során a válaszadók 75%-a az adminisztrációs terhek jelentős csökkenésének céljából, 19%-a anyavállalati elvárás céljából, míg a fennmaradó 6% egyéb indokból választaná az IFRS-ek alkalmazását. Az adminisztrációs terhek csökkenése alatt elsősorban a magyar számviteli törvény előírásai szerint készült

beszámolóból előállított IFRS alapú jelentéscsomag készítésének megszűnése értendő (KÖKÉNY, 2017).

A Deloitte, félévvel később 2017 tavaszán kérdőíves felmérést végzett közel 70 vállalat részvételével, annak érdekében, hogy feltérképezze a vállalatok gondolkodásmódját, hozzáállását az IFRS áttéréssel kapcsolatban, valamint annak időzítéséről, nehézségeiről és legnagyobb kihívásairól (DELOITTE, 2017).

A felmérés első részében arról kérdezték meg a vállalatokat, hogy tervezik-e az IFRS-ek egyedi beszámolási szintű alkalmazását 5 éven belül. A megkérdezett vállalatok harmada (33%) nem tervezi 5 éven belül az áttérést annak ellenére, hogy a túlnyomó többségük készít IFRS jelentéscsomagot, feltehetően az anyavállalat részére. A felmérésben résztvevő vállalatok csupán 16%-uk tervezi 1 éven belül az áttérést, továbbá 2-5 év között pedig a vállalatok 42%-a térne át a nemzetközi szabályozásra. Ennek elsődleges oka az IFRS-ekkel szembeni kihívások, nehézségek, illetve egyéb hátráltató tényezők, amelyekre a vállalatok jelentős többsége még nem készült fel (DELOITTE, 2017).

A DELOITTE (2017) felmérése kiterjedt az IFRS-ekre történő **áttérés elmaradásának okainak** feltérképezésére is, amelyek gyakorisági sorrendben az alábbiak:

- a jelenlegi beszámolási rendszer jól működik, nem kívánnak rajta változtatni,
- megvárják, amíg nagyobb tömegben áttérnek a cégek, versenytársak és releváns tapasztalat áll rendelkezésre,
- a szabályozás kiforratlansága, hatóságok oldaláról tapasztalat hiánya,
- nincs rá erőforrás,
- nem látják a hozzáadott értékét, illetve előnyét.

A fentiek alapján megállapítható, hogy a második és a harmadik leggyakoribb indok az áttérés elmaradásának okai között az óvatosság és a kivárás volt. Egy ilyen volumenű döntés meghozatalakor, mint az IFRS-ekre történő áttérés, érthető az érintett vállalatok részéről, hogy tartanak az átállástól, illetve, hogy megvárják, hogy mind a hatóságok, mind a piac többi szereplője több, releváns tapasztalattal rendelkezzen. Azonban nem tekinthetünk el attól, hogy Magyarország legnagyobb vállalatai már alkalmazzák az IFRS-eket, amelyeknél nagy eséllyel felmerültek a leggyakrabban előforduló problémák, valamint a legspecifikusabb részletkérdések egyaránt. Ebből adódóan az átállással kapcsolatos releváns tapasztalatok gyorsan terjednek mind a vállalatok részéről, mind a szakemberek és hatóságok részéről (MÉSZÁROS, 2017a).

A Deloitte 2018-as felmérésében összehasonlította a résztvevő vállalatok felmérésben lévő kérdésekre adott válaszait a 2017-es felmérésbe bevont vállalatok válaszaival. A felmérés egyik legfontosabb célja, hogy megismerjük az IFRS-ekre áttérő vállalatok legfőbb motivációját.

Az IFRS-ekre áttért vállalatok döntő többsége (56%) anyavállalati döntés, elvárás miatt választották az IFRS-eket, és ennek aránya nem változott az évek során. Érdekes, hogy arányaiban a külföldi pénzügyi piacok felé történő nyitás növekedett a legnagyobb mértékben (2%-ról 10%-ra) a két év során. A megkérdezett vállalatokon belül csökkent azon vállalatok részaránya, amelyek jogszabályi előírás következtében tértek át az IFRS-ek alkalmazására, vagyis 2018-ban növekedett a saját elhatározásból való áttérés eseteinek száma. Ennek okai között van az üzleti partnerek elvárásainak való megfelelés, kedvezőbb adóterelés, valamint a kedvezőbb pénzügyi helyzet (DELOITTE, 2018).

A PWC és a Deloitte felméréseinek további fontos alkotóeleme annak feltérképezése, hogy a vállalatok számára milyen **nehézségeket, illetve kihívásokat** okozhat az IFRS-ek első alkalmazása.

A PWC 2016-os felmérése során a bevont vállalatok 28%-a a legnagyobb nehézségnek, illetve kihívásnak az IFRS-ek első alkalmazásával járó egyszeri költségeket tartja, amely magában foglalja hatástanulmányok elkészítését, új számviteli politika elkészítését, IT fejlesztések kivitelezését, valamint az első IFRS-ek szerinti beszámoló összeállítását. A megkérdezett vállalatok 25%-a az IFRS szakemberek hiányát, míg további 22%-a a jogszabályi megfelelés fenntartásából származó folyamatosan felmerülő költséget, a fennmaradó 13% pedig az adójogszabályoknak való megfelelést tartja a legnagyobb kihívásnak az átállás során (KÖKÉNY, 2017).

A DELOITTE (2017) felmérésében a válaszadó vállalatok szerint az alábbi hátráltató tényezőket kell számba venni az áttérés során:

- megfelelő számú, képzett szakember hiánya;
- az IFRS-ek szerinti beszámoló összeállításának magasabb időigénye;
- az átálláshoz kapcsolódó magas, egyszeri költségek (szakértői díjak, IT költségek, stb.);
- kedvezőtlen adóterhelés, kiforratlan szabályozás;
- nem látták hátrányát az áttérésnek.

A DELOITTE (2018) felmérésében összesítve található az előző évi felmérésben adott válaszokkal együtt, hogy a vállalatok saját megítélésük alapján mennyire felkészültek az áttérésre az IFRS szaktudás tekintetében. A vállalatok IFRS-ekre történő áttérésére vonatkozó felkészültség jelentős mértékben javult 2018-ban az előző évhez képest. Ennek ellenére még

2018-ban is csekély mértékű vállalat tartotta megfelelő mértékűnek az áttérésre való felkészültségét (DELOITTE, 2018).

A felmérésben résztvevő vállalatok pontosan a fele tartja úgy 2018-ban, hogy alapvetően megfelelő felkészültséggel és jártassággal rendelkeznek az IFRS bevezetésére vonatkozóan, néhány területen lévő hiányosságtól eltekintve. A megkérdezett vállalatok közel egyharmada (29%) ítéli meg úgy, hogy számos területen hiányosságokkal rendelkeznek, és a vállalatok fennmaradó részaránya, csupán 6%-a véli úgy, hogy egyáltalán nem rendelkeznek megfelelő IFRS-szaktudással (DELOITTE, 2018).

A különböző felmérések alapján, valóban az egyik legsúlyosabb problémának a megfelelő számú, képzett szakember hiánya volt az áttérés kapcsán. Ez természetesen adódott abból, hogy csupán 2005 körül került előtérbe az IFRS áttérés kérdése hazánkban, így tömegesen 2016. év során kezdődött meg a szakemberek IFRS-ek szerinti számviteli ismeretének mélyítése. Fontos ugyanakkor látni, hogy könyvvizsgálói, tanácsadói oldalról az érintett nagy piaci szereplők, az elmúlt két évben rendkívül célzottan és tudatosan mélyítették a szakemberei IFRS-ekben való jártasságát, illetve ezen szakemberek folyamatosan nyomon követték a jogszabályalkotás folyamatát, valamint részt vettek az áttérő vállalatok felkészítésében mind számviteli, mind adózási oldalról. Így volt képes kialakulni az a tanácsadói kör, amely mély gyakorlati ismeretekkel rendelkezik a témában és mozgósítható az áttérési projektek, kérdések kapcsán (LAKATOS, 2017).

Figyelembe véve továbbá, hogy a már áttért társaságok közel 35%-a kiemelt adózó, további 43%-a pedig 200 millió forint feletti éves adóteljesítménnyel bír a NAV statisztikái alapján, könnyen belátható, hogy az áttért társaságok ellenőrzései kapcsán a következő 2-3 éven belül eljutunk abba az állapotba, hogy ez a gyakorlati tapasztalat mind adózói, tanácsadói, mind pedig szabályozói és ellenőrzési oldalról tovább mélyül és terjed. Továbbá fontos azt is kiemelni, hogy a NAV rendkívül tudatosan készült az IFRS környezetben működő vállalatok ellenőrzésére (TURZÓ – NÉMETH, 2022).

A gyakorlati tapasztalatok alapján az áttérési felkészülés időszükséglete és erőforrás igénye nem elhanyagolható, ugyanakkor ez a befektetés rövidtávon megtérült a már többször is említett adminisztráció csökkenés és a nemzetközileg is összehasonlítható beszámolás révén (LAKATOS, 2017).

A felmérésbe bevont vállalatok számos kihívásokat fogalmaztak meg, amelyek gyakorisági sorrendben az alábbiak:

- adózással összefüggő kérdések,

- magyar számvitel – IFRS közötti eltérések feltárása és IFRS szabályoknak megfelelő beszámolási séma,
- könyvvizetés kialakítása, átalakítása,
- munkavállalók IFRS képzése (DELOITTE, 2018).

BALOGH (2017) tanulmányában az áttérő vállalatokat három csoportra bontotta a vállalati méret, illetve az első alkalmazás vonatkozásában („TOP vállalatok”, „Leányvállalatok”, illetve a „Hazai cégek”). A „TOP vállalatok” jellemzően jelentős tapasztalattal rendelkeznek az áttérés tekintetében, ugyanis leginkább tőzsdei vállalatok tartoznak ebbe a csoportba, amelyek már korábban is készítettek IFRS-ek szerinti konszolidált beszámolót, illetve ezen vállalatok számára kötelező az IFRS-ek alkalmazása. Ezzel szemben a „Leányvállalatok” korlátozott tapasztalattal rendelkeznek, az Európai Unió tőzsdén jegyzett vállalatcsoport tagjai, amelyek már korábban is készítettek az anyavállalatuk számára IFRS alapú jelentéscsomagot, és számukra az áttérés a legtöbb esetben nem kötelező, de ez függ az iparágtól is. A „Hazai cégek” csoportjába olyan vállalkozások tartoznak, amelyek minimális tapasztalattal rendelkeznek, ugyanis nincsenek korábbi IFRS adatok, illetve minden esetben csak lehetőség számukra az áttérés.

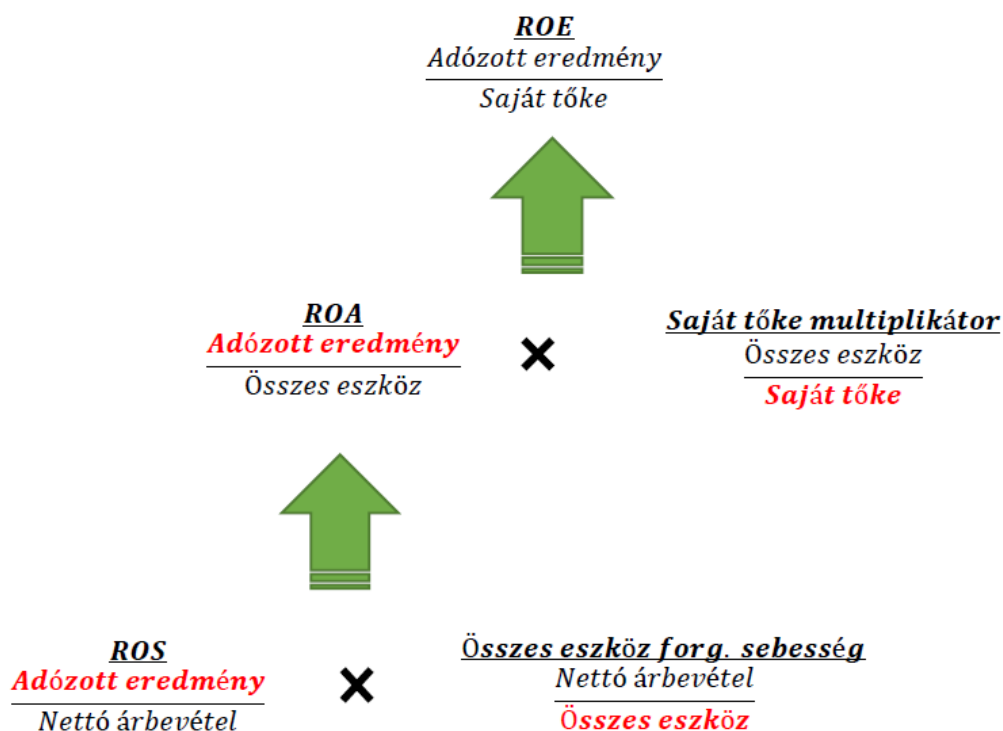
2.4.4. Az IFRS-ekre történő áttérés hatása a vállalati teljesítményre

SZEKERES (2020) kutatásának fő célja a vállalatok IFRS-ekre történő áttérésük során felmerülő hatások vizsgálata volt, amely keretein belül kizárólag a BUX indexbe tartozó 14 vállalatot vizsgálta, ugyanis ezek Magyarország legjelentősebb tőzsdén jegyzett vállalatai. A kutatás elsősorban az adózás előtti eredmény, az adóráfordítás, valamint az adózott eredmény alakulásának vizsgálatára irányult az áttérés évében. A vizsgálat eredményeként megállapította, hogy az IFRS-ekben jelentősen magasabb összegű adózás előtti eredmény, illetve adózott eredmény kerül kimutatásra a magyar számviteli környezethez képest. Az adófizetési kötelezettség esetében az említett 14, IFRS-eket alkalmazó vállalat esetében nem volt egyértelműen megállapítható a változás iránya.

Az IFRS-ekre történő átállás eredményre gyakorolt hatása többek között nem csak a tulajdonosoknak járó osztalékot, vagy esetleg a társasági adó alapját határozza meg, hanem az eredményhez kapcsolódó relatív mutatószám csoportot, mint például a jövedelmezőségi helyzet vagy pénzügyi helyzet mérésére szolgáló mutatók alakulását is.

A jövedelmezőség egy vállalat teljesítőképessége, mely megmutatja, hogy az adott vállalat milyen eredményesen használja fel a rendelkezésére álló erőforrásokat. Alapvetően tehát egy adott időszakban elért eredmény és a befektetett tőke arányát vizsgálja (BIRHER – PUCSEK,

2009). A jövedelmezőségi helyzet legfontosabb mutatói közé az árbevétel arányos (ROS), az eszköz arányos (ROA), valamint a saját tőke arányos (ROE) jövedelmezőségi mutatók tartoznak, amelyek összefüggésének rendszerét a Du-Pont mutatószámrendszer szemléltet (4. ábra).

4. ábra: A Du-Pont mutatószámrendszer összefüggései

Forrás: Saját szerkesztés BÍRÓ et al. (2012) alapján

Ahogy a 4. ábrán is jól látható, a ROE mutató értékét számos tényező befolyásolja, a Du-Pont mutatószámrendszer segítségével a ROE mutató meghatározható a Saját tőke multiplikátor, a ROS mutató, valamint az Összes eszköz forgási sebesség mutató szorzataként (BIRHER – PUCSEK, 2009).

SZEKERES – HAMAD (2020) kutatásának keretében a jövedelmezőség vizsgálata valósult meg egy IFRS-ekre áttért vállalkozás esetében az áttérés évében. Kutatásuk során törekedtek arra rávilágítani, hogy elsősorban a jövedelmezőség szempontjából mennyire eltérő eredményeket mutathatunk ki két különböző számviteli rendszer alapján készített éves beszámoló adatait felhasználva. A szerzők a vizsgálatot kizárólag egy nagyvállalat, a Magyar Telekom Távközlési Nyilvánosan Működő Részvénytársaság példáján keresztül végezték el, amely 2017-ben tért át az IFRS-ek alkalmazására. A Telekom Nyrt. jövedelmezőségének

vizsgálatát az árbevétel arányos (ROS), az eszköz arányos (ROA), valamint a saját tőke arányos (ROE) jövedelmezőségi mutatókon keresztül végezték el. A kutatásunk eredményeként egyértelműen megállapítható volt, hogy az IFRS-ek előírásai szerint készített pénzügyi kimutatások adatai alapján számított jövedelmezőségi mutatók lényegesen magasabbak, tehát jelentősen kedvezőbb jövedelmezőségi helyzet mutatható ki, mint a magyar számviteli környezetben egy nagyvállalat példáját tekintve.

TANGL – VÁGNER (2021) tanulmányuk keretében azt vizsgálták, hogy a Magyarországon működő tőzsdén jegyzett vállalatok jövedelmezőségi helyzete hogyan változott meg az IFRS-ekre történő átállást követően. A vizsgálat leginkább az egyedi beszámolási szinten is IFRS-t alkalmazó vállalatok árbevétel arányos jövedelmezőségi (ROS) mutató különböző típusainak változásával foglalkozik az áttérés évében. A kutatás során a szerzők összehasonlítják az ugyanazon időszakból származó, viszont eltérő számviteli rendszer alapján kiszámított mutatókat, melynek célja, hogy a mögöttes számviteli összefüggések feltárásával elősegítse az áttérésen gondolkodó vállalatok vezetőit vagy a potenciális befektetőket a megalapozott döntéshozatalban. A vizsgálat eredményei alapján a szerzők megállapították, hogy a működési ROS esetében szignifikáns eltérés mutatkozik a két különböző számviteli környezetben, továbbá az IFRS-ekben kedvezőbb jövedelmezőségi helyzet mutatható ki a magyar számviteli környezethez képest.

TAKÁCS et al. (2017) cikkében a tőkeerősségi mutatót és a saját tőke arányos (ROE) jövedelmezőségi mutató alakulását vizsgálták az áttérést követően. A kutatás egy 200 európai vállalatból álló mintán keresztül valósult meg. A kutatás eredményei alapján megállapításra került, hogy a valós értékelés hatásaitól megtisztított adatokból kiszámított mutatók értéke kedvezőbben alakult az IFRS-ekre történő átállást követően.

TARPATAKI et al. (2022) kutatásuk során 42 olyan különböző iparágban működő magyarországi vállalat mérleg, eredménykimutatás és cash-flow kimutatás adatait vizsgálták a magyar és az IFRS-ek szerinti számviteli környezetben, amelyek egyedi szinten áttértek az IFRS-ek alkalmazására. A szerzők megvizsgálták az eredménykimutatás főbb kategóriáinak változását, amely során megállapították, hogy az adózott eredmény jelentős változása csupán néhány vállalat esetében fordult elő, a legtöbb esetben inkább a részkategóriák átrendeződéséről van szó. Ezen kívül olyan mutatószámok elemzésére került sor, amelyek a hitelintézetek minősítési szempontjait meghatározzák. A mutatók között szerepelt az árbevétel arányos (ROS) jövedelmezőségi mutató, amely az alacsonyabb árbevételnek köszönhetően magasabb értéket mutatott az IFRS-ekben, mint a magyar számviteli környezetben.

Az IFRS-ekre történő áttérés eredményre, valamint jövedelmezőségi helyzetre gyakorolt hatásának vizsgálatával több publikáció is megjelent, amely megegyezik a doktori kutatási témámmal. Összességében az eredmények alapján megállapítható, hogy az IFRS-ek első alkalmazása kedvezően hatott az eredményre, illetve a jövedelmezőségi mutatókra, viszont kiemelendő, hogy a szerzők vagy csupán néhány vállalatot, vagy pedig nem a teljes mutatócsoportot vizsgálták. Ezzel szemben a doktori kutatómunkám során ugyanezen vizsgálatot a nem pénzügyi vállalatok teljes alapsokaságára végeztem el.

2.5. IFRS 1 – A Nemzetközi Pénzügyi Beszámolási Standardok első alkalmazása

Az IFRS 1 A Nemzetközi Pénzügyi Beszámolási Standardok első alkalmazása standard határozza meg azokat a szabályokat és eljárásokat, amelyeket a gazdálkodó egységnek követnie kell, amennyiben a pénzügyi kimutatásait első alkalommal állítja össze az IFRS-ekkel összhangban. Az IFRS 1 átstrukturált változatát 2008 novemberében adták ki, amelyet abban az esetben kell alkalmazni, amennyiben a gazdálkodó egység első IFRS-ek szerinti pénzügyi kimutatásai 2009. július 1-jén vagy azt követően kezdődő időszakokra vonatkoznak (BOROS, 2015a).

Az első alkalmazó olyan gazdálkodó egység, amely első alkalommal tesz kifejezetten és fenntartások nélküli nyilatkozatot arról, hogy általános célú pénzügyi kimutatásai megfelelnek az IFRS-eknek (IFRS 1).

A gazdálkodó egység akkor lehet először alkalmazó, ha az előző évben IFRS-alapú pénzügyi kimutatásokat készített belső vezetési használatra (például adatszolgáltatási kötelezettség az anyavállalat részére), mindaddig, amíg ezeket az IFRS-ek szerinti pénzügyi kimutatásokat nem tették hozzáférhetővé a tulajdonosok vagy külső felek, többek között befektetők vagy hitelezők számára (BOROS 2015b).

Abban az esetben, amennyiben az IFRS-ek szerinti pénzügyi kimutatások egy részét bármilyen okból a tulajdonosok vagy külső felek rendelkezésére bocsátották az előző évben, akkor a gazdálkodó egység már IFRS-eket alkalmazónak minősül, ebből adódóan az IFRS 1 standard előírásai már nem alkalmazhatók.

Az a gazdálkodó egység, amely egy korábbi beszámolási időszakban már alkalmazta az IFRS-eket, de a legutóbbi korábbi éves pénzügyi kimutatásai nem tartalmaztak korlátozásmentes nyilatkozatot az IFRS-eknek való megfelelésről, választhat:

- alkalmazza az IFRS 1 követelményeit (beleértve a teljes visszamenőleges alkalmazásra vonatkozó különféle megengedett mentességeket), vagy

- visszamenőlegesen alkalmazza az IFRS-eket az IAS 8 Számviteli politika, számviteli becslések változásai és hibák standardnak megfelelően, mintha soha nem hagyta volna abba az IFRS-ek alkalmazását (IFRS 1).

Mivel az IAS 1 előírja, hogy legalább egy éves összehasonlító korábbi időszakai pénzügyi információkat kell bemutatni a pénzügyi kimutatásokban, így az áttérő vállalatoknak az előző évi beszámoló adatokat is át kell forgatni az IFRS-eknek megfelelően.

A könnyebb megértés, átláthatóság, illetve az egyszerűség kedvéért az áttéréssel kapcsolatos fontosabb időpontokat, határidőket, illetve időszakokat egy konkrét példán keresztül kívánom bemutatni, amely szerint az első IFRS-ek szerinti beszámoló 2018. december 31.-ei fordulónappal készítenek el (5. ábra).

5. ábra: Az IFRS-ekre történő áttérés időpontjai

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

A gazdálkodó egység első IFRS-ek szerinti pénzügyi kimutatásainak legalább a következőket kell tartalmazniuk:

- három pénzügyi helyzet kimutatás,
- két eredménykimutatás és egyéb átfogó jövedelem,
- két különálló eredménykimutatás (ha van),
- két cash flow kimutatás,
- két saját tőke változás kimutatás és
- kapcsolódó megjegyzések, beleértve az összehasonlító információkat (IFRS 1).

A példából kiindulva, az IFRS 1 standard előírásainak megfelelően a 2018. évi pénzügyi kimutatásokat az IFRS-ek szerint kell elkészíteni, amely magába foglalja azt is, hogy a 2017. évi pénzügyi kimutatások nyitó és záró adatai (összehasonlító adatok) szintén megfelelnek az

- Saját tőke változásának kimutatása:
 - 2017. december 31., és
 - 2018. december 31.-re vonatkozó kimutatás,
- Átfogó eredménykimutatás:
 - 2017. december 31. és
 - 2018. december 31. időszakokra
- Cash-flow kimutatás:
 - 2017. december 31. és
 - 2018. december 31. időszakokra, valamint a
- Kiegészítő megjegyzések (Notes).

A példát alapul véve, bár a 2017. évi pénzügyi kimutatások adatai rendelkezésre állnak az IFRS-ek szabályai szerint, mint összehasonlító időszak adatsora, emellett az áttérő vállalatok ebben az évben készítik az utolsó éves beszámolójukat a 2000. évi C. törvény előírásai szerint. Ez egyben azt is jelenti, hogy a 2017-es év az egyetlen olyan üzleti év, amelyről a vállalatoknak egyszerre két számviteli rendszer szabályai szerinti adatsor is rendelkezésükre áll.

Fontos azonban kiemelni, hogy az IFRS-ekre való áttérés időpontja az összehasonlító időszak kezdő napja, amely az IFRS-ek alkalmazásának kezdő időpontjának minősül, vagyis jelen esetben 2017. január 1.-je. Ezzel szemben a 2000. évi C. törvény 114/C. § (3) bekezdése értelmében: „Az IFRS-ek szerinti éves beszámolóra történő áttérés napja az első IFRS-ek szerinti készült éves beszámoló üzleti évének első napja”, vagyis annak az időszaknak a kezdő napját tekinti az áttérés időpontjának, amelyre az első IFRS-ek szerinti jelentés készült, tehát 2018. január 1.-je.

Az IFRS-ekre történő áttérés folyamatát a döntéshozataltól az első IFRS-ek szerinti pénzügyi kimutatások összeállításáig az *1. számú melléklet* (PWC, 2017) szemlélteti.

Ahogy az *1. számú mellékleten* (PWC, 2017) is látható, függetlenül attól, hogy az IFRS-ek alkalmazása jogszabályi előírás vagy lehetőség, a legfontosabb kérdés annak tisztázása, hogy egy vállalatnak mikor érdemes áttérnie. Ezt követően a vállalatoknak érdemes különböző felméréseket készíteni az áttérés lehetséges számviteli, illetve adózási hatásairól, ezeket hívjuk hatástanulmányoknak. Ebbe beletartozik többek között a magyar és a nemzetközi számviteli szabályok közötti eltérések azonosítása, az IFRS 1 standard mentesítési lehetőségek számbavétele, az áttérésre vonatkozó számviteli politikai döntések azonosítása, valamint az

adózási hatások felmérése adónemenként az áttérést követő időszakra vonatkozóan (BORÓK, 2015b; NAGYNÉ FARKAS, 2015a; NAGYNÉ FARKAS, 2015b; UMENHOFFER, 2017b).

A hatásvizsgálat során be kell azonosítani azokat a lényeges területeket, amelyeknél eltérnek a magyar számviteli szabályok, illetve az IFRS-ek előírásai. Ezzel összhangban a vállalatoknak ki kell alakítani az IFRS-ek szerinti számviteli politikát oly módon, amely támogatja a vállalati és üzleti stratégiát. Ennek keretében minden olyan IFRS standard előírásait figyelembe kell venni, amely az átállás időpontjában hatályos. Az áttérés során időben meg kell határozni a szükséges információkat és adatokat annak érdekében, hogy az IFRS-ek szerinti pénzügyi kimutatások összeállításához és az összehasonlító adatokhoz megfelelő és elegendő információ álljon rendelkezésre. A vállalatoknak értékelniük kell az üzleti és vállalati folyamatokat, és szükség esetén módosítani azokat az IFRS-ekkel összhangban. Érdemes új kontrollokat beépíteni az egyes folyamatokba az átállásból eredő új információigények megbízhatóságának biztosítása érdekében (PWC, 2017).

Az első IFRS-ek szerinti pénzügyi kimutatásoknak tartalmazniuk kell számszerűsítve azokat a különbségeket, amely a magyar számviteli szabályozás és az IFRS-ek előírásai közötti különbözőség okoz. A kiegészítő megjegyzésekben (Notes) kell levezetni, illetve bemutatni a nyitómérlegben, az eredménykimutatásban, valamint a saját tőke változás kimutatásában keletkező különbségeket. A gazdálkodó egységnek az első IFRS-ek szerinti nyitómérleg összeállítása során több alapelvet is figyelembe kell venni. Az áttérő vállalatoknak minden olyan eszközt és kötelezettséget fel kell vennie a mérlegébe, amely a magyar számviteli környezetben nem került kimutatásra, az IFRS-ekben viszont kötelező megjeleníteni. Erre a legjellemzőbb példa a halasztott adókövetelések, valamint adókötelezettségek megjelenítése a befektetett eszközök, illetve a hosszú lejáratú kötelezettségek között (IFRS 1).

Másik fontos alapelv ennek ellenkezője, hogy minden olyan eszközt, illetve kötelezettséget ki kell vezetni a könyvekből, amelyek a magyar számviteli törvény szerinti beszámolóban kimutatásra kerültek, viszont az IFRS-ek előírásai szerint nem lehet a mérlegben szerepeltetni. Ennek megfelelően ki kell vezetni az alapítás-át szervezés aktivált értékét, valamint azokat a kísérleti fejlesztés aktivált értékeként kimutatott kutatás-fejlesztési költségeket, amelyek nem felelnek meg az aktiválás kritériumainak, illetve az összes kutatásnak minősülő tételt. További lényeges alapelv, hogy az áttérés során az eszközöket és a kötelezettségeket az IFRS-ek előírásai szerint kell besorolni, illetve értékelni. Ez többek között azt jelenti, hogy a visszavásárolt saját részvényeket, üzletrészeket nem forgóeszközként, hanem saját tőke csökkentő tételként kell kimutatni, a kapott pótbefizetést kötelezettségként, valamint a tulajdonosok részéről elhatározott, de még a Cégbíróság által be nem jegyzett tőkét jegyzett

tőke csökkentő tételként kell kimutatni, besorolni, ugyanis a tőke értékéből ezt le kell vonni. Az előbbieken ismertetett módosítások az IFRS-ek szerinti pénzügyi kimutatások összeállításakor nem csak a mérleget érintik, hanem az eredménykimutatást is. Az eredményre elsősorban abban az esetben gyakorolnak hatást az áttéréssel kapcsolatos módosítások, amikor a korábban kimutatott eszközt költségként kell kimutatni, valamint ha az eszközök és kötelezettségek IFRS-ek szerinti értékelése eltér a korábbi gyakorlattól. További fontos kérdések, illetve feladatok közé tartozik a vállalat informatikai rendszerének, szoftvereinek szükséges fejlesztése, az áttérési folyamatban résztvevő munkavállalók továbbképzése, valamint annak megállapítása, hogy milyen hatásokat fog eredményezni az átállás a vállalat beszámoló adataira, illetve az egyes mutatószám csoportokra. Végül meg kell határozni azokat a standardokat, amelyeket a vállalat még a hatálybalépésük előtt kíván alkalmazni, vagyis él a korai alkalmazás lehetőségével, valamint azonosítani szükséges, hogy milyen könnyítéseket alkalmaznak. Az IFRS 1 standard által meghatározott kötelező kivételek közé tartoznak a legújabb standardok – az IFRS 9, az IFRS 15, illetve az IFRS 16 (FILEP, 2015; RÉTHELYINÉ HEVES, 2015; VÍG, 2015; KONKOLY, 2016; STREITMANN, 2017).

3. ANYAG ÉS MÓDSZER

3.1. Az adatgyűjtés folyamata és a vizsgált adatok köre

A kutatási téma az IFRS-ekre történő áttérés hatásvizsgálata a magyar számviteli környezetben működő társaságok esetében. A kutatás tárgyát az első alkalmazók közül azok a vállalatok képezik, amelyek egyedi beszámolójukat is már az IFRS-ek szerint készítik.

A szekunder kutatás megvalósításához szükséges adatokat a magyar számviteli törvény előírásai szerint készült éves beszámolók, illetve az IFRS-ek szerint összeállított pénzügyi kimutatások tartalmazzák.

Az adatgyűjtés a Debreceni Egyetem Gazdaságtudományi Kar Számviteli és Pénzügyi Intézet 2020-ban végzett kutatás keretein belül történt.

Az adatgyűjtés első lépésében az összes olyan Magyarországon működő vállalat felkutatása valósult meg, amelyek az IFRS-eket alkalmazzák, azt feltételezve, hogy ezeknél a vállalatoknál lehetőségem nyílik az áttérés közvetlen hatásainak vizsgálatára. Ehhez az EMIS adatbázis nyújtott segítséget, ahol elérhetőek azok a magyarországi vállalatok, amelyek nemzetközi számviteli szabályok szerint készülő pénzügyi kimutatásokat tesznek közzé.

Az EMIS adatbázisból összegyűjtött 240 vállalattal kapcsolatban az Igazságügyi Minisztérium Céginformációs és az Elektronikus Cégeljárásban Közreműködő Szolgálat hivatalos honlapja (továbbiakban: Igazságügyi Minisztérium honlapja) alapján meggyőződtem arról, hogy azok valóban rendelkeznek a magyar számviteli törvény, és az IFRS-ek szerint elkészített beszámolóval egyaránt.

Az adatgyűjtés első fázisában kiderült, hogy a 240 érintett vállalat közül kizárólag 193 vállalat esetében valósult meg a magyar számviteli környezetről az IFRS-ek szerinti számviteli rendszerre történő áttérés, vagyis 47 vállalat nem felel meg azoknak a kritériumoknak, amelyek szükségesek a kutatási célok megvalósításához, illetve a kutatási kérdések megválaszolásához.

Az elemezhető vállalatok számának csökkenésének háttérében elsődlegesen az áll, hogy a 47 vállalat közül 27-en a jelenleg elérhető utolsó lezárt üzleti évről a 2000. évi C. törvény előírásai alapján készítik az éves beszámolójukat, a másik 20 vállalat pedig az alapításuk óta az IFRS-eket alkalmazzák. Ebből adódóan ezeknél a vállalatoknál nem lehetséges az áttérés hatásainak vizsgálata, ugyanis csak egy számviteli rendszer szabályai szerint összeállított éves beszámolót tettek közzé, vagyis nem áll rendelkezésemre a kutatáshoz szükséges összehasonlító adatsor.

Az EMIS adatbázisban fellelt vállalatok főtevékenység, valamint az áttérés megvalósulása szerinti bontásban a következő táblázatban láthatóak:

5. táblázat: Az IFRS-ekre áttért vállalatok főtevékenység szerinti megoszlása

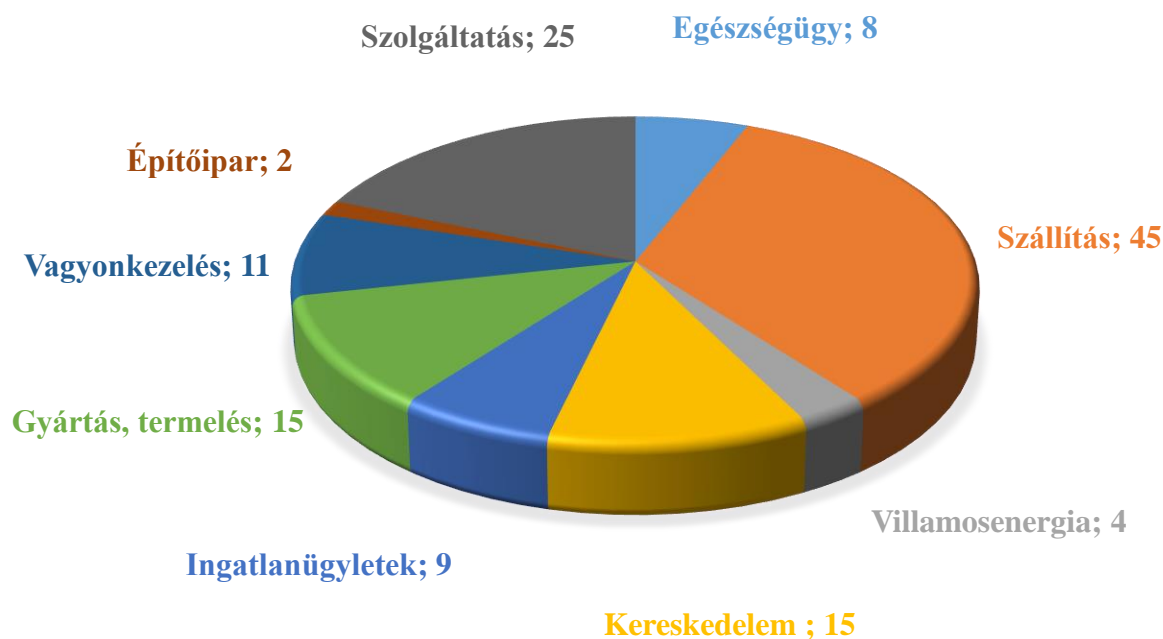
Főtevékenység	Megtörtént az IFRS-ekre való áttérés (db)	Nem történt meg az áttérés (db)	Összesen
Egészségügy	8	1	9
Szállítás	46	0	46
Villamosenergia	4	2	6
Kereskedelem	15	5	20
Ingyatlanügyletek	9	6	15
Gyártás, termelés	15	3	18
Vagyongkezelés	11	8	19
Építőipar	2	3	5
Szolgáltatás	25	15	40
Pénzügyi lízing	8	0	8
Hitelintézetek	38	3	41
Biztosítási tevékenység	12	1	13
Összesen	193	47	240

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

Az IFRS-ekre áttért vállalatok főtevékenység szerinti csoportosítása az ágazati besorolás, illetve a TEÁOR kód alapján valósult meg. Az 5. táblázatban szereplő főtevékenységi körök közül az utolsó három, vagyis a Pénzügyi, biztosítási tevékenységet végző (Pénzügyi lízing, a Hitelintézetek, illetve a Biztosítási tevékenységgel foglalkozó) vállalatok nem képezik részét a kutatásomnak. Ennek legfőbb oka, hogy ezen vállalatokat egyedi tevékenységük és elszámolási jellegzetességeik miatt a szektorra jellemző specifikumokra (IFRS 9 – Pénzügyi instrumentumok standard) fókuszáló, illetve azokat kiemelő kutatást érdemes elvégezni. Ennek következtében 58 vállalattal csökken a kutatásom alapsokaságának elemszáma.

A további 135 vállalattól csupán 134 vállalat vizsgálatának elvégzése lehetséges, mivel az egyik Szállítással foglalkozó vállalat nem tette közzé az Igazságügyi Minisztérium honlapján az IFRS-ek szerint készített átfogó eredménykimutatását, amelynek adatai nélkülözhetetlenek a kutatás során.

Ebből adódóan a kutatás alapsokasága végül 134 elemszámra szűkölt, amely 9 különböző főtevékenységgel foglalkozó vállalatokból tevődik össze (7. ábra).

7. ábra: A vizsgált sokaság (134 vállalat) főtevékenység szerinti megoszlása

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

Az 5. táblázatban található tevékenység szerinti megbontás kizárólag a vállalatok főtevékenysége alapján került kialakításra. Azonban a különböző hatásvizsgálatokat nem a főtevékenység alapján lévő csoportok szerinti megbontásban hajtottam végre. Ennek az az elsődleges oka, hogy az esetek többségében olyan vállalatok tértek át az IFRS-ek alkalmazására, amelyekre jelentős számú melléktevékenység jellemző. A különböző melléktevékenységek jelentősen befolyásolhatják az áttért vállalatok eszközszerkezetét, valamint az eredményre ható tényezők nagyságát. A különböző vizsgálatok során a melléktevékenységeken túl problémát jelenthet a befektetési tevékenység, amely szintén nagymértékben befolyásolhatja az eszközök összetételét, illetve a vállalati eredmény alakulását. Az előbbieken kifejtett okok miatt indokoltnak találtam az áttért 134 vállalatot klaszteranalízis segítségével homogén csoportokba klasszifikálni.

A klaszteranalízis alkalmazásával adatredukciót hajtottunk végre, amely nagy adathalmaz kezelhető méretű információhalmazokba történő rendezését jelenti, vagyis az adatok csoportosítását kevés számú csoportba. A csoportosítás alapelve, hogy a csoporton belüli esetek hasonlóságának maximalizálása, illetve a csoportok közötti hasonlóság minimalizálása valósuljon meg (NOVOSELSKY – EUGENE, 2021).

A klaszteranalízis elvégezhető hierarchikus és K-közép módszerrel egyaránt. A K-közép módszer lényege, hogy 'k' számú feltételezett klasztert generál, úgy, hogy a klaszterközpontok helyzete egy iterációban folyamatosan változik, míg el nem ér egy stabil állapotot. Az adatok a legközelebbi klaszterközpontokhoz kerülnek hozzárendelésre. A módszer legfontosabb feltételei közé tartozik, hogy kizárólag nagy elemszámnál végezhető, illetve skála típusú adatoknál használható (MORISSETTE – CHAERTIER, 2013). Ennél a módszernél lehetőség adódik a klaszterek meghatározásánál az adatok átlagtól való távolság, illetve a mediántól való távolság alapján történő csoportba sorolása is (SIMON, 2006).

A kutatásom során a K-közép módszert alkalmaztam, mivel a céloom előre meghatározott számú, két egymástól jól elkülöníthető csoport megalkotása volt. Ennek oka, hogy az alacsony elemszámú (134) alapsokaságot nem érdemes kettőnél több csoportra bontani, mivel az kritikusan alacsony elemszámú csoportokat eredményezne, amelyeken már nem lett volna megvalósítható a kitűzött statisztikai vizsgálatok elvégzése.

A klaszteranalízis elvégzéséhez szükséges csoportosítási ismérveknek a magyar számviteli szabályok szerint készített éves beszámoló adataiból számított eszközszerkezeti és -kihasználási mutatókat választottam. Véleményem szerint a vállalatok eszközeinek összetétele jelentős mértékben befolyásolja a tárgyévi eredmény alakulását, emiatt tartottam indokoltnak az áttérő vállalatok eszközszerkezeti és -kihasználási mutatók szerinti csoportokra bontását (FENYVES et al., 2014; SHI, 2021). Fontosnak tartom kiemelni, hogy a kutatásom nem terjed ki a vállalatok eszközszerkezetének, illetve ehhez kapcsolódóan a mérlegtételek részletes vizsgálatára egyik számviteli rendszerben sem, kizárólag a klaszteranalízis elvégzéséhez volt szükséges azok kiszámítása.

A klaszteranalízist az alábbi mutatók (csoportosítási ismérvek) alapján végeztem el:

- Befektetett eszközök aránya
- Készletek aránya
- Összes eszköz forgási sebessége

A klaszteranalízis alkalmazásával a Befektetett eszközök aránya, a Készletek aránya, valamint az Összes eszköz forgási sebessége mutatók alapján két csoportot hoztam létre. A mutatók meghatározásánál a legfontosabb szempont az volt, hogy megfelelően jellemezzék a tevékenységeket. Abból kiindulva, hogy az eszközszerkezeti mutatók utalnak a vállalati tevékenységekre, beleértve a főtevékenységen túl a melléktevékenységeket, így indokoltnak tartottam a Befektetett eszközök/Összes eszköz, illetve a Készletek/Összes eszköz mutatókat választani. A Befektetett eszközök/Összes eszköz mutató csak hosszútávú eszközök arányát

vizsgálja, magában foglalva az esetleges hosszútávú befektetési tevékenységre utaló eszközöket, amely leginkább a vállalatok melléktevékenységeire utalnak. Ezzel szemben a Készletek/Összes eszköz mutató a legkevésbé likvid, tevékenységet jellemző forgóeszközök arányát vizsgálja, amely kereskedelmi és termelő tevékenységekre utalhat, vagyis a vállalatok főtevékenységeit jellemzik. Az Összes eszköz forgási sebessége mutató azt fejezi ki, hogy milyen gyorsan képes a vállalat forgatni az eszközeit, vagyis mekkora azokkal a bevétel generáló képessége, amely szoros összefüggésben áll a vállalat eszközszerkezetével.

Az eljárás során az átlagtól való távolság helyett a mediántól való távolság alapján hoztam létre a két csoportot, mivel az átlag torzíthatja a klaszterekbe való besorolást, hiszen a szélső értékek hatást gyakorolnak az átlagra, míg a mediánra nem, így véleményem szerint a legmegbízhatóbb módon valósult meg a klaszterek kialakítása.

A klaszteranalízis alkalmazását követően végeztem el a kitűzött célok megvalósításához, illetve a felállított hipotézisek bizonyításához szükséges statisztikai vizsgálatokat, amelyeket részletesen a következő alfejezetben ismertetek.

3.2. A vizsgálat módszertana

A kutatás az IFRS-ekre áttért vállalatok eredményének, illetve az eredményre ható tényezők alakulásának vizsgálatára fókuszál. Az eredményt befolyásoló tényezők vizsgálatánál több nehezítő körülménnyel kellett szembe nézmem, amelynek az elsődleges oka egyrészt a két különböző eljárással készülő eredménykimutatás megjelenítési sajátosságai, másrészt pedig az áttérés következtében néhány vállalat nem ugyanazzal az eljárással készítette el az eredménykimutatását, mint a magyar számviteli környezetben. Ez elsősorban a Személyi jellegű ráfordításoknál, illetve az Értékcsökkenési leírásnál okozott gondot, mivel ezen tényezők néhány kivételtől eltekintve csak az összköltség eljárással készülő eredménykimutatásban található meg. Tekintettel arra, hogy minden áttérő vállalat kiegészítő mellékletében megtaláltam a hiányzó tényezőket, így az összes adatbázisban lévő vállalat vizsgálata megvalósulhatott. Ezzel szemben néhány eredményt befolyásoló tényezőnél ismét korlátokba ütköztem. Szándékomban állt az Egyéb bevételek, illetve az Egyéb ráfordítások részletes vizsgálata, viszont a legtöbb vállalat vagy összevontan, nettó módon mutatta be ezeket a tételek, vagy pedig alábontva, több alkategóriában jelenítette meg, amelynek részletezését az esetek többségében nem találtam meg a kiegészítő megjegyzésekben, így ezen tételek vizsgálatára nem nyílt lehetőségem.

Ebből adódóan a vállalatok eredménykimutatásaiban szereplő tételek közül az alábbiakat vizsgálom:

- Értékesítés nettó árbevétele
- Személyi jellegű ráfordítások
- Értékcsökkenési leírás
- Pénzügyi műveletek ráfordításai
- Adófizetési kötelezettség
- Adózott eredmény

Az általam vizsgált, magyar számviteli törvény szerinti tényezők teljes mértékben megegyeznek az előbb felsoroltakkal, valamint az eredménykimutatásban szereplő sorok megnevezéseivel. Ezzel szemben a vizsgált IFRS-ek előírásai szerint elszámolt tényezők közül az Adófizetési kötelezettség (Adóráfordingítás), illetve az Adózott eredmény (Nettó eredmény) esetében eltérés mutatkozik. Ennek a legfőbb oka, hogy a vizsgálatok megbízhatósága révén a kutatás alapfeltétele, hogy tartalmilag azonos eredménysorokat hasonlítsak össze két különböző számviteli rendszerben.

Az IFRS-ek szerinti Adóráfordingítás soron számos vállalatnál csupán a tárgyévi tényleges adófizetési kötelezettség (néhány esetben adókövetelés) került kimutatásra, külön soron megjelenítve pedig a halasztott adófizetési kötelezettséget (néhány esetben halasztott adókövetelést). Abból a tényből kiindulva, hogy az IFRS-ekben kimutatott vállalati eredményre mindkét eredmény sor hatással van, és az IAS 12 standard előírásai szerint a két sor együttes egyenlege alkotja a Jövedelemadó ráfordítást, így ezeket a sorokat összevontam és egy tényezőként kezeltem.

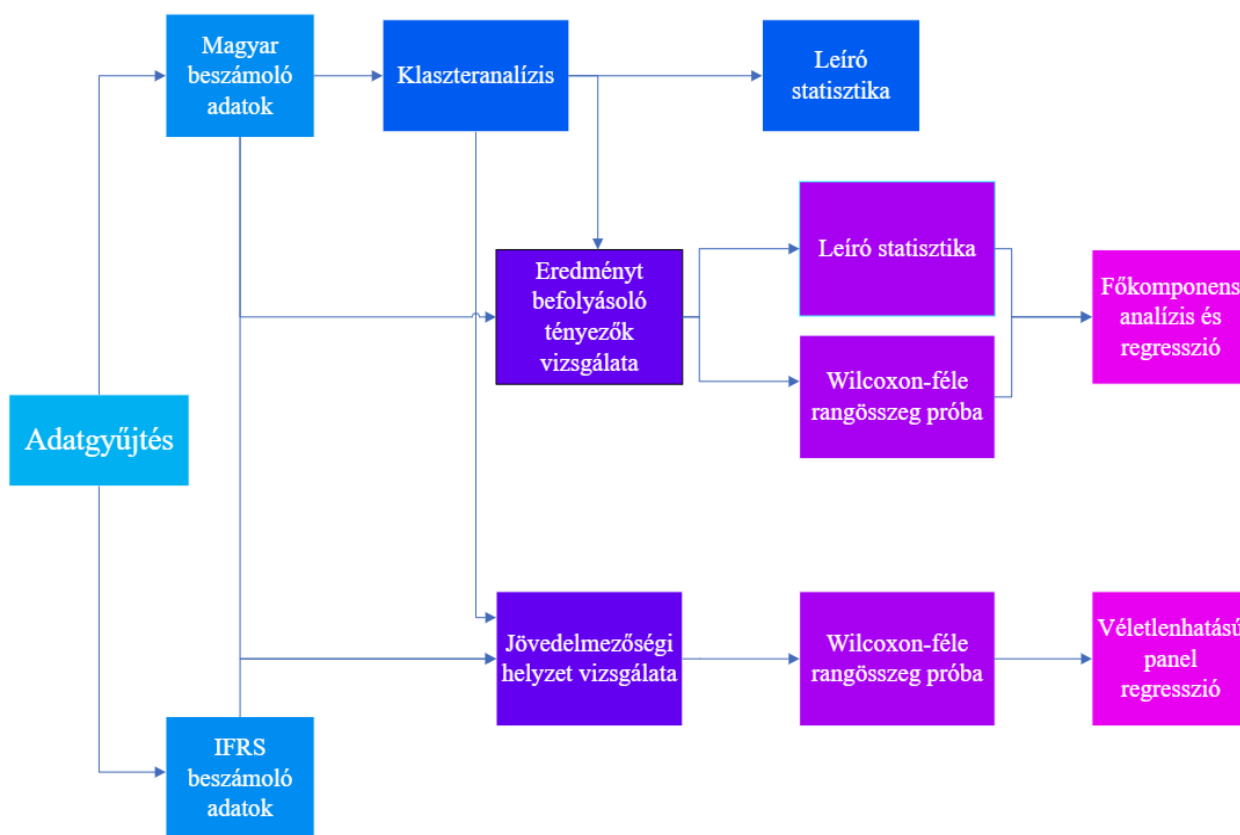
Továbbá szintén az IAS 12 standard előírásainak megfelelően a Jövedelemadó ráfordítás sor tartalmazza a helyi adók elszámolásából származó tételeket is, amely a vizsgálat megbízhatósága érdekében kiszűrésre került, ugyanis a magyar számviteli szabályozás szerint a vállalatok a helyi adókat egyéb ráfordításként jelenítik meg az eredménykimutatásban. Összességében elmondható, hogy a magyar számviteli törvény szerinti Adófizetési kötelezettség és az IFRS-ek szerinti Adóráfordingítás alapvetően az eredménykimutatások ugyanazon sorát jelentik a különböző elnevezéstől függetlenül, azzal a fontos eltéréssel, hogy az IFRS-ekben tartalmilag bővebb eredménysorról beszélünk, hiszen ezen soron a helyi adókon kívül még a halasztott adó is megjelenítésre kerül.

Az IFRS-ek szerinti vállalati eredménynek a Teljes átfogó eredmény minősül, viszont ezen tényező helyett a Nettó eredményt vettem alapul az eredménnyel kapcsolatos hatásvizsgálatok

elvégzéséhez. Ezt elsősorban azért tartottam indokoltnak, mert a Teljes átfogó eredmény a Nettó eredményen kívül az Egyéb átfogó eredményt is tartalmazza. Az átfogó eredménykimutatás ezen része olyan gazdasági események hatásait mutatja be, amelyeket a magyar számviteli törvény szerinti eredménykimutatásban nem jelenítünk meg.

A megfogalmazott célkitűzéseim, illetve a felállított hipotéziseim vizsgálatához és bizonyításához szükséges különböző statisztikai vizsgálatokat a Microsoft Excel táblázatkezelő programjával, valamint a Stata statisztikai program segítségével végeztem el.

Az adatgyűjtés, illetve az alkalmazott módszertan folyamatát, továbbá az elvégzett vizsgálatok kapcsolatát a következő ábra szemlélteti:

8. ábra: A kutatás módszertanának folyamatábrája

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

Ahogy a 8. ábrán is látható, az eredményre ható tényezők vizsgálatát leíró statisztikai elemzéssel kezdtem, amelynek keretében többek között kiszámoltam az átlagot, a mediánt, a szórást, minimumot, maximumot, valamint a kvartiliseket.

A leíró statisztikai elemzés eredményei arra utaltak, hogy az alapsokaság számos kiugró értéket tartalmazhat, vagyis az adatok nem normál eloszlásúak. Emiatt indokoltnak tartottam az extrém kiugró értékek kiszűrését. A kiugró értékek általános definíciója szerint olyan valid értékek a

mintában, amelyek jelentős eltérést mutatnak a többi adattól (SAJTOS – MITEV, 2007; DOMOKOS – VINCZE-CSOM, 2012). Ez problémát jelent egyrészt, mert valid értékek minősülnek, mégsem reprezentálják jól a teljes sokaságot. Ezen kívül a kiugró értékek torzíthatják a statisztikai mutatókat, leggyakrabban eltolja az átlagot, illetve megnövelik a szórás értékét (HUZSVAI, 2012; FALUS, 2014).

HUNYADI et al. (2001) alapján az extrém kiugró értékek kiszűrése az alábbi képletek alapján történt:

$$\text{Felső szélsőség: } Q3 + 3 * IQR,$$

$$\text{Alsó szélsőség: } Q1 - 3 * IQR,$$

ahol Q1 az első kvartilis értékét, Q3 a harmadik kvartilis értékét, IQR pedig az interkvartilis terjedelmet jelöli.

A disszertációm során az extrém kiugró értékek kiszűrését követően boxplot diagramokon szemléltettem az adatok eloszlását, annak érdekében, hogy rávilágítsak, hogy az eljárás milyen mértékű javulást eredményez az adatok eloszlását illetően a medián és az átlag változásának tekintetében. Minden egyéb számítást, statisztikai vizsgálatot a kiugró értékek kiszűrése nélkül végeztem el, melynek elsődleges oka, hogy az adatgyűjtés során nem mintavételezés történt, hanem a teljes alapsokaságot vizsgálom, amelynek véleményem szerint szerves részét képezik a kiugró értékek is, illetve, ezáltal nyílik lehetőségem megalapozott következtetéseket levonni.

Az eredményre ható tényezők leíró statisztikai jellemzését követően a tényezők eltéréseit vizsgáltam. A különböző statisztikai vizsgálatokat megelőzően statisztikailag, Kolmogorov-Smirnov teszttel ellenőriztem a normalitás feltételének teljesülését. A teszt eredménye megerősítette azt a tényt, amelyre már a leíró statisztikai elemzés is utalt, hogy az adatok nem normál eloszlásúak. Másik fontos tényező, amely meghatározza a statisztikai vizsgálatok alkalmazását, hogy a magyar számviteli törvény illetve az IFRS-ek szerinti adatsorok összefüggő mintának minősülnek, mivel ugyanazon vállalatok adatsorai ugyanazon üzleti évre vonatkoznak.

Először az eredményre ható tényezők, mint abszolút mutatók eltéréseit, majd ezt követően a jövedelmezőségi helyzetet jellemző relatív mutatószámok eltéréseit vizsgáltam. Ehhez a nem parametrikus Wilcoxon előjeles rang tesztet alkalmaztam.

A Wilcoxon-féle előjeles rang teszt kiszámítja a két összefüggő minta közötti eltérést, majd azokat rangsorolja. Az egyes rangokhoz pozitív előjelet társít, amennyiben az első mintában szerepel a nagyobb érték, negatív előjelet pedig, ha a második mintában volt nagyobb az érték (WILCOXON, 1992). Az így megkapott rangok összeadásra kerülnek, majd az elvárt összeggel

összehasonlítja azokat. Amennyiben a teszt szignifikanciaszintje, vagyis a p-érték 5% alatt van, akkor a minták között eltérés mutatkozik (HUZSVAI – VINCZE, 2012; BILDER – LOUGHIN, 2015).

Ezen kívül az adatok közötti kapcsolatot, vagyis a hatásnagyságot is kiszámítottam a következő képlettel:

$$\text{hatásnagyság } (r) = \frac{|Z|}{\sqrt{N}}$$

ahol a Z érték a mintaelem standardizáltját, az N pedig a minta elemszámát jelöli. A hatásnagyság 0,3-as érték alatt a változók között gyenge kapcsolatot, felette közepesen erős kapcsolatot, 0,5 felett pedig kifejezetten erős kapcsolatot jelez (FIELD, 2013).

Ezt követően megvizsgáltam, hogy az eredményre ugyanazon tényezők hatnak-e, illetve ugyanolyan irányú-e a hatásuk a két számveteli rendszerben. Ehhez főkomponensanalízist alkalmaztam, mely megoldást nyújt a regressziós modell felállítása során a változók közötti multikollinearitásra (DOMÁN, 2005). Ezzel az adatredukciós módszerrel elérhető, hogy a létrejövő komponensek egymással teljesen korrelálatlanok legyenek, ezáltal a regressziós modellbe egymástól független magyarázó változók kerülhetnek (BARNA – SZÉKELYI, 2002). A főkomponensanalízis alkalmazásának további célja, hogy a változók minél kevesebb számú csoportot alkossanak, úgy, hogy azok a változók, amelyek között nagy a korreláció egy csoportba kerüljenek, kedvező esetben az adatok varianciájának nagy részét magyarázzák ezen főkomponensek. A többi csoportba tartozó változók közötti korreláció elhanyagolható. Azok a komponensek kerülhetnek be a regressziós modellbe, amelyek sajátértéke (eigenvalue) eléri a megmagyarázott varianciák átlagát, vagyis amelyek többet magyaráznak, mint az átlagos variancia (KAISER – RICE, 1974). Ezt nevezzük Kaiser-féle kritériumnak.

A komponensek létrehozását követően elvégezhető a mátrixok elforgatása. A forgatást a varimax rotáció segítségével végeztem el, melynek során a módszer a töltést egyenletesen osztja szét a komponensek között, ezáltal segítve az értelmezést a szemléletesebb jelentéstartalommal (BARNA – SZÉKELYI, 2002). Ezt követően a létrejött komponensek és az eredmény közötti összefüggést, illetve annak irányát főkomponens regresszió alkalmazásával vizsgáltam meg.

A jövedelmezőségi mutatók eltéréseinek vizsgálatát követően a ROE mutatót befolyásoló tényezők hatását elemeztem, mivel a vizsgált jövedelmezőségi mutatók közül ez a mutató határozza meg leginkább a befektetői értékítéletet (ZÉMAN – BÉHM, 2016; FENYVES et al., 2019).

A vizsgálatot a véletlen hatású (RE – Random Effect) panel regresszió alkalmazásával végeztem el, melynek a képlete (BALÁZSI et al., 2014) az alábbi:

$$Y = \beta_0 + \beta_1 X_1 + \beta_2 X_2 + \dots + \beta_n X_n$$

ahol

Y az eredményváltozó,

β_0 a regressziós konstans,

X_n a magyarázó változók, valamint

β_n a magyarázó változók konstans értékei (koefficiens).

A panel regresszió esetében alkalmazható véletlen hatású, illetve fix hatású modell egyaránt, amelyek közül a Hausman teszt eredménye alapján választhatunk (HAUSMAN, 1978). A regressziós modellek alkalmazása valamennyi feltétel teljesülése esetén lehetséges (WOOLDRIDGE, 2002). A véletlen hatású panel regressziós modellhez felhasznált adatok esetében minden feltétel teljesült az adatok normál eloszlásának kivételével. Ennek érdekében az adatok transzformálására volt szükség, amelyet logaritmizálással hajtottam végre, ugyanis az eljárás normalizálhatja az eloszlást a hibáknál. Az adatok logaritmizálását követően ellenőriztem a hibák normális eloszlását. Ennek során azt tapasztaltam, hogy azok az adatok, amelyek nem követik az egyenest (hibák), azoknál a kismértékű eltérés gyakorisága nagyobb volt, mint a nagymértékű gyakoriságé. Ebből adódóan kijelenthető, hogy minden feltételnek eleget tesznek az adatok, a regressziós modell alkalmazása lehetséges a ROE mutatót befolyásoló tényezők hatásának vizsgálatához.

Végül elvégeztem a ROE mutató eltéréselemzését, amelynek alkalmazásával lehetőségem nyílt a mutató változását magyarázó tényezők tételes bemutatására. Az eltéréselemzést általában a terv-tény, illetve a bázis-tárgyidőszaki eltérések elemzése során alkalmazzuk. Az eltéréselemzés módszerei közé tartozik a láncbehelyettesítési módszer, az abszolút különbsétek módszere, illetve a százalékos különbsétek módszere. Mindhárom módszer alkalmazásának feltétele, hogy a vizsgálni kívánt elem több tényező együttes hatásaként jött létre, valamint a vizsgált elem ezen tényezők szorzataként kapható meg (CRUZ – SUKOCO, 2022). Az eltéréselemzést klaszterenként, az abszolút különbsétek módszerével, a Du-Pont mutatószámrendszer összefüggéseit alapul véve végeztem el, amelynek eredményeit vízésésdiagramokkal ismerttettem.

Az értekezésem során kitűzött kutatási célok, a felállított hipotézisek, illetve az alkalmazott módszerek kapcsolatát a 6. táblázatban foglaltam össze.

6. táblázat: A kutatási célok, hipotézisek és módszerek összefoglaló táblázata

Célok	Hipotézisek	Módszerek
C1: Az IFRS-ekre áttérő vállalatok eszközszerkezetük alapján történő csoportokra bontása a magyar számviteli beszámolójuk szerint, valamint a csoportok legfőbb ismérveinek jellemzése.	H1: Eszközszerkezeti és -kihasználási mutatók alapján az IFRS-ekre áttért vállalatok jól elkülöníthető, homogén csoportokba bonthatók az utolsó közzétett magyar számviteli törvény előírásai szerint készült éves beszámoló adatok alapján.	Klaszteranalízis, Leíró statisztika
C2: Az IFRS-ekre áttérő vállalatok eredményének, illetve az eredményre ható tényezőknek a vizsgálata a két különböző számviteli környezetben.	H2: Az Adózott eredményt (Nettó eredményt) meghatározó tényezők legalább fele szignifikánsan eltér a két számviteli rendszerben.	Leíró statisztika, Wilcoxon-féle rangösszeg próba
	H3: A magyar számviteli törvény, illetve az IFRS-ek előírásai szerint kimutatott Adózott eredményt (Nettó eredményt) eltérő tényezők befolyásolják szignifikánsan az áttérés évében.	Főkomponensanalízis és regresszió
C3: Az IFRS-ekre áttért vállalatok jövedelmezőségi helyzetének, valamint befektetői értékítéletének vizsgálata az IFRS-ekre való áttérés következtében.	H4: Az áttért vállalatok magyar számviteli törvény, illetve az IFRS-ek szabályai szerint készült beszámoló adataiból számított H4a: árbevétel arányos jövedelmezőségi mutatói (Return On Sales - ROS), H4b: eszköz arányos jövedelmezőségi mutatói (Return On Asset - ROA), H4c: saját tőke arányos jövedelmezőségi mutatói (Return On Equity - ROE) szignifikánsan eltérnek az áttérés évében.	Wilcoxon-féle rangösszeg próba
	H5: Az IFRS-ekre való áttérés szignifikánsan torzítja a befektetői értékítéletet leginkább meghatározó jövedelmezőségi rátát, a ROE mutatót.	Véletlenhatású panelregresszió, Eltéréselemzés
C4: Az IFRS-ekre való áttérés eltérő eszközszerkezetű vállalati mintasokaságokra gyakorolt hatásainak kimutatása.	H2, H3, H4, H5	Wilcoxon-féle rangösszeg próba Főkomponensanalízis és regresszió Véletlenhatású panelregresszió, Eltéréselemzés

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

Ezen fejezetben ismertetett statisztikai vizsgálatok eredményeit, illetve az eredményekkel kapcsolatos összefüggéseket az 1.2. *Célkitűzések és hipotézisek* alfejezetben ismertetett kutatási célokkal, valamint a felállított hipotézisekkel összhangban a 4. *Vizsgálati eredmények és azok értékelése* fejezetben mutatom be.

4. VIZSGÁLATI EREDMÉNYEK ÉS AZOK ÉRTÉKELÉSE

4.1. Az alapsokaság leíró statisztikai elemzése (H1 hipotézis vizsgálata)

A doktori kutatómunkám első célkitűzése (C1) *Az IFRS-ekre áttérő vállalatok eszközszerkezetük alapján történő csoportokra bontása a magyar számviteli beszámolójuk szerint, valamint a csoportok legfőbb ismérveinek jellemzése.* A célkitűzés megvalósítása érdekében az IFRS-ekre áttérő vállalatokat csoportokra bontottam, illetve elvégeztem azok leíró statisztikai elemzését.

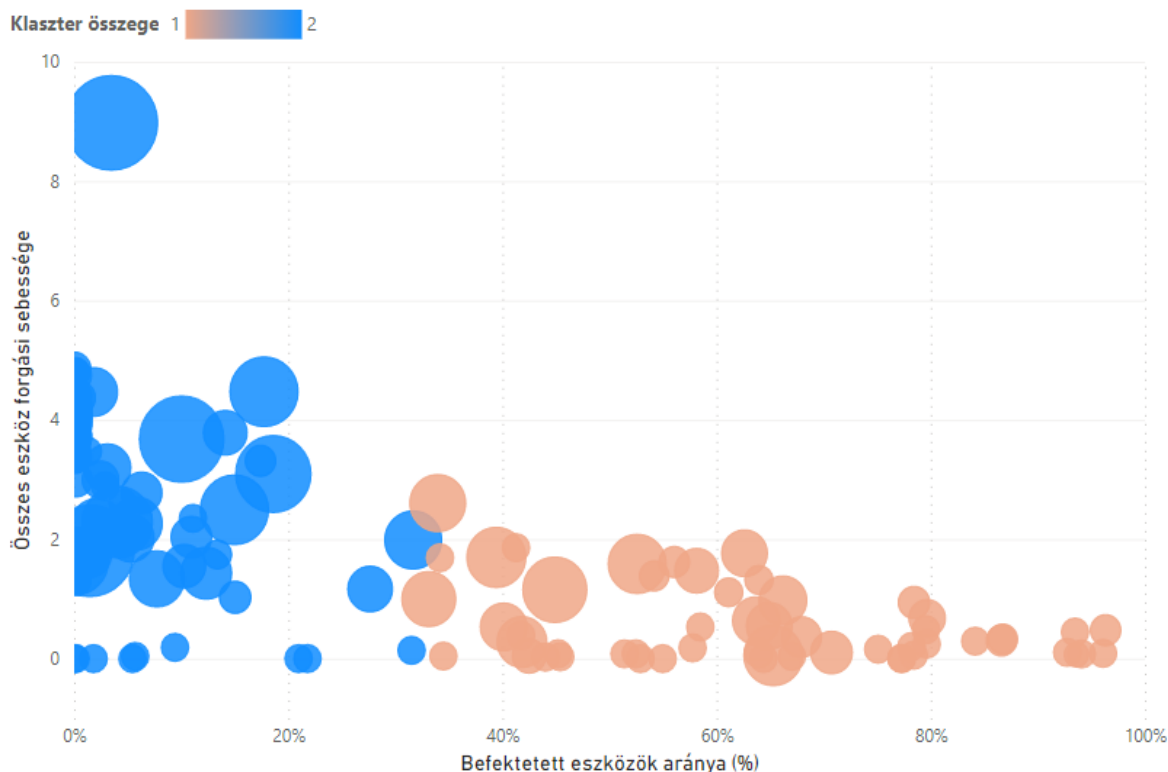
Az első célkitűzésemhez (C1) kapcsolódik az első felállított hipotézisem (H1), amely az *Eszközszerkezeti és -kihasználási mutatók alapján az IFRS-ekre áttért vállalatok jól elkülöníthető, homogén csoportokra bonthatók az utolsó közzétett magyar számviteli törvény előírásai szerint készült éves beszámoló adatok alapján.*

A hipotézis vizsgálatához klaszteranalízist alkalmaztam, amely során a K-Közép módszer segítségével az áttérő vállalatok magyar számviteli beszámoló adatai alapján két homogén csoportot hoztam létre.

A 3.1. *Anyag és módszer fejezetben* ismertetett mutatók alapján a klaszteranalízis segítségével a mediántól való távolság alapján két klasztert hoztam létre; a magas befektetett eszköz igényű vállalatok, valamint az alacsony befektetett eszköz igényű vállalatok klasztereit. A klaszterek kialakításánál kiemelt jelentőséggel bírt az áttérő vállalatok eszközszerkezete, hiszen az jelentősen meghatározhatja a vállalati eredmény, illetve az eredményre ható tényezők alakulását.

Fontos megjegyezni, hogy az első célkitűzésem (C1) nem foglalja magába az áttérő vállalatok mérlegtételeinek, azon belül is az eszközeinek vizsgálatát sem a magyar számviteli környezetben, sem az IFRS-ek rendszerében. A mérlegtételekkel kapcsolatos adatok kizárólag az eszközszerkezeti és -kihasználási mutatók kiszámításához szükségesek, amelyek a klaszteranalízis alapjául szolgáltak.

A létrehozott klasztereket buborékdiagram segítségével mutatom be (9. ábra), amelyen az Összes eszköz forgási sebességét és a Befektetett eszközök arányát az ábra tengelyei, a Készletek arányát pedig a buborékok mérete szemlélteti.

9. ábra: A klaszteranalízis alkalmazásával a Befektetett eszközök aránya, a Készletek aránya, valamint az Összes eszköz forgási sebessége mutatók alapján létrehozott klaszterek

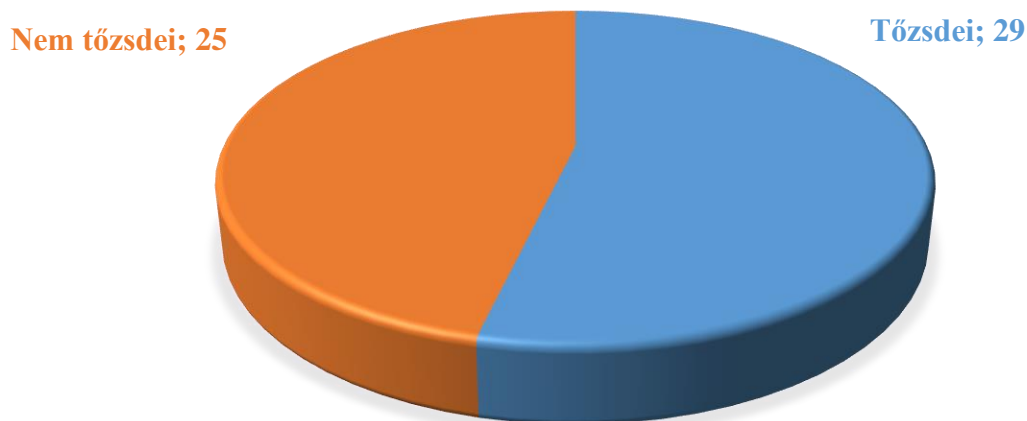
Forrás: Saját szerkesztés a Stata statisztikai program segítségével, 2024

A klaszteranalízis alkalmazásával a mediántól való távolság alapján a klaszterek mintegy 40%-60%-os megoszlással jöttek létre, ebből adódóan az első klaszterbe 54 vállalat, míg a második klaszterbe 80 vállalat került. A 9. ábrán látható módon az egyes klaszterek egyértelműen elkülönülnek egymástól. Véleményem szerint a kialakult megoszlási arány teljes mértékben elfogadható, vagyis a létrejött klaszterek lehetővé teszik számomra a kitűzött céljaim megvalósítását, illetve további megfogalmazott hipotéziseim vizsgálatát elkülönült, homogén csoportok szerint.

Ebből kiindulva a megfogalmazott első hipotézisemet (H1) elfogadom, vagyis kijelenthető, hogy az *Eszközszerkezeti és -kihasználási mutatók alapján az IFRS-ekre áttért vállalatok jól elkülöníthető, homogén csoportokra bonthatók az utolsó közzétett magyar számviteli törvény előírásai szerint készült éves beszámoló adatok alapján.*

Ezt követően az alapsokaságba tartozó vállalatok leíró statisztikai elemzését végeztem el a két kialakított klaszter szerinti bontásban.

Az alapsokaságban összesen 35 tőzsdén jegyzett vállalat szerepel, amelynek jelentős része (83%-a), 29 vállalat az 1. klaszterbe került. A 29 tőzsdei vállalat az 1. klaszter több mint felét (54%-át) alkotja (10. ábra).

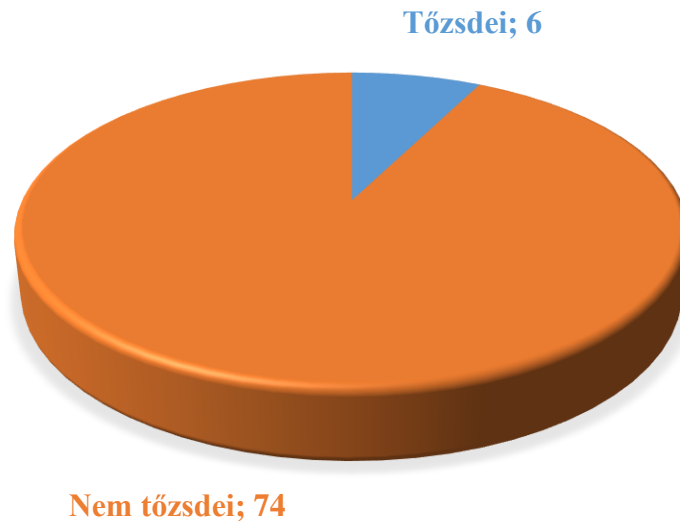

**10. ábra: Az 1. klaszterben lévő vállalatok megoszlása tőzsdei jelenlét alapján
(mértékegység: vállalatok)**

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

Az 1. klaszter másik felét (46%-át) olyan nem tőzsdén jegyzett vállalatok teszik ki, amelyek eszközszerkezetük tekintetében közel azonosak a klaszterben szereplő tőzsdei vállalatokéval. A 25 tőzsdén nem szereplő vállalat túlnyomó többsége (92%-a) zártkörűen működő részvénytársaságokból tevődik össze.

A 2. klaszterbe a tőzsdei vállalatok csupán 17%-a, vagyis 6 tőzsdén jegyzett vállalat került, amely a klaszter elemszámának elenyésző részét (8%-át) alkotja. Ebből adódóan a 2. klaszter jelentős részét nem tőzsdei vállalatok alkotják, amely 74 vállalatot (92%-ot) foglal magába (11. ábra).

**11. ábra: A 2. klaszterben lévő vállalatok megoszlása tőzsdei jelenlét alapján
(mértékegység: vállalatok száma)**

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

A nem tőzsdei vállalatok mintegy kétharmada (65%-a) korlátolt felelősségű társaságból tevődik össze, a többi vállalat (35%) zártkörűen működő részvénytársaságként működik. Megállapítható, hogy a klaszteranalízis során a 2. klaszterbe a tőzsdén jegyzett vállalatok közül leginkább azok kerültek, amelyek eszközszerkezete, illetve az eszközök forgási sebesség mutatója közel azonos a klaszter túlnyomó többségét alkotó korlátolt felelősségű társaságokéval.

Figyelembe véve, hogy a magyar számviteli környezetben működő vállalatok számára az IFRS-ek alkalmazása az egyedi beszámoló készítés során 2016 óta lehetőség, illetve azóta egyre több vállalkozás számára kötelezettség is, így megvizsgáltam az egyes klasztereket az IFRS-ekre történő áttérés indoka alapján is.

Az 1. klaszterben lévő vállalatok megoszlását az IFRS-ekre történő átállás oka szerint a 12. ábra szemlélteti.

**12. ábra: Az 1. klaszterben lévő vállalatok megoszlása az áttérés indoka alapján
(mértékegység: vállalatok száma)**

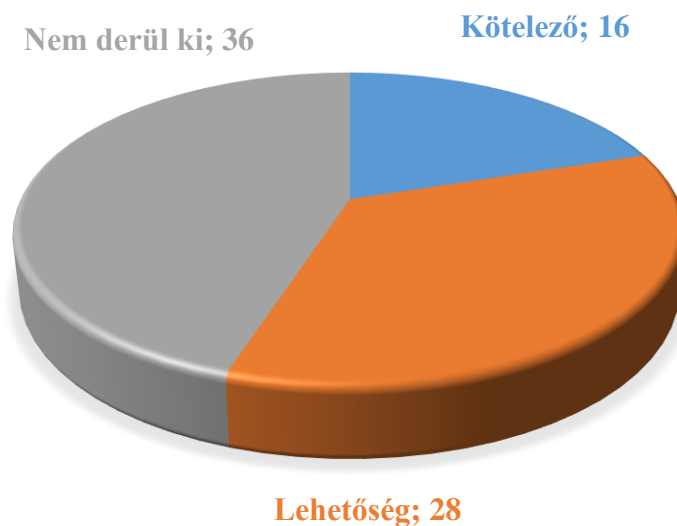
Forrás: Saját szerkesztés, 2024

Az 1. klaszterben lévő vállalatok közel kétharmada (61%-a) jogszabályi kötelezettség miatt tért át az IFRS-ek alkalmazására. Ez annak köszönhető elsősorban, hogy ebben a klaszterben szerepel a tőzsdén jegyzett vállalatok jelentős része, amelyeknek kötelező az IFRS-ek szerint készíteniük a pénzügyi kimutatásaikat a tőzsdei jelenlétük miatt.

Az 1. klaszter csupán 20%-a állt át az IFRS-ek szerinti beszámolásra a törvény adta lehetőséggel élve. Ezeknél a vállalatoknál többféle indok is állt a háttérben az IFRS-ek alkalmazásának tekintetében, amely vagy anyavállalati döntés, vagy egyéb vezetői döntés volt kiemelt indoklás nélkül.

A klaszter további 19%-ánál nem derül ki, hogy milyen okból térték át az IFRS-ek alkalmazására, ugyanis ezeknél a vállalatoknál egyáltalán nem található erről információ a kiegészítő megjegyzéseikben. Ezen vállalatok társasági formája mindegyik esetben korlátolt felelősségű társaság, valamint olyan nagyvállalatok leányvállalatai, amelyek székhelye nem Magyarországon található, így véleményem szerint leginkább anyavállalati döntés hatására történt meg az áttérés az anyavállalatnak történő adatszolgáltatás adminisztrációs terheinek csökkentése érdekében.

A 2. klaszterben lévő vállalatok megoszlásának alakulásánál teljesen eltérő arányok figyelhetők meg az 1. klaszterhez képest (13. ábra).

**13. ábra: A 2. klaszterben lévő vállalatok megoszlása az áttérés indoka alapján
(mértékegység: vállalatok száma)**

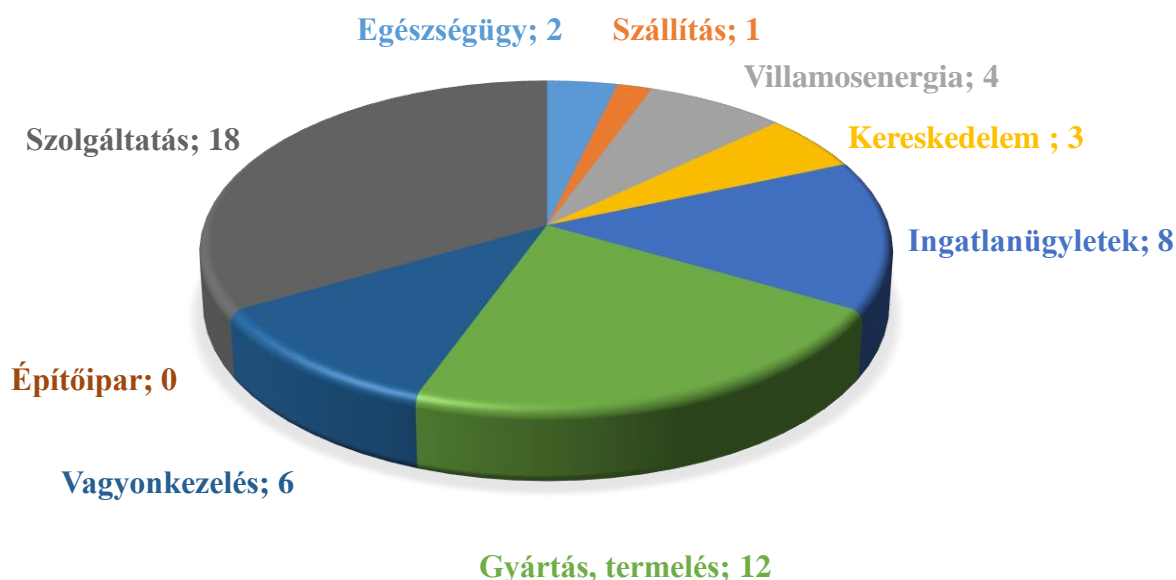
Forrás: Saját szerkesztés, 2024

Ahogy a 13. ábrán is látható, a 2. klaszter közel felét (45%-át) olyan vállalatok alkotják, amelyeknél nem ismert az átállás indoka, nem található róla információ a vállalatok pénzügyi kimutatásaiban. Ezen vállalatok társasági formája a legtöbb esetben korlátolt felelősségű társaság, illetve tevékenységüket tekintve leginkább nemzetközi szállítással és fuvarozással foglalkozó vállalatok. Az 1. klaszterhez hasonló módon arra a következtetésre jutottam, hogy anyavállalati nyomás hatására dönthettek az átállás mellett, ugyanis az érintett vállalatok biztosan nem esnek bele abba a körbe, amelyek számára törvényi kötelezettség írja elő az IFRS-ek alkalmazását. Az anyavállalati döntésen túl ösztönözhetette a vállalatokat az áttérésre, hogy a nemzetközi tevékenység okán egy nemzetközi szabályozással összhangban elkészült beszámolóval bizalmat, illetve kedvezőbb piaci megítélést érhetnek el a hazai, vagy akár a nemzetközi piacokon egyaránt.

A klaszter csupán 20%-a tért át jogszabályi kötelezettség miatt, amely összefüggésben áll azzal a megállapítással, hogy ebben a klaszterben kis mértékben fordulnak elő a tőzsdén jegyzett vállalatok.

A 2. klaszterben lévő vállalatok több mint egyharmada (35%) a törvény által nyújtott választási lehetőséggel élve döntött úgy, hogy alkalmazza az IFRS-eket az egyedi beszámoló elkészítése során. Ennek a legfőbb oka az 1. klaszterhez hasonló módon anyavállalati döntés vagy egyéb vezetői döntés volt.

A klaszteranalízis alkalmazása révén úgy jött létre a két klaszter, hogy a korábban ismertett főtevékenységek alapján meghatározott ágazatok megoszlottak a klaszterek között. Ez alól kivételt képeznek az Építőipari vállalatok (2 vállalat), ugyanis az alacsony elemszám miatt az 1. klaszterbe nem került egyetlen vállalat sem, valamint a Villamosenergiával foglalkozó vállalatok (4 vállalat), amelyek közül mindegyik az 1. klaszterben szerepel szintén az alacsony elemszám miatt (14. ábra).

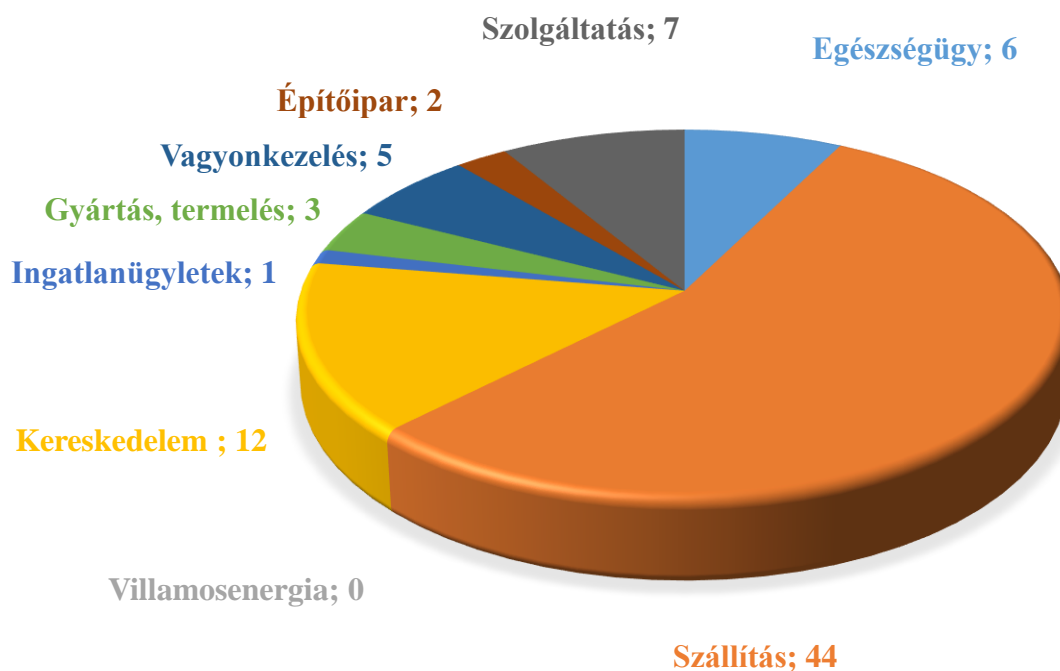
14. ábra: Az 1. klaszterben lévő vállalatok megoszlása a főtevékenységük alapján (mértékegység: vállalatok száma)

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

Ahogy a 14. ábrán is látható, az Építőiparon kívül minden ágazatból kerültek be vállalatok az 1. klaszterbe. Fontosnak tartom kiemelni, hogy az ágazatok kétharmadánál azt figyelhetjük meg, hogy az adott ágazathoz képest alacsony elemszámmal kerültek be az egyes vállalatok. Ezzel szemben a Szolgáltatási tevékenységet végző vállalatok meghatározó része (72%-a) került ebbe az alacsonyabb elemszámú klaszterbe, amely visszavezethető arra, hogy az ágazatban tevékenykedő vállalatok jelentős része részvénytársaság, köztük számos tőzsdén jegyzett vállalat működik. Ugyanez érvényes az Ingatlanügyletekkel, valamint a Gyártás, termeléssel foglalkozó vállalatokra, ahol az ágazatok túlnyomó többsége (mintegy 90%-a, illetve 80%-a) ebben a klaszterben szerepel.

Az eddigiek alapján azt a következtetést tudjuk levonni, hogy a tőzsdén jegyzett vállalatok jelentős része az eszközszerkezetük, illetve az összes eszköz forgási sebesség mutatójuk alapján homogéneknek tekinthetők.

A 2. klaszter vállalatainak főtevékenység szerinti összetételét, az 1. klaszter bemutatásához hasonlóan, kördiagrammal kívánom szemléltetni (15. ábra).

**15. ábra: A 2. klaszterben lévő vállalatok megoszlása a főtevékenységük alapján
(mértékegység: vállalatok száma)**

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

A 15. ábrán megfigyelhető, hogy a 2. klaszter több mint felét (55%-át) a Szállítással foglalkozó vállalatok alkotják. Az ágazat szinte teljes elemszáma (98%-a) ebbe a klaszterbe került, amelyek jelentős része társasági formájukat tekintve korlátolt felelősségű társaság. A következő legnagyobb részarányt (15%-ot) a Kereskedelemmel foglalkozó vállalatok képviselik a klaszteren belül. Ezek a vállalatok az ágazat túlnyomó többségét (80%-át) teszik ki. A klaszter vállalatainak további 30%-a viszonylag arányosan oszlik meg a többi ágazat között.

Mint ahogyan az korábban említésre került, klaszteranalízis alkalmazásával az IFRS-ekre áttért vállalatokból 2 csoport került kialakításra a Befektetett eszközök aránya, a Készletek aránya és az Összes eszköz forgási sebessége mutatók alapján. Az 1. klaszterben szereplő vállalatok csoportosítási ismérveinek alakulását a 7. táblázat mutatja be.

7. táblázat: Az 1. klaszterbe tartozó vállalatok leíró statisztikai elemzése a klaszteranalízist meghatározó csoportosítási ismérvek alapján

	Befektetett eszközök aránya	Készletek aránya	Összes eszköz forgási sebessége
Átlag	63,13%	4,43%	0,56
Medián	63,79%	0,12%	0,30
Szórás	18,14%	7,31%	0,64
Terjedelem	63,21%	27,34%	2,61
Minimum	33,12%	0,00%	0,00
Maximum	96,33%	27,34%	2,61
Elemszám (db)	54,00	54,00	54,00

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

A 7. táblázatban látható, hogy az 1. klaszterbe a magasabb Befektetett eszköz aránnyal, az alacsonyabb Készlet aránnyal, illetve a viszonylag alacsonyabb Összes eszköz forgási sebesség mutatóval rendelkező 54 vállalat került.

Megfigyelhető, hogy a Befektetett eszközök aránya viszonylag magas terjedelemmel rendelkezik, ugyanis a sokaság minimuma 33%, a maximuma pedig 96% körül mozog. Ennél a mutatónál alig tapasztalható eltérés az átlag és a medián között.

Ezzel szemben a Készletek aránya mutatónál már jelentősebb eltérés tapasztalható az átlag és a medián között, amely alapján megállapítható, hogy a klaszterben lévő vállalatok fele rendkívül alacsony (kevesebb, mint 1%) készletaránnyal rendelkezik, valamint csupán néhány vállalatnak van kiugró mértékű készletaránya a klaszterben lévő többi vállalathoz képest, amely nem több mint 27%.

Az Összes eszköz forgási sebessége mutató tekintetében elmondható, hogy az átlag és a medián között nincs jelentős eltérés, valamint nagyságrendileg a terjedelem alacsonynak tekinthető. Ezen kívül fontosnak tartom kiemelni, hogy a szórás értéke szintén alacsonynak minősül, amely arra enged következtetni, hogy ezen mutató tekintetében kerültek az 1. klaszterbe a leghomogénebb vállalatok.

A 2. klaszterbe tartozó vállalatok mutatóinak leíró statisztikai elemzését a 7. táblázathoz hasonló módon, a 8. táblázat szemlélteti.

8. táblázat: A 2. klaszterbe tartozó vállalatok leíró statisztikai elemzése a klaszteranalízist meghatározó csoportosítási ismérvek alapján

	Befektetett eszközök aránya	Készletek aránya	Összes eszköz forgási sebessége
Átlag	4,74%	7,52%	2,93
Medián	0,18%	2,28%	3,42
Szórás	7,69%	13,15%	1,65
Terjedelem	31,66%	63,67%	8,98
Minimum	0,00%	0,00%	0,00
Maximum	31,66%	63,67%	8,98
Elemszám (db)	80,00	80,00	80,00

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

A 8. táblázat alapján megállapítható, hogy a 2. klaszterbe az alacsonyabb Befektetett eszköz aránnyal, a magasabb Készlet aránnyal, illetve a magasabb Összes eszköz forgási sebesség mutatóval rendelkező 80 vállalat került.

A 2. klaszterbe kizárólag olyan vállalatok kerültek, amelyek eszközeinek kevesebb mint egyharmadát (mintegy 32%-át) teszik ki a befektetett eszközök. Megfigyelhető, hogy az átlag és medián között jelentős eltérés mutatkozik, valamint az adatok magas szórása, amely arra vezethető vissza, hogy a klaszterbe olyan vállalat is került, amelynek nincsenek befektetett eszközei.

A Készletek arányánál magas az adatok terjedelme, mivel a klaszterbe egyaránt került olyan vállalat, amely egyáltalán nem rendelkezik készletállománnyal, illetve olyan vállalat is, amelynek készletaránya közel kétharmadát (63%-át) alkotja a kimutatott vagyonnak. Ebből adódóan az adatok szórása is magasnak, illetve az átlag és a medián közötti eltérés jelentősnek minősül.

Az Összes eszköz forgási sebessége mutatónál megállapítható, hogy az adatok viszonylag magas terjedelme ellenére az adatok szórása, illetve az átlag és a medián közötti eltérés nem tekinthető jelentősnek. A 2. klaszternél is levonható az a következtetés, hogy ennél a mutatónál fordulnak elő legkevésbé kiugró értékek, valamint, hogy ezen mutató alapján minősülnek a leghomogénebbeknek a klaszteren belüli vállalatok adatai, vagyis ez azt jelenti, hogy az Összes eszköz forgási sebessége mutató a klaszterek kialakításánál a legmeghatározóbb mutató.

A klaszteranalízis során létrehozott csoportok legfontosabb jellemzőit összefoglalva az alábbi táblázat tartalmazza.

9. táblázat: Összefoglaló táblázat a létrehozott klaszterek legfontosabb jellemzőiről

Megnevezés	1. klaszter	2. klaszter
Elemszám	54	80
Tőzsdei vállalatok száma	29	6
Kötelezően áttérő vállalatok száma	33	16
Önkéntesen áttérő vállalatok száma	11	28
1. legjelentősebb iparág	Ingyanügyletek	Szállítás
2. legjelentősebb iparág	Gyártás, termelés	Kereskedelem
3. legjelentősebb iparág	Szolgáltatás	Egészségügy
Legmagasabb befektetett eszköz arány	96%	32%
Legmagasabb készlet arány	27%	64%
Legmagasabb eszköz forgási sebesség	2,6	9,0

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

Ahogy a 9. táblázatban is látható, az 1. klaszterben lévő vállalatok által kimutatott legmagasabb befektetett eszköz arány 96%, a legmagasabb készlet arány pedig 27%. Ezzel szemben a 2. klaszter vállalatainál a legmagasabb befektetett eszköz arány csupán 32%, a legmagasabb készlet arány viszont eléri a 64%-ot. Ebből kiindulva a további fejezetekben az 1. klaszter vállalataira magas befektetett eszköz igényű vállalatokként, míg a 2. klaszterben lévő vállalatokra alacsony befektetett eszköz igényű vállalatokként fogok hivatkozni.

4.2. Az eredményre ható tényezők leíró statisztikai elemzése, illetve eltéréseinek vizsgálata (H2 hipotézis vizsgálata)

4.2.1. A két különböző számviteli rendszerben kimutatott árbevétel leíró statisztikai elemzése, illetve eltéréseinek vizsgálata

A második célkitűzésem (C2) a kutatómunka során *Az IFRS-ekre áttérő vállalatok eredményének, illetve az eredményre ható tényezőknek a vizsgálata két különböző számviteli környezetben.* A célkitűzésem elérése érdekében leíró statisztikai elemzéssel kezdtem az eredményre ható tényezők vizsgálatát.

A klaszteranalízis segítségével korábban, a 4.1. fejezetben leírtak szerint, homogén csoportokba sorolt vállalatok leíró statisztikai elemzését az eredményre ható tényezők esetében külön-külön végeztem el.

A két számviteli rendszer szabályozásának megfelelően kimutatott árbevétel leíró statisztikai elemzését klaszterenként a 10. táblázat mutatja be.

10. táblázat: Az alapsokaságba tartozó vállalatok két számviteli rendszer előírásai szerint kimutatott árbevételének leíró statisztikai elemzése klaszterenként a kiugró értékek kiszűrése előtt (adatok millió forintban)

	Magas befektetett eszköz igényű vállalatok		Alacsony befektetett eszköz igényű vállalatok	
	HAS	IFRS	HAS	IFRS
Átlag	70221,85	59057,55	14669,72	14135,72
Standard hiba	36652,04	29407,90	4872,48	4674,92
Medián	875,79	752,09	2168,30	2168,24
Szórás	269336,36	216103,02	43580,83	41813,74
Csúcosság	40,78	35,37	24,64	25,37
Ferdeség	6,12	5,64	4,80	4,85
Terjedelem	1887477,00	1467715,00	275931,08	271481,41
Minimum	0,00	0,00	0,00	0,00
Maximum	1887477,00	1467715,00	275931,08	271481,41
Elemszám	54,00	54,00	80,00	80,00
Interkvartilis terjedelem	13233,21	9889,82	2376,35	2186,47
Relatív szórás	3,84	3,66	2,97	2,96
25%	149,44	78,43	1430,87	1400,57
75%	13382,65	9968,25	3807,22	3587,05

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

Ahogy a 10. táblázatban is látható a magas befektetett eszköz igényű vállalatok mindkét számviteli rendszer előírásai szerint kimutatott árbevétel adatai esetében a szórás közel négyszerese az átlagnak, amely jelentős eltérésnek minősül. Fontosnak tartom kiemelni, hogy az átlagosan kimutatott árbevétel értéke lényegesen magasabb a magyar számviteli környezetben. Ennek hátterében elsődlegesen az állhat, hogy az IFRS 15 standard előírásai értelmében árbevételt elszámolni a felmerült költségekkel arányosan lehetséges, vagyis a megjeleníthető árbevétel nagysága független a kiszámlázott összegetől. Ennek hatására az összemérés elve hatványozottabban érvényesül az IFRS-ekben, hiszen eltolja az árbevétel értékeit az alapul szolgáló időszak évei között. A teljesítményarányos elszámolás (Percentage Of Completion method - POC) lényeges különbséget jelentett a magyar számviteli szabályozás, illetve az IFRS-ek között egészen 2020. január 1.-ig, ugyanis ettől az időponttól kezdve a 2000. évi C. törvény az IFRS-ek hatására kötelezően előírja ezt az új módszert az árbevétel elszámolására vonatkozóan, elsősorban a projektek elszámolása kapcsán. Tekintettel arra, hogy a vizsgálataim az IFRS-ekre való áttérésekre vonatkozóan e dátumot megelőzőek, így egyértelműen azonosítható az eltérés az árbevétel elszámolásában.

A vállalatok árbevétel adatainak mediánja a magyar számviteli rendszerben közel 876 millió forint, az IFRS-ek szerint pedig 752 millió forint, amely azt jelenti, hogy a klaszterben lévő

vállalatok egyik fele ennél kevesebb, másik fele viszont ennél magasabb árbevételt mutat ki. Ezzel egyidejűleg a vállalatok mindkét számviteli rendszerben kimutatott árbevétel adatainak átlaga jelentősen magasabb, mint a mediánjuk. A medián és az átlag közötti nagymértékű különbség arra enged következtetni, hogy az adatok nem normál eloszlásúak.

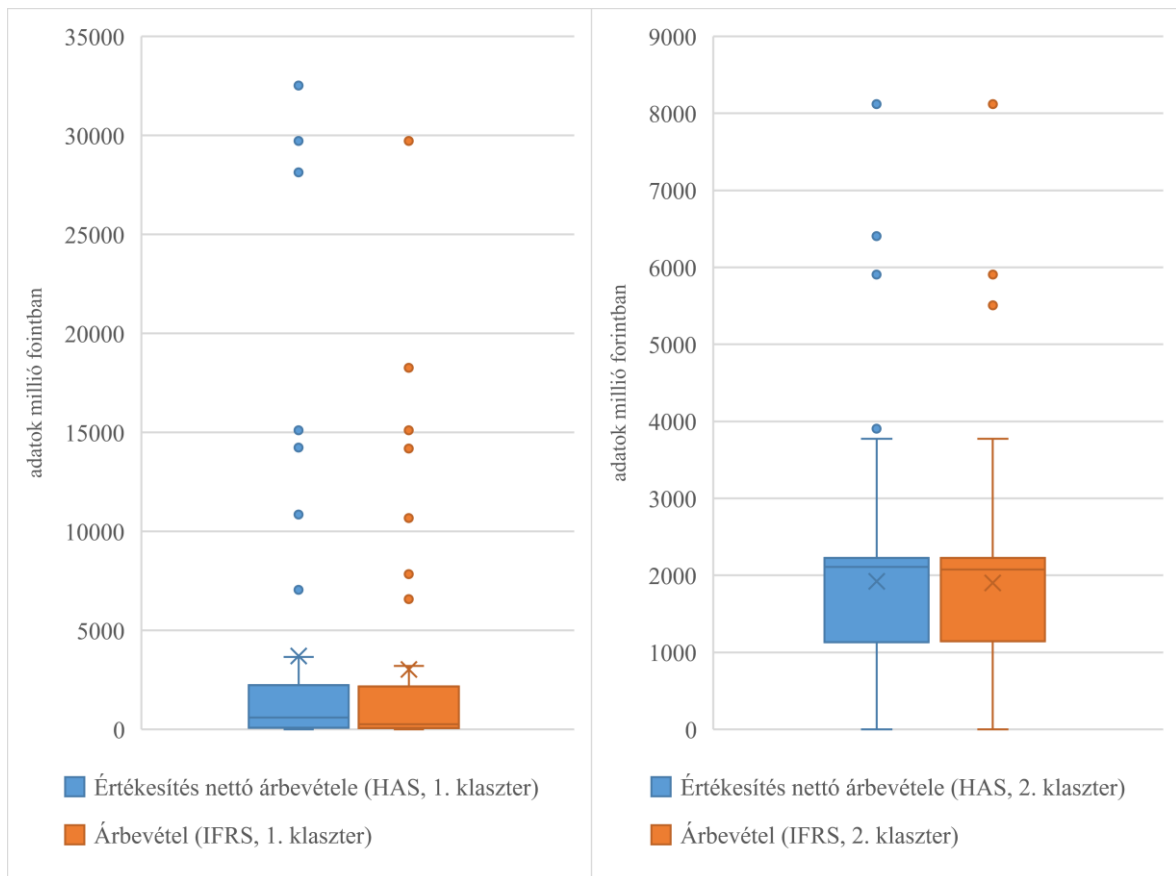
Az alacsony befektetett eszköz igényű vállalatok esetében szintén jelentős, viszont kisebb mértékű eltérés mutatkozik az átlag és a szórás tekintetében, ugyanis mindkét számviteli környezetben kimutatott árbevétel adatok átlagához képest háromszoros a szórás értéke. Bár a magyar számviteli rendszerben kimutatott átlagos árbevétel magasabb, jelen esetben az eltérés nem tekinthető jelentősnek. Ugyanez érvényes a klaszterben kimutatott medián értékekre is, ahol kifejezetten csekély eltérés figyelhető meg. A medián és az átlag közötti eltérés mértéke ugyan kisebb a másik klaszterbe tartozó vállalatokéhoz képest, viszont ebben az esetben is a különbség az adatok nem normál eloszlására utal.

Fontosnak megjegyezni, hogy az átlag és a szórás mutatók közötti eltérések aránya nem tér el a két számviteli rendszerben, vagyis a mutatók közötti arányra az IFRS-ekre való áttérésnek nincs közvetlen hatása.

Megfigyelhető mindkét klaszter esetén, hogy az árbevétel adatok átlagától a felső negyed alsó határa jelentősen eltér, amelynek elsődleges oka, hogy a felső negyedbe tartozó vállalatok adatai okozták a magas szórást, illetve a kiugró értékek ebből a körből kerültek ki. Megállapítható, hogy mind a magas, mind az alacsony befektetett eszköz igényű vállalatok között van olyan, amelyek nem mutattak ki árbevételt egyik számviteli rendszerben sem.

Összességében elmondható, hogy a magyar számviteli környezetben átlagosan magasabb árbevételt mutatnak ki a vállalatok, mint az IFRS-ek rendszerében az áttérés évében, vagyis az IFRS-ek első alkalmazása során átlagosan alacsonyabb árbevétel kimutatása jellemző az eltérő számviteli szabályozás következtében. Ahogyan azt korábban ismertettem, ennek az az elsődleges oka, hogy az IFRS 15 standard speciális előírásainak következtében az árbevétel elszámolás tekintetében jelentős eltérések mutatkoznak a két számviteli rendszerben.

A kiugró értékek hatása torzítja az adatok eloszlását, emiatt indokoltnak tartottam megvizsgálni, hogy hogyan alakul az eloszlás a kiugró értékek kiszűrésének következtében (16. ábra).

16. ábra: Az alapsokaságba tartozó vállalatok két számviteli rendszer előírásai szerint kimutatott árbevétel adatainak eloszlása klaszterenként a kiugró értékek kiszűrését követően

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

Ahogy a 16. ábrán is látható, a kiugró értékek kiszűrését követően mind a magas befektetett eszköz igényű, mind az alacsony befektetett eszköz igényű vállalatoknál a medián értékek csekély mértékben változott mindkét számviteli rendszerben. Ezzel szemben az átlagoknál szignifikáns növekedés figyelhető meg a felső szélsőség kiszűrésének köszönhetően. Alsó szélsőség kiszűrésére nem került sor, mivel az alapsokaságban nem szerepeltek alsó extrém kiugró értékek. Fontos azonban megjegyezni, hogy az extrém kiugró értékek kiszűrése meglehetősen javította az adatok eloszlását, de azt követően is maradtak kiugró értékek az adatok között.

A második célkitűzésemhez (C2) kapcsolódóan megfogalmazott második hipotézisem (H2), hogy *Az Adózott eredményt (Nettó eredményt) meghatározó tényezők legalább fele szignifikánsan eltér a két számviteli rendszerben.* A hipotézis bizonyításához a Wilcoxon-féle rangösszeg próbát alkalmaztam tényezőnként külön-külön.

Az árbevétel adatokkal kapcsolatos vizsgálat eredményeit klaszterenként a 11. táblázat és a 12. táblázat tartalmazza.

11. táblázat: A magas befektetett eszköz igényű vállalatok két számviteli rendszerben kimutatott árbevétel adatainak Wilcoxon-féle rangösszeg próba eredménye a kiugró értékek kiszűrése előtt

Előjel	Elemszám	Rangösszeg	Elvárt érték
Pozitív	27	1065	657
Negatív	9	249	657
Nulla	18	171	171
Összesen	54	1485	1485
H0: Értékesítés nettó árbevétele (HAS) = Árbevétel (IFRS)			
Z = 3,5840			
p = 0,0003*			
r = 0,4877			

*Szignifikáns $p < 0,05$ szinten

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

Ahogy a 11. táblázatban is látható, a rangösszeg próba eredményei alapján megállapítható, hogy 18 vállalat esetében nem volt különbség a két számviteli rendszer szerint kimutatott árbevétel adatok között, a további 36 vállalatnál viszont eltérés mutatkozik. A szignifikancia értéke (p-érték) 5% alatti, tehát elvetjük a próba szerinti nullhipotézist (H0), miszerint nincs szignifikáns eltérés az egyes számviteli rendszerekben kimutatott árbevétel adatok között. A Pearson-féle korrelációs együttható (r) (48,77%) alapján megállapítható, hogy a változók között közepes kapcsolat van.

A Wilcoxon-féle rangösszeg próba eredményei szerint (T = 249 Z = 3,5840 p = 0,0003 r = 0,4877) a magas befektetett eszköz igényű vállalatok magyar számviteli törvény szerint elszámolt árbevétel értéke (Mdn = 876) szignifikánsan magasabb, mint az IFRS-ek szabályai szerint elszámolt érték (Mdn = 752).

12. táblázat: Az alacsony befektetett eszköz igényű vállalatok két számviteli rendszerben kimutatott árbevétel adatainak Wilcoxon-féle rangösszeg próba eredménye a kiugró értékek kiszűrése előtt

Előjel	Elemszám	Rangösszeg	Elvárt érték
Pozitív	20	1371	877,5
Negatív	6	384	877,5
Nulla	54	1485	1485
Összesen	80	3240	3240
H0: Értékesítés nettó árbevétele (HAS) = Árbevétel (IFRS)			
Z = 2,8500			
p = 0,0044*			
r = 0,3186			

*Szigifikáns $p < 0,05$ szinten

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

A 12. táblázatban lévő Wilcoxon-féle rangösszeg próba eredményei alapján elmondható, hogy a klaszter 80 elemszámából 54 vállalat esetében megegyeztek a két számviteli rendszer szerint kimutatott árbevétel adatok. A szignifikanciaérték (p-érték) szintén 5% alatt van, tehát ismét elvethető a próba szerinti nullhipotézis, miszerint nincs szignifikáns eltérés az egyes számviteli rendszerekben kimutatott árbevétel adatok között. A hatásmagnság értéke (r) (31,86%) alapján megállapítható, hogy a változók között ebben a klaszterben is közepes kapcsolat van.

A próba eredményei szerint (T = 384 Z = 2,850 p = 0,0044 r = 0,3186) az alacsony befektetett eszköz igényű vállalatok magyar számviteli törvény szerint elszámolt árbevétel értéke (Mdn = 2168) szignifikánsan magasabb, mint az IFRS-ek szabályai szerint elszámolt érték (Mdn = 2168).

4.2.2. A két különböző számviteli rendszerben kimutatott személyi jellegű ráfordítások leíró statisztikai elemzése, illetve eltérésének vizsgálata

Az árbevételt követően a két különböző számviteli rendszer előírásainak megfelelően elszámolt személyi jellegű ráfordítások leíró statisztikai elemzését készítettem el klaszterenként, amelynek eredményeit a 13. táblázat mutat be.

13. táblázat: Az alapsokaság két számviteli rendszer előírásai szerint kimutatott személyi jellegű ráfordításainak leíró statisztikai elemzése klaszterenként a kiugró értékek kiszűrése előtt (adatok millió forintban)

	Magas befektetett eszköz igényű vállalatok		Alacsony befektetett eszköz igényű vállalatok	
	HAS	IFRS	HAS	IFRS
Átlag	3864,63	3715,33	860,99	819,58
Standard hiba	1707,08	1633,84	174,06	163,55
Medián	96,58	85,96	473,24	473,36
Szórás	12544,41	12006,25	1556,85	1462,87
Csúcsosság	17,27	17,23	21,40	18,80
Ferdeség	4,19	4,18	4,21	4,01
Terjedelem	63850,00	63174,00	10682,00	9646,95
Minimum	0,00	0,00	0,00	0,00
Maximum	63850,00	63174,00	10682,00	9646,95
Elemszám	54,00	54,00	80,00	80,00
Interkvartilis terjedelem	686,59	677,27	266,82	268,68
Relatív szórás	3,25	3,23	1,81	1,78
25%	28,25	17,61	264,23	252,66
75%	714,84	694,87	531,05	521,34

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

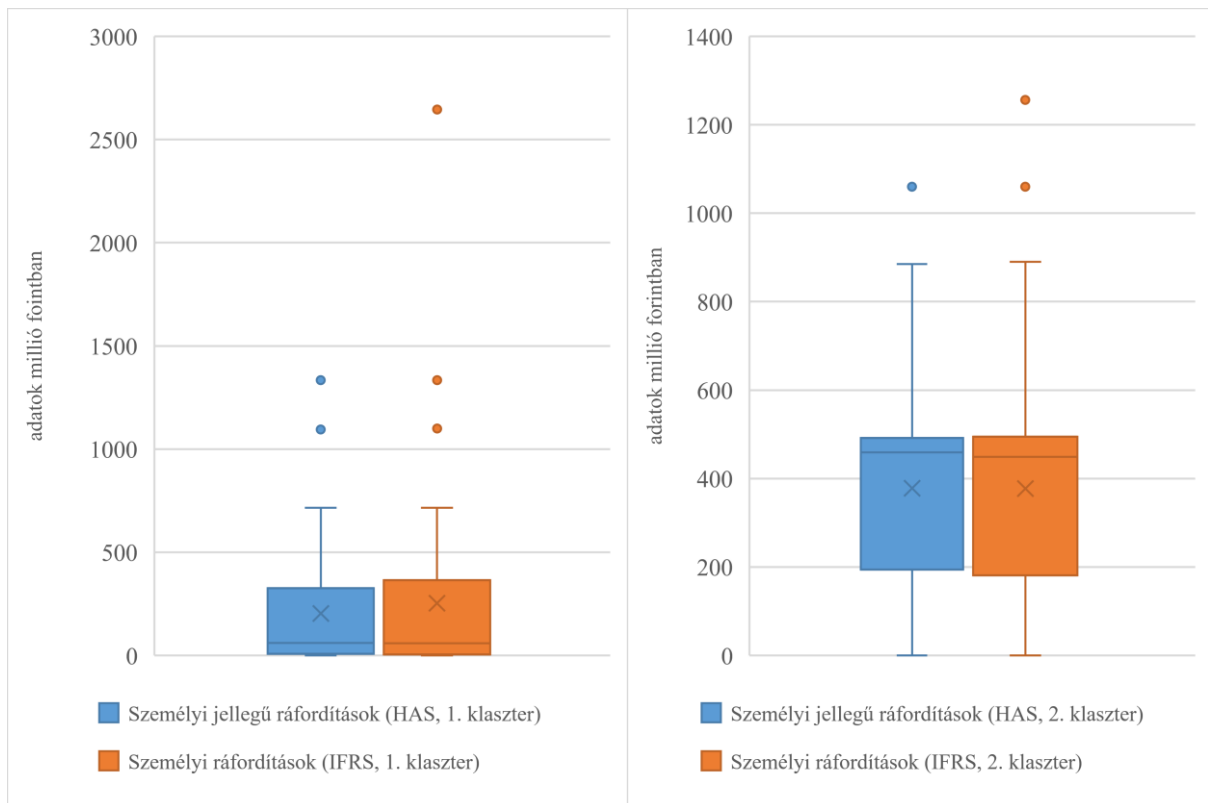
A 13. táblázatban jól látható, hogy a magas befektetett eszköz igényű vállalatok által kimutatott személyi jellegű ráfordítás adatainak szórása több mint háromszoros értéket vesz fel az átlaghoz képest mindkét számviteli rendszerben. A magyar számviteli környezetben kimutatott adatok mutatói minden esetben magasabb értéket mutatnak, mint az IFRS-ekben. A medián értéke mindkét számviteli rendszer szerint rendkívül alacsonynak minősül (mintegy 96, illetve 86 millió forint), amelyből arra következtethetünk, hogy legalább a vállalatok fele mutat ki alacsony összegű személyi jellegű ráfordításokat. Ezt az összeget összehasonlítva a felső kvartilis alsó határával (közel 715, illetve 695 millió forint) megállapítható, hogy nem jelentős a különbség, ahhoz viszonyítva, hogy az átlagosan kimutatott személyi jellegű ráfordítások értékei (3865, illetve 3715 millió forint) nagyságrendileg sokkal magasabb értékűek. Ez a nagymértékű különbség a medián, az átlag és a felső kvartilis között az adatok nem normál eloszlására utal. Fontos azonban kiemelni, hogy az alacsony befektetett eszköz igényű vállalatoknál az átlagosan kimutatott személyi jellegű ráfordítások értéke kevesebb, mint a fele a szórás értékének mindkét számviteli rendszerben, vagyis lényegesen kisebb különbséget tapasztalható ebben a klaszterben. Bár a medián (473 millió forint mindkét esetben) és az átlag (mintegy 861, illetve 820 millió forint) közötti, valamint a medián és a felső kvartilis (531, illetve 521 millió forint) közötti eltérés sem minősül jelentősnek, amely az adatok kedvezőbb

eloszlását jelenthetné, viszont az adatok szórás mutatója kifejezetten magasnak számít ebben az esetben is.

Megfigyelhető, hogy mind a magas, mind az alacsony befektetett eszköz igényű vállalatok között van olyan, amelyek nem rendelkeznek személyi jellegű ráfordításokkal egyik számviteli rendszerben sem, hiszen a minimum értéke mindegyik esetben nulla. Ennek oka, hogy a vizsgált alapsokaságban szerepelnek olyan korlátolt felelősségű társaságok, amelyek humán erőforrást nem vesznek igénybe. Ez a tény magyarázza, hogy az érintett vállalatoknál a magyar számviteli törvény, illetve az IFRS-ek szerinti eredménykimutatásban is nulla a személyi jellegű ráfordítások értéke.

Összességében megállapítható, hogy a magyar számviteli törvény szabályozása révén átlagosan magasabb személyi jellegű ráfordítás került kimutatásra, mint az IFRS-ek rendszerében az áttérés évében. Ez azt jelenti, hogy az IFRS-ek első alkalmazása során átlagosan alacsonyabb ráfordítás kimutatása jellemző az eltérő számviteli előírások következtében.

Ahogy az már említésre került, a *13. táblázatban* lévő mutatók alapján azt feltételezhetjük, hogy a magas befektetett eszköz igényű vállalatok esetében az adatok nem normál eloszlásúak, az alacsony befektetett eszköz igényű vállalatoknál pedig viszonylag kedvezőbb az eloszlás. A magas szórást jelen esetben is a kiugró értékek okozzák, emiatt indokoltnak találtam a személyi jellegű ráfordításoknál szintén kiszűrni az extrém kiugró értékeket, amelynek alakulását a *17. ábra* szemléltet.

17. ábra: Az alapsokaságba tartozó vállalatok két számviteli rendszer előírásai szerint kimutatott személyi jellegű ráfordítás adatainak eloszlása klaszterenként a kiugró értékek kiszűrését követően

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

A 17. ábrán megfigyelhető, hogy az extrém kiugró értékek kiszűrése következtében a magas befektetett eszköz igényű vállalatoknál az átlag értékénél szignifikáns változás következett be, viszont a medián értéke csak kismértékben változott. Hasonló eltérés figyelhető meg az alacsony befektetett eszköz igényű vállalatok esetében is, viszont a változás mértéke meglehetősen kisebb.

Fontosnak tartom kiemelni, hogy az ábra szemléltetése alapján az adatok eloszlásának tekintetében a korábban megállapított feltételezésem igazolást nyer, ugyanis a felső szélsőség kiszűrését követően az alacsony befektetett eszköz igényű vállalatok személyi jellegű ráfordítás adatai normál eloszlásúnak tekinthetők. A magas befektetett eszköz igényű vállalatoknál az adatok eloszlásának normalitása az extrém kiugró értékek kiszűrése után bár javult, de ettől függetlenül sem számít kedvezőnek.

A személyi jellegű ráfordítás adatok Wilcoxon-féle rangösszeg próba eredményét a magas, illetve az alacsony befektetett eszköz igényű vállalatokra bontva a 14. táblázat, valamint a 15. táblázat tartalmazza.

14. táblázat: A 1. klaszterbe tartozó vállalatok két számviteli rendszerben kimutatott személyi jellegű ráfordítás adatainak Wilcoxon-féle rangösszeg próba eredménye a kiugró értékek kiszűrése előtt

Előjel	Elemszám	Rangösszeg	Elvárt érték
Pozitív	17	705	567
Negatív	11	429	567
Nulla	26	351	171
Összesen	54	1485	1485
H0: Személyi jellegű ráfordítások = Személyi ráfordítások			
Z = 1,2630			
p = 0,2066			
r = 0,1718			

*Szignifikáns $p < 0,05$ szinten

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

A 14. táblázatban látható eredmények alapján megállapítható, hogy a magas befektetett eszköz igényű vállalatoknál 26 esetben nem mutatkozott eltérés a két számviteli rendszer előírásai szerint elszámolt személyi jellegű ráfordítás adatok között.

A szignifikancia érték (p-érték) 5% felett van (20,66%), amely azt jelenti, hogy elfogadjuk a próba szerinti nullhipotézist, miszerint nincs szignifikáns különbség a magyar, illetve az IFRS-ek előírásai szerint kimutatott személyi jellegű ráfordítás adatok között. A hatásnagyság értéke (r) (17,18%) alapján gyenge kapcsolat van a két adatsor között.

A Wilcoxon-féle rangösszeg próba eredményei szerint (T = 429 Z = 1,2630 p = 0,2066 r = 0,1718) tehát a magas befektetett eszköz igényű vállalatok esetén nem állapítható meg szignifikáns eltérés a magyar számviteli törvény szerint (Mdn = 97), valamint az IFRS-ek szabályai szerint (Mdn = 86) elszámolt személyi jellegű ráfordítás értéke között.

15. táblázat: A 2. klaszterbe tartozó vállalatok két számviteli rendszerben kimutatott személyi jellegű ráfordítás adatainak Wilcoxon-féle rangösszeg próba eredménye a kiugró értékek kiszűrése előtt

Előjel	Elemszám	Rangösszeg	Elvárt érték
Pozitív	22	1226	1543,5
Negatív	41	1861	1543,5
Nulla	17	153	153
Összesen	80	3240	3240
H0: Személyi jellegű ráfordítások = Személyi ráfordítások			
Z = -1,5310			
p = 0,1258			
r = 0,1711			

*Szigifikáns $p < 0,05$ szinten

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

A 15. táblázatban látható, hogy az alacsony befektetett eszköz igényű vállalatok esetében a próba eredménye 5% feletti szignifikancia értéket (12,58%) mutat. Ebből adódóan megállapítható, hogy a rangösszeg próba szerinti nullhipotézis elfogadásra kerül, vagyis ez esetben sem mutatható ki szignifikáns eltérés a két számviteli rendszer előírásai szerint elsámolt személyi jellegű ráfordítás adatok között. A változók között gyenge kapcsolat tárható fel a korrelációs együttható értéke (17,11%) alapján.

A Wilcoxon-féle rangösszeg próba eredményeiből kiindulva ($T = 1226$ $Z = -1,5310$ $p = 0,1258$ $r = 0,1711$) az alacsony befektetett eszköz igényű vállalatok esetén szintén nem állapítható meg szignifikáns különbség a két számviteli rendszer szabályai szerint ($Mdn = 473$, $Mdn = 473$) elsámolt személyi jellegű ráfordítás adatok között. A vizsgálat eredményei arra engednek következtetni, hogy az IFRS-ekre történő áttérésnek nincs szignifikáns hatása a kimutatott személyi jellegű ráfordítások értékére egyik klaszter esetében sem.

4.2.3. A két különböző számviteli rendszerben kimutatott értékcsökkenési leírás leíró statisztikai elemzése, illetve eltéréseinek vizsgálata

A következő vizsgált eredményre ható tényező az értékcsökkenési leírás, amelynek leíró statisztikai elemzését a 16. táblázat mutatja be.

16. táblázat: Az alapsokaságba tartozó vállalatok két számviteli rendszer előírásai szerint kimutatott értékcsökkenési leírás leíró statisztikai elemzése klaszterenként a kiugró értékek kiszűrése előtt (adatok millió forintban)

	Magas befektetett eszköz igényű vállalatok		Alacsony befektetett eszköz igényű vállalatok	
	HAS	IFRS	HAS	IFRS
Átlag	3721,46	3736,81	109,16	185,51
Standard hiba	2027,22	2069,72	77,34	60,23
Medián	42,49	24,36	1,62	119,35
Szórás	14896,98	15209,28	691,76	538,72
Csúcsosság	31,97	24,94	77,68	56,96
Ferdeség	5,46	4,97	8,76	7,26
Terjedelem	97591,00	89944,00	6176,00	4552,01
Minimum	0,00	0,00	0,00	0,00
Maximum	97591,00	89944,00	6176,00	4552,01
Elemszám	54,00	54,00	80,00	80,00
Interkvartilis terjedelem	568,17	430,20	16,37	172,15
Relatív szórás	4,00	4,07	6,34	2,90
25%	10,64	7,06	0,62	10,90
75%	578,81	437,26	16,99	183,05

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

A 16. táblázat alapján megállapítható, hogy a magas befektetett eszköz igényű vállalatoknál az árbevételhez hasonló módon mindkét számviteli rendszerben kimutatott értékcsökkenési leírás adatok szórása négyszerese az átlagnak. A medián kifejezetten alacsonynak tekinthető az átlaghoz képest, amely ennél a tényezőnél szintén az adatok nem normál eloszlására utal. Habár a két számviteli rendszerben átlagosan kimutatott értékcsökkenési leírás értéke szinte megegyezik, valamint a legmagasabb kimutatott költség a magyar számviteli környezetben történt, ettől függetlenül a mediánnal kapcsolatban fontosnak tartom kiemelni, hogy az áttérés következtében egy jelentős mértékű csökkenés figyelhető meg. Ez azt jelenti, hogy a magyar számviteli szabályozás értelmében legalább a klaszterben lévő vállalatok fele jelentősen magasabb értékű értékcsökkenési leírást (mintegy 42 millió forint) jelenítenek meg az IFRS-ekhez (mintegy 24 millió forint) képest. Ennek háttérében az állhat elsősorban, hogy az IFRS-ek alkalmazásával a vállalatoknak nagyobb mozgásterük adódott az eszközeik értékelésére, illetve lehetőségük nyílt magasabb értékű vagyon kimutatására. Bár ez az összefüggés alapvetően magasabb értékű értékcsökkenési leírás elszámolását követelné meg, az IFRS-ek valamennyi befektetett eszközre vonatkozó speciális előírásai épp ellenkező hatást idéznek elő az értékcsökkenési leírás elszámolásának tekintetében. Többek között kiemelném az IAS 40 standard előírásait, melynek értelmében a befektetési célú ingatlanok esetében legalább minden

üzleti évben valós értékre történő értékelést kell elvégezni, ezáltal ezen ingatlanokra értékcsökkenési leírás elszámolása nem lehetséges, abban az esetben, ha a vállalat a valós érték modellt alkalmazza.

Ezen kívül az IAS 36 standard szintén fontos szerepet játszik az értékcsökkenési leírás alakulásában, ugyanis a standard előírásai a vállalatoknak nagyobb mozgásteret biztosítanak az eszközök leírására, amelynek következtében az új könyv szerinti értékre alacsonyabb összegű értékcsökkenési leírás kerül elszámolásra a magyar szabályozáshoz képest. Továbbá az IFRS 5 standard előírásai szintén csökkentheti az IFRS-ek szerint elszámolt értékcsökkenési leírás értékét, mivel a standard előírja, hogy az értékesíteni kívánt befektetett eszközöket szükséges átsorolni a forgóeszközök közé, valamint valós értéken értékelni, így ezeknél az eszközöknél szintén nem lehetséges az értékcsökkenési leírás elszámolása.

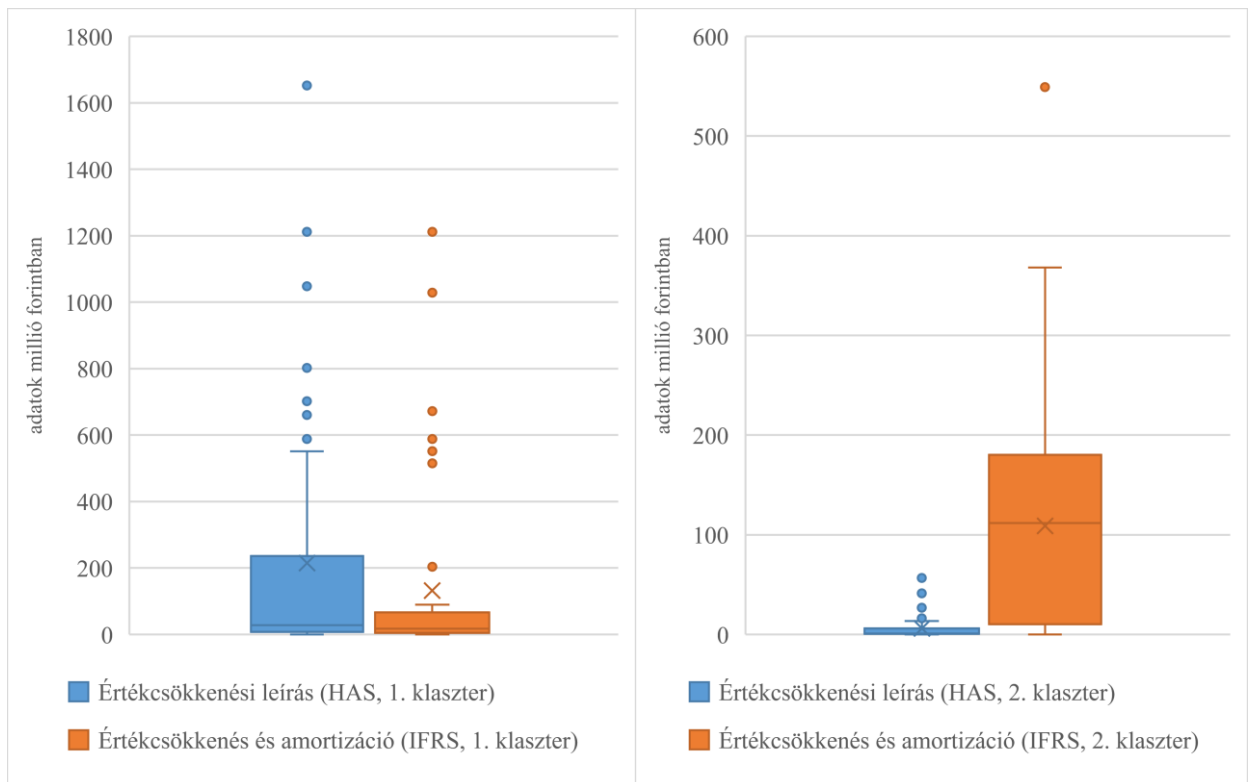
Az immateriális eszközökkel kapcsolatban fontos megjegyezni, hogy az IAS 38 standard előírásai értelmében számos eszköz (felmerült költség) – például alapítás-át szervezés aktivált értéke – nem mutatható ki az IFRS-ek szerinti mérlegben, amelynek megjelenítését a magyar számviteli törvény lehetővé tesz. Ezen kívül lényeges különbség az IFRS-ekben a határozatlan hasznos élettartamú eszközök fogalom megjelenése, amely eszközöket nem lehet amortizálni egészen addig, amíg annak hasznos élettartama nem meghatározható. Ez szintén csökkentő hatással bír az értékcsökkenési leírás elszámolására az áttérés során. A magas befektetett eszköz állomány miatt feltételezhető, hogy a klaszterben lévő vállalatok jelentős valószínűséggel rendelkeznek a korábban említett eszközökkel, és ennek következtében alkalmazzák a kapcsolódó standardok előírásait. Ezen kívül az IAS 16 standard előírásai is kiemelt jelentőséggel bír az eszközök értékének, ezáltal az értékcsökkenési leírás összegének alakulásában. A standard előírásai értelmében a vállalatnak választási lehetősége van a magyar szabályozással megegyező bekerülési érték modell, illetve az átértékelési modell közül. Amennyiben az átértékelési modellt alkalmazzák a vállalatok az eszközeik értékelésére, az leginkább növelő hatást gyakorol az eszközök értékére, így az értékcsökkenési leírás összegére is. Ebből adódóan arra lehet következtetni, hogy vagy csekély számú vállalat alkalmazza az átértékelési modellt, vagy pedig az előbbieken említett standardok előírásai erősebb hatást gyakorolnak az értékcsökkenési leírás alakulására.

Az alacsony befektetett eszköz igényű vállalatoknál részben ellentétes eredményeket figyelhetünk meg a magas befektetett eszköz igényű vállalatokhoz képest, ugyanis az átlagosan kimutatott értékcsökkenési leírás értéke jelentősen növekedett az áttérés következtében. Megállapítható, hogy a magyar számviteli környezetben a medián értéke (kevesebb, mint 2 millió forint) töredéke az átlagnak (mintegy 109 millió forint), míg az IFRS-ekben körülbelül

kétharmadát (186, illetve 119 millió forint) teszi ki, amely azt jelenti, hogy a klaszterben lévő vállalatok fele jelentősen magasabb értékcsökkenési leírást mutat ki az IFRS-ek alkalmazásának következtében. Ennek hátterében nagyrészt a magas befektetett eszköz igényű vállalatoknál korábban ismertetett magyarázat áll, azzal a különbséggel, hogy a kismértékű befektetett eszköz állományuk köszönhetően nem valószínűsíthető, hogy ezek a vállalatok rendelkeznének befektetési célú ingatlanokkal vagy jelentős mértékű immateriális eszközökkel. Ettől függetlenül a klaszterben lévő vállalatokról kijelenthető, hogy valószínűleg élnek a magasabb értékű vagyoni kimutatásának lehetőségével, vagyis az IAS 16 standard adta választási lehetőségek közül az átértékelési modell alapján értékelik a saját használatú tárgyi eszközöket, illetve az immateriális eszközöket. Lehetséges, hogy a vállalatok zöme élt a piaci értékelés lehetőségével az IFRS-ek első alkalmazása előtt is, viszont a magyar számviteli szabályozásban az értékhelyesbítésnek nincs hatása közvetlenül az eszköz bekerülési értékére, vagyis a piaci értékelés nem változtatja meg az értékcsökkenés alapját.

Összességében megállapítható, hogy az IFRS-ek első alkalmazásának köszönhetően magasabb az átlagosan kimutatott értékcsökkenési leírás értéke, mint az áttérés előtt. A magasabb értékcsökkenési leírás elszámolás előnyei közé tartozik többek között, hogy a vállalatok belső finanszírozási forrásként használják. Bár az értékcsökkenési leírás csökkenti a tárgyévi adózás előtti eredményt, ennek ellenére az adóhatást nem lehet az előnyök közé sorolni, ugyanis az érintett időperiódus (hasznos élettartam) egészét tekintve nincs hatása a jövedelemadó elszámolására.

Mind a magas, mind az alacsony befektetett eszköz igényű vállalatok értékcsökkenési leírás adatok szórása kiemelkedően magas, emiatt ennél az eredménytényezőnél is kiszűrésre kerültek az extrém kiugró értékek (18. ábra).

18. ábra: Az alapsokaságba tartozó vállalatok két számviteli rendszer előírásai szerint kimutatott értékcsökkenési leírás adatainak eloszlása klaszterenként a kiugró értékek kiszűrését követően

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

A 18. ábrán látható, hogy a magas befektetett eszköz igényű vállalatoknál az extrém kiugró értékek kiszűrését követően is sok kiugró érték szerepel az adatok között, vagyis az adatokat így sem minősülnek normál eloszlásúaknak, viszont az átlag és a medián közötti különbség szignifikánsan csökkent az átlag csökkenésének következtében.

Az alacsony befektetett eszköz igényű vállalatok esetében az adatok eloszlását tekintve jelentős eltérés figyelhető meg az extrém kiugró értékek nélkül is. Az ábrán megfigyelhető alakzat alátámasztja a korábban ismertetett tényeket, miszerint a magyar számviteli környezetben rendkívül alacsony értékű értékcsökkenési leírást mutat ki a vállalatok túlnyomó többsége. Az IFRS-ek szerinti adatok eloszlása normálnak tekinthető, mivel a medián és az átlag értéke közel azonos.

A két számviteli rendszer előírásai szerint kimutatott értékcsökkenési leírás adatok Wilcoxon-féle rangösszeg próba eredményét klaszterenként a 17. táblázat, valamint a 18. táblázat mutatja be.

17. táblázat: A 1. klaszterbe tartozó vállalatok két számviteli rendszerben kimutatott értékcsökkenési leírás adatainak Wilcoxon-féle rangösszeg próba eredménye a kiugró értékek kiszűrése előtt

Előjel	Elemszám	Rangösszeg	Elvárt érték
Pozitív	21	832	604,5
Negatív	10	377	604,5
Nulla	23	276	276
Összesen	54	1485	1485
H0: Értékcsökkenési leírás = Értékcsökkenés és amortizáció			
Z = 2,0420			
p = 0,0411*			
r = 0,2779			

*Szigifikáns $p < 0,05$ szinten

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

A 17. táblázatban a magas befektetett eszköz igényű vállalatoknál a Wilcoxon-féle rangösszeg próba során 5% alatti szignifikancia érték (4,11%) látható. Ebből adódóan a próba nullhipotézisét elvetjük, amely szerint nincs szignifikáns eltérés a magyar számviteli törvény, illetve az IFRS-ek előírásai szerint elszámolt értékcsökkenési leírás között. A változók erőssége a korrelációs együttható (27,79%) értéke szerint a gyenge intervallum felső határát közelíti meg.

A Wilcoxon-féle rangösszeg próba eredménye alapján ($T = 377$ $Z = 2,0420$ $p = 0,0411$ $r = 0,2779$) kijelenthető, hogy a magas befektetett eszköz igényű vállalatok esetében a magyar számviteli környezetben szignifikánsan magasabb értékcsökkenési leírás került kimutatásra, mint az IFRS-ek rendszerében, vagyis az IFRS-ek első alkalmazásának következtében alacsonyabb értékcsökkenési leírást számolnak el az áttért vállalatok.

18. táblázat: A 2. klaszterbe tartozó vállalatok két számviteli rendszerben kimutatott értékcsökkenési leírás adatainak Wilcoxon-féle rangösszeg próba eredménye a kiugró értékek kiszűrése előtt

Előjel	Elemszám	Rangösszeg	Elvárt érték
Pozitív	14	478	1515
Negatív	46	2552	1515
Nulla	20	210	210
Összesen	80	3240	3240
H0: Értékcsökkenési leírás = Értékcsökkenés és amortizáció			
Z = -5,0150			
p = 0,0000			
r = 0,5607			

*Szigifikáns $p < 0,05$ szinten

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

A 18. táblázat alapján megállapítható, hogy az alacsony befektetett eszköz igényű vállalatok esetében is a rangösszeg próba szignifikanciaszintje 5% alatti értéket (0%) mutat, vagyis a próba szerinti nullhipotézist ebben az esetben is elvetjük, amely azt állítja, hogy nem mutatható ki szignifikáns különbség a két számviteli rendszer szabályai szerint elszámolt értékcsökkenési leírás adatok között. A hatásnagyság (r) értéke (56,07%) szerint a változók között erős kapcsolat mutatható ki.

A Wilcoxon-féle rangösszeg próba eredményéből (T = 478 Z = - 5,0150 p = 0,0000 r = 0,5607) kiindulva megállapítható, hogy az alacsony befektetett eszköz igényű vállalatok szignifikánsan alacsonyabb értékű értékcsökkenési leírást mutatnak a magyar számviteli rendszer, mint az IFRS-ekben. Ez azt jelenti, hogy az IFRS-ek első alkalmazásának köszönhetően növekedett a klaszterben lévő vállalatok által elszámolt értékcsökkenési leírás adatok értéke.

4.2.4. A két különböző számviteli rendszerben kimutatott pénzügyi műveletek ráfordításainak leíró statisztikai elemzése, illetve eltérésének vizsgálata

Az értékcsökkenési leírást követően a pénzügyi műveletek ráfordításainak alakulását elemeztem a magyar számviteli, illetve az IFRS-ek előírásai szerinti elszámolás tekintetében (19. táblázat).

19. táblázat: Az alapsokaság két számviteli rendszer előírásai szerint kimutatott pénzügyi műveletek ráfordításainak leíró statisztikai elemzése klaszterenként a kiugró értékek kiszűrése előtt (adatok millió forintban)

	Magas befektetett eszköz igényű vállalatok		Alacsony befektetett eszköz igényű vállalatok	
	HAS	IFRS	HAS	IFRS
Átlag	9708,70	8439,12	145,58	55,60
Standard hiba	8109,11	7228,80	74,12	21,51
Medián	94,22	37,41	4,79	16,22
Szórás	59589,57	53120,62	662,98	192,42
Csúcsosság	53,43	53,50	67,59	64,21
Ferdeség	7,29	7,30	7,97	7,70
Terjedelem	438425,00	390722,00	5768,00	1667,29
Minimum	0,00	0,00	0,00	0,00
Maximum	438425,00	390722,00	5768,00	1667,29
Elemszám	54,00	54,00	80,00	80,00
Interkvartilis terjedelem	516,19	508,94	51,00	12,33
Relatív szórás	6,14	6,29	4,55	3,46
25%	16,45	8,07	3,51	8,64
75%	532,64	517,00	54,51	20,96

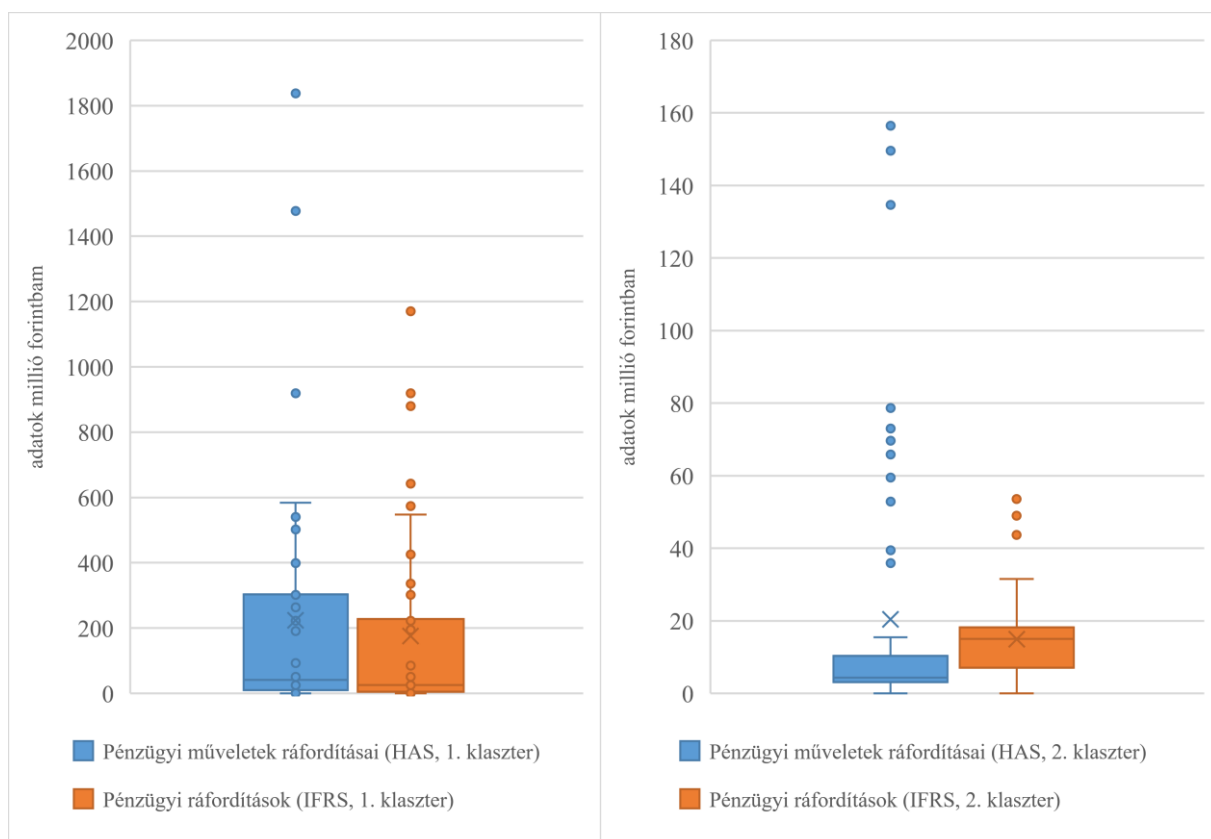
Forrás: Saját szerkesztés, 2024

A 19. táblázat adatai alapján megállapítható, hogy a magas befektetett eszköz igényű vállalatok mindkét számviteli rendszerben kimutatott pénzügyi műveletek ráfordítás adatai szórás értéke hatszorosa az átlaghoz képest. Bár a magyar számviteli környezetben a vállalatok átlagosan magasabb értékű pénzügyi műveletek ráfordításait mutattak ki az IFRS-ekhez képest, az eltérés nem minősül jelentősnek. A medián értékét megfigyelve elmondható, hogy ez is alacsonyabb a magyar számviteli környezetben, illetve mindkét számviteli rendszerben kiugró mértékű (százszoros, illetve kétszázszoros) az eltérés a medián és az átlag között. Ebből egyrészt arra következtethetünk, hogy adatok nem normál eloszlásúak, másrészt, hogy az adatok sokaságában számos extrém kiugró érték szerepel, ezt a feltételezést a rendkívül magas szórás értékek is alátámasztják.

Az alacsony befektetett eszköz igényű vállalatok adatainál szintén megállapítható, hogy a magyar számviteli rendszerben mutatnak ki átlagosan magasabb pénzügyi műveletek ráfordítást az IFRS-ekhez képest, viszont az eltérés mértéke jelentősen nagyobb. Fontosnak tartom kiemelni, hogy ebben a klaszterben a többi adattal ellentétben a medián értéke az IFRS-ekben magasabb. Ez azt jelenti, hogy a magyar számviteli környezetben kimutatott viszonylag magas értékű átlagos pénzügyi ráfordítás (145 millió forint) ellenére a vállalatok legalább fele körülbelül 5 millió forint alatti értéket jelenít meg a pénzügy kimutatásaikban.

Megfigyelhető mindkét klaszter esetében, hogy volt legalább egy olyan vállalat, amelynél nem került kimutatásra pénzügyi ráfordítás egyik számviteli rendszerben sem. Összességében kijelenthető, hogy az IFRS-ekre áttért vállalatok átlagosan alacsonyabb pénzügyi műveletek ráfordítást mutattak ki az átállás okozta eltérő szabályozás következtében, mint korábban a magyar számviteli környezetben.

A pénzügyi műveletek ráfordításai adatoknál különösen indokoltnak találtam a többi tényezőhöz képest az extrém kiugró értékek kiszűrését az átláthatóbb szemléltetés érdekében (19. ábra).

19. ábra: Az alapsokaságba tartozó vállalatok két számviteli rendszer előírásai szerint kimutatott pénzügyi műveletek ráfordítás adatainak eloszlása klaszterenként a kiugró értékek kiszűrését követően

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

A 19. ábrán megfigyelhető, hogy az extrém kiugró értékek kiszűrését követően is mind a magas, mind az alacsony befektetett eszköz igényű vállalatok pénzügyi műveletek ráfordítás adatai jelentős számú kiugró értéket tartalmaznak. Bár a kiszűrés meglehetősen javította az adatok eloszlását, a medián és az átlag között így is rendkívül magas eltérés mutatkozik, különösen a magyar számviteli törvény szerinti adatok esetében.

A pénzügyi műveletek ráfordításainak eltérését szintén a Wilcoxon-féle rangösszeg próba alkalmazásával vizsgáltam külön a magas befektetett eszköz igényű (20. táblázat), illetve külön az alacsony befektetett eszköz igényű vállalatok esetében (21. táblázat).

20. táblázat: A 1. klaszterbe tartozó vállalatok két számviteli rendszerben kimutatott pénzügyi műveletek ráfordítás adatainak Wilcoxon-féle rangösszeg próba eredménye a kiugró értékek kiszűrése előtt

Előjel	Elemszám	Rangösszeg	Elvárt érték
Pozitív	24	882	697
Negatív	17	512	697
Nulla	13	91	91
Összesen	54	1485	1485
H0: Pénzügyi műveletek ráfordításai = Pénzügyi ráfordítások			
Z = 1,6050			
p = 0,1085			
r = 0,2184			

*Szigifikáns $p < 0,05$ szinten

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

Ahogy a 20. táblázatban is látható, a rangösszeg próba eredményei alapján megállapítható, hogy 13 vállalat esetében nem volt különbség a két számviteli rendszerben megjelenített pénzügyi műveletek ráfordításai adatok között, viszont 44 vállalatnál viszont eltérés mutatkozik. A szignifikancia értéke (p-érték) 5% feletti (10,85%), tehát a próba szerinti nullhipotézist (H0) elfogadjuk, miszerint nincs szignifikáns eltérés az egyes számviteli rendszerekben kimutatott pénzügyi ráfordítás adatok között. A Pearson-féle korrelációs együttható (r) (21,84%) alapján megállapítható, hogy a változók közötti kapcsolat gyengének minősül.

A Wilcoxon-féle rangösszeg próba eredményei szerint (T = 512 Z = 1,6050 p = 0,1085 r = 0,2184) a magas befektetett eszköz igényű vállalatok esetében nincs szignifikáns eltérés a két számviteli rendszer előírásai szerint készült eredménykimutatásokban kimutatott pénzügyi műveletek ráfordításai között.

21. táblázat: A 2. klaszterbe tartozó vállalatok két számviteli rendszerben kimutatott pénzügyi műveletek ráfordítás adatainak Wilcoxon-féle rangösszeg próba eredménye a kiugró értékek kiszűrése előtt

Előjel	Elemszám	Rangösszeg	Elvárt érték
Pozitív	21	1227	1567,5
Negatív	45	1908	1567,5
Nulla	14	105	105
Összesen	80	3240	3240
H0: Pénzügyi műveletek ráfordításai = Pénzügyi ráfordítások			
Z = -1,638			
p = 0,1014			
r = 0,1831			

*Szigifikáns $p < 0,05$ szinten

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

A 21. táblázatban megfigyelhető, hogy az alacsony befektetett eszköz igényű vállalatok esetében a próbastatisztika eredménye 5% feletti szignifikancia értéket (10,14%) mutat. Ebből adódóan megállapítható, hogy a rangösszeg próba szerinti nullhipotézis (H0) elfogadásra kerül, vagyis ebben az esetben sem mutatható ki szignifikáns különbség a két számviteli rendszer szabályozása szerint elszámolt pénzügyi ráfordítás adatok között. A változók között gyenge kapcsolat figyelhető meg a korrelációs együttható értéke (18,31%) alapján.

A Wilcoxon-féle rangösszeg próba eredményeiből kiindulva ($T = 1227$ $Z = -1,638$ $p = 0,1014$ $r = 0,1831$) az alacsony befektetett eszköz igényű vállalatok esetén sem állapítható meg szignifikáns különbség a két számviteli rendszer szabályai szerint elszámolt pénzügyi műveletek ráfordítás adatok között. A vizsgálat eredményeiből arra lehet következtetni, hogy az IFRS-ekre történő áttérésnek nincs szignifikáns hatása a megjelenített pénzügyi ráfordítások értékének nagyságára egyik csoport esetében sem.

4.2.5. A két különböző számviteli rendszerben kimutatott adóráfördítés leíró statisztikai elemzése, illetve eltéréseinek vizsgálata

Az adóráfördítés vizsgálata során azt tapasztaltam, hogy a magyar számviteli törvény szabályozása szerint az összes vizsgált vállalat kizárólag adófizetési kötelezettséget mutatott ki, míg az IFRS-ek előírásai szerint készült eredménykimutatásaikban megjelenítettek adófizetési kötelezettséget, valamint adókövetelést egyaránt. Ez annak köszönhető elsősorban, hogy bizonyos esetekben a magyar számviteli környezetben kimutatott adófizetési kötelezettség az áttérés során átfordult adókövetelésbe. Abban az esetben fordulhat ilyen elő, amikor egy vállalatnál több vagy jelentősebb mértékű olyan gazdasági esemény merül fel, amely halasztott

adókövetelést keletkeztet, szemben a halasztott adófizetési kötelezettséget keletkeztető gazdasági eseményekkel. A halasztott adókövetelést generáló leggyakrabban előforduló eseményeknek a céltartalékképzés, a korábbi évek elhatárolt vesztesége, valamint a valós értékre történő értékelés minősülnek. Fontos megjegyezni, hogy a valós értéken történő értékelés során kizárólag abban az esetben keletkezik halasztott adókövetelés, amikor az átértékelt eszköznek az IFRS-ek szerinti értéke alacsonyabb, mint az adótörvény szerinti értéke, ellenkező esetben pedig az átértékelés hatására a vállalat halasztott adófizetési kötelezettséget mutat ki. Ennek azért van jelentősége, mert ez a fontos különbség már alapvetően jelentős eltérést okoz a két számviteli rendszerben kimutatott tárgyévi eredmény alakulásában, mivel a kimutatott adókövetelés növelő hatással van az eredményre.

A vizsgálatom során az IFRS-ekben megjelenített nyereségadó eltérő irányát különböző előjelekkel kezeltem az eredményre történő hatásukkal megegyező módon. Ebből adódóan az adóráfördítés adatok minimuma az adófizetési kötelezettség legnagyobb értékét, illetve az adatok maximuma az adókövetelés legmagasabb értékét mutatja (22. táblázat). Ennek következtében mindkét klaszterben sokkal magasabb nagyságrendű az adatok terjedelme az IFRS-ekben, mint a magyar számviteli rendszerben.

22. táblázat: Az alapsokaság két számviteli rendszer előírásai szerint kimutatott adóráfördítésének leíró statisztikai elemzése klaszterenként a kiugró értékek kiszűrése előtt (adatok millió forintban)

	Magas befektetett eszköz igényű vállalatok		Alacsony befektetett eszköz igényű vállalatok	
	HAS	IFRS	HAS	IFRS
Átlag	-266,36	798,98	-67,71	-121,41
Standard hiba	157,79	1091,82	25,79	46,26
Medián	-1,74	-5,34	-4,74	-11,15
Szórás	1159,55	8023,17	230,71	413,73
Csúcsosság	44,92	46,89	31,31	39,94
Ferdeség	-6,50	6,59	-5,28	-5,82
Terjedelem	8272,00	67191,00	1659,00	3292,45
Minimum	0,00	-10447,00	0,00	-3200,70
Maximum	-8272,00	56744,00	-1659,00	91,74
Elemzés	54,00	54,00	80,00	80,00
Interkvartilis terjedeleme	30,72	54,82	21,31	46,04
Relatív szórás	4,35	10,04	3,41	-3,41
25%	-0,07	-54,82	-0,55	-46,04
75%	-30,79	0,00	-21,86	0,00

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

A 22. táblázat alapján elmondható, hogy a magas befektetett eszköz igényű vállalatok az áttérés évében az IFRS-ekben átlagosan inkább adókövetelést, míg a magyar számviteli környezetben adófizetési kötelezettséget szerepeltettek az eredménykimutatásaikban. Fontosnak tartom kiemelni, hogy a magyar számviteli rendszerben átlagosan kimutatott adófizetési kötelezettség értéke (266 millió forint) rendkívül kiemelkedőnek tekinthető az IFRS-ekben kimutatott átlagos értékhez viszonyítva. A medián értéke (1,74 millió forint), továbbá a felső kvartilis kezdeti értéke (30,79 millió forint) távol esik az átlagtól, amely az adatok nem normál eloszlására utal, feltehetően számos kiugró érték szerepel az alapsokaságban. Ezt a megállapítást alátámasztja a terjedelem nagysága (8272 millió forint), valamint a szórás magas értéke (1159 millió forint) egyaránt. A nem normál eloszlás valószínűsíthetőleg az IFRS-ek szerinti adatok esetében is beigazolódnak. Bár az átlag alapján az állapítható meg, hogy a klaszterhez tartozó vállalatok leginkább adókövetelést mutatnak ki, ezzel szemben a sokaság középső értéke (5,34 millió forint) kötelezettség, illetve a felső kvartilis értékéből (0) kiindulva kijelenthető, hogy maximum a vállalatok csupán negyede jelenít meg adókövetelést a pénzügyi kimutatásaikban. A kimutatott adókövetelések összege viszont jelentősen magasabb az adókötelezettségek értékéhez képest, amely az átlagot torzította.

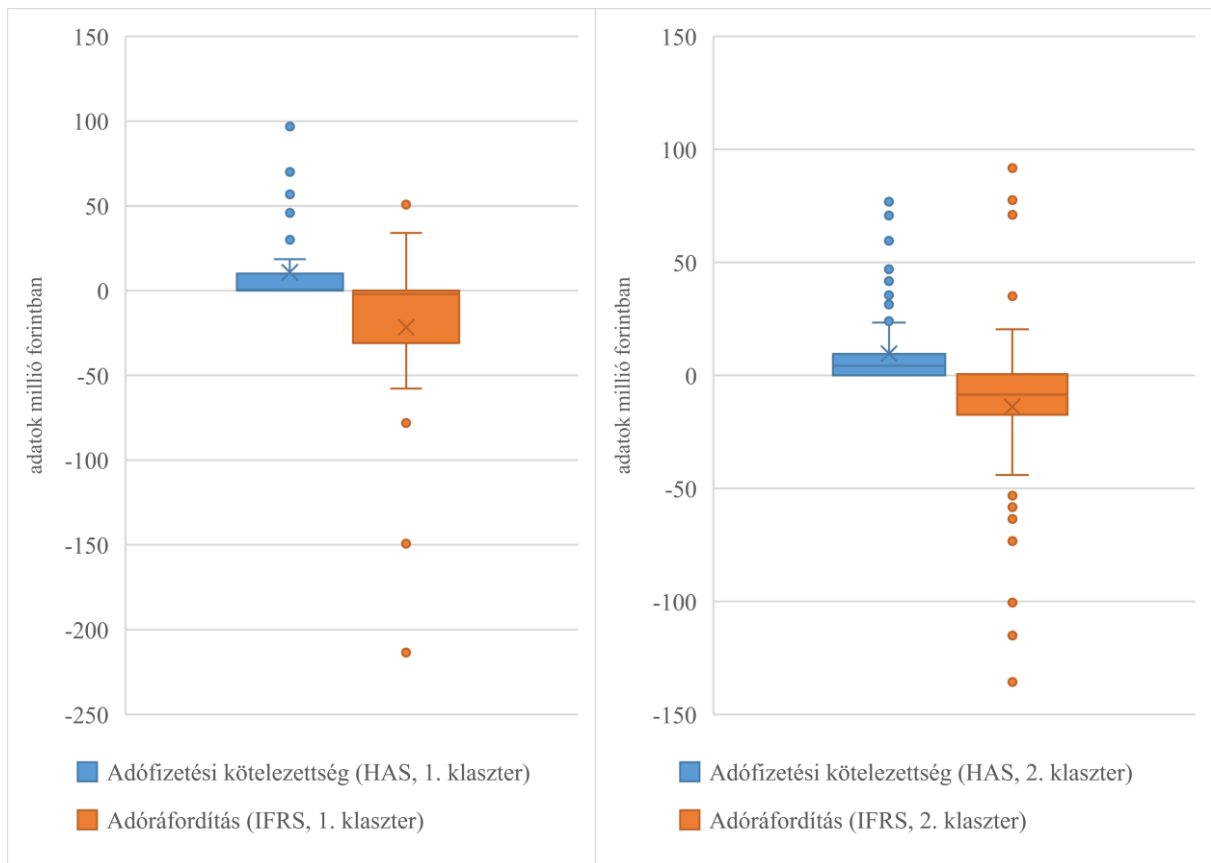
Az alacsony befektetett eszköz igényű vállalatok esetében nem figyelhető meg akkora eltérés a mutatók között, illetve az adatok terjedelme is jóval alacsonyabb (1659 és 3292 millió forint), mint a magas befektetett eszköz igényű vállalatoknál. A magyar számviteli rendszerben az átlagosan kimutatott adókötelezettség értéke (közel 68 millió forint), a medián értéke (közel 5 millió forint), illetve a felső kvartilis értéke (közel 22 millió forint) között jelentős eltérés mutatkozik. Ezt azt jelenti, hogy a klaszterben lévő vállalatok legfeljebb negyede mutat ki 22 millió forintnál magasabb értékű adófizetési kötelezettséget annak ellenére, hogy az adóráfordítás legmagasabb megjelenített összege 1659 millió forint. Ebből arra következtethetünk, hogy több kiugró értéket is tartalmaz az alapsokaság. Az IFRS-ek szerinti adatoknál megfigyelhető, hogy rendkívül alacsony összegben mutatnak ki az egyes vállalatok adókövetelést (maximum 91 millió forint körül), viszont a felső kvartilis értéke (0) alapján a klaszterben lévő vállalatok körülbelül 25%-nál adókövetelés kerül megjelenítésre, amelynek összege egy viszonylag alacsony intervallumon belül mozog. Az átlag (121 millió forint), illetve a medián értéke (11 millió forint) között ebben az esetben is jelentős eltérés látható.

A két számviteli rendszerben kimutatott adóráfordítás közötti jelentős eltéréseket elsősorban az IAS 12 standard előírásai okozzák, amely az IFRS-ekben figyelembe veszi az adóráfordítás megjelenítésénél a halasztott adókötelezettséget és a halasztott adókövetelést is. Ahogyan az korábban említésre került, a standard előírásainak hatására a magyar számvitelben kimutatott

adófizetési kötelezettség néhány esetben átfordult adókövetelésbe. Ennek elsődleges oka, hogy a magyar számvitelben alkalmazott adóalap módosító tételek nem egyeznek meg teljes mértékben az IAS 12 standard által érvényesítendő halasztott tételekkel. Ezek közül kiemelném, mint az egyik legjelentősebb különbséget az IAS 16 standard előírásai adta átértékelési lehetőséget, amelynek alkalmazása következtében jelentős mértékű halasztott adókövetelés vagy kötelezettség jeleníthető meg.

Összességében megállapítható, hogy az IFRS-ek előírásai szerint kimutatott jövedelemadó esetében a vállalatok megjelenítettek adókövetelést, illetve adófizetési kötelezettséget, egyaránt, viszont az adókövetelések előfordulási gyakorisága jelentősen alacsonyabb, mint az adókötelezettségé. Minden tényezőt figyelembe véve az IFRS-ekben magasabb összegű adóráfordítás kerül megjelenítésre, mint a magyar számviteli környezetben, bár ez teljes bizonyossággal nem állapítható meg, ugyanis nehezítette a vizsgálatot, hogy az IFRS-ekben adókövetelést is mutattak ki az áttért vállalatok.

Az adóráfordítás vizsgálatánál kiszűrésre kerültek az alsó (adókötelezettség), illetve a felső (adókövetelés) extrém kiugró értékek is (20. ábra).

20. ábra: Az alapsokaságba tartozó vállalatok két számviteli rendszer előírásai szerint kimutatott adóráfördítés adatainak eloszlása klaszterenként a kiugró értékek kiszűrését követően

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

Ahogy a 20. ábrán is látható, az extrém kiugró értékek kiszűrését követően mind a magas befektetett eszköz igényű, mind az alacsony befektetett eszköz igényű vállalatoknál a medián értékénél jelentős mértékű változás figyelhető meg mindkét számviteli rendszerben, amely elsősorban annak köszönhető, hogy a korábbi eredményre ható tényezőkkel szemben az adóráfördítés esetében kiszűrésre kerültek az alsó és a felső szélsőségek is. Az átlagok értékénél csekély mértékű változás figyelhető meg. Az ábrán is megfigyelhető, hogy még mindig rengeteg kiugró érték szerepel az alapsokaság adatai között.

Fontos azonban megjegyezni, hogy az extrém kiugró értékek kiszűrése meglehetősen javította az adatok eloszlását, de azt követően sem állapítható meg, hogy az adatok normális eloszlásúak lennének.

A két számviteli rendszerben kimutatott adóráfordítások közötti eltérések Wilcoxon-féle rangösszeg próba eredményeit a 23. táblázat és a 24. táblázat tartalmazza.

23. táblázat: A 1. klaszterbe tartozó vállalatok két számviteli rendszerben kimutatott adóráfordítás adatainak Wilcoxon-féle rangösszeg próba eredménye a kiugró értékek kiszűrése előtt

Előjel	Elemszám	Rangösszeg	Elvárt érték
Pozitív	40	1134	739,5
Negatív	11	345	739,5
Nulla	3	6	6
Összesen	54	1485	1485
H0: Adófizetési kötelezettség = Adóráfordítás			
Z = 3,397			
P = 0,0007			
r = 0,4623			

*Szignifikáns $p < 0,05$ szinten

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

A 23. táblázatban a magas befektetett eszköz igényű vállalatoknál a Wilcoxon-féle rangösszeg próba során 5% alatti szignifikancia érték látható. Ebből adódóan a próba nullhipotézisét elvetjük, amely szerint nincs szignifikáns eltérés a magyar számviteli törvény, illetve az IFRS-ek előírásai szerint megjelenített adóráfordítás adatok között. A változók közötti összefüggés a korrelációs együttható (46,23%) értéke szerint a közepesen erősnek mondható.

A Wilcoxon-féle rangösszeg próba eredménye alapján ($T = 345$ $Z = 3,397$ $p = 0,0007$ $r = 0,4623$) kijelenthető, hogy a magas befektetett eszköz igényű vállalatok esetében a magyar számviteli környezetben szignifikánsan magasabb adóráfordítás került kimutatásra, mint az IFRS-ek rendszerében, vagyis az IFRS-ek első alkalmazásának következtében alacsonyabb adóráfordítást mutatnak ki az áttért vállalatok.

24. táblázat: A 2. klaszterbe tartozó vállalatok két számviteli rendszerben kimutatott adóráfordítás adatainak Wilcoxon-féle rangösszeg próba eredménye a kiugró értékek kiszűrése előtt

Előjel	Elemszám	Rangösszeg	Elvárt érték
Pozitív	62	2895	1617
Negatív	15	339	1617
Nulla	3	6	6
Összesen	80	3240	3240
H0: Adófizetési kötelezettség = Adóráfordítás			
Z = 6,130			
p = 0,0000			
r = 0,6853			

*Szigifikáns $p < 0,05$ szinten

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

A 24. táblázatban lévő Wilcoxon-féle rangösszeg próba eredményei alapján elmondható, hogy a klaszter 80 elemszámából 3 vállalat esetében egyeztek meg a két számviteli rendszer szerint kimutatott adóráfordítás adatok. A szignifikanciaérték (p-érték) szintén 5% alatt van, tehát ismét elvethető a próba szerinti nullhipotézis (H0), miszerint nincs szignifikáns eltérés az egyes számviteli rendszerekben kimutatott adóráfordítás adatok között. A hatásnagyság értéke (r) (68,53%) alapján megállapítható, hogy a változók között kifejezetten erős kapcsolat figyelhető meg.

A próba eredményei szerint (T = 339 Z = 6,130 p = 0,0000 r = 0,6853) az alacsony befektetett eszköz igényű vállalatok magyar számviteli törvény szerint elszámolt adóráfordítás értéke szignifikánsan magasabb, mint az IFRS-ek szabályai szerint elszámolt érték, vagyis ebben az esetben is csökkentő hatása van az IFRS-ekre történő áttérésnek az adóráfordítás megjelenített összegének alakulására.

4.2.6. A két különböző számviteli rendszerben kimutatott adózott eredmény leíró statisztikai elemzése, illetve eltéréseinek vizsgálata

Az értékesítés nettó árbevétele, a személyi jellegű ráfordítások, az értékcsökkenési leírás, valamint az adóráfordítás vizsgálatát követően az adózott eredmény alakulásának elemzése következik.

Az adózott eredmény leíró statisztikai elemzését a 2. számú melléklet tartalmazza, amely alapján megállapítható, hogy az átlagosan kimutatott adózott eredmény értéke magasabb az IFRS-ek szerint, mint a magyar számviteli környezetben mind a magas, mind pedig az alacsony befektetett eszköz igényű vállalatok esetén. Fontos azonban megjegyezni, hogy az eltérés

mértéke nem jelentős, különösen az alacsony befektetett eszköz igényű vállalatoknál. Továbbá megfigyelhető, hogy az adatok minimumát és maximumát tekintve szintén elhanyagolható különbség mutatkozik a két különböző számviteli rendszerben. Az adatok minimuma a legmagasabb értéken kimutatott veszteséget, a maximuma pedig a legmagasabb értéken kimutatott nyereséget jelenti. Az adatok szórása az eredményre ható tényezőkhez hasonló módon kiemelkedően magas, vagyis ebben az esetben is elmondható, hogy az adatok nem normál eloszlásúak. Ebből adódóan ennél a tényezőnél is indokoltan tartottam az extrém kiugró értékek kiszűrését, amelyet a *3. számú melléklet* ábrázol boxplot diagramok segítségével. Az ábrán jól látható, hogy az átlag és a medián értéke változott, de az adatok továbbra sem számítanak normál eloszlásúaknak, mivel még a kiszűrést követően is számos kiugró érték szerepel az adatbázisban.

Az adózott eredmény leíró statisztikai elemzését követően a többi tényezőhöz hasonló módon elvégeztem a Wilcoxon-féle rangösszeg próbát klaszterenként külön-külön. Ahogyan a *4. számú és 5. számú mellékletben* látható, a próba szignifikancia értéke (p-érték) mindkét klaszter esetében 5% feletti értéket mutat, amely alapján a nullhipotézis elfogadásra kerül. A próba nullhipotézise szerint nem mutatható ki szignifikáns eltérés a magyar számviteli környezetben, valamint az IFRS-ekben kimutatott adózott eredmény adatok között sem a magas, sem az alacsony befektetett eszköz igényű vállalatok esetében. Az eredményt alátámasztja a hatásmagyság értéke (r) (17,99% és 10,78%) is, amely azt fejezi ki, hogy a változók között gyenge kapcsolat jött létre.

Összességében megállapítható az adózott eredményre ható tényezők eltéréseinek vizsgálatára alkalmazott Wilcoxon-féle rangösszeg próba eredményei alapján, hogy az árbevétel, az értékcsökkenési leírás és az adófizetési kötelezettség szignifikánsan eltért az IFRS-ekre való áttérés következtében. Ezzel szemben a személyi jellegű ráfordítások és a pénzügyi műveletek ráfordításai nem mutatnak szignifikáns különbséget az átállás során. Továbbá a próba eredményei alapján az is kijelenthető, hogy az egyes eredményre ható tényezők változásától függetlenül az IFRS-ekre való áttérésnek nincs szignifikáns hatása az adózott eredmény alakulására.

Ebből adódóan a második hipotézisemet (H2) elfogadom, ugyanis beigazolódott, hogy *Az Adózott eredményt (Nettó eredményt) meghatározó tényezők legalább fele szignifikánsan eltér a két számviteli rendszerben.*

4.3. Az eredményt befolyásoló tényezők összehasonlítása főkomponensanalízissel (H3 hipotézis vizsgálata)

A vállalati eredmény, továbbá az azokra ható tényezők eltéréseinek vizsgálatát követően a második célkitűzésemhez (C2) kapcsolódó harmadik hipotézis (H3) bizonyításához szükséges vizsgálatok következnek.

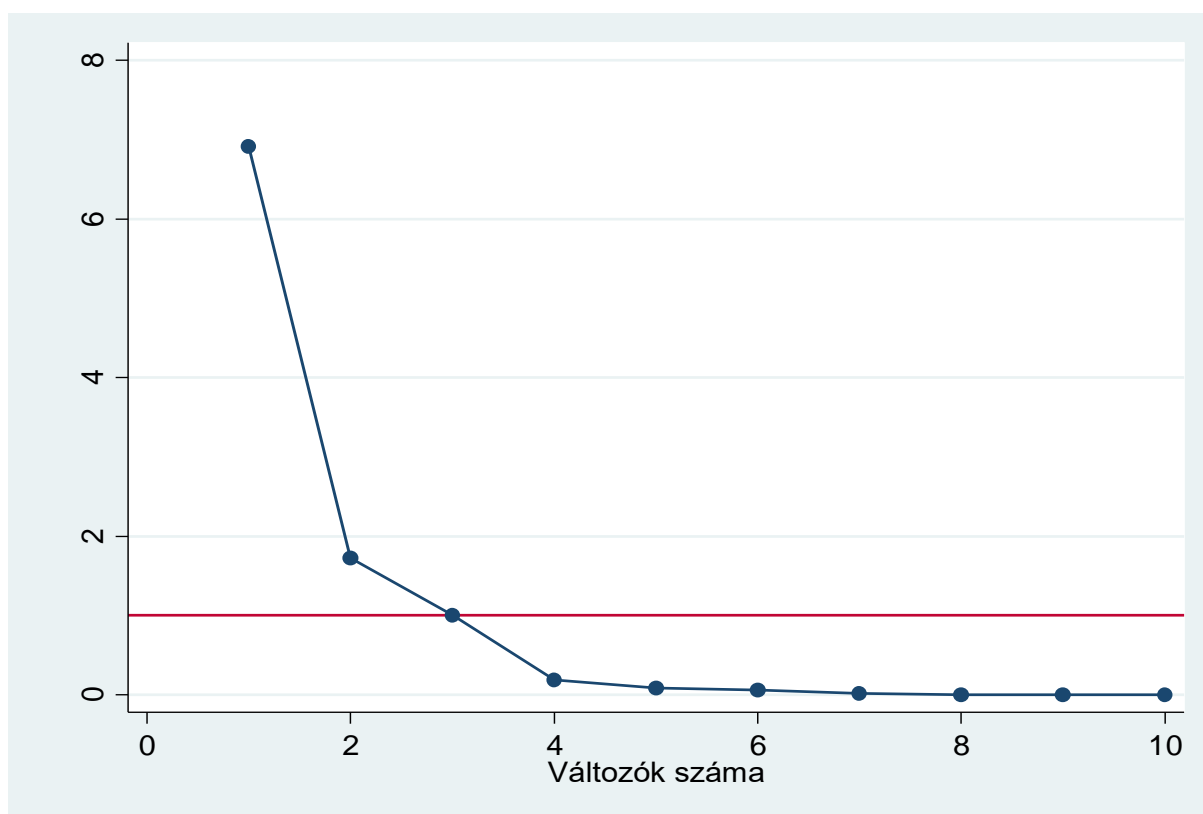
A hipotézisem (H3) felállításánál azt feltételeztem, hogy *A magyar számviteli törvény, illetve az IFRS-ek előírásai szerint kimutatott Adózott eredményt (Nettó eredményt) eltérő tényezők befolyásolják szignifikánsan az áttérés évében.*

A kutatási hipotézis vizsgálatához főkomponensanalízist, illetve regressziós modellt alkalmaztam külön a magas, valamint az alacsony befektetett eszköz igényű vállalatokra a két számviteli rendszerben. A főkomponensanalízis elvégzéséhez kiválasztottam 10 olyan változót, amely véleményem szerint a leginkább hatást gyakorolhatnak, valamint összefüggésben állhatnak a vállalatok adózott eredményével (nettó eredményével), amelyek az alábbiak:

- Értékesítés nettó árbevétele
- Személyi jellegű ráfordítások
- Értékcsökkenési leírás
- Pénzügyi műveletek ráfordításai
- Adófizetési kötelezettség
- Immateriális javak
- Tárgyi eszközök
- Készletek
- Összes eszköz
- Saját tőke

A változók közül az eredménykimutatásban szereplő tételek, vagyis az értékesítés nettó árbevétele, a személyi jellegű ráfordítások, az értékcsökkenési leírás, a pénzügyi műveletek ráfordításai, valamint az adófizetési kötelezettség logikus módon megegyeznek a 4.2. *alfejezetben* vizsgált eredményre ható tényezőkkel. Ezen kívül az eredménytételhez szorosan kapcsolódó, meghatározó jelentőséggel bíró mérlegben szereplő tételleket is bevontam a vizsgálatomba. Az immateriális javak, illetve a tárgyi eszközök elsősorban az értékcsökkenési leírással, a készletek az értékesítés nettó árbevételével, az összes eszköz és a saját tőke pedig a jövedelmezőségi helyzetet jellemző mutatószámokkal áll szoros kapcsolatban.

A magas befektetett eszköz igényű vállalatok főkomponensanalízisének eredményét a 21. *ábra* szemlélteti.

21. ábra: A magas befektetett eszköz igényű vállalatok magyar számviteli környezetben közzétett beszámoló adatai alapján elvégzett főkomponensanalízis eredménye

Forrás: Saját szerkesztés a Stata statisztikai program segítségével, 2024

A 21. ábrán látható, hogy a főkomponensanalízis eredményeként a 10 kiválasztott változóból 3 komponens jött létre. Az alacsony számú komponens kialakulása azzal magyarázható, hogy az egyes eredményre ható tényezők egymással is korrelálnak, a főkomponensanalízis kiszűri a multikollinearitást.

A 3 komponens együttesen a teljes variancia több mint 96%-át magyarázzák, amely rendkívül erős magyarázóerőnek minősül, viszont kiemelendő, hogy ebből az első komponens magyarázza a variancia legnagyobb részét.

Az első komponens az átlag variancia mintegy 69%-át, a második komponens a 17%-át, a harmadik komponens pedig 10%-át magyarázza. A többi komponens egyedileg az összvariancia 2%-át sem magyarázzák, amely rendkívül alacsony érték ahhoz, hogy bekerülhessenek a modellbe (6. számú melléklet).

Következő lépésként a három komponensen varimax rotációt hajtottam végre, amelynek segítségével szemléletesebb jelentéstartalmat adhatunk az egyes komponenseknek. A variancia alakulását a rotációt követően a 25. táblázat tartalmazza.

25. táblázat: A fennmaradt komponensek varianciájának alakulása a varimax rotáció elvégzése után

Komponensek	Variancia	Különbség	Részarány	Kumulált részarány
1. komponens	5,3468	2,1204	0,5347	0,5347
2. komponens	3,2264	2,1585	0,3226	0,8573
3. komponens	1,0679		0,1068	0,9641

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

A 25. táblázatból jól látszik, hogy a varimax rotációt követően a három komponens varianciája közelített egymáshoz, vagyis a magyarázó varianciák közötti különbség kisebb lett. A három komponens az alábbi változókat foglalja magába:

- 1. komponens:
 - Értékesítés nettó árbevétele
 - Pénzügyi műveletek ráfordításai
 - Készletek
 - Összes eszköz
 - Saját tőke
- 2. komponens
 - Személyi jellegű ráfordítások
 - Értékcsökkenési leírás
 - Immateriális javak
 - Tárgyi eszközök
- 3. komponens
 - Adófizetési kötelezettség

Az 1. komponensbe elsősorban olyan magyarázó változók tartoznak, amelyekhez viszonylag kevésbé köthetők a hosszú távú eszközök, különösen az értékesítés nettó árbevétele vagy a készletek. Fontosnak tartom kiemelni, hogy a három komponens közül ez minősül a legkevésbé homogénnek. Ez abból adódhat elsősorban, hogy a klaszterben magas befektetett eszköz igényű vállalatok vannak, vagyis logikus, hogy két olyan meghatározó számviteli tétel, mint a készlet és az értékesítés nettó árbevétele olyan magyarázó változókkal kerültek egy komponensbe, amelyek nem feltétlen állnak szoros kapcsolatban a befektetett eszközökkel.

A 2. komponensbe tartoznak a befektetett eszközökkel kapcsolatos változók, amely szoros összefüggésben áll a klaszterben lévő vállalatok befektetett eszköz igényével. Elvárásaimnak megfelelően ezek a változók közel azonosan magyarázzák az eredményváltozót.

Meglepő módon a 3. komponensbe mindössze egy változó került, mégpedig az adófizetési kötelezettség, amely a többi magyarázó változótól elkülönülve magyarázza a teljes variancia több mint 10 %-át.

26. táblázat: A fennmaradt komponensek változókkal való korrelációinak erőssége

Magyarázó változók	1. komponens	2. komponens	3. komponens	Nem magyarázott varianciahányad
Értékesítés nettó árbevétele	0,4210	0,0038	0,0728	0,01562
Személyi jellegű ráfordítások	0,1779	0,3719	-0,0167	0,08032
Értékcsökkenési leírás	0,0338	0,5210	0,0084	0,03159
Pénzügyi műveletek ráfordításai	0,4705	-0,1124	-0,1207	0,04121
Adófizetési kötelezettség	-0,0051	-0,0122	0,9721	0,00284
Immateriális javak	-0,1322	0,6339	-0,0788	0,02864
Tárgyi eszközök	0,1327	0,4025	0,1476	0,04805
Készletek	0,4531	-0,0891	0,0652	0,04422
Összes eszköz	0,3992	0,0721	-0,0474	0,01031
Saját tőke	0,4109	0,0231	-0,0166	0,05614

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

A 26. táblázatban látható piros színű jelölések a legalább 0,3-as értékű közepesen erős korrelációt jelentik az egyes komponensek esetében. Megfigyelhető, hogy 0,37 a legalacsonyabb értékű korreláció. Fontosnak tartom kiemelni, hogy az 1. komponensnél az tapasztalható, hogy minden tényező közel azonos mértékben korrelál, vagyis egyik tényező sem dominál a komponensen belül. A 2. komponens esetében a legerősebb korreláció az immateriális javaknál (0,6339), illetve az értékcsökkenési leírásnál (0,5210) látható, amely már erős kapcsolatot tükröz a változók tekintetében. A 3. komponensnél azt láthatjuk, hogy az adófizetési kötelezettség korrelációja (0,9721) rendkívül erős kapcsolatot jelez. A főkomponens analízis eredményeként megállapítható, hogy az általam kiválasztott eredményt befolyásoló változókat 3 jól elkülönülő komponensre lehet redukálni, ugyanis egyik magyarázó változó

korrelációja sem ér el egynél több komponens esetében legalább 0,3-as értéket. Ez azt jelenti, hogy mindegyik magyarázó változó kizárólag egy komponenssel korrelál, és mindegyik esetben eléri a közepes erős kapcsolat határértékét (0,3). Ezt követően regressziós modell segítségével megvizsgáltam, hogy az egyes komponensek szignifikáns kapcsolatban állnak-e az adózott eredménnyel (27. táblázat).

27. táblázat: A főkomponens regresszió eredménye

Megnevezés	Béta	Standard hiba	t	p*	Konfidencia intervallum (95%)	
1. komponens	-12423,82	941,691	-13,19	0,000	-14315,27	-10532,38
2. komponens	5680,032	1224,205	4,64	0,000	3221,145	8138,92
3. komponens	14079,71	1776,129	7,93	0,000	10512,25	17647,17

*Szignifikáns $p < 0,05$ szinten

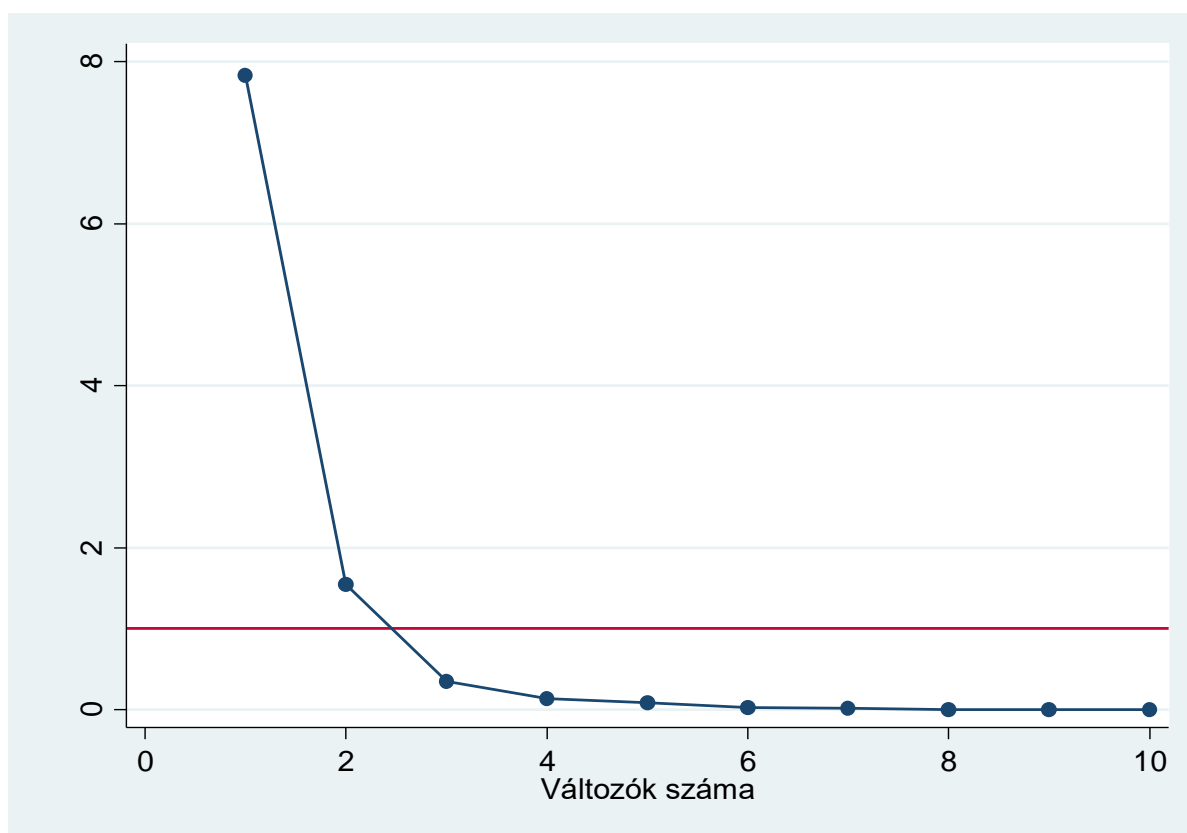
Forrás: Saját szerkesztés, 2024

A 27. táblázatban bemutatott eredmények alapján megállapítható, hogy az összes komponens szignifikánsan hatást gyakorol az adózott eredményre. Megfigyelhető, hogy a magas befektetett eszköz igényű vállalatok esetében az értékesítés nettó árbevétele, a pénzügyi műveletek ráfordításai, a készletek, az összes eszköz és a saját tőke változójával legerősebb kapcsolatban álló komponens (1. komponens) negatív irányban befolyásolja az adózott eredményt. Ez elsősorban azt jelenti, hogy az előbb felsorolt tényezők minél magasabb értékben vannak jelen a vállalatoknál, annál alacsonyabb az adózott eredmény került kimutatásra. Meglepő módon ez azt is jelenti, hogy magasabb értékben kimutatott értékesítés nettó árbevétele nem feltétlen eredményezett magasabb adózott eredményt a többi tényező együttes hatására a magyar számviteli környezetben.

Ezzel szemben a személyi jellegű ráfordítások, az értékcsökkenési leírás, a tárgyi eszközök és az immateriális javak változójával legerősebb kapcsolatban álló komponens (2. komponens) pozitív irányban befolyásolta az adózott eredményt a magyar számviteli környezetben. Ez azt jelenti, hogy minél magasabb értékben kerültek kimutatásra a tárgyi eszközök és az immateriális javak, annál magasabb értékcsökkenési leírást számoltak el, illetve annál nagyobb humán erőforrást igényeltek a vállalatok, amely a személyi jellegű ráfordításokon keresztül mutatkozik meg. Ezzel összefüggésben megállapítható, hogy ezen tényezők minél magasabb értéke, annál magasabb adózott eredménnyel jár együtt, amelynek hatása feltételezésem szerint leginkább az egyéb bevételekben, illetve a működési bevételekben mutatkozhat meg, de ezekre az eredménytételre nem terjedt ki a kutatásom.

Végül az adó változójával legerősebb kapcsolatban álló komponens (3. komponens) szintén pozitív irányban befolyásolta az adózott eredményt, amely azt jelenti, hogy az adófizetési kötelezettség mértéke a többi komponenstől függetlenül erősen befolyásolta az eredmény alakulását. Ebből arra lehet következtetni, hogy minél magasabb adózott eredményt mutattak ki a vállalatok, annál magasabb társasági adójuk keletkezett, vagyis a különböző adóalap módosító tételek, illetve adókedvezmények vagy semlegesítették egymás hatását, vagy nem gyakoroltak akkora hatást az elszámolt adó összegére, amely befolyásolta volna az adófizetési kötelezettség, illetve az adózott eredmény közötti szoros kapcsolatot.

Ezután ugyanezen klasztert vizsgáltam főkomponensanalízissel az IFRS-ek szabályozása szerinti beszámoló adatokat felhasználva (22. ábra).

22. ábra: A magas befektetett eszköz igényű vállalatok IFRS-ek előírásai szerint készült pénzügyi kimutatások adatai alapján elvégzett főkomponensanalízis eredménye

Forrás: Saját szerkesztés a Stata statisztikai program segítségével, 2024

A 22. ábrán megfigyelhető, hogy a magas befektetett eszköz igényű vállalatoknál az IFRS-ek szerinti beszámoló adatok alapján a főkomponensanalízis eredményeként ugyanazon 10 kiválasztott változóból csupán két komponens jött létre. A létrejött 2 komponens az összvariancia közel 94%-át magyarázzák amely ebben az esetben is erős magyarázóerőnek tekinthető. A következő legmagasabb varianciájú komponens a teljes variancia kevesebb mint

4%-át magyarázza, amely rendkívül alacsonynak számít, ahhoz, hogy a komponens a modell része lehessen. Fontos azonban megjegyezni, hogy a 94%-os magyarázóerőből a varimax rotáció elvégzését megelőzően az első komponens a teljes variancia több mint 78%-át, a 2. komponens pedig körülbelül 15%-át magyarázza (7. számú melléklet). Ezt követően megvizsgáltam a variancia alakulását a varimax rotáció alkalmazása után is, amelynek alakulása a 28. táblázatban látható.

28. táblázat: A fennmaradt komponensek varianciájának alakulása a varimax rotáció elvégzése után

Megnevezés	Variancia	Különbség	Részarány	Kumulált részarány
1. komponens	6,4325	3,4817	0,6432	0,6432
2. komponens	2,9508		0,2951	0,9383

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

A 28. táblázatban megfigyelhető, hogy a varimax rotáció következtében a két komponens varianciája jelentősen közelített egymáshoz, az első komponens a teljes variancia mintegy 64%-át, a második komponens pedig közel 30%-át magyarázzák.

A két komponens az alábbi változókat foglalja magába:

- 1. komponens:
 - Értékesítés nettó árbevétele
 - Pénzügyi műveletek ráfordításai
 - Adófizetési kötelezettség
 - Készletek
 - Összes eszköz
 - Saját tőke
- 2. komponens
 - Személyi jellegű ráfordítások
 - Értékcsökkenési leírás
 - Immateriális javak
 - Tárgyi eszközök

Meglepő módon az IFRS-ek szerinti adófizetési kötelezettség közel azonosan korrelál az első komponenssel, mint az értékesítés nettó árbevétele, pénzügyi műveletek ráfordításai, készletek, összes eszköz, valamint a saját tőke, így nem alkot egy különálló komponenst. Annak

hátterében, hogy a magyar számviteli környezetben külön komponenshez tartozott az adófizetési kötelezettség, az IFRS-ekben pedig hasonló módon korrelál, az 1. komponenshez tartozó változókkal, az IAS 12 standard előírásai állnak. A speciális előírásoknak köszönhetően az IFRS-ekben két irányú adóráfördítés is megjelenítésre került, így ezáltal a korreláció is megváltozott. A 2. komponenssel ugyanazon magyarázó változók korreláltak hasonló módon, mint a magyar számviteli környezetben. A két komponenshez tartozó változók korrelációját az 29. táblázat mutatja be.

29. táblázat: A fennmaradt komponensek változókkal való korrelációinak erőssége

Magyarázó változók	1. komponens	2. komponens	Nem magyarázott varianciarány
Értékesítés nettó árbevétele	0,3709	0,0387	0,03524
Személyi jellegű ráfordítások	0,2051	0,3163	0,09425
Értékcsökkenési leírás	0,1146	0,4533	0,03703
Pénzügyi műveletek ráfordításai	0,4466	-0,1676	0,02646
Adófizetési kötelezettség	0,4055	-0,1133	0,14500
Immateriális javak	-0,1370	0,6719	0,02951
Tárgyi eszközök	0,1368	0,4207	0,05585
Készletek	0,4102	-0,0895	0,08657
Összes eszköz	0,3530	0,0871	0,01521
Saját tőke	0,3362	0,0895	0,09161

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

A 29. táblázatban látható, hogy az 1. komponenshez tartozó eredményt meghatározó tényezők korrelációja szűk intervallumon belül mozog (0,33-0,44). Külön kiemelném az adófizetési kötelezettséget, azon túl, hogy nem jött létre külön komponens, még a korrelációjának mértéke is közel azonos a többi komponenshez tartozó változóéval. Fontos azonban megjegyezni, hogy az adófizetési kötelezettség nem megmagyarázott varianciája (0,145) a legmagasabb az összes változó közül, amelyet akkor tartunk optimálisnak, ha 0,1 érték alá esik.

A 2. komponens esetében hasonló a változók közötti kapcsolat erőssége, mint a magyar számviteli környezetben, mivel jelen esetben is az immateriális javaknak, illetve az értékcsökkenési leírásnak van a legerősebb korrelációja (0,67, illetve 0,45). Az IFRS-ek szerinti

beszámoló adatok esetében is megállapítható az a tény, hogy mindegyik magyarázó változó egyértelműsíthetően egy adott komponenssel korrelál.

30. táblázat: A főkomponens regresszió eredménye

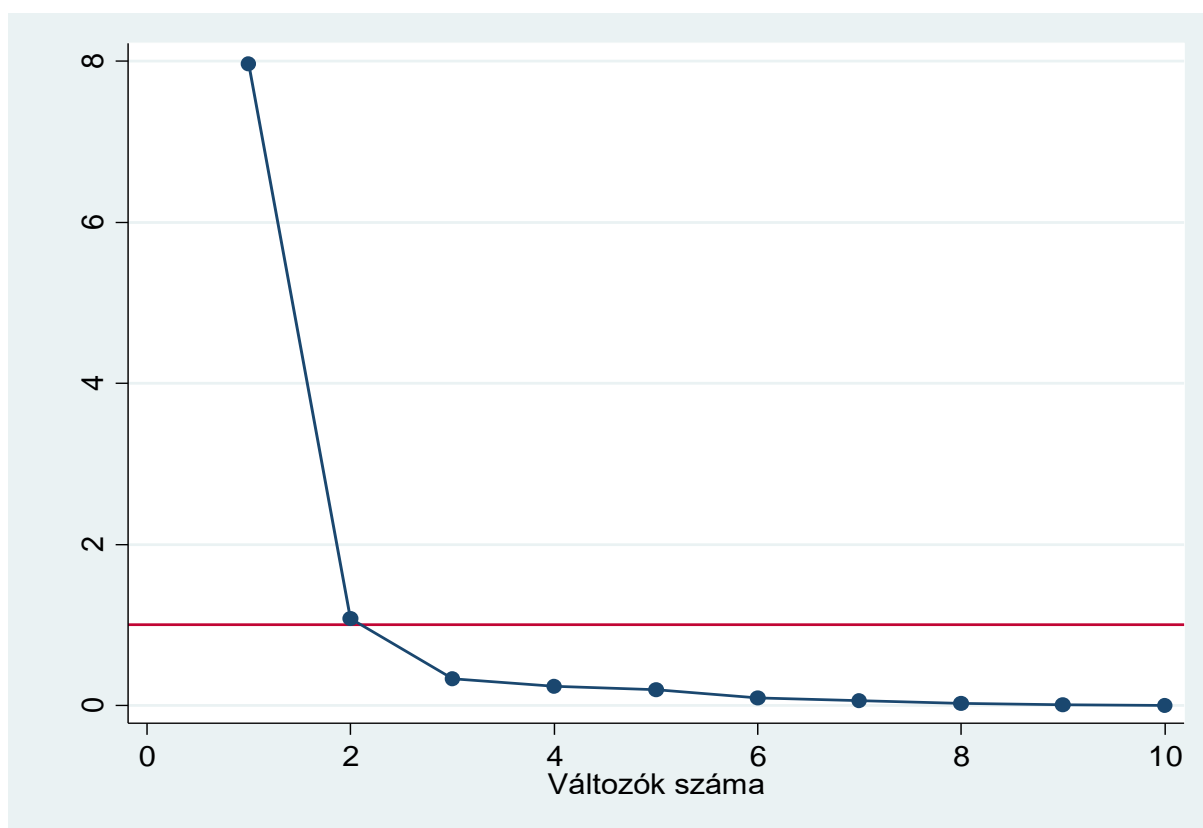
Megnevezés	Béta	Standard hiba	t	p*	Konfidencia intervallum (95%)	
1. komponens	-13335,60	1100,45	-12,12	0,000	-15543,81	-11127,38
2. komponens	11788,36	1624,77	7,26	0,000	8528,01	15048,70

*Szignyifikáns $p < 0,05$ szinten

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

A 30. táblázatban szerepel a regresszió eredménye, amely alapján elmondható, hogy mindkét komponens szignifikáns kapcsolatban áll az IFRS-ek szerinti nettó eredményre. Ugyanaz az eredmény tapasztalható, mint a magyar számviteli beszámoló adatok esetében. Az értékesítés nettó árbevétele, a pénzügyi műveletek ráfordításai, az adófizetési kötelezettség, a készletek, az összes eszköz és a saját tőke változójával legjobban korreláló komponens (1. komponens) negatív, míg a személyi jellegű ráfordítások, az értékcsökkenési leírás, a tárgyi eszközök és az immateriális javak (2. komponens) változójával leginkább kapcsolatban álló komponens pozitív irányban befolyásolta a nettó eredményt. Bár ennek tekintetében nem tapasztalható eltérés a két számviteli rendszer előírásai szerint készített beszámoló adatait alapul véve, viszont jelentős különbségként kell tekinteni az adófizetési kötelezettség változójának ellentétes irányú korrelációjára. Ebből arra lehet következtetni, hogy a magas befektetett eszköz igényű vállalatok esetében magasabb értékű nettó eredmény mellett kisebb mértékű adóráfördítést mutattak ki az áttérő vállalatok az IFRS-ekben. Ennek hátterében elsődlegesen szintén az IAS 12 standard előírásai állnak, amelyek következtében megállapítható, hogy a halasztott adótételek szignifikáns hatást gyakoroltak az elszámolt adóráfördítés értékére, illetve irányára, ezáltal az adóráfördítés és a nettó eredmény közötti kapcsolatra is.

A magas befektetett eszközök vizsgálatát követően főkomponensanalízist alkalmaztam az alacsony befektetett eszköz igényű vállalatoknál is a két számviteli környezetben készült beszámoló adatok alapján (23. ábra).

23. ábra: Az alacsony befektetett eszköz igényű vállalatok magyar számviteli környezetben közzétett beszámoló adatai alapján elvégzett főkomponensanalízis eredménye

Forrás: Saját szerkesztés a Stata statisztikai program segítségével, 2024

A 23. ábrán jól látható, hogy a főkomponensanalízis elvégzése következtében az alacsony befektetett eszköz igényű vállalatok esetében a magyar számviteli környezetben a 10 változóból ugyancsak két komponens jött létre. Ezen túlmenően az is látszik az ábrán, hogy a 2. komponens varianciája csak alig haladja meg a 10%-os határt, amely a modellbe való bekerülés feltétele.

A 2 komponens magyarázó ereje a teljes variancia több mint 90%-a, amely ugyan gyengébb magyarázóerő az eddigiekhez képest, de ez is rendkívül erősnek mondható. Kiemelendő, hogy az 1. komponens varianciája közel 80% a teljes varianciából (90%), a 2. komponens pedig még 11%-ot sem magyaráz a varimax rotációt megelőzően. Az összvariancia fennmaradó 9%-a nagyjából egyenletesen oszlik meg a többi komponens között, amelyek nem kerülhettek be a modellbe (8. számú melléklet).

A modellbe bekerülő komponensek varianciáját a varimax rotáció elvégzése után a 31. táblázat tartalmazza.

31. táblázat: A fennmaradt komponensek varianciájának alakulása a varimax rotáció elvégzése után

Megnevezés	Variancia	Különbség	Részarány	Kumulált részarány
1. komponens	5,2841	1,5201	0,5284	0,5284
2. komponens	3,7641		0,3764	0,9048

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

A 31. táblázatban látható, hogy a varimax rotációnak köszönhetően az 1. komponens varianciája körülbelül 52%-ra, a 2. komponens varianciája pedig körülbelül 37%-ra módosult.

A két komponens az alábbi változókat foglalja magába:

- 1. komponens:
 - Értékcsökkenési leírás
 - Pénzügyi műveletek ráfordításai
 - Adófizetési kötelezettség
 - Tárgyi eszköz
- 2. komponens
 - Értékesítés nettó árbevétele
 - Immateriális javak
 - Készletek
 - Saját tőke

Az alacsony befektetett eszköz igényű vállalatoknál teljesen máshogy alakultak az egyes komponensekhez tartozó változók. Kiemelendő, hogy a magas befektetett eszköz igényű vállalatok adataival szemben jelen esetben nem került bele minden változó a modellbe. A személyi jellegű ráfordítások, illetve az összes eszköz korrelációja nem érte el egyik komponens esetében sem a 0,3-as értéket, vagyis a kapcsolat erőssége gyengének tekinthető. Különös, hogy az immateriális javak a 2. komponenssel korrelál, szemben a tárgyi eszközökkel, illetve az értékcsökkenési leírással, amelyek viszont az 1. komponenssel. Ez annak köszönhető elsősorban, hogy a klaszterhez tartozó vállalatok nagyon alacsony számban mutattak ki immateriális javakat, így nyilvánvalóan nincs kölesönös összefüggése az értékcsökkenési leírás alakulásával. A klaszterben lévő vállalatokra jellemző alacsony befektetett eszköz arány mellett érdemes megemlíteni, hogy a befektetett eszközöket a vállalatok jelentős részénél kizárólag a

tárgyi eszközök alkották. Az értékesítés nettó árbevétele és a készlet egyaránt a 2. komponenssel korreláltak.

32. táblázat: A fennmaradt komponensek változókkal való korrelációinak erőssége

Magyarázó változók	1. komponens	2. komponens	Nem magyarázott varianciarány
Értékesítés nettó árbevétele	0,0198	0,4837	0,0530
Személyi jellegű ráfordítások	0,2623	0,1712	0,2247
Értékcsökkenési leírás	0,4622	-0,0642	0,05479
Pénzügyi műveletek ráfordításai	0,4680	-0,0687	0,04095
Adófizetési kötelezettség	0,4460	-0,0903	0,1887
Immateriális javak	-0,1648	0,6083	0,1365
Tárgyi eszközök	0,4300	-0,0123	0,05804
Készletek	0,1196	0,3805	0,07377
Összes eszköz	0,2401	0,2562	0,03545
Saját tőke	0,1237	0,3729	0,08595

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

A 32. táblázatban is megfigyelhető, hogy a személyi jellegű ráfordítások és az összes eszköz korrelációja nem csak hogy nem éri el a 0,3-as értéket, ezen túlmenően az is megállapítható, hogy mindkét magyarázó változó esetében közel azonos a korreláció erőssége mindkét komponenssel. Ebből adódóan egyáltalán nem behatárolható a komponensekkel való összefüggésük. Az 1. komponenshez tartozó eredményt befolyásoló tényezők korrelációja közel azonosak (0,43-0,46). Ezzel szemben a 2. komponenshez tartozó változók korrelációja sokkal tágabb intervallumon belül mozognak (0,37-0,60), közülük kiemelkedik az immateriális javak korrelációja, amellyel minimális számú vállalat rendelkezik.

33. táblázat: A főkomponens regresszió eredménye

Megnevezés	Béta	Standard hiba	t	p	Konfidencia intervallum (95%)	
1. komponens	413,16	66,25	6,24	0,000	281,23	545,09
2. komponens	299,62	78,49	3,82	0,000	143,31	455,93

*Szigifikáns $p < 0,05$ szinten

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

A 33. táblázatban látható, hogy a regresszió szignifikanciaszintje 5% alatti értéket mutat mindkét komponens esetében. Ez alapján megállapítható, hogy az alacsony befektetett eszköz igényű vállalatoknál mindkét komponens szignifikáns hatással van a magyar számviteli törvény szerinti adózott eredményre.

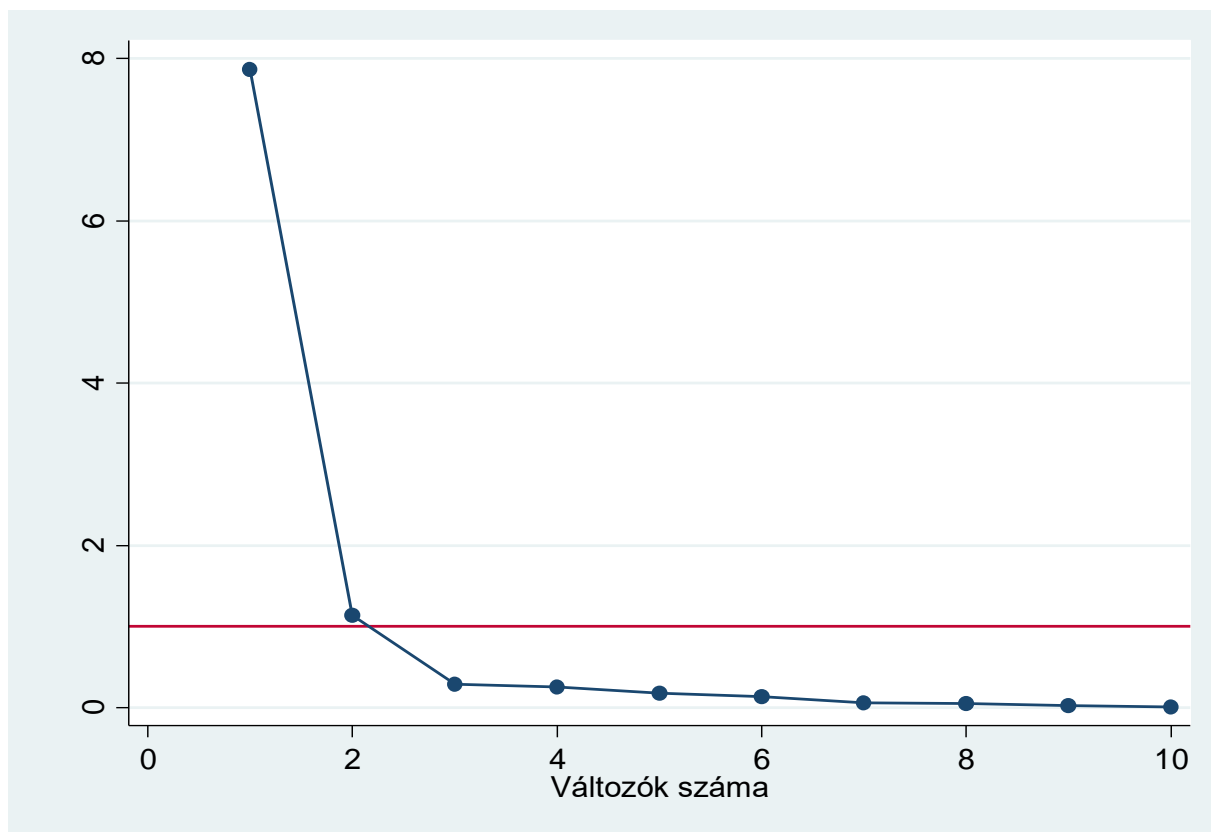
Az értékcsökkenési leírás, a pénzügyi műveletek ráfordításai, az adófizetési kötelezettség, és a tárgyi eszköz változójával legjobban korreláló komponens (1. komponens) pozitív irányú hatást gyakorol az adózott eredményre. Meglepő módon az adófizetési kötelezettség ugyanazon komponensbe került, mint a tárgyi eszközök és az értékcsökkenési leírás az előző esetekkel ellentétben. Ez azt jelenti, hogy a tárgyi eszközök és az adófizetési kötelezettség azonos irányú és szinte azonos mértékű hatással voltak az adózott eredményre, vagyis, amennyiben ezen tételeket minél magasabb értéken jelenítették meg, annál magasabb nagyobb eredményt realizáltak a vállalatok. Ennek háttérében elsődlegesen az áll, hogy a vállalatok a nagyobb tárgyi eszközállománnyal jelentősen magasabb árbevételt, bevételt generáltak az eszközökkel kapcsolatban felmerült költségekhez viszonyítva.

Emellett az értékesítés nettó árbevétele, a készletek, az immateriális javak és a saját tőke változójával leginkább kapcsolatban álló komponens (2. komponens) szintén pozitív irányban befolyásolta az eredményt. Ebből kiindulva fontosnak tartom kiemelni azt a különbséget az előző klaszterhez képest, hogy magasabb értéken kimutatott értékesítés nettó árbevétele mellett magasabb adózott eredményt mutattak ki a vállalatok.

Összességében megállapítható, hogy a magyar számviteli környezetben a magas befektetett állománnyal rendelkező vállalatoknál erősebb összefüggés mutatkozott az adózott eredmény és a személyi jellegű ráfordítások tekintetében, vagyis magasabb arányú tárgyi eszköz és immateriális javak állományhoz magasabb értékű bérköltség került elszámolásra. Ez szoros kapcsolatban áll azzal egyrészt, hogy a személyi jellegű ráfordítások közvetlenül nem hatottak az adózott eredményre, másik fontos tényező pedig, hogy az értékcsökkenési leírással

összefüggésben kizárólag a tárgyi eszközök állnak, amelynek háttérében a csekély mértékű immateriális eszköz állomány áll.

Az alacsony befektetett eszköz igényű vállalatok főkomponensanalízis eredményét az alábbi ábra szemlélteti (24. ábra).

24. ábra: Az alacsony befektetett eszköz igényű vállalatok IFRS-ek előírásai szerint készült pénzügyi kimutatások adatai alapján elvégzett főkomponensanalízis eredménye

Forrás: Saját szerkesztés a Stata statisztikai program segítségével, 2024

A 24. ábra alapján megállapítható, hogy az alacsony befektetett eszköz igényű vállalatok esetében a főkomponensanalízis eredményeként a kialakult komponensek száma, továbbá varianciája közel azonos, mint a magyar számviteli környezetben. A két komponens varianciája több mint 90%-át magyarázza a teljes varianciának, ebből közel 79%-át az 1. komponens, több mint 11%-át pedig a 2. komponens varianciája. A következő komponens varianciája még a 3%-ot sem éri el, így egyértelműen nem lehet a modell része (9. számú melléklet). A komponensek varianciáinak alakulását a varimax rotációt követően a 32. táblázat tartalmazza.

34. táblázat: A fennmaradt komponensek varianciájának alakulása a varimax rotáció elvégzése után

Megnevezés	Variancia	Különbség	Részarány	Kumulált részarány
1. komponens	5,0999	1,1906	0,5100	0,5100
2. komponens	3,9093		0,3909	0,9009

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

A 34. táblázatban jól látható, hogy a varimax rotáció következtében a két komponens varianciája közti különbség jelentősen csökkent, így az 1. komponens varianciája mintegy 51%, a 2. komponensé pedig több mint 39%.

A két komponens az alábbi változókat foglalja magába:

- 1. komponens:
 - Értékcsökkenési leírás
 - Pénzügyi műveletek ráfordításai
 - Tárgyi eszköz
- 2. komponens
 - Értékesítés nettó árbevétele
 - Immateriális javak
 - Készletek
 - Saját tőke

A két komponenshez szinte ugyanazok az eredményre ható tényezők tartoztak, mint a magyar számviteli környezetben, azzal a kivétellel, hogy az adófizetési kötelezettség korrelációja egyik komponens esetében sem érte el legalább a 0,3-as értéket. Ez azt jelenti, hogy a személyi jellegű ráfordítások és az összes eszköz mellett az adófizetési kötelezettségnek is gyenge kapcsolata van mindkét komponenssel, vagyis nem kerülhetnek be a modellbe. Ezek alapján megállapítható, hogy az IFRS-ekben az alacsony befektetett eszköz igényű vállalatok esetében ugyanazon változók tartoznak egy adott komponenshez, mint a magyar számviteli környezetben, viszont az adófizetési kötelezettség nem korrelál az 1. komponenssel. Összességében az eddigi eredmények alapján arra a következtetésre jutottam, hogy nem ugyanazok az eredményre ható tényezők gyakorolnak hatást az eredményre a két különböző számviteli rendszerben.

A kiválasztott 10 magyarázó változó egyes komponensekkel való korrelációját az alábbi táblázat mutatja be (35. táblázat).

35. táblázat: A fennmaradt komponensek változókkal való korrelációinak erőssége

Magyarázó változók	1. komponens	2. komponens	Nem magyarázott varianciarány
Értékesítés nettó árbevétele	-0,0004	0,4909	0,05935
Személyi jellegű ráfordítások	0,2982	0,1381	0,19920
Értékcsökkenési leírás	0,4845	-0,0899	0,05975
Pénzügyi műveletek ráfordításai	0,4867	-0,0963	0,06611
Adófizetési kötelezettség	-0,2607	-0,0750	0,13530
Immateriális javak	-0,1619	0,5866	0,14990
Tárgyi eszközök	0,4591	-0,0431	0,04873
Készletek	0,1097	0,3858	0,07656
Összes eszköz	0,2292	0,2635	0,06099
Saját tőke	0,0881	0,3909	0,13500

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

A 35. táblázatban megfigyelhető, hogy a személyi jellegű ráfordítások 1. komponenshez tartozó korrelációja (0,2982) szinte meghaladja azt a határértéket (0,3), amelytől már közepesen erősnek tekintjük a változók közötti kapcsolatot. Az 1. komponenshez tartozó változók korrelációja ebben az esetben is szűk intervallumon (0,45-0,48) belül mozognak. A 2. komponenshez tartozó magyarázó változók korrelációi is szinte megegyeznek a magyar számviteli rendszerben lévő korrelációkkal.

Ezt követően regressziós modell alkalmaztam, mellyel célt az a két komponens és az eredmény közötti összefüggés vizsgálata (36. táblázat).

36. táblázat: A főkomponens regresszió eredménye

Megnevezés	Béta	Standard hiba	t	p	Konfidencia intervallum (95%)	
1. komponens	428,959	62,4486	6,87	0,000	304,6083	553,3102
2. komponens	322,257	71,3268	4,52	0,000	180,2275	464,287

*Szigifikáns $p < 0,05$ szinten

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

A 36. táblázat alapján megállapítható, hogy az alacsony befektetett eszköz igényű vállalatoknál mindkét komponens szignifikánsan befolyásolja az IFRS-ek szerinti nettó eredményt, mivel a regresszió szignifikancia értéke kevesebb, mint 5%-os szintet mutat.

Az értékcsökkenési leírás, a pénzügyi műveletek ráfordításai, és a tárgyi eszköz változójával legjobban korreláló komponens (1. komponens) pozitív irányú hatást gyakorol a nettó eredményre. Fontos kiemelni, hogy ebben a klaszterben is a legnagyobb különbséget az adóráfördítés okozza, ugyanis a magyar számviteli környezettel ellentétben az IFRS-ekben nem mutatható ki közvetlen kapcsolata a nettó eredménnyel. Ennek elsődleges oka az előző klaszterhez hasonló módon, hogy a halasztott adóhatás teljesen eltérően befolyásolja a vállalatok eredményét, amelynek következtében az adóráfördítés nem gyakorol szignifikáns hatást a nettó eredményre. Továbbá az értékesítés nettó árbevétele, a készletek, az immateriális javak és a saját tőke változójával leginkább kapcsolatban álló komponens (2. komponens) szintén pozitív irányban befolyásolta az IFRS-ek szerinti nettó eredményt. A 2. komponentst illetően nem állapítottam meg különbséget a magyar, illetve az IFRS-ek szerinti számviteli környezetben.

A vizsgált változókat egy táblázaton foglaltam össze annak függvényében, hogy a két különböző számviteli környezetben, klaszterek szerint melyik komponenshez tartoztak (37. táblázat).

37. táblázat: A létrejött komponensekbe tartozó változók összefoglaló táblázata klaszterenként a két számviteli rendszerben

	Magas befektetett eszköz igényű vállalatok		Alacsony befektetett eszköz igényű vállalatok		
	HAS	IFRS	HAS	IFRS	
1. komponens	Értékesítés nettó árbevétele	Értékesítés nettó árbevétele	Értécsökkenési leírás	Értécsökkenési leírás	
	Pénzügyi műveletek ráfordításai	Pénzügyi műveletek ráfordításai	Pénzügyi műveletek ráfordításai	Pénzügyi műveletek ráfordításai	
	Készletek	Adófizetési kötelezettség	Készletek	Adófizetési kötelezettség	-
		Összes eszköz			
	Saját tőke	Saját tőke	Tárgyi eszközök	Tárgyi eszközök	
2. komponens	Személyi jellegű ráfordítások	Személyi jellegű ráfordítások	Értékesítés nettó árbevétele	Értékesítés nettó árbevétele	
	Értécsökkenési leírás	Értécsökkenési leírás	Immateriális javak	Immateriális javak	
	Immateriális javak	Immateriális javak	Készletek	Készletek	
	Tárgyi eszközök	Tárgyi eszközök	Saját tőke	Saját tőke	
3. komponens	Adófizetési kötelezettség	-	-	-	

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

Összességében egyrészt arra a következtetésre jutottam a főkomponensanalízis és a regressziós modell alkalmazásának segítségével, hogy a magas befektetett eszköz igényű vállalatok esetében eltérő számú komponensek jöttek létre a két számviteli rendszerben, amely a magyar számviteli törvény szerinti adófizetési kötelezettség az adózott eredménnyel való rendkívül erős kapcsolatnak köszönhető. Ezen kívül viszont az egyes komponensekhez ugyanazon eredményt meghatározó tényezők tartoztak mindkét számviteli rendszerben. További megállapításaim közé tartozik, hogy mindkét számviteli rendszerben megfigyelhető legalább közepes erősségű kapcsolat az eredmény, illetve az azt befolyásoló tényezők között, viszont az egyes komponensek nem ugyanolyan irányban befolyásolták az eredményt. Az alacsony befektetett eszköz igényű vállalatoknál bár mindkét számviteli rendszerben két komponens jött létre, ebben az esetben is elmondható, hogy nem ugyanazok a tényezők tartoztak a komponensekhez. Ezen kívül kiemelendő, hogy a 10 változóból nem került bele mindegyik a modellbe, vagyis nincs

szignifikáns kapcsolatuk az eredménnyel. Az alacsony befektetett eszköz igényű vállalatoknál az eredményre ugyanolyan irányú hatás tapasztalható a két számviteli rendszerben, viszont nem ugyanazon tényezők által.

Ebből adódóan a megfogalmazott harmadik hipotézisemet (H3) elfogadom, mivel bizonyosságot nyert, hogy *A magyar számviteli törvény, illetve az IFRS-ek előírásai szerint kimutatott Adózott eredményt (Nettó eredményt) eltérő tényezők befolyásolják szignifikánsan az áttérés évében.*

4.4. A jövedelmezőségi mutatók eltéréseinek vizsgálata (H4 hipotézis vizsgálata)

Az IFRS-ekre áttért vállalatok eredménykimutatásaihoz kapcsolódó abszolút mutatószámok vizsgálatát követően, a mérleg és eredménykimutatás adataiból képzett relatív mutatószámok, azon belül a jövedelmezőségi helyzet mutatóinak alakulását elemeztem a két különböző számviteli rendszerben. A vizsgálatom az árbevétel arányos (ROS), az eszköz arányos (ROA), valamint a saját tőke arányos (ROE) jövedelmezőségi mutatókra terjed ki.

Ehhez kapcsolódik a kutatás harmadik célkitűzése (C3), amely *Az IFRS-ekre áttért vállalatok jövedelmezőségi helyzetének, valamint befektetői értékítéletének vizsgálata az IFRS-ekre való átállás következtében.*

A harmadik célkitűzéshez (C3) kapcsolódó egyik, összesen a negyedik hipotézisem (H4) felállításával azt feltételeztem, hogy *Az áttért vállalatok magyar számviteli törvény, illetve az IFRS-ek szabályai szerint készült beszámoló adataiból számított jövedelmezőségi mutatói szignifikánsan eltérnek az áttérés évében.*

A hipotézis (H4) vizsgálatához a Wilcoxon-féle rangösszeg próbát alkalmaztam jövedelmezőségi mutatónként külön a magas, illetve külön az alacsony befektetett eszköz igényű vállalatoknál.

Az árbevétel arányos jövedelmezőségi (ROS) mutatók eltéréseire vonatkozó Wilcoxon-féle rangösszeg próba eredményeit klaszterenként a 38. táblázat, valamint a 39. táblázat tartalmazza.

A ROS mutató vizsgálatához kapcsolódik a negyedik hipotézisem (H4) első alhipotézise (H4a), amely *Az áttért vállalatok magyar számviteli törvény, illetve az IFRS-ek szabályai szerint készült beszámoló adataiból számított árbevétel arányos jövedelmezőségi mutatói szignifikánsan eltérnek az áttérés évében.*

38. táblázat: A magas befektetett eszköz igényű vállalatok két számviteli rendszerben készült beszámoló adataiból számított ROS mutatóinak Wilcoxon-féle rangösszeg próba eredménye a kiugró értékek kiszűrése előtt

Előjel	Elemszám	Rangösszeg	Elvárt érték
Pozitív	15	33	662,5
Negatív	35	994	662,5
Nulla	1	1	1
Összesen	51	1326	1326
H0: ROS (HAS) = ROS (IFRS)			
Z = -3,1070			
p = 0,0019*			
r = 0,4350			

*Szignifikáns $p < 0,05$ szinten

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

Bár a magas befektetett eszköz igényű vállalatok csoportja 54 vállalatból tevődik össze, ennek ellenére a Wilcoxon-féle rangösszeg próba megfigyeléseinek számát mindösszesen 51 vállalat ROS mutatói alkotják. Ennek oka, hogy a próba elvégzése előtt kiszűrésre kerültek a zéróosztók, vagyis azon 3 vállalat adatai, amelyeknél nem volt lehetséges a mutató kiszámítása, mivel nem mutattak ki árbevételt legalább az egyik számviteli környezetben.

Ahogy az 38. táblázatban is látható, a rangösszeg próba szignifikancia értéke (0,19%) még az 1%-ot sem haladja meg, amely azt jelenti, hogy 95%-os megbízhatósági szint mellett a próba nullhipotézisét elvethetjük, vagyis nem fogadjuk el, hogy a két számviteli rendszerben közzétett beszámoló adatai alapján kiszámított ROS értékek megegyeznek. A korrelációs együttható értéke (43,50%) alapján a változók között közepesen szoros kapcsolat állapítható meg.

A Wilcoxon-féle rangösszeg próba eredménye alapján ($T = 33$ $Z = -3,1070$ $p = 0,0019$ $r = 0,4350$) megállapítható, hogy a magas befektetett eszköz igényű vállalatok esetében a magyar számviteli környezetben közzétett beszámoló adatokból kiszámított ROS mutatók értéke szignifikánsan alacsonyabb, mint az IFRS-ek szabályai szerint készült pénzügyi kimutatások adatai szerinti mutatók értéke. Ebből adódóan tehát az IFRS-ekre történő áttérés következtében kedvezőbb jövedelmezőségi helyzet mutatható ki az árbevétel arányos jövedelmezőségi mutatók tekintetében. A levont következtetésemet alátámasztják a 4.2. alfejezetben ismertetett eredmények, amelyek szerint az IFRS-ekben jelentősen alacsonyabb árbevételt mutattak ki az áttérő vállalatok, mint a magyar számviteli környezetben, amelynek közvetlen hatásaként magasabb lett a ROS mutató értéke. Ezáltal az is megállapítható, hogy az IFRS 15 standard előírásai jelentős hatással vannak a kimutatott jövedelmezőségi helyzetre is.

A következtetésem szoros összefüggésben áll a korábban tett megállapítással, amely szerint az átlagosan kimutatott adózott eredmény értéke magasabb az IFRS-ekben, mint a magyar számviteli környezetben. A magasabb adózott eredmény szintén növelő hatással bír a ROS mutató alakulására. Fontos azonban megjegyezni, hogy a Wilcoxon-féle rangösszeg próba eredménye alapján nem igazolható, hogy magasabb adózott eredményt mutatnak ki az magas befektetett eszköz igényű vállalatok az IFRS-ekben, így a jövedelmezőségi mutatók vizsgálatánál az adózott eredményt változatlanoknak tekintem.

Ezzel szemben az alacsony befektetett eszköz igényű vállalatok esetében más eredmények figyelhetők meg (39. táblázat).

39. táblázat: Az alacsony befektetett eszköz igényű vállalatok két számviteli rendszerben készült beszámoló adataiból számított ROS mutatóinak Wilcoxon-féle rangösszeg próba eredménye a kiugró értékek kiszűrése előtt

Előjel	Elemzszám	Rangösszeg	Elvárt érték
Pozitív	41	1657	1349
Negatív	30	1041	1349
Nulla	2	3	3
Összesen	73	2701	2701
H0: ROS (HAS) = ROS (IFRS)			
Z = 1,6930			
p = 0,0904*			
r = 0,1981			

*Szigifikáns $p < 0,05$ szinten

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

A 39. táblázat alapján az alacsony befektetett eszköz igényű vállalatoknál szintén megfigyelhető, hogy a megfigyelések száma (73) alacsonyabb a klaszter elemszámánál (80). Ez – hasonlóan az előző esethez – abból adódik, hogy 7 vállalat nem mutatott ki árbevételt legalább az egyik számviteli rendszer előírásai szerint készült beszámolójában, így a zéróosztók kiszűrése elengedhetetlen volt a vizsgálat elvégzése előtt.

A Wilcoxon-féle rangösszeg próba szignifikancia értéke (9,04%) mivel meghaladja az 5%-os határértéket, ezáltal a próba nullhipotézisét elfogadjuk. Ez alapján kijelenthető, hogy a két számviteli rendszerben közzétett beszámoló adatok alapján kiszámított ROS mutatók értékei között nincs szignifikáns eltérés. A hatásnagyság értéke (19,81%) szerint a változók közötti kapcsolat gyengének tekinthető.

A próba eredményéből kiindulva ($T = 1041$ $Z = 1,6930$ $p = 0,0904$ $r = 0,1981$) megállapítható, hogy az alacsony befektetett eszköz igényű vállalatoknál a két számviteli környezetben

közzétett beszámoló adatokból kiszámított ROS mutatók értékei között nincs szignifikáns kapcsolat, vagyis az árbevétel-arányos jövedelmezőségi mutatókat tekintve ebben a klaszterben az IFRS-ekre történő áttérés nincs jelentős hatással jövedelmezőségi helyzet alakulására. Bár a 4.2. alfejezetben megállapításra került, hogy az áttérés következtében jelentősen magasabb árbevételt mutattak ki a vállalatok, valamint átlagosan magasabb értékű adózott eredményt, ettől függetlenül a ROS mutató alakulására nincs közvetlen hatása az áttérésnek az alacsony befektetett eszköz igényű vállalatok esetében.

A Wilcoxon-féle rangösszeg próba eredményeiből alapján az első alhipotézist (H4a) elutasítom, ugyanis kizárólag az egyik klaszterhez tartozó vállalatoknál figyelhető meg szignifikáns eltérés az áttérés következtében, vagyis nem állapítható meg teljes bizonyossággal, hogy *Az áttért vállalatok magyar számviteli törvény, illetve az IFRS-ek szabályai szerint készült beszámoló adataiból számított árbevétel arányos jövedelmezőségi mutatói szignifikánsan eltérnek az áttérés évében.*

A következő vizsgálatok tárgyát az eszköz-arányos jövedelmezőségi (ROA) mutatók képezik, amelyek eredményeit a 40. táblázat, illetve a 41. táblázat mutatják be.

A ROA mutató vizsgálatához kapcsolódik a második alhipotézis (H4b), miszerint *Az áttért vállalatok magyar számviteli törvény, illetve az IFRS-ek szabályai szerint készült beszámoló adataiból számított eszköz arányos jövedelmezőségi mutatói szignifikánsan eltérnek az áttérés évében.*

40. táblázat: A magas befektetett eszköz igényű vállalatok két számviteli rendszerben készült beszámoló adataiból számított ROA mutatóinak Wilcoxon-féle rangösszeg próba eredménye a kiugró értékek kiszűrése előtt

Előjel	Elemszám	Rangösszeg	Elvárt érték
Pozitív	20	504	739,5
Negatív	31	975	739,5
Nulla	3	6	6
Összesen	54	1485	1485
H0: ROA (HAS) = ROA (IFRS)			
Z = -2,0280			
p = 0,0426*			
r = 0,2760			

*Szignifikáns $p < 0,05$ szinten

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

A 40. táblázatban látható, hogy a Wilcoxon-féle rangösszeg próba eredménye 5% alatti szignifikancia értéket mutat, amely alapján a próba nullhipotézise elvethető. Ez azt jelenti, hogy

magas befektetett eszköz igényű vállalatok esetében szignifikáns eltérés tapasztalható a két számviteli rendszerben közzétett beszámoló adatai alapján kiszámított ROA értékek között. Bár szignifikáns összefüggés figyelhető meg, fontosnak tartom kiemelni, hogy a korrelációs együttható értéke (27,60%) gyenge kapcsolatot jelez a változók között.

A próba eredménye szerint ($T = 504$ $Z = -2,0280$ $p = 0,0426$ $r = 0,2760$) a magas befektetett eszköz igényű vállalatoknál a ROA mutatók értéke szignifikánsan alacsonyabb a magyar számviteli környezetben, mint az IFRS-ek rendszerében. Ez azt jelenti, hogy az IFRS-ekben az áttérő vállalatok valószínűleg alacsonyabb értékű összes eszközt (mérlegfőösszeget) jelenítettek meg a pénzügyi kimutatásaikban a magyar számviteli beszámolójukhoz képest. Ennek elsődleges oka az lehet, hogy az áttérés során számos magyar számviteli mérlegben szereplő eszköz nem felel meg az IFRS-ek szerinti megjelenítési kritériumoknak, ezáltal kivezetésre kerülnek. Bár magasabb piaci értéket feltételezve a valós értéken történő értékelés, illetve az átértékelés növelő hatással van a kimutatott vagyona, feltehetően a kivezetett eszközök értéke erősebb hatást gyakorolt az összes eszköz értékére. A 4.2. alfejezetben ismertetett eredmények alátámasztják ezt a megállapítást, amelyek szerint alacsonyabb értékcsökkenési leírást számoltak el a magas befektetett eszköz igényű vállalatok az IFRS-ek rendszerében. Ez alapján megállapítható, hogy az IFRS-ek első alkalmazása során ugyancsak kedvezőbb jövedelmezőségi helyzet mutatható ki az árbevétel arányos jövedelmezőségi mutatókhoz hasonlóan az eszköz arányos jövedelmezőségi mutatók tekintetében egyaránt.

A ROA mutató esetében szintén eltérő eredmény tapasztalható a két klaszter között. Az alacsony befektetett eszköz igényű vállalatok rangösszeg próba eredményét 41. táblázat tartalmazza.

41. táblázat: Az alacsony befektetett eszköz igényű vállalatok két számviteli rendszerben készült beszámoló adataiból számított ROA mutatóinak Wilcoxon-féle rangösszeg próba eredménye a kiugró értékek kiszűrése előtt

Előjel	Elemszám	Rangösszeg	Elvárt érték
Pozitív	43	1835	1619,5
Negatív	36	1404	1619,5
Nulla	1	1	1
Összesen	80	3240	3240
H0: ROA (HAS) = ROA (IFRS)			
Z = 1,0340			
p = 0,3013*			
r = 0,1156			

*Szignifikáns $p < 0,05$ szinten

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

A táblázat adatai alapján megállapítható, hogy a próba szignifikancia értéke jelentősen meghaladja az 5%-os szintet, vagyis a próba nullhipotézisét elfogadjuk, miszerint nem mutatható ki szignifikáns eltérés a két számviteli rendszer beszámoló adatai alapján számított ROA mutatók között. A korrelációs együttható értéke szerint (11,56%) a változók közötti összefüggést gyenge kapcsolat jellemzi.

A Wilcoxon-féle rangösszeg próba eredményéből kiindulva ($T = 1404$ $Z = 1,0340$ $p = 0,3013$ $r = 0,1156$) elmondható, hogy az alacsony befektetett eszköz igényű vállalatoknál a magyar számviteli környezetben, illetve az IFRS-ek rendszerében közzétett beszámolók adatai alapján kiszámított ROA mutatók értékénél nem mutatható ki szignifikáns eltérés. Ez azt jelenti, hogy az IFRS-ek első alkalmazása nem befolyásolja jelentősen a jövedelmezőségi helyzet alakulását az árbevétel-arányos jövedelmezőségi mutatókhoz hasonlóan az eszköz-arányos jövedelmezőségi mutatók esetében sem. Ezen eredmények szoros összefüggésben állnak a 4.3. *alfejezetben* kapott eredményekkel, amelyek szerint az alacsony befektetett eszköz igényű vállalatok esetében nincs közvetlen kapcsolat az összes eszköz értéke és az eredmény alakulása között.

Az eredményekből levont következtetések alapján a második alhipotézist (H4b) is elutasítom, mivel nem mutatható ki egyértelműen szignifikáns eltérés, csupán az egyik csoportnál, ezáltal nem igazolható, hogy *Az áttért vállalatok magyar számviteli törvény, illetve az IFRS-ek szabályai szerint készült beszámoló adataiból számított eszköz arányos jövedelmezőségi mutatói szignifikánsan eltérnek az áttérés évében.*

A saját tőke arányos jövedelmezőség mutatóival kapcsolatos rangösszeg próba eredményeit az 42. táblázat, valamint a 43. táblázat mutatja be.

A ROE mutatóhoz kapcsolódóan állítottam fel a harmadik alhipotézist (H4c), miszerint *Az áttért vállalatok magyar számviteli törvény, illetve az IFRS-ek szabályai szerint készült beszámoló adataiból számított saját tőke arányos jövedelmezőségi mutatói szignifikánsan eltérnek az áttérés évében.*

42. táblázat: A magas befektetett eszköz igényű vállalatok két számviteli rendszerben készült beszámoló adataiból számított ROE mutatóinak Wilcoxon-féle rangösszeg próba eredménye a kiugró értékek kiszűrése előtt

Előjel	Elemszám	Rangösszeg	Elvárt érték
Pozitív	18	484	739,5
Negatív	33	995	739,5
Nulla	3	6	6
Összesen	54	1485	1485
H0: ROE (HAS) = ROE (IFRS)			
Z = -2,2000			
p = 0,0278			
r = 0,2994			

*Szignifikáns $p < 0,05$ szinten

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

Ahogy a 42. táblázatban is megfigyelhető, a magas befektetett eszköz igényű vállalatoknál a Wilcoxon-féle rangösszeg próba eredménye 5% alatti szignifikancia értéket (2,78%) mutat. Ez alapján a próba nullhipotézise elvethető, amely szerint nincs szignifikáns eltérés a két számviteli rendszer szabályai szerint elkészített pénzügyi kimutatások adataiból számított ROE mutatók értékei között. A korrelációs együttható értéke (29,94%) alapján elmondható, hogy a változók közötti kapcsolat tekintetében majdnem eléri a közepes erősségű kapcsolatot jelző intervallum alsó határát.

A Wilcoxon-féle rangösszeg próba eredménye szerint (T = 484 Z = -2,2000 p = 0,0278 r = 0,2994) a magas befektetett eszköz igényű vállalatoknál a magyar számviteli környezetben közzétett beszámoló adatokból kiszámított ROE mutatók értéke szignifikánsan alacsonyabb, mint az IFRS-ek szabályai szerint készült pénzügyi kimutatások adatain alapuló mutatók értéke. Ebből adódóan megállapítható, hogy ezeknél a vállalatoknál az IFRS-ekre történő áttérés következtében szignifikánsan kedvezőbb jövedelmezőségi helyzet mutatható ki a többi jövedelmezőségi mutatóhoz hasonlóképpen a saját tőke arányos jövedelmezőségi mutatók esetében is. Ahogy korábban is említettem, nem mutatható ki szignifikáns különbség a magyar számviteli szabályozás és az IFRS-ek szerint kimutatott adózott eredmény értéke között, ezáltal a ROE mutató kedvező változása mögött az állhat, hogy a vállalatok az áttérés következtében alacsonyabb értékű saját tőkét jelentettek meg. Ennek okainak részletezését a következő fejezetben kívánom ismertetni.

A ROE mutató az egyetlen jövedelmezőségi mutató, amelynek eltérései ugyanolyan eredményt mutatnak mind a magas, mind az alacsony befektetett eszköz igényű vállalatoknál (43. táblázat).

43. táblázat: Az alacsony befektetett eszköz igényű vállalatok két számviteli rendszerben készült beszámoló adataiból számított ROE mutatóinak Wilcoxon-féle rangösszeg próba eredménye a kiugró értékek kiszűrése előtt

Előjel	Elemszám	Rangösszeg	Elvárt érték
Pozitív	22	791	1619,5
Negatív	57	2448	1619,5
Nulla	1	1	1
Összesen	80	3240	3240
H0: ROE (HAS) = ROE (IFRS)			
Z = -3,9740			
p = 0,0001			
r = 0,4443			

*Szigifikáns $p < 0,05$ szinten

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

A 43. táblázatban látható, hogy az alacsony befektetett eszköz igényű vállalatoknál a Wilcoxon-féle rangösszeg próba szignifikancia értéke (0,01%) a nullához közelít. Mivel az nem haladja meg az 5%-os szignifikancia értéket, így a próba nullhipotézisét ugyancsak elvetjük, amely szerint nincs szignifikáns különbség a két különböző számviteli környezetben közzétett beszámoló adatokon alapuló ROE mutatók értékei között. A próba hatásnagysága (44,43%) szerint a változók között közepes erősségű kapcsolat mutatható ki.

A próba eredménye alapján ($T = 791$ $Z = -3,9740$ $p = 0,0001$ $r = 0,4443$) az alacsony befektetett eszköz igényű vállalatoknál a magyar számviteli környezetben közzétett beszámoló adatokból kiszámított ROE mutatók értéke szignifikánsan alacsonyabb, mint az IFRS-ek szabályai szerint készült pénzügyi kimutatások adatain alapuló mutatók értéke. Ez arra enged következtetni, hogy ezeknél a vállalatoknál az IFRS-ek első alkalmazása következtében szignifikánsan kedvezőbb jövedelmezőségi helyzet került kimutatásra kizárólag a saját tőke arányos jövedelmezőségi mutatót tekintve.

Az alacsony befektetett eszköz igényű vállalatoknál a korábban ismertett Wilcoxon-féle rangösszeg próba eredménye alapján nem mutatható ki szignifikáns különbség a két különböző számviteli rendszerben megjelenített adózott eredmény értéke között, így ebben az esetben is megállapítható, hogy a kedvezőbb jövedelmezőségi helyzet a saját tőke értékének csökkenése miatt mutatható ki.

A Wilcoxon-féle rangösszeg próba eredményei alapján a harmadik alhipotézisemet (H4c) elfogadom, ugyanis mindkét klaszter esetében egyértelműen szignifikáns különbség figyelhető meg, vagyis igazolást nyert, hogy *Az áttért vállalatok magyar számviteli törvény, illetve az IFRS-ek szabályai szerint készült beszámoló adataiból számított saját tőke arányos jövedelmezőségi mutatói szignifikánsan eltérnek az áttérés évében.*

4.5. Az áttérés ROE-re gyakorolt hatásának statisztikai vizsgálata (H5 hipotézis vizsgálata)

A harmadik célkitűzésemhez (C3) kapcsolódik az ötödik hipotézisem (H5) is, amely szerint *Az IFRS-ekre való áttérés szignifikánsan torzítja a befektetői értékítéletet leginkább meghatározó jövedelmezőségi rátát, a ROE mutatót.*

A hipotézis (H5) vizsgálatát véletlen hatású panel regressziós modell segítségével végeztem el. A befektetői értékítéletet leginkább meghatározó jövedelmezőségi ráta a ROE mutató, vagyis a saját tőke arányos jövedelmezőségi mutató. A vizsgálat segítségével választ kaphatok arra a kérdésre, hogy a ROE mutató az IFRS-ekre történő áttérés hatására, vagy egyéb mutatószámok közvetlen hatása miatt változott az áttérés évében. Céлом ezzel annak vizsgálata, hogy a ROE mutató alakulását melyik változó befolyásolja szignifikánsan, amelyhez a Du-Pont mutatószámrendszer felépítését vettem alapul. Ebből adódóan a regressziós modell független változóinak azt a három mutatót, amelynek szorzataként meghatározható a ROE mutató értéke, vagyis a ROS mutatót, az Összes eszköz forgási sebessége mutatót, és a Saját tőke multiplikátor mutatót, valamint időváltozónak az áttérés hatását választottam. A véletlen hatású panel regresszió eredményét a 44. táblázat tartalmazza.

44. táblázat: A ROE-t magyarázó véletlen hatású panel regressziós modell eredményei a magas befektetett eszköz igényű vállalatok esetében

Megnevezés	Béta	Standard hiba	Z próba	p-érték	Konfidencia intervallum (95%)	
Áttérés	0,9339	0,806	1,16	0,247	-0,6459	2,5138
ROS	0,7468	0,1446	5,16	0,000	0,4633	1,0303
Összes eszköz forgási sebessége	0,7138	0,1697	4,21	0,000	0,3811	1,0465
Saját tőke multiplikátor	-0,0903	0,0631	-1,43	0,153	-0,214	0,0334
Konstans	-2,0708	1,5156	-1,37	0,172	-5,0416	0,8898

*Szignifikáns $p < 0,05$ szinten

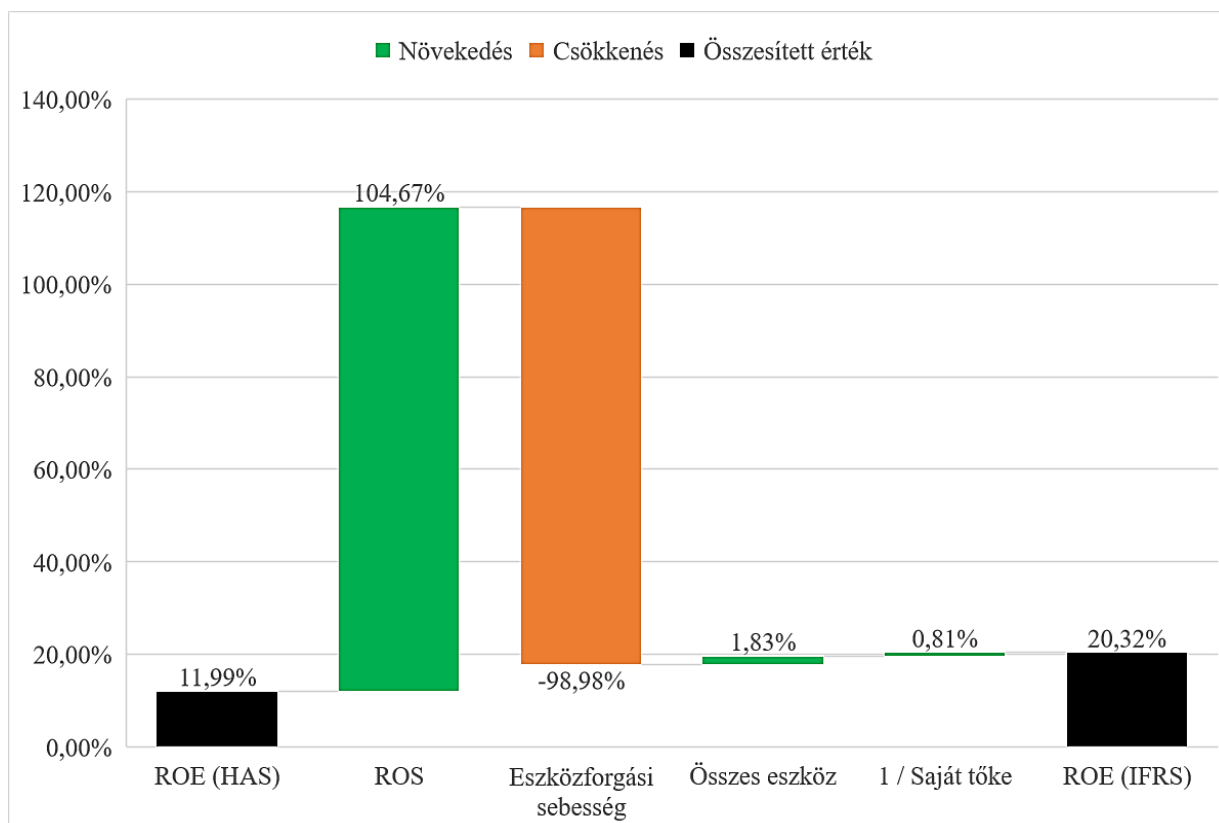
Forrás: Saját szerkesztés, 2024

A magas befektetett eszköz igényű vállalatok panel regresszió korrigált R^2 értéke 0,2988, amely azt jelenti, hogy a regressziós modell magyarázó ereje 29,88%. A Wald Khi-négyzet próba eredménye 43,9, $p=0,00$. Ez alapján megállapítható, hogy a regressziós modell a teljes alapsokaságra alkalmazható, bár az 42. táblázat az alapsokaság kisebb hányadának beszámolóí adataiból képzett mutatószámaira alkalmazott regressziós modell eredményeit mutatja be. Az áttérés szignifikancia értéke (24,7%) meghaladja az 5%-os szintet, amelyből arra következtethetünk, hogy a ROE mutató nem az IFRS-ek alkalmazásának hatására változott. Az eredményekből látható, hogy a magas befektetett eszköz igényű vállalatok esetében a p-értékek alapján a ROE mutató alakulását a ROS mutató, illetve az Összes eszköz forgási mutató befolyásolják szignifikánsan. A Saját tőke multiplikátor szignifikancia szintje (15,3%) szintén 5% felett van, így ennél a mutatónál sem állapítható meg szignifikáns összefüggés a ROE mutató tekintetében.

A véletlen hatású panel regressziós modell felállítását követően elvégeztem a ROE mutató eltérés elemzését külön-külön az alacsony, illetve a magas befektetett eszköz igényű vállalatoknál. Ezzel célt, hogy rávilágítsak arra, hogy a két vizsgált számveteli környezetben kiszámított mutatók közötti különbséget mely tényezők milyen mértékben okozzák. Az eltéréselemzés elvégzéséhez szintén a Du-Pont mutatószámrendszer tényezőit vettem alapul. A Saját tőke multiplikátor mutatót két tényezőre bontottam a magasabb jelentéstartalom érdekében.

Az eltéréselemzés eredményét vízses diagrammal szemléltetem, amelynek segítségével lehetőség nyílik részletesen bemutatni a ROE mutatóra ható tényezők változásának hatását, külön színnel jelölve a növekedéseket, valamint a csökkenéseket.

A magas befektetett eszköz igényű vállalatok esetében a következő ábra mutatja be a ROE mutató eltéréselemzésének eredményét:

25. ábra: A ROE mutató eltéréselemzése a magas befektetett eszköz igényű vállalatok esetében

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

Ahogy a 25. ábrán is látható, a magas befektetett eszköz igényű vállalatok esetében a magyar számviteli törvény szerint készült beszámoló adatok alapján számított ROE értéke átlagosan közel 12%, amely az IFRS-ekre való áttérés következtében átlagosan több mint 20%-ra növekedett. A vízesis diagram zöld színnel jelöli azon tényezők változásait, amelyek növelő hatást gyakoroltak, narancssárga színnel pedig azokat, amelyek csökkentő hatással bírtak a ROE mutató alakulására. Ebből kiindulva megállapítható, hogy a ROS mutató, az Összes eszköz, illetve a Saját tőke reciprokának változásának hatására az átlagosan kimutatott ROE értéke növekedett, az Összes eszköz forgási sebessége mutató változásának hatására viszont jelentős mértékben csökkent. Fontosnak tartom kiemelni, hogy a ROE alakulására szignifikáns hatást a ROS (közel 105%-os növekedés), illetve az Összes eszköz forgási sebessége mutató (közel 99%-os csökkenés) gyakorolnak. A szignifikáns hatások ellenére a ROE mutatóban mégsem mutatkozik meg jelentős eltérés, mivel az ellentétes irányú változások hatásai viszonylag ellensúlyozzák egymás hatásait.

Az eltéréselemzés során kapott eredményeket alátámasztják egyrészt a 4.4. alfejezetben ismertetett eredmények és következtetések, amelyek alapján megállapításra került, hogy a magas befektetett eszköz igényű vállalatok a ROE mutató vonatkozásában kedvezőbb jövedelmezőségi helyzetet mutattak ki az áttérés következtében. Ezen kívül szoros összefüggés található az eltéréselemzés és a véletlen hatású panel regresszió eredményei között is, mivel a regressziós modell felállításánál azt arra a következtetésre jutottam, hogy a Du-Pont mutatószámrendszer tényezői közül a Saját tőke multiplikátor az egyetlen mutató, amely nem befolyásolja szignifikánsan a ROE mutató alakulását.

Ezt követően az alacsony befektetett eszköz igényű vállalatok véletlen hatású panel regressziós modellt alkalmaztam a ROE mutató tekintetében (45. táblázat).

45. táblázat: A ROE-t magyarázó véletlen hatású panel regressziós modell eredményei az alacsony befektetett eszköz igényű vállalatok esetében

Megnevezés	Béta	Standard hiba	Z próba	p-érték	Konfidencia intervallum (95%)	
Áttérés	0,8304	0,4467	1,86	0,063	-0,0451	1,7061
ROS	0,6675	0,1289	5,18	0,000	0,4147	0,9203
Összes eszköz forgási sebessége	0,5997	0,1403	4,27	0,000	0,3245	0,8748
Saját tőke multiplikátor	-0,1138	0,0499	-2,28	0,023	-0,2118	-0,0158
Konstans	-0,9486	1,1574	-0,82	0,412	-0,2172	1,3199

*Szignifikáns $p < 0,05$ szinten

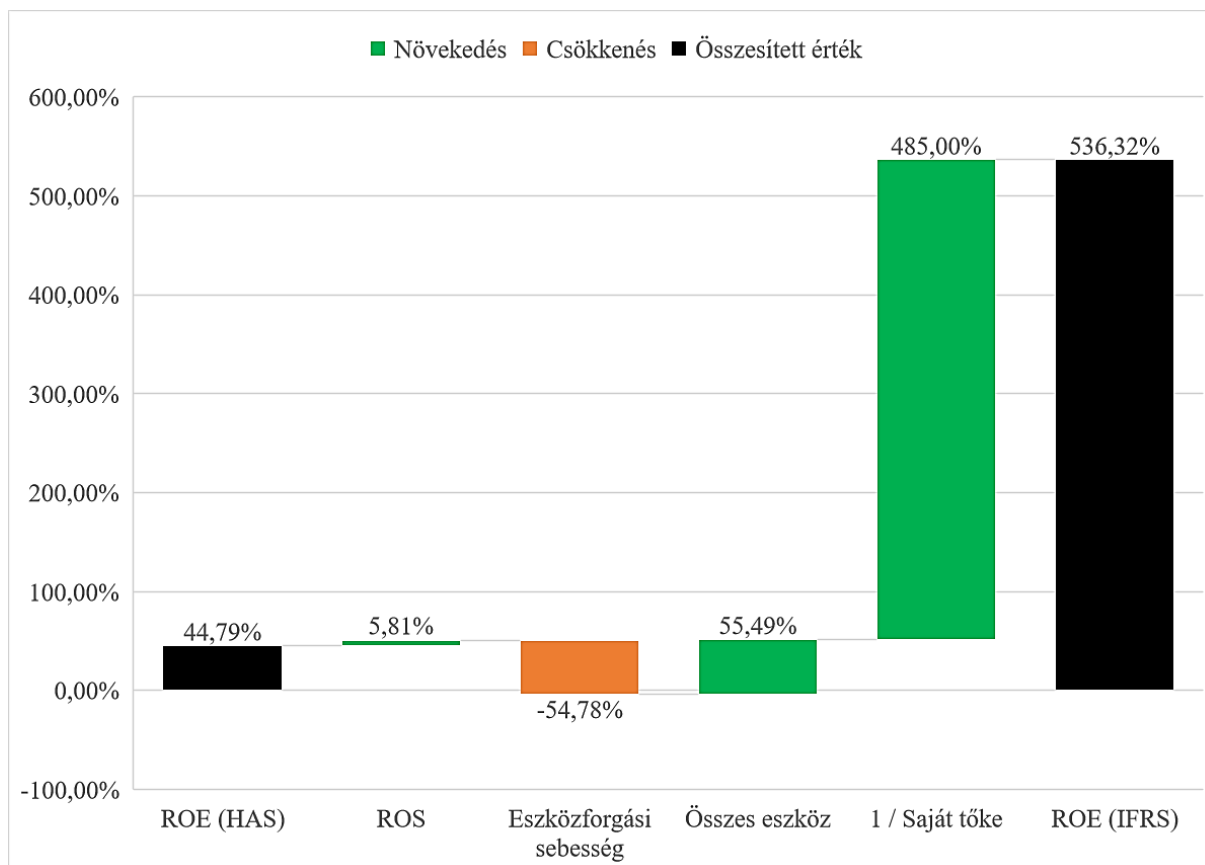
Forrás: Saját szerkesztés, 2024

Az alacsony befektetett eszköz igényű vállalatok esetében az R^2 értéke 0,2956, amelyből kiindulva megállapíthatjuk, hogy a regressziós modell magyarázó ereje 29,56%. A Wald Kétnégyzet próba eredménye 48,84, $p=0,00$, vagyis ebben az esetben is elmondható, hogy a regressziós modell a teljes alapsokaságra alkalmazható. A 43. táblázatban látható regressziós modell eredményei az alapsokaságból csupán 80 vállalat ROE mutatóira vonatkoznak, mivel a 2. klaszter 80 alacsony befektetett eszköz arányú vállalatból tevődik össze.

Hasonló eredményeket tapasztalhatunk ebben a klaszterben is, ugyanis az áttérés szignifikancia értéke (6,3%) magasabb, mint az 5%-os elfogadott szint. Ebből adódóan megállapítható a ROE mutató ebben az esetben sem az IFRS-ekre való áttérés hatására változott. Fontos azonban megjegyezni, hogy a 6,3%-os p-érték nagyon közel van az 5%-os értékhez, amelyből arra következtethetünk, hogy erősebb összefüggés lehet az áttérés és ROE mutató között, mint az

előző esetben. A regressziós modell szignifikancia értékei alapján kijelenthető, hogy az összes független változó, vagyis a ROS mutató, az Összes eszköz forgási mutató, valamint a Saját tőke multiplikátor szignifikánsan befolyásolják a ROE mutató alakulását az áttérés évében.

A véletlen hatású panel regresszió alkalmazását követően az alacsony befektetett eszköz igényű vállalatoknál szintén elvégeztem a ROE mutató eltéréselemzését (26. ábra).

26. ábra: A ROE mutató eltéréselemzése az alacsony befektetett eszköz igényű vállalatok esetében

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

A 26. ábrán megfigyelhető, hogy a magyar számviteli környezetben kiszámított ROE mutató átlagos értéke közel 45%, amely az IFRS-ekre történő áttérés során jelentős mértékben megnövekedett (mintegy 536%-ra). Az előző klaszterhez hasonló módon a ROE alakulására a ROS, az Összes eszköz és a Saját tőke reciproka növelő hatással, míg az Összes eszköz forgási sebessége csökkentő hatást gyakorol. Fontos kiemelni, hogy a ROS mutató átlagos változása (közel 6%-os növekedés) befolyásolja legkevésbé a ROE mutató átlagos értékét, ellentétben az előző klaszternél ismertetett eredményekkel.

Az Összes eszköz forgási sebessége mutató átlagos változása (közel 55%-os csökkenés) és az Összes eszköz átlagos változása (mintegy 56%-os növekedés) közel azonos, viszont az

ellentétes irányuk miatt kijelenthető, hogy ellensúlyozzák egymás hatását. Az előző klaszterrel ellentétes módon, az alacsony befektetett eszköz igényű vállalatoknál a Saját tőke reciprokának átlagos változása szignifikánsan befolyásolja a ROE mutató alakulását, pontosan 485%-kal növelte azt meg. Ez alapján megállapítható, hogy ebben a klaszterben a ROE mutató átlagos változása leginkább a Saját tőke értékének átlagos változásával áll szoros kapcsolatban.

Az eltéréselemzés eredményei az alacsony befektetett eszköz igényű vállalatoknál szintén alátámasztja, illetve szoros összefüggésben áll az előzőekben ismertetett eredményekkel és levont következtetésekkel. Egyrészt a *4.4. alfejezetben* megállapítottam, hogy a ROE értéke mutató szignifikánsan magasabb az IFRS-ek rendszerében, mint a magyar számviteli környezetben, amelynek elsődleges oka az adózott eredmény nem jelentős eltérése következtében, a saját tőke szignifikáns különbsége. Továbbá a véletlen hatású panel regresszió eredménye szerint a Saját tőke multiplikátor szignifikánsan befolyásolja a ROE mutató értékét, amelynek háttérében a saját tőke értékének jelentős változása áll.

A saját tőke magyar számviteli törvény, illetve IFRS-ek szerinti értéke között jelentős különbség mutatkozhat, amelyek elsősorban nem a két számviteli rendszer közötti értékelési különbségekből adódnak, hanem a megjelenítési és besorolási előírások eltéréseiből. Az IFRS-ekre történő áttérés során az egyik legjelentősebb mértékű különbséget a saját tőke értékében a vállalatok által visszavásárolt saját részvények, üzletrészek okozzák. A saját részvényeket a magyar számviteli szabályozás alapján a forgóeszközök között jelenítjük meg, amelyeket az IFRS-ekre való átállás során a saját tőkén belül, negatív előjellel kell kimutatni, mint tulajdonosi tőkét csökkentő tételt. Az átsorolás a saját tőkén kívül az összes eszköz (mérlegfőösszeg) értékére szintén csökkentő hatással van, amely a ROE mutatón kívül a ROA mutató, valamint az Összes eszköz forgási sebessége mutató alakulását is befolyásolja.

Az IFRS-ekre történő áttérés jelentős hatást gyakorolhat a saját tőke alakulására az eredmény változásán keresztül is, ugyanis a nettó eredmény az eredménytartalékba, míg az egyéb átfogó eredmény az átértékelési tartalékba kerül átvezetésre. Az előző fejezetekben részletesen ismertettem a standardok előírásainak lehetséges hatásait az eredményre, amelyek jelentős eltérést okozhatnak a két számviteli rendszerben kimutatott eredmény között, ezzel közvetett hatást gyakorolva a saját tőke alakulására.

A véletlen hatású panelregressziós modell eredményei alapján arra a megállapításra jutottam, hogy az ötödik hipotézisemet (H5) elutasítom, vagyis nem nyert bizonyítást, hogy *Az IFRS-ekre való áttérés szignifikánsan torzítja a befektetői értékítéletet leginkább meghatározó jövedelmezőségi rátát, a ROE mutatót.*

5. KÖVETKEZTETÉSEK ÉS JAVASLATOK

A doktori disszertációm legfőbb célja a magyar számviteli törvény szerinti beszámolásról az IFRS-ekre történő áttérés hatásainak vizsgálata volt az egyedi beszámolók tekintetében. Ebből adódóan azon vállalatok pénzügyi kimutatásainak vizsgálata valósult meg, amelyek a magyar számviteli szabályozásról az IFRS-ek alkalmazására tértek át az egyedi beszámolójuk összeállításának vonatkozásában. A kutatás elsősorban az eredmény, az eredményre ható tényezők, valamint a jövedelmezőségi helyzet vizsgálatára fókuszált figyelembe véve a befektetői szemléletet.

Az IFRS-ekre áttérő vállalatok magyar számvitel törvény előírásai szerint elkészített beszámoló adatokra támaszkodó, eszközszerkezetük alapján történő csoportokba bontásánál megállapítottam, hogy az áttérő vállalatok jól elkülönült, homogén csoportokba oszthatók. A csoportosítási ismérvek a Befektetett eszközök aránya, a Készletek aránya, valamint az Összes eszköz forgási sebesség mutatók voltak, amelyek alapján magas, illetve alacsony befektetett eszköz igényű vállalatok szerinti csoportok jöttek létre. Megállapítható, hogy az IFRS-ekre áttért vállalatok eszközszerkezetük szerinti csoportosítása nem hozható szoros összefüggésbe sem a vállalatok által folytatott főtevékenységgel, sem a tőzsdei jelenléttel. Nem körülhatárolható egyértelműen, hogy az egyes főtevékenységekkel foglalkozó vállalatok jellemzően magas, vagy alacsony befektetett eszköz igényű vállalatok közé sorolandók néhány rendkívül alacsony elemszámú tevékenység kivételével.

Az eredményre ható tényezők két különböző számviteli rendszerben történő vizsgálatánál megállapítottam, hogy a tényezők legalább felénél jelentős eltérés mutatkozik az áttérés következtében. Az eredményt befolyásoló tényezők vonatkozásában az árbevétel, a személyi jellegű ráfordítások, az értékcsökkenési leírás, a pénzügyi műveletek ráfordításai, valamint az adófizetési kötelezettség alakulását elemeztem részletesen. Ezek közül az árbevételnél, az értékcsökkenési leírásnál, valamint az adófizetési kötelezettségnél tapasztaltam jelentős mértékű eltérést a két számviteli rendszerben kimutatott adatok alapján, amelyet statisztikai vizsgálatokkal is alátámasztottam.

Az árbevétel esetében jelentősen alacsonyabb értékű adatokat mutattak ki a vállalatok az IFRS-ekre történő áttérés következtében. Ez elsősorban az IFRS 15 standard előírásainak köszönhető. A standard számos speciális előírásai közül kiemelendő, hogy a vállalatnak abban az esetben, továbbá olyan mértékben lehet árbevételt megjeleníteni, amely termék vagy szolgáltatás felett jogosultságot szerez, vagyis azok kockázatait már a vállalatot terhelik. Ezen kívül a

teljesítményarányos elszámolás (POC) szintén lényeges különbséget okozott a magyar számviteli szabályozás, illetve az IFRS-ek között.

Az értékcsökkenési leírás leíró statisztikai elemzésénél, illetve az eltérések vizsgálatánál egyaránt azt tapasztaltam, hogy átlagosan magasabb adatokat mutattak ki a vállalatok az IFRS-ekben, mint a magyar számviteli környezetben, amelyből azt a következtetést vontam le, hogy az IFRS-ekre való átállás hatására magasabb összegű értékcsökkenési leírás kimutatása várható. Ennek háttérében számos standard előírásai is állhatnak. Az IFRS 5 standard előírásai csökkentő hatással vannak a kimutatott értékcsökkenési leírás összegére, ugyanis azon eszközök, amelyeket a vállalatok értékesíteni kívánnak átsorolandók a forgóeszközök közé, illetve nem értékcsökkenthetők. Ezzel egyidejűleg szintén csökkentő hatású a magyar számviteli környezethez képest az IAS 38 standard azon előírásai, amely szerint nem aktiválhatók eszközként az alapítás-átstrukturizálás költségei, illetve a kutatási tevékenység költségei, továbbá nem lehet értékcsökkenést elszámolni a határozatlan hasznos élettartamú eszközökre. Ezzel szemben az IAS 16 és IAS 38 standard előírásai növelő hatással lehetnek a kimutatott értékcsökkenési leírás összegére, abban az esetben, amennyiben a vállalatok egy része élt a standardok adta választási lehetőséggel, miszerint a saját használatú ingatanokat, gépeket és berendezéseket, valamint az immateriális eszközöket az átértékelési modell alkalmazásával értékeli. Ezen standardok azért játszanak fontos szerepet, mivel az átértékelésnek közvetlen hatása van a bekerülési értékre, ezáltal pedig az éves értékcsökkenési leírásra is. Összességében azt a következtetést vontam le az előzőek alapján, hogy valószínűleg az áttérő vállalatok kisebb hányada mert a magyar gyakorlaton túllépve elmozdulni az IFRS-ek specifikumainak irányába, és élt az IAS 16 nyújtotta átértékelési modell alkalmazásának lehetőségével. Meglátásom szerint az áttérő vállalatokra nem, vagy csak kismértékben jellemző az Értékesítési céllal tartott befektetett eszközök megjelenítése, ugyanis kizárólag néhány vállalat mérlegében volt fellelhető ilyen sor a forgóeszközök között. Hasonló tapasztalatokat szereztem az immateriális eszközökkel kapcsolatban, úgy vélem, a határozatlan hasznos élettartamú immateriális eszközök nyilvántartása, illetve a gyógyszeripari vállalatokon kívül a kutatási és fejlesztési költségek kimutatása sem jellemző, ugyanis az áttérő vállalatok jelentős része vagy egyáltalán nem jelenített meg immateriális eszközöket, vagy azok összege változatlan maradt az áttérés következtében. Az előzőek alapján kijelenthető, hogy bár kevés áttérő vállalat élt az IFRS-ek adta átértékelési modell alkalmazásának lehetőségével, ennek ellenére mégis átlagosan magasabb értékcsökkenési leírást mutattak ki az IFRS-ekben, mint a magyar számviteli környezetben. Ennek legfőbb oka, hogy az átértékelési modellt alkalmazó vállalatok száma ugyan csekély, viszont méretüket tekintve kiemelkedőnek minősülnek az alapsokaság szempontjából, így ezen néhány vállalat jelentősen megnövekedett

értékcsökkenési leírása torzította az átlagot, annak ellenére, hogy a legtöbb IFRS-ekre áttérő vállalat nem alkalmazta az átértékelési modellt az áttérés évében.

A nyereségadó ráfordítás vizsgálata során a legfontosabb megállapításnak azt tartom, hogy az áttérő vállalatok, míg a magyar számviteli környezetben kizárólag adófizetési kötelezettséget, ezzel szemben az IFRS-ekben adófizetési kötelezettséget és adókövetelést egyaránt megjelenítettek. Ez egyértelműen az IAS 12 standard hatásának következménye, amely alapján a vállalatok számos esetben kimutattak halasztott adókötelezettséget vagy halasztott adókövetelést. A Wilcoxon-féle rangösszeg próba eredményei szerint a magyar számviteli környezetben jelenítettek meg magasabb összegű adóráfördítást annak ellenére, hogy az IFRS-ekben egyedülállóan adókövetelés is kimutatásra került.

A magyar számviteli törvény szerinti Adózott eredmény, illetve az IFRS-ek szerinti Nettó eredmény további vizsgálatánál megállapítottam, hogy nem ugyanazon tényezők, illetve ugyanazon tényezők nem ugyanolyan irányban befolyásolják az eredmény alakulását az áttérés évében. A magas befektetett eszköz igényű vállalatok esetében alkalmazott főkomponensanalízis során a legfontosabb megállapításaim közé tartozik, hogy a magyar számviteli környezetben az adófizetési kötelezettség külön komponensbe került a többi eredményt befolyásoló tényezőtől. A másik két komponensnél jól elkülönülnek a befektetett eszközökkel szoros kapcsolatban álló tényezők, mint például a tárgyi eszközök, immateriális javak és értékcsökkenési leírás, valamint azok a tényezők, amelyek a befektetett eszközökkel nem állnak szoros összefüggésben, mint például az értékesítés nettó árbevétele vagy a készletek. Az IFRS-ekben az adófizetési kötelezettség nem alkot külön komponenset, a befektetett eszközökkel szoros kapcsolatba nem hozható tényezőkkel került azonos komponensbe. Ennek elsődleges oka a korábban ismertetett IAS 12 standard előírásainak hatásai, melynek következtében az IFRS-ekben valamennyi vállalat adókövetelést mutatott ki. Valószínűsíthetően ez a jelentős különbség áll annak háttérében is, hogy az adófizetési kötelezettséggel legszorosabb kapcsolatban álló komponens ellentétes irányú hatást gyakorol a magyar számviteli környezetben, mint az IFRS-ekben. Fontosnak tartom kiemelni, hogy a magas befektetett eszköz igényű vállalatok esetében az összes általam kiválasztott eredményt befolyásoló tényező erősen korrelált az eredménnyel, ugyanis mindegyik bekerült valamelyik fennmaradt komponensbe. Ezzel szemben az alacsony befektetett eszköz igényű vállalatoknál a személyi jellegű ráfordítások, illetve az összes eszköz egyik számviteli rendszerben sem áll szoros összefüggésben az eredménnyel, ugyanis ezen tényezők egyik komponensbe sem kerültek be. Kiemelendő, hogy az áttérő vállalatok ezen csoportjánál szintén az adófizetési kötelezettség okozza a legjelentősebb különbséget, ugyanis az IFRS-ekben nem tárható fel erős

kapcsolat a nettó eredménnyel. Összességében megállapítottam, hogy a két számviteli rendszerben az eredményt nem ugyanazon tényezők, és nem ugyanolyan irányban befolyásolják szignifikánsan.

Az eredményt befolyásoló tényezők vizsgálatát követően az áttérő vállalatok jövedelmezőségi helyzetét, illetve a befektetői értékítéletét vizsgáltam a két számviteli rendszerben. A vizsgálat során megállapítottam, hogy az árbevétel arányos (ROS), illetve az eszköz arányos (ROA) jövedelmezőségi mutatók esetében nincs szignifikáns eltérés a két számviteli rendszerben.

Fontos azonban megjegyezni, hogy mindkét mutató esetében a magas befektetett eszköz igényű vállalatoknál a Wilcoxon-féle rangösszeg próba eredményei alapján szignifikáns eltérés mutatkozik a két számviteli rendszerben. Figyelembe véve a klaszterek elemszámát, részarányát, valamint a hatásnagyság értékét, meglátásom szerint ez alapján nem vonható le az a következtetés a teljes alapsokaságra, hogy az áttérés hatására a mutatók szignifikánsan eltértek, ugyanis az eltérés kizárólag az alacsonyabb elemszámú klaszternél figyelhető meg, illetve kifejezetten erős kapcsolat egyik mutató esetében sem tárható fel. Ezzel szemben a saját tőke arányos (ROE) jövedelmezőségi mutatónál egyértelműen megállapítható szignifikáns eltérés a két számviteli rendszerben, mivel az alacsony és a magas befektetett eszköz igényű vállalatoknál egyaránt kimutatható a szignifikáns kapcsolat. Összességében az IFRS-ekben mutattak ki az áttérő vállalatok kedvezőbb jövedelmezőségi helyzetet a ROE mutató tekintetében. Ehhez kapcsolódik a kutatásom utolsó vizsgálata, amely arra irányult, hogy a ROE mutató szignifikáns eltérése az áttérés évében valóban az IFRS-ekre történő átállásnak tulajdonítható. A vizsgálat során a Du-Pont mutatószámrendszert alapul véve magyarázó változónak az áttérésen kívül a ROS mutatót, az Összes eszköz forgási sebességét, valamint a Saját tőke multiplikatort tettem be a regressziós modellbe. A véletlen hatású panel regresszió eredményei alapján az átállás évében a ROE mutató változását sem a magas, sem az alacsony befektetett eszköz igényű vállalatoknál nem az IFRS-ekre történő átállás okozza. A regressziós modell eredményeiből kiindulva a szignifikáns eltérés az Összes eszköz forgási sebessége és a ROS mutató eltéréseivel áll szoros összefüggésben. Ez alapján megállapítottam, hogy az IFRS-ekre történő áttérés biztosan nem torzítja az IFRS-eket alkalmazó vállalatok befektetői értékítéletét.

A doktori kutatómunka során számos akadályba, illetve korlátozó tényezőbe ütköztem. Az egyik legnagyobb problémát az jelentette számomra, hogy szándékomban állt az áttérő vállalatok piaci érték mutatóinak vizsgálata a befektetői értékítélet vonatkozásában, amely keretén belül elsősorban az EPS mutató, illetve a P/E ráta elemzése valósult volna meg. Ezen mutatók kiszámítására nem nyílt lehetőségem, ugyanis sem a magyar számviteli törvény

szerinti, sem az IFRS-ek szerinti kiegészítő mellékletben a vállalatok többségénél nem állt rendelkezésemre a részvények vagy az üzletrészek száma. Fontos azonban megjegyezni, hogy valamennyi vállalat közzétette az IFRS-ek szerinti átfogó eredménykimutatásban az alap, illetve a hígított EPS mutatót, viszont mivel csak a tőzsdén jegyzett vállalatok számára kötelező, így a legtöbb esetben nem volt elérhető a mutató.

A kutatás során elvégzett vizsgálatok eredményeihez, illetve az azokból levont következtetésekhez megfogalmazott javaslataim az alábbiak:

- A kutatómunka, különösen az adatgyűjtés során azt tapasztaltam, hogy az áttérő vállalatok csekély hányada él az IFRS-ek adta speciális lehetőségekkel a megjelenítés, besorolás, illetve az értékelés tekintetében. A vállalatok az esetek túlnyomó többségében az egyes standardoknál azzal a választási lehetőséggel élnek, amely a magyar számviteli gyakorlattal megegyezik, vagy közel azonos. Az IFRS-eket alkalmazó vállalatok számára azt javasolnám, hogy tevékenységük sajátosságaira koncentrálnak merjenek elmozdulni a nemzetközi gyakorlat irányába, és alkalmazzák minél több esetben az IFRS-ek specifikumait, külön kiemelve azokat a megjelenítési és értékelési lehetőségeket, amelyek az eszközök és kötelezettségek valós értéken történő bemutatását határozza meg. Véleményem szerint ez kiemelt jelentőséggel bír, ugyanis a vállalatok javíthatják a piaci, befektetői, illetve hitelezői megítélésüket, valamint erősíthetik nemzetközi jelenlétüket azáltal, hogy megfelelnek az IFRS-ek egyik legfontosabb céljának, a nemzetközi szintű összehasonlíthatóságnak.
- A következő fontos észrevételem, és a hozzá kapcsolódó javaslatom szorosan kapcsolódik az előzőekben megfogalmazottakhoz. A vállalatok jelentős hányadánál tapasztaltam, hogy a mérlegben és az eredménykimutatásban nem mutatták be részletesen a tételeket, indokolt esetben sem történt alábontás. Ezen kívül számos fontos hiányosságot vettem észre az IFRS-ek szerinti kiegészítő mellékletekben. Kiemelném közülük az IFRS 1 standard által előírt egyeztető táblák hiányát, a részvények vagy üzletrészek számának hiányát, illetve az egyes tételek megfelelő részletezettségének hiányát. Meglátásom szerint további fontos probléma az IFRS-ek szerinti kiegészítő mellékletek rövid terjedelme, amelyet elsősorban valamennyi korlátolt felelősségű társaság esetében tapasztaltam. A felsorolt problémák megoldására azt javasolnám az IFRS-eket alkalmazó vállalatok számára, hogy törekedjenek a potenciális vagy meglévő befektetők minél pontosabb és részletesebb informálására a korábban ismertetett hiányosságok szerepeltetésével, valamint az egyes mérleghez vagy eredménykimutatáshoz kapcsolódó tételek minél részletesebb bemutatásával.

- A kutatómunkám során elvégzett vizsgálatok eredményei, illetve az azokból levont következtetéseim alapján megállapítható, hogy az IFRS-ek alkalmazása nem járt hátránnyal az áttérő vállalatok számára. Véleményem szerint azok az áttérő vállalatok, amelyek számára csupán választási lehetőség volt az IFRS-ek alkalmazása, megfelelő döntést hoztak az áttérés tekintetében. Ebből kiindulva javaslom az IFRS-ek alkalmazását azon vállalatok számára, amelyeknek továbbra is lehetőség az IFRS-ekre történő áttérés.

A kutatás módszertani továbbfejlesztésének egyik lehetősége a későbbiekben az IFRS-ekre áttért vállalatok cash-flow alapú jövedelmezőségi mutatóinak vizsgálata, valamint az utóbbinak a hagyományos eredmény alapú mutatók értékeivel történő összehasonlítása. Ezt az alapozhatja meg, hogy az osztalékfizetés végső korlátját a pénzmozgással nem járó tételek által is befolyásolt eredmény helyett sokkal inkább a szabadon mozgatható pénzeszközállomány nagysága jelenti.

Az értekezésem során kitűzött kutatási célok, a felállított hipotézisek, az alkalmazott módszerek, valamint az eredmények kapcsolatát a *46. táblázatban* foglaltam össze.

46. táblázat: A kutatási célok, hipotézisek, módszerek és eredmények összefoglaló táblázata

Célok	Hipotézisek	Módszerek	Új és újszerű eredmények
C1: Az IFRS-ekre áttérő vállalatok eszközszerkezetük alapján történő csoportokra bontása a magyar számviteli beszámolójuk szerint, valamint a csoportok legfőbb ismérveinek jellemzése.	H1: Eszközszerkezeti és -kihasználási mutatók alapján az IFRS-ekre áttért vállalatok jól elkülöníthető, homogén csoportokba bonthatók az utolsó közzétett magyar számviteli törvény előírásai szerint készült éves beszámoló adatok alapján.	Klaszteranalízis, Leíró statisztika	1.
C2: Az IFRS-ekre áttérő vállalatok eredményének, illetve az eredményre ható tényezőknek a vizsgálata a két különböző számviteli környezetben.	H2: Az Adózott eredményt (Nettó eredményt) meghatározó tényezők legalább fele szignifikánsan eltér a két számviteli rendszerben.	Leíró statisztika, Wilcoxon-féle rangösszeg próba	2.
	H3: A magyar számviteli törvény, illetve az IFRS-ek előírásai szerint kimutatott Adózott eredményt (Nettó eredményt) eltérő tényezők befolyásolják szignifikánsan az áttérés évében.	Főkomponensanalízis és regresszió	3.
C3: Az IFRS-ekre áttért vállalatok jövedelmezőségi helyzetének, valamint befektetői értékítéletének vizsgálata az IFRS-ekre való átállás következtében.	H4: Az áttért vállalatok magyar számviteli törvény, illetve az IFRS-ek szabályai szerint készült beszámoló adataiból számított H4a: árbevétel arányos jövedelmezőségi mutatói (ROS), H4b: eszköz arányos jövedelmezőségi mutatói (ROA), H4c: saját tőke arányos jövedelmezőségi mutatói (ROE) szignifikánsan eltérnek az áttérés évében.	Wilcoxon-féle rangösszeg próba	4.
	H5: Az IFRS-ekre való áttérés szignifikánsan torzítja a befektetői értékítéletet leginkább meghatározó jövedelmezőségi rátát, a ROE mutatót.	Véletlenhatású panelregresszió, Eltéréselemzés	5.
C4: Az IFRS-ekre való áttérés eltérő eszközszerkezetű vállalati mintasokaságokra gyakorolt hatásainak kimutatása.	H2, H3, H4, H5	Wilcoxon-féle rangösszeg próba Főkomponensanalízis és regresszió Véletlenhatású panelregresszió, Eltéréselemzés	2., 3., 4., 5.

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

6. AZ ÉRTEKEZÉS FONTOSABB MEGÁLLAPÍTÁSAI, ÚJ ILLETVE ÚJSZERŰ EREDMÉNYEI

A doktori értekezésem legfontosabb célkitűzése az IFRS-ek első alkalmazásának hatásvizsgálata olyan magyarországi vállalatok példáján keresztül, amelyek korábban az egyedi beszámolójukat a 2000. évi C. törvény előírásainak megfelelően készítették.

A célkitűzések megvalósításával egyidejűleg az alábbi új, illetve újszerű eredményeket állapítottam meg:

1. Bizonyítást nyert a klaszteranalízis alkalmazásának segítségével, hogy a magyar számviteli beszámolóról az IFRS-ekre áttérő vállalatok jól elkülöníthető, homogén csoportokba sorolhatók az átállás előtti, utolsó közzétett magyar számviteli törvény előírásai szerint készült éves beszámoló adatokból számított eszközszerkezeti és -kihasználási mutatók alapján. A besorolást követően magasabb arányt képviseltek az alacsony befektetett eszköz igényű vállalatok, amely az áttérő vállalatok tőzsdei jelenlétével szoros kapcsolatban áll. A vizsgálatom során megállapítottam, hogy a tőzsdén jegyzett vállalatok jelentős hányada magas befektetett eszköz aránnyal rendelkezik.
2. Bizonyítást nyert a Wilcoxon-féle rangösszeg próba alkalmazásának segítségével, hogy az áttérés évében az Adózott eredményt (Nettó eredményt) befolyásoló tényezők legalább fele szignifikáns eltérést mutatott a két számviteli rendszerben. A vizsgált tényezők közül az értékesítés nettó árbevételénél, az értékcsökkenési leírásnál, illetve az adófizetési kötelezettségnél állapítottam meg jelentős eltérést az áttérés következtében. A két különböző számviteli rendszerben kimutatott adózott eredmény értéke között nem mutatkozik szignifikáns különbség az átállás során.
3. Bizonyítást nyert a főkomponensanalízis és regressziós modell alkalmazásának segítségével, hogy a magyar számviteli törvény, illetve az IFRS-ek előírásai szerint kimutatott Adózott eredményt (Nettó eredményt) eltérő tényezők, nem azonos irányban befolyásolják szignifikánsan az áttérés évében. A legjelentősebb eltérést az adófizetési kötelezettség okozta az alacsony, illetve a magas befektetett eszköz igényű vállalatok esetében egyaránt, amely szoros összefüggésben áll azzal, hogy a magyar számviteli környezetben kizárólag adófizetési kötelezettséget, míg az IFRS-ekben adókövetelést, illetve adófizetési kötelezettséget is kimutattak az áttérő vállalatok.

4. Bizonyítást nyert a Wilcoxon-féle rangösszeg próba alkalmazásának segítségével, hogy az áttért vállalatok magyar számviteli törvény, illetve az IFRS-ek szabályai szerint készült beszámoló adataiból számított árbevétel arányos jövedelmezőségi (ROS) mutatói, illetve az eszköz arányos jövedelmezőségi (ROA) mutató nem változtak szignifikánsan az áttérés következtében. Továbbá megállapítottam, hogy a saját tőke arányos jövedelmezőségi (ROE) mutatók esetében az áttérő vállalatok mindkét csoportjánál szignifikáns eltérés mutatkozik meg az áttérés évében.
5. Bizonyítást nyert a véletlen hatású panel regressziós modell alkalmazásának segítségével, hogy az IFRS-ekre való áttérés szignifikánsan nem torzítja a befektetői értékítéletet leginkább meghatározó jövedelmezőségi rátát, a ROE mutatót. Az áttérő vállalatok mindkét csoportjánál megállapítottam, hogy a ROE mutató alakulását nem az áttérés hatása befolyásolta szignifikánsan, hanem az Összes eszköz forgási sebessége, illetve a ROS mutató változása.

ÖSSZEFOGLALÁS

A doktori disszertációm témája a magyar beszámolási rendszerről az IFRS-ekre történő áttérés hatásainak vizsgálata olyan magyarországi vállalatok példáján keresztül, amelyek egyedi szinten is az IFRS-eket alkalmazzák.

A szakirodalmi feldolgozás keretein belül bemutattam az IFRS-ekre történő áttérés célját és jelentőségét, valamint az alkalmazásra vonatkozó hazai törvényi kötelezettséget. Ezt követően ismertettem számos IFRS-alkalmazással kapcsolatos nemzetközi kutatás eredményét globálisan, valamint európai szinten. Továbbá bemutatásra kerültek az IFRS-ekre történő áttérés gyakorlati tapasztalatai Magyarországon az áttéréssel kapcsolatos tanulmányok, szakértői jelentések, illetve egyéb szakmai közlemények feldolgozásának segítségével. Ezen kívül bemutattam az eredményhez köthetően a jövedelmezőséggel kapcsolatos legrelevánsabb információkat, valamint a Du-Pont mutatószámrendszer felépítését és működését. Végül ismertettem az áttéréshez kapcsolódó legmeghatározóbb standard, az IFRS 1 standard legfontosabb előírásait.

A kutatásom első célkitűzése az IFRS-ekre áttérő vállalatok eszközszerkezetük alapján történő csoportokra bontása, majd az így létrejött csoportok legfőbb ismérvjük alapján történő jellemzése volt. Az első célkitűzésnek azért volt fontos szerepe, mert a klaszteranalízis alkalmazásának segítségével sikeresen létrehozott homogén csoportok (klaszterek) szolgálták a további célkitűzések, illetve vizsgálatok alapjául. Ebből adódóan az első hipotézisemet elfogadtam, miszerint az eszközszerkezeti és -kihasználási mutatók alapján az IFRS-ekre áttért vállalatok jól elkülöníthető, homogén csoportokba bonthatók az utolsó közzétett magyar számviteli törvény előírásai szerint készült éves beszámoló adatok alapján.

Az értekezésem második fontos célkitűzése az IFRS-ekre áttérő vállalatok eredményének, illetve az eredményre ható tényezők vizsgálata volt két különböző számviteli környezetben. Megállapítottam a Wilcoxon-féle rangösszeg próba eredményei alapján, hogy a vizsgált eredményre ható tényezők közül az értékesítés nettó árbevétele, az értékcsökkenési leírás, illetve az adófizetési kötelezettség esetében mutatkozott szignifikáns eltérés az áttérés következtében. Az értékesítés nettó árbevételénél az IFRS 15, az adófizetési kötelezettségnél pedig az IAS 12 standard speciális előírásai állnak a szignifikáns eltérések hátterében. Az értékcsökkenési leírás eltéréseiért valószínűsíthetőleg több standard együttes hatása is felelős, mint például az IAS 16, IAS 40, IFRS 5 stb. A vizsgálat eredményei alapján a második hipotézisemet is elfogadtam, amely szerint az Adózott eredményt (Nettó eredményt) meghatározó tényezők legalább fele szignifikánsan eltér a két számviteli rendszerben.

Ezt követően megvizsgáltam, hogy a két számviteli rendszer előírásai szerint kimutatott eredményre mely tényezők, illetve milyen irányban hatnak. A vizsgálatot főkomponensanalízis, illetve regresszió alkalmazásának segítségével végeztem el, amely során eltérő eredményeket kaptam az eltérő eszközszerkezetű vállalatok egyes csoportjainál. Megállapítottam, hogy a magas befektetett eszköz igényű vállalatok esetében külön komponensbe került az adófizetési kötelezettség a többi vizsgált tényezőtől a magyar számviteli környezetben. Ezzel szemben az IFRS-ekben a befektetett eszközökkel szoros kapcsolatban nem álló tényezőkkel (értékesítés nettó árbevétele, készletek, pénzügyi műveletek ráfordításai) került ugyanazon komponensbe, amely eltérő irányban hatott az eredményre a magyar számviteli környezetben lévő hatással ellentétben. Ez szintén az IAS 12 standard előírásaira vezethető vissza, melynek következtében az IFRS-ekben az áttérő vállalatok kimutattak adófizetési kötelezettséget, illetve adókövetelést egyaránt a magyar gyakorlattal szemben. Fontos megjegyezni, hogy ennél a klaszternél az összes vizsgált eredménnyel összefüggő tényező hatást gyakorolt az eredményre, ugyanis mindegyik bekerült valamelyik komponensbe.

Az alacsony befektetett eszköz igényű vállalatok esetében azt állapítottam meg, hogy a személyi jellegű ráfordítások, illetve az összes eszköz egyik számviteli rendszerben sem álltak szoros kapcsolatban az eredménnyel. Azonban ennél a klaszternél is az adófizetési kötelezettség okozza a legnagyobb eltérést, ugyanis a magyar számviteli környezetben kimutatható a kapcsolat az eredménnyel, míg az IFRS-ekben nincs összefüggés. A megállapításaim alapján a harmadik hipotézisemet szintén elfogadtam, vagyis a magyar számviteli törvény, illetve az IFRS-ek előírásai szerint kimutatott Adózott eredményt (Nettó eredményt) eltérő tényezők, nem azonos irányban befolyásolják szignifikánsan az áttérés évében.

A kutatásom harmadik célkitűzése az IFRS-ekre áttért vállalatok jövedelmezőségi helyzetének, valamint befektetői értékítéletének vizsgálata volt az IFRS-ekre való átállás következtében, az alkalmazott számviteli rendszer alapján. A jövedelmezőségi helyzet vizsgálatához szintén a Wilcoxon-féle rangösszeg próbát alkalmaztam, amely eredményei alapján megállapítottam, hogy az árbevétel arányos (ROS), illetve az eszköz arányos (ROA) jövedelmezőségi mutatók esetében hasonló módon szignifikáns eltérés mutatkozik az áttérés következtében a magas befektetett eszköz igényű vállalatoknál. Ezzel szemben az alacsony befektetett eszköz igényű vállalatoknál egyik mutató (ROS, ROA) esetében sincs szignifikáns eltérés. A saját tőke arányos (ROE) jövedelmezőségi mutatónál viszont a magas, illetve az alacsony befektetett eszköz igényű vállalatoknál egyaránt szignifikáns eltérés mutatkozik. A kapott eredmények alapján a negyedik hipotézisem első két alhipotézisemet elutasítottam, a harmadik alhipotézisemet viszont elfogadtam, vagyis bizonyítást nyert a jövedelmezőségi vizsgálat során,

hogy az áttért vállalatok magyar számviteli törvény, illetve az IFRS-ek szabályai szerint készült beszámoló adataiból számított saját tőke arányos (ROE) jövedelmezőségi mutatói szignifikánsan eltérnek az áttérés évében.

A doktori értekezésem utolsó vizsgálata szorosan kapcsolódik az előző megállapításomhoz. Abból kiindulva, hogy kizárólag a ROE mutatónál állapítottam meg mindkét klaszternél szignifikáns eltérést az IFRS-ekre történő áttérés során, illetve ez a mutató áll a legszorosabb kapcsolatban a befektetői értékítélettel, így indokoltnak tartottam megvizsgálni a ROE mutatóra ható tényezőket. A vizsgálatot véletlen hatású panelregresszió alkalmazásával végeztem el, amely során a regressziós modellbe az IFRS-ekre történő átállás hatását, az Összes eszköz forgási sebességét, Saját tőke multiplikatort, illetve a ROS mutatót tettem be, mint magyarázó változókat. A regressziós modell eredményei alapján megállapítottam, hogy a ROE mutató eltérését egyik klaszter vállalatainál sem az IFRS-ek alkalmazása okozza, hanem a ROS mutató, valamint az Összes eszköz forgási sebessége változásai. Ebből adódóan az ötödik hipotézisemet elutasítom, vagyis nem nyert bizonyítást, hogy az IFRS-ekre való áttérés szignifikánsan torzítja a befektetői értékítéletet leginkább meghatározó jövedelmezőségi rátát.

Negyedik célomként fogalmaztam meg annak vizsgálatát, hogy az IFRS-ekre való áttérés hatását hogyan befolyásolhatja a vállalatok eszközszerkezete, amely azok hitelképességére is utalhat. Ennek érdekében a vizsgálataimat a vállalatok eszközszerkezetük szerint létrejött csoportokon külön valósítottam meg.

A felállított hipotéziseket, az alkalmazott módszertant és a kapott eredményeket a 47. táblázat foglalja össze:

47. táblázat: A felállított hipotézisek, az alkalmazott módszertan és az eredmények összefoglaló táblázata

Hipotézis	Alkalmazott módszertan	Eredmény
H1	Klaszteranalízis	Elfogadva
H2	Leíró statisztika, Wilcoxon-féle rangösszeg próba	Elfogadva
H3	Főkomponensanalízis és regresszió	Elfogadva
H4a	Wilcoxon-féle rangösszeg próba	Elutasítva
H4b	Wilcoxon-féle rangösszeg próba	Elutasítva
H4c	Wilcoxon-féle rangösszeg próba	Elfogadva
H5	Véletlen hatású panelregresszió	Elutasítva

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

Összességében a doktori disszertációm jelentőségét abban látom, hogy az összes magyarországi, nem pénzügyi vállalat vizsgálata megvalósult a magyar számviteli szabályozásról az IFRS-ekre történő áttérés vonatkozásában. Bár az eredmény, illetve a jövedelmezőségi helyzet vizsgálatával számos tanulmány foglalkozott, mindegyik esetben csupán mintavételezés történt. A kutatómunkám keretében elvégzett alapsokaság vizsgálatával lehetőségem nyílt helytálló következtetéseket levonni a Magyarországon megvalósult egyedi beszámolóra történő IFRS-alkalmazás tekintetében.

SUMMARY

The topic of my doctoral dissertation is the impact of the transition from the Hungarian reporting system to IFRS through the example of Hungarian companies that apply IFRS at the individual level.

Within the framework of the literature review, I have presented the purpose and significance of the transition to IFRS, as well as the legal obligation to apply IFRS in Hungary. I then presented the results of a number of international studies on IFRS adoption at global and European level. Furthermore, I presented practical experiences of the transition to IFRS in Hungary through a review of studies, expert reports and other professional publications related to the transition. In addition, I presented the most relevant information on profitability and the structure and functioning of the Du-Pont metrics system. Finally, I presented the key requirements of IFRS 1, the most relevant standard related to the transition.

The first objective of my research was to break down the companies that have switched to IFRS into groups based on their asset structure, and then to characterise the resulting groups according to their main characteristics. My first objective was important because the homogeneous groups (clusters) successfully created by applying cluster analysis were the basis for further objectives and investigations. Consequently, I accepted my first hypothesis that, based on the asset structure and asset utilisation ratios, the companies that have switched to IFRS can be well separated into homogeneous groups based on the annual accounts data prepared according to the requirements of the last published Hungarian Accounting Act.

The second important objective of my thesis was to examine the earnings of companies transitioning to IFRS and the factors affecting earnings in two different accounting environments. I found, based on the results of the Wilcoxon rank sum test, that among the factors affecting earnings, net sales, depreciation and amortisation and tax expense showed significant differences as a result of the transition. The specific requirements of IFRS 15 for net sales and IAS 12 for tax expense are the reason for the significant differences. The differences in the depreciation charge are likely to be due to the combined effect of several standards, such as IAS 16, IAS 40, IFRS 5, etc. Based on the results of the analysis, I have also accepted my second hypothesis, which is that at least half of the determinants of Profit after tax (Net profit) differ significantly between the two accounting systems.

I then examined the factors and the direction in which they affect the results reported under the two accounting systems. The analysis was carried out using principal component analysis and regression, with different results for different groups of companies with different asset

structures. I found that for companies with high fixed assets, tax expense was separated into a separate component from the other factors under investigation in the Hungarian accounting environment. In contrast, in IFRS, factors not closely related to fixed assets (net sales, inventories, financial operating expenses) were included in the same component, which had a different impact on the result in contrast to the impact in the Hungarian accounting environment. This was also due to the requirements of IAS 12, which resulted in the transition companies recognising both tax expense and tax assets in IFRS, in contrast to Hungarian practice. It is important to note that for this cluster, all of the factors examined had an impact on the result, as all of them were included in one of the components.

For companies with low fixed assets, I found that neither personnel costs nor total assets were closely related to profit in any accounting system. However, the tax expense is also the main reason for the difference for this cluster, as in the Hungarian accounting environment there is a demonstrable link with profit, whereas in IFRS there is no link. Based on my findings, my third hypothesis is also accepted, that the after-tax profit (net income) reported under the Hungarian accounting law and IFRS are significantly affected by different factors, not in the same direction, in the year of transition.

The third objective of my research was to investigate the profitability situation and investor value judgements of companies that have switched to IFRS, based on the accounting system used. To examine the profitability situation, I also applied the Wilcoxon rank sum test, the results of which showed that there was a similar significant difference in the profitability ratios ROS and ROA for companies with high fixed assets as a result of the transition. In contrast, there is no significant difference for any of the indicators (ROS, ROA) for companies with low fixed assets. On the other hand, there is a significant difference in the ROE indicator for both high and low fix assets companies. On the basis of the results obtained, I rejected the first two sub-hypotheses of my fourth hypothesis and accepted the third sub-hypothesis, the profitability analysis proved that the ROE of the companies, calculated from the data of the financial statements prepared according to the Hungarian Accounting Act and IFRS, differs significantly in the year of transition.

The final study in my doctoral thesis is closely related to my previous statement. Given that I found only the ROE indicator to differ significantly for both clusters during the transition to IFRS and that this indicator is most closely related to investor value judgements, I considered it appropriate to examine the factors affecting the ROE indicator. The analysis was carried out using random-effects panel regression, where the effect of the transition to IFRS, the Asset Turnover, the Equity multiplier and the ROS indicator were included as explanatory variables

in the regression model. Based on the results of the regression model, I found that the difference in the ROE ratio of none of the cluster companies is caused by the adoption of IFRS, but by changes in the ROS ratio and the Asset Turnover. Consequently, I reject my fifth hypothesis, that the switch to IFRS is not proven to significantly distort the profitability ratio, which is the most important determinant of investor value judgements.

Fourth, I set out to investigate how the impact of the transition to IFRS may be influenced by the asset structure of companies, which may also be an indicator of their creditworthiness. To this end, I carried out my tests separately on groups of companies according to their asset structure.

The hypotheses formulated, the methodology used and the results are summarised in Table 47:

Table 47: Summary table of hypotheses, methodology used and results

Hypothesis	Methodology applied	Results
H1	Cluster analyses	Accepted
H2	Descriptive statistics, Wilcoxon rank sum test	Accepted
H3	Principal component analyses and regression	Accepted
H4a	Wilcoxon rank sum test	Rejected
H4b	Wilcoxon rank sum test	Rejected
H4c	Wilcoxon rank sum test	Accepted
H5	Random effects regression for panel data	Rejected

Source: Own editing, 2024

Overall, I see the significance of my doctoral dissertation in the fact that I have completed a study of all Hungarian non-financial companies in the transition from Hungarian accounting rules to IFRS. Although several studies have examined the profit and profitability situation, in all of them only a sample was taken. By examining the population of studies carried out in the framework of my research, I was able to draw correct conclusions with regard to the IFRS application to individual accounts in Hungary.

IRODALOMJEGYZÉK

1. 1606/2002/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX%3A32002R1606>
Letöltés dátuma: 2023.02.19.
2. 2000. évi C. törvény a számvitelről
<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a0000100.tv>
Letöltés dátuma: 2023.03.03.
3. Abdullah H. – Tursoy T. (2021): Capital structure and firm performance: evidence of Germany under IFRS adoption. *Rev Manag Sci* 15, pp. 379–398.
<https://doi.org/10.1007/s11846-019-00344-5>
4. Adhikari A. – Bansal M. – Kumar A. (2021): IFRS convergence and accounting quality: India a case study. *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation*, 45, 100430.
5. Alfredson, K. – Leo, K. – Picker, R. – Pacter, P.– Radford, J. (2007): *Applying international financial reporting standards*. Milton, Australia : John Wiley & Sons Australia, 1235 p.
6. Alexander, D. – Nobes, C. (2013): *Financial accounting an international introduction*. Pearson Education Limited, Edinburgh, 508 p.
7. Alruwaili W. S. – Ahmed A. D. – Joshi M. (2023): IFRS adoption, firms' investment efficiency and financial reporting quality: a new empirical assessment of moderating effects from Saudi listed firms. *International Journal of Accounting and Information Management*, Vol. 31 No. 2, pp. 376-411. <https://doi.org/10.1108/IJAIM-10-2022-0226>
8. Andor Á. – Tóth M. (2019): *Hatályos szabályok és azok alkalmazása*. VEZINFÓ Kiadó és Tanácsadó Kft., 197 p.
9. Balázsi L. – Divényi J. K. – Kézdi G. – Mátyás L. (2014): A közgazdasági adatforradalom és a panelökonometria. *Közgazdasági Szemle*, LXI. évf., pp. 1317-1340.
10. Balogh R. (2015): Mennyire elkötelezett az EU az IFRS iránt?. *Szakma* 2015/4. sz., pp. 173-175.
11. Balogh R. (2016a): IFRS – Bevezetés a társaságok szemével. *Szakma* 2016/10. sz., pp. 467-469.
12. Balogh R. (2016b): IFRS – Lehetőség vagy kockázat?. PWC kiadvány, 12p.
13. Balogh R. (2017): Az új standardok bevezetése – IFRS 9, 15 és 16 átállás. *Szakma* 2017/12. sz., pp. 28-29.
14. Banghoy J. – Marton J. – Plenborg T. – Runesson E. (2022): Revisiting pay-performance sensitivity around IFRS adoption in Europe: the dominant role of Germany, *Accounting and Business Research*, DOI: [10.1080/00014788.2022.2073543](https://doi.org/10.1080/00014788.2022.2073543)
15. Bansal M. (2023): IFRS diffusion and earnings quality: Moderating role of firm size and IFRS specialists. *Journal of Corporate Accounting & Finance*. 15 p.
<https://doi.org/10.1002/jcaf.22643>
16. Barna I. – Székelyi M. (2002): *Túlélőkészlet azSPSS-hez. Többváltozós elemzési technikáról társadalomkutatók számára*. Typotex Kiadó, 453 p.

17. Bartha Á. – Gellért H. – Madarasiné Szirmai A. (2013): *Nemzetközi számviteli ismeretek*. Perfekt Gazdasági Tanácsadó Oktató és Kiadó Zártkörűen Működő Részvénytársaság, Debrecen, 303 p.
18. Beke J. (2010): Business and Economic aspects of accounting standardization in Hungary. *Business and Economic Horizons*, 2 (2), pp. 82-88.
19. Beke J. (2011): International Business Accounting Standardization and Hungarian Practice. *International Business Research*. Vol. 4, No. 1. pp. 125-132.
20. Beke J. (2013): *Nemzetközi számviteli harmonizáció elvi és gyakorlati lehetősége*. Typotex Elektronikus Kiadó Kft., Budapest, 205 p.
21. Beke J. (2014): *Nemzetközi számvitel*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 271 p.
22. Birher I. – Pucsek J. (2009): *A vállalkozások tevékenységének gazdasági elemzése*. Perfekt Zrt., 526 p., ISBN: 9789633946572.
23. Bíró T. – Kresalek P. – Pucsek J. – Sztanó I. (2012): *A vállalkozások tevékenységének komplex elemzése*. Perfekt Gazdasági Tanácsadó Zrt., 30p.
24. Bíróné Zeller J. (2016a): Az IFRS-ek első alkalmazása Magyarországon egyedi beszámolási célokra – 1. rész. *Szakma* 2016/3. sz., pp. 123-124.
25. Bilder C. R. – Loughin T. M. (2015): *Analysis of Categorical Data with R*. CRC Press.
26. Bogáth E. (2018): A nemzetközi számviteli rendszerek harmonizációja. *Controller Info*, VI. évf. 2018. 1. szám. 3 p. DOI: 10.24387/CI.2018.1.1
27. Borbély K. (2012): *Fejezetek a számvitel történetéből*. Gazdasági Tudásközpont Alapítvány, Sopron, 127 p.
28. Borók T. (2015a): Az IFRS-ek miatt szükséges változások a társasági adóban és az energiaellátók jövedelemadójában. *Szakma* 2015/10. sz., pp. 455-457.
29. Borók T. (2015b): További módosítások az IFRS-ekkel összefüggésben. *Szakma* 2015/12. sz., pp. 555.
30. Boros J. (2015a): Az IFRS-ek egyedi beszámolási célokra történő alkalmazására való áttérés kérdései – I. rész. *Szakma* 2015/10. sz., 3p.
31. Boros J. (2015b): Az IFRS-ek egyedi beszámolási célokra történő alkalmazására való áttérés kérdései – II. rész. *Szakma* 2015/11. sz., pp. 508-510.
32. Borker, D. R. (2012): Accounting, Culture And Emerging Economies: IFRS In Central And Eastern Europe. *International Business & Economics Research Journal* Vol 11(9). pp. 1003-1018.
33. Cao J. (2023): The nested and spillover effects of institutional environment on reporting standard convergence: a multilevel approach and an agglomeration economy perspective. *Journal of Accounting Literature*, Vol. 5, No. 02. <https://doi.org/10.1108/JAL-02-2023-0022>
34. Cruz A. F. R. – Sukoco A. (2022): Financial Performance Analysis Using the Du Pont System Method. *Jurnal Ekonomi* 22(01), pp. 45-53. DOI: [10.29138/je.v22i01.162](https://doi.org/10.29138/je.v22i01.162)
35. Csebfalvi Gy. (2012): The Effects of International Accounting Standardization on Business Performance: Evidence from Hungary. *International Journal of Business and Management*, Vol. 7, No. 9. pp. 20-27.
36. Chen C. – Lee E. – Lobo G. J. – Zhu J. (2017): Who Benefits From IFRS Convergence in China?. *Journal of Accounting, Auditing & Finance*, 34(1), 99–124. <https://doi.org/10.1177/0148558X16688115>

37. Cualain G. – Tawiah V. (2023): Review of IFRS consequences in Europe: An enforcement perspective. *Cogent Business & Management*, 10:1, DOI: [10.1080/23311975.2022.2148869](https://doi.org/10.1080/23311975.2022.2148869)
38. Dao N. G. – Hoang H. P. (2023): Changes in accounting regulations toward IFRS and value relevance of accounting information- evidence from Vietnamese listed firms. *Journal of Economic and Banking Studies*, JEBS-Vol 5/June 2023, pp. 53-68. DOI: [10.59276/JEBS.2023.06.2409](https://doi.org/10.59276/JEBS.2023.06.2409)
39. Deloitte (2017): Összefoglaló jelentés a 2017. évi IFRS felmérés eredményeiről
Letöltés dátuma: 2022.12.08.
40. Deloitte (2018): Összefoglaló jelentés a 2018. évi IFRS felmérés eredményeiről
Letöltés dátuma: 2022.12.08.
41. Domán Cs. (2005): Többváltozós korreláció- és regressziószámítás. Oktatási segédlet. Miskolci Egyetem. Gazdaságtudományi Kar, Üzleti Információgazdálkodási és Módszertani Intézet, Üzleti Statisztika és Előrejelzési Tanszék. pp. 20-23.
42. Domokos E. – Vincze-Csom V. (2012): Adatok gyűjtésének és értékelésének módszerei. Pannon Egyetem. Veszprém. 127 p.
43. Eisenschmidt K. – Krasodomska J. (2021): The Use of Accounting Policy Options under IFRS in Europe: Do Country, Industry, and Topic Factors Matter?. *Contemporary Economics* 15(3):289-308. DOI: [10.5709/ce.1897-9254.450](https://doi.org/10.5709/ce.1897-9254.450)
44. Falus I. (2014): *Bevezetés a pedagógiai kutatás módszereibe*. Műszaki Könyvkiadó Kft., Budapest, 450 p.
45. Fekete Sz. – Matis, D. – Lukács J. (2008): Factors Influencing the Extent of Corporate Compliance with IFRS. The Case Of Hungarian Listed Companies. *Annales Universitatis Apulensis Series Oeconomica*, Faculty of Sciences, "1 Decembrie 1918" University, Alba Iulia, vol. 1 (10), pp 1-2.
46. Feliana Y. K. – Bagus J. (2020): The level of conservatism and earnings management during IFRS adoption. *Jurnal Keuangan dan Perbankan*, 24(1), pp. 53-67. <https://doi.org/10.26905/jkdp.v24i1.3294>
47. Fenyves V. – Tarnóczy T. – Vörös P. (2014): Financial Indicators in Managerial Decision-making. *ANALELE UNIVERSITATII DI N ORADEA - STIINTE ECONOMICA / ANNALS OF UNIVERSITY OF ORADEA - ECONOMIC SCIENCE* 23: 1, pp. 893-904.
48. Fenyves V. – Nyul B. – Dajnoki K. – Bács Z. – Tömöri G. (2019): Profitability of Pharmaceutical Companies in the Visegrád Countries. *MONTENEGRIN JOURNAL OF ECONOMICS* 15: 4, pp. 99-111.
49. Finch, C. (2007): *A student's guide to international financial reporting standards*. Wokingham: Kaplan Publishing, 262 p.
50. Field A. (2013): *Discovering statistics using IBM SPSS statistics*. University of Sussex, 1104 p, ISBN: 9781526445780
51. Filep I. (2015): IFRS 9 – A legnagyobb változás a pénzügyi instrumentumok területén az IAS 39 óta. *Szakma* 2015/10. sz., pp. 465-467.
52. Ghouma G. – Becha H. – Kalai M. – Helali K. – Ertz M. (2023): Do IFRS Disclosure Requirements Reduce the Cost of Equity Capital? Evidence from European Firms. *J. Risk Financial Manag.* 2023, 16, 374. <https://doi.org/10.3390/jrfm16080374>

53. Guermazi W. – Khamoussi H. (2018): Mandatory IFRS adoption in Europe: effect on the conservative financial reporting. *Journal of Financial Reporting and Accounting*, Vol. 16 No. 4, pp. 543-563. <https://doi.org/10.1108/JFRA-08-2017-0070>
54. Gulyás É. (2017): IFRS-ek szerinti egyedi beszámolóra való áttérés a pénzügyi intézményeknél. *Szakma* 2017/3. sz., pp. 27-29
55. Hao J. – Sun M. – Yin J. (2019): Convergence to IFRS, accounting quality, and the role of regional institutions: evidence from China. *Asian Review of Accounting*, Vol. 27 No. 1, pp. 29-48. <https://doi.org/10.1108/ARA-01-2017-0008>
56. Hausman J. A. (1978): Specification Test In Econometrics. *Econometrica*, 46, 1251-1271. <https://doi.org/10.2307/1913827>
57. Hoskisson, R. E. – Eden, L. – Lau, C. M. – Wright, M. (2000): Strategy in Emerging Economies. *Academy of Management Journal*. 43(3), pp. 249-267.
58. Hunyadi L. – Mundruczó Gy. – Vita L. (2001): *Statisztika*. AULA Kiadó, Budapest. 884 p.
59. Huzsvai L. (2012): *Statisztika Gazdaságelemzők részére Excel és R alkalmazások*. Seneca Books Kiadó. 2-4. 46-52. pp. 66-70.
60. Huzsvai L. – Vincze Sz. (2012): *SPSS-könyv*. Seneca Books Kiadó. pp. 40-41.
61. Jang J. K. (2014): The Impact of IFRS Adoption on Firm Value in Korea and China - Evidence using Tobin's Q. *The Journal of the Korea Contents Association*. The Korea Contents Association. Volume 14, Issue 7 pp. 427-434. <https://doi.org/10.5392/jkca.2014.14.07.427>
62. Jatiningrum C. – Fauzi F. – Irviani R. – Mujiyati M. – Hasan S. (2018): An Investigation IFRS Adoption in Malaysia on The Relationship between The Audit Committee and Quality of Financial Statement. *Asia Proceedings of Social Sciences*, 2(2), 115–122. <https://doi.org/10.31580/apss.v2i2.374>
63. Juniarti J. – Raharjo D.T. – Monica R. (2018): The Accounting Conservatism of the Adoption of IFRS in Indonesia. *Acc. Fin. Review*, 3 (4): 93 – 104. [https://doi.org/10.35609/afr.2018.3.4\(1\)](https://doi.org/10.35609/afr.2018.3.4(1))
64. Kaiser H. F. – Rice (1974): Little jiffy, mark IV. Educational and psychological measurement, 34(1), pp. 111-117 <https://doi.org/10.1177/001316447403400115>
65. Kateb I. – Belgacem I. (2023): Navigating governance and accounting reforms in Saudi Arabia's emerging market: impact of audit quality, board characteristics, and IFRS adoption on financial performance. *International Journal of Disclosure and Governance* (2023). <https://doi.org/10.1057/s41310-023-00193-5>
66. Katta M. – Katta A. K. – Bala C. – Rao N. (2023): INTERNATIONAL FINANCIAL REPORTING STANDARD (IFRS): THE PROSPECTS AND CHALLENGES. *The International Manager*, Volume: 1st & Issue:1st, pp. 30-41.
67. Kausar A. – Park Y. (2023): International Financial Reporting Standards and the Macroeconomy. *The Accounting Review*; <https://doi.org/10.2308/TAR-2020-0459>
68. Khan A. S. – Nejad M. Y. – Kassim A. A. M. (2023): The Effect of Audit Quality on Fraud Reduction: A Moderating Role of International Financial Reporting Standards (IFRS) Adoption in Malaysia and Indonesia. *International Journal of Professional Business Review*, 8(6), 02181. <https://doi.org/10.26668/businessreview/2023.v8i6.2181>
69. Kökény G. (2017): IFRS-átállítás – Ahogy jelenleg a vállalkozások látják. *Szakma* 2017/3. sz., pp. 25-26

70. Konkoly Cs. (2016): A pénzügyi instrumentumok besorolása és értékelése. Szakma 2016/4. sz., pp. 203.
71. Kubicková, D. – Jindrichovska, I (2013): Impact of IFRS Adoption On Key Financial Ratios: Comparison Of Selected European Countries. International Conference on Business Excellence. <https://ssrn.com/abstract=2214801>
72. Lakatos L. (2015): A beszámolás alapegységének megjelenése a keretelvekben – új kontrollkoncepció az IFRS-ekben. Szakma 2015/4. sz., pp. 176-178.
73. Lakatos L. (2017): Készen állunk-e az IFRS-ek bevezetésére? – Elemzés az oktatás szempontjából. Szakma 2017/2. sz., pp. 11.
74. Lakatos L. – Kovács D. – Madarasiné Szirmai A. – Mohl G. – Rózsa I. (2013): *A Nemzetközi Pénzügyi Beszámolási Standardok elmélete és gyakorlata*. Magyar Könyvvizsgálói Kamara, Budapest, 1036 p.
75. Lakatos L. – Kovács D. – Mohl G. – Rózsa I. – Szirmai A. (2018): *A Nemzetközi Pénzügyi Beszámolási Standardok elmélete és gyakorlata*, Magyar Könyvvizsgálói Kamara, Budapest, 1215 p.
76. Lambertides N. – Mazouz K. (2013): Stock price volatility and informational efficiency following the mandatory adoption of IFRS in Europe. Journal of Applied Accounting Research, Vol. 14 No. 1, pp. 4-17. <https://doi.org/10.1108/09675421311282513>
77. Lawrence S. (1996): *International Accounting*. International Thomson Business Press, London, 410 p.
78. Lopez D. M. – Schuldt M. A. – Vega, J.G. (2022): Do industry specialist auditors enhance accounting quality in the EU? Evidence from the pre-IFRS and mandatory post-IFRS periods. Asian Review of Accounting, Vol. 30 No. 4, pp. 398-431. <https://doi.org/10.1108/ARA-04-2022-0077>
79. Loukil L. F. (2023): IFRS adoption and audit delay: the case of the large French listed companies. Journal of Accounting, Business and Management (JABM), [S.l.], v. 30, n. 1, p. 11-27, july. ISSN 2622-2167. <https://doi.org/10.31966/jabminternational.v30i1.670>.
80. Lukac, J. – Culková, K. – Gonos, J. (2022): Effects of IAS/IFRS Implementation on the Quality of the Financial Performance Management. Quality Access to Success, Vol. 23, No. 189/August 2022. pp. 297-305.
81. Lukács J. (2017): Egyre nagyobb teret nyernek az IFRS-ek. Szakma 2017/2. sz., pp. 3.
82. Lukács J. – Zéman Z. (2014): Az IFRS-ek bevezetése az egyedi beszámolók szintjén. Economica 2014/1. sz. pp. 140-143.
83. Mackenzie, B. – Coetsee, D. – Njikizana, T. – Selbst, E. – Chamboko, R. – Colyvas, B. – Hanekom, B. (2014): *Wiley IFRS 2014: Interpretation and Application of International Financial Reporting Standards*. Wiley, 1055 p.
84. Madarasiné Szirmai A. – Kovács D. – Mohl G. (2019): *Nemzetközi számviteli ismeretek [International accounting knowledges]*. Perfekt Gazdasági Tanácsadó Oktató és Kiadó Zártkörűen Működő Részvénytársaság, Budapest, 469 p. ISBN: 978-963-394-867-5
85. Madarasiné Szirmai A. – Bartha Á. – Kovács D.M. – Mohl G. (2018): *Nemzetközi számviteli ismeretek*, Budapest: Perfekt Gazdasági Tanácsadó Oktató és Kiadó Zártkörűen Működő Részvénytársaság. 217 p. ISBN: 978-963-394-853-8
86. Madarasiné Szirmai A. – Szöllősiné Szép A. (2018): *A nemzetközi pénzügyi beszámolási standardok (IFRS) alapján teljesített statisztikai adatszolgáltatás módszertanának háttere és*

- tapasztalatai [Background and experiences of of the IFRS based statistical reporting methodology]. *Statisztikai Szemle*, 96. évf. 5. szám, pp. 489–521.
87. Maina E. M. – Chouhan V. – Goswami S. (2023): Developing A Behavioral Model For IFRS Implementation: A Study Of India And Kenya. *Journal of Critical Reviews* 7(19): pp. 5159-5169.
 88. Mészáros L. (2015a): A kormány döntött az IFRS-ek egyedi beszámolási célokra történő alkalmazásáról. *Szakma* 2015/6. sz., pp. 276-278.
 89. Mészáros L. (2015b): Az IFRS-ek hazai bevezetésével összefüggő törvényjavaslat számviteli vonatkozásai. *Szakma* 2015/10. sz., pp. 458-460.
 90. Mészáros L. (2016): Módosul a számviteli törvény. *Szakma* 2016/11. sz., pp. 515-516.
 91. Mészáros L. (2017a): Az IFRS-ek bevezetésének szabályozási tapasztalatai. *Szakma* 2017/2. sz., pp. 6-7.
 92. Mészáros L. (2017b): A számviteli törvény várható változásai. *Szakma* 2017/5. sz., pp. 17.
 93. Mészáros L. (2017c): Számviteli változások. *Szakma* 2017/12. sz., pp. 26.
 94. Mészáros L. (2018): Az IFRS-ek bevezetésének megalapozása a Számviteli Törvényben. *Szakma* 2018/9. sz., pp. 10-12.
 95. Miao X. (2016): Issues affecting convergence of national accounting standards with IFRS in a transitional country: The case of China.
 96. Mirza A. A. – Holt G. J. (2011): *Practical Implementation Guide and Workbook for IFRS*. John Wiley & Sons, 584 p.
 97. Mokhirakhon A. – Kamrul H. – Yodgorova F. – Khajieva I. – Nusratova G. (2023): The impact of IFRS adoption on economic growth in transition countries: Evidence from CIS. *Financial Internet Quarterly*, vol.19, no.2, 2023, pp.1-17. <https://doi.org/10.2478/fiqf-2023-0008>
 98. Molnár Cs. (2015): Döntés-előkészítő folyamat az IFRS-ek hazai bevezetésére. *Szakma* 2015/2. sz., pp. 65-67.
 99. Morissette, L., – Chartier, S. (2013): The k-means clustering technique: General considerations and implementation in Mathematica. *The Quantitative Methods for Psychology*, 9(1), pp. 15-24. DOI: [10.20982/tqmp.09.1.p015](https://doi.org/10.20982/tqmp.09.1.p015)
 100. Moser R. (2014): IFRS and convergence in China and the USA. *Journal of Technology Management in China*, Vol. 9 No. 1, pp. 56-66. <https://doi.org/10.1108/JTMC-12-2013-0042>
 101. Nagyné Farkas A. (2015a): Az IFRS-ek bevezetése miatt szükséges változások a helyi iparüzési adóban. *Szakma* 2015/10. sz., pp. 453-454.
 102. Nagyné Farkas A. (2015b): Újabb változások a helyi iparüzési adóban az IFRS-ek miatt. *Szakma* 2015/11. sz., pp. 505-506.
 103. Negash M. – Holt A. – Hathorn J. (2017): The changing IFRS debate in the USA: a rejoinder. *Journal of Accounting & Organizational Change*, Vol. 13 No. 1, pp. 65-84. <https://doi.org/10.1108/JAOC-02-2015-0020>
 104. Nepal M. – Deb R. (2023): Do IFRS convergence affects firm performance? Picturing Indian-listed manufacturing firms. *Rajagiri Management Journal*, Vol. ahead-of-print No. ahead-of-print 17(3), pp. 1-13. <https://doi.org/10.1108/RAMJ-04-2022-0066>
 105. Nguyen T. T. H. – Nguyen T. T. H. – Cong N. (2023): Analysis of factors affecting the adoption of IFRS in an emerging economy Complying with accounting regulations

- Manager's qualifications and awareness Tax pressure The application of IFRS Vietnam. *Heliyon* 9 (2023) e17331, 13 p.
106. Novoselsky, A. – Kagan E. (2021): An introduction to cluster analysis. A MATLAB library for outliers' detection. *ACM Transactions on Mathematical Software*, 9 p. DOI: [10.13140/RG.2.2.25993.57448/1](https://doi.org/10.13140/RG.2.2.25993.57448/1)
107. Okechukwu I. J. (2022): Earnings Quality of Healthcare Companies in Nigeria Before and After IFRS Adoption. *AKSU Journal of Management Sciences (AKSUJOMAS)*. <https://doi.org/10.61090/aksujomas.2022.012>
108. Orbán B. (2017): Kettős áttérés. *Szakma* 2017/07-08. sz., pp. 72.
109. Orbán I. – Kiss Á. (2018): Practical Issues In The Adoption Of IFRS For Individual Reporting Purposes In Hungary. *SEA: PRACTICAL APPLICATION OF SCIENCE*, 6 (17), pp. 187–192.
110. Orbán I. – Szekeres A. – Bács B. – Oláh Zs. (2022): Járt utat járatlanért? In Magyar Nemzeti Bank - Debreceni Egyetem Kutatási Konferencia Fenntartható gazdaság Versenyképesség és digitalizáció, pp. 145–166.
111. Osamwonyi O. – Mary J. – Ekundayo G. (2023): International Financial Reporting Standards (Ifrs) Adoption And The Value Relevance Of Accounting Information In Selected African Countries. *DIEM*, 8 (1), pp. 113-127. <https://doi.org/10.17818/DIEM/2023/1.12>
112. Ovharhe O. H. – Abada A. M. (2023a): IFRS Adoptions on Entrepreneurship Entry and Entrepreneurship Exit: The Nigeria Experience From 2006-2017. *American Journal of Social Development and Entrepreneurship*, 2(2), pp. 9–22. <https://doi.org/10.54536/ajsde.v2i2.1577>
113. Ovharhe O. H. – Abada A. M. (2023b): IFRS Adoptions on Entrepreneurial Intentions: The Nigeria Experience from 2006-2017. *American Journal of Social Development and Entrepreneurship*, 2(2), pp. 23–36. <https://doi.org/10.54536/ajsde.v2i2.1576>
114. Pál T. (2006): Speciális számviteli eljárások. *ECONOMIX Egyetemi Business Centrum Tanácsadó és Kereskedelmi Kft., Miskolc*, 300 p.
115. Patro A. (2018): Informational Consequences of Mandatory IFRS Adoption in China. *International Journal of Accounting and Financial Reporting*, Vol 8, No 3. pp. 295-315. DOI: [10.5296/ijafr.v8i3.13499](https://doi.org/10.5296/ijafr.v8i3.13499)
116. Putri M. M. – Ekadjaja A. (2023): The Effect of IFRS Adoption, Firm Performance, Audit Quality, Leverage, and Firm Size on Foreign Ownership. *International Journal of Application on Economics and Business*, Vol. 1 No. 1, pp. 241-248. DOI: [10.24912/ijaeb.11.241-248](https://doi.org/10.24912/ijaeb.11.241-248)
117. PWC (2017): Az IFRS-ek változásai, áttérés az IFRS-ekre. Könczöl Enikő.
118. Queku Y. N – Seidu B. A. – Kubaje T. A. – Boateng K. – Antwi-Agyei E. – Apeku T. – Yamoah K. (2023): IFRS adoption and tax revenue performance in Africa: does Africa need tax-targeted IFRS reforms?, *Cogent Business & Management*, 10:2, DOI: [10.1080/23311975.2023.2212500](https://doi.org/10.1080/23311975.2023.2212500)
119. Raffournier B. (2017): The Role and Current Status of IFRS in the Completion of National Accounting Rules – Evidence from Switzerland, *Accounting in Europe*, 14:1-2, 217-225, <https://doi.org/10.1080/17449480.2017.1302594>
120. Rashmi M. – Chougule A. K. (2023): A Study On Ifrs And Its Impact On Selected Indian Companies.

https://www.researchgate.net/publication/371416369_A_STUDY_ON_IFRS_AND_ITS_IMPACT_ON_SELECTED_INDIAN_COMPANIES

121. Réthelyiné Heves M. – Víg A. (2015): IFRS 15 – Az új árbevételstandard főbb hatásai. Szakma 2015/12. sz., pp. 565-566.
122. Rossetti S. – Verona R. (2017): International Differences in IFRS Policy Choice and the Persistence of Accounting Classification: The Case of China. International Journal of Business and Management, Vol. 12, No. 2, pp. 27-46. DOI: [10.5539/ijbm.v12n2p27](https://doi.org/10.5539/ijbm.v12n2p27)
123. Rózsa, I. (2015): Nemzetközi számvitel I., Budapest: Hessyn Informatikai és Oktatási Kft.
124. Sajtos L. – Mitev A. (2007): SPSS Kutatási és adatelemzési kézikönyv. Alinea Kiadó, Budapest. 404 p.
125. Saravanan R. – Mohammad F. – Kumar P. (2023): Does IFRS convergence affect the readability of annual reports by Indian listed companies?. Journal of Applied Accounting Research. <https://doi.org/10.1108/JAAR-10-2022-0284>
126. Sas L. – Balaniuk I. – Shelenko D. – Vasylyuk M. – Matkovskiy P. – Hnatyshyn L. (2023): INTERNATIONAL FINANCIAL REPORTING STANDARDS (IFRS) IN THE ACCOUNTING SYSTEM OF UKRAINE. Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice, 1(48), 78–90. <https://doi.org/10.55643/fcaptp.1.48.2023.3952>
127. Shi W. (2021): Analyzing enterprise asset structure and profitability using cloud computing and strategic management accounting. PLOS ONE 16 (9): e0257826, 21 p. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0257826>
128. Shobha B. G. – Anto S. (2023): A study on status of IFRS adoption in south Asian countries with special reference to Indian context. International Journal For Innovative Research In Multidisciplinary Field, Volume - 9, Issue - 2, pp. 26-31. DOI: [10.2015/IJRMF/202302006](https://doi.org/10.2015/IJRMF/202302006)
129. Sipos P. (2020a): Az IFRS-ek tagállami alkalmazása. Szakma 2020/7-8. sz., pp. 43-44.
130. Sipos P. (2020b): Az IFRS-ek Uniós befogadásának folyamata. Szakma 2020/11. sz., pp. 36.
131. Simon J. (2006): A klaszterelemzés alkalmazási lehetőségei a marketingkutatásban. Statisztikai Szemle. 84 (7) pp. 627-650.
132. Spathis C. – Georgakopoulou E. (2007): The adoption of IFRS in South Eastern Europe: the case of Greece. International Journal of Financial Services Management (IJFSM), Vol. 2, No. 1/2, 2007. DOI: [10.1504/IJFSM.2007.011671](https://doi.org/10.1504/IJFSM.2007.011671)
133. Streitmann L. (2017): IFRS 15 – „Partnerekkel kötött szerződésekből származó bevételek elszámolása”. Szakma 2017/2. sz., pp. 45.
134. Szarka E. (2017): IFRS-ek uniós befogadása. Szakma 2017/5. sz., pp. 24.
135. Szekeres A. (2020): Examination of Profit After Tax in The Year of Transition to IFRS. Emerging Markets Economics and Business. Contributions of Young Researchers: Proceedings of the 11th International Conference of Doctoral Students and Young Researchers, Oradea, Románia: Oradea University Press 494 p., pp. 441-443.
136. Szekeres A. – Hamad M. (2020): Examination and Comparison of the Profitability of a Company in Two Different Accounting Environments. ANNALS OF THE UNIVERSITY OF ORADEA ECONOMIC SCIENCE, 29:1 pp. 305-313. , 9p.
137. Takács A. – Szücs T. – Yeboah M. (2017): Az IFRS alkalmazásának hatása a tőkeerősség és a jövedelmezőség megítélésére. CONTROLLER INFO 5: 4, pp. 58-61.

138. Tangl Á. – Vágner V. (2021): Az IFRS-ek hatása a magyar tőzsdén jegyzett vállalatok pénzügyi teljesítményére. CONTROLLER INFO, IX. ÉVF. 2021. 2. SZÁM. DOI: [10.24387/CI.2021.2.6](https://doi.org/10.24387/CI.2021.2.6)
139. Tarpataki E. – Filyó J. – László N. (2022): Magyar vállalkozások áttérése az IFRS-alapú beszámolóra a hitelbírálatok során használt mutatószámok tükrében. Hitelintézeti Szemle, 21 (1). pp. 95-112. <https://doi.org/10.25201/HSZ.21.1.95>
140. Tlemsani I. – Mohamed Hashim M.A. – Matthews R. (2023): The impact of IFRS adoption on Saudi Arabia. Journal of Islamic Accounting and Business Research, Vol. ahead-of-print No. ahead-of-print. <https://doi.org/10.1108/JIABR-11-2022-0304>
141. Turzó P. – Németh M. (2022): Az IFRS-ek szerinti beszámolóképzés kihívásai. Szakma 2022/4. sz., 2p.
142. Umenhoffer F. (2017a): Bővül az IFRS-eket alkalmazók köre. Szakma 2017/6. sz., pp. 32.
143. Umenhoffer F. (2017b): IFRS-alkalmazás az adóhatóság szemszögéből. Szakma 2017/2. sz., pp. 8-10.
144. Vágner V. (2021): Impact of IFRS Adoption for Individual Reporting Purposes on the Profit of Hungarian listed Companies. Civic Review, Vol. 17. Special Issue. pp.187-208. DOI: 10.24307/psz.2021.0014.
145. Vén K. (2015): Az IFRS bevezetése az egyedi beszámolóknak hazánkban. Szakma 2015/6. sz., pp. 303
146. Víg A. (2015): IFRS 16 – Jelentős változás a lízingügyletek elszámolásában. Szakma 2015/11. sz., pp. 513-514.
147. Vomáčková H. (2010): Accounting for Cross-border Mergers and Its Problems. European Financial and Accounting Journal, 5(2), pp. 7-24. DOI: [10.18267/j.efaj.47](https://doi.org/10.18267/j.efaj.47)
148. Wilcoxon F. (1992): *Individual comparisons by ranking methods*. Breakthroughs in statistics. Springer, New York, NY, 1992. pp. 196-202.
149. Williams M. – Hevesi M. (2015): Felkészülés az IFRS-ek egyedi beszámolóira történő hazai alkalmazására. Szakma 2015/9. sz., pp. 410-411.
150. Wooldridge J. (2002): *Econometric Analysis of Cross Section and Panel Data*, MIT Press. 93 p.
151. Xie L. – Zhang M. – Zhai S. (2021): IFRS convergence and international trade: evidence from China, Accounting and Business Research, 52(11), pp. 838-864, DOI: [10.1080/00014788.2021.1938962](https://doi.org/10.1080/00014788.2021.1938962)
152. Závodny, L. – Procházka, D. (2023): IFRS adoption and value relevance of accounting information in the V4 region. Economic Research Economic-Ekonomska Istraživanja, 36:1, 2102049, DOI: 10.1080/1331677X.2022.2102049
153. Zéman Z. – Béhm I. (2016): A pénzügyi menedzsment kontroll elemzési eszköztára. Akadémiai Kiadó Zrt, Budapest, 396 p. ISBN: 9789630597746
154. Zhou Y. – Liu J. – Lei D. (2022): The effect of financial reporting regimes on audit report lags and audit fees: evidence from firms cross-listed in the USA. Journal of Financial Reporting and Accounting, ISSN: 1985-2517, 25p. <https://doi.org/10.1108/JFRA-09-2021-0261>

Nyilvántartási szám: DEENK/63/2024.PL
Tárgy: PhD Publikációs Lista

Jelölt: Szekeres Alexandra

Doktori Iskola: Ihrig Károly Gazdálkodás- és Szervezéstudományok Doktori Iskola

MTMT azonosító: 10070236

A PhD értekezés alapjául szolgáló közlemények

Folyóiratcikkek, tanulmányok (5)

1. **Szekeres, A.**, Dienes, A.: Impact of the transition to international financial reporting standards on coverage calculation: Case study.
Network Intelligence Studies. 10 (19), 71-78, 2022. EISSN: 2344-1712.
2. **Szekeres, A.**, Hamad, M.: Examination and Comparison of the Profitability of a Company in Two Different Accounting Environments.
Annals of the University of Oradea. Economic Sciences. 29 (1), 305-313, 2020. ISSN: 1222-569X.
3. **Szekeres, A.**, Dékán Tamásné, O. I.: Analysis of the differences of financial statements prepared in conformity with IFRS by companies operating in the health care sector and another sector.
Annals of the University of Oradea: Economic Science. 28 (1), 185-193, 2019. ISSN: 1222-569X.
4. **Szekeres, A.**, Dékán Tamásné, O. I.: Examination and control of the efficiency of enterprises operating within the health care sector.
Corporate Ownership and Control. 17 (1), 173-182, 2019. ISSN: 1727-9232.
DOI: <http://dx.doi.org/10.22495/cocv17i1siart2>
5. **Szekeres, A.**, Dékán Tamásné, O. I.: Egy vállalat fizetőképességének vizsgálata nemzetközi számviteli viszonylatban.
International Journal of Engineering and Management Sciences. 3 (4), 332-342, 2018.
EISSN: 2498-700X.
DOI: [http://dx.doi.org/10.21791/IJEMS.2018.4.28.](http://dx.doi.org/10.21791/IJEMS.2018.4.28)

További közlemények

Folyóiratcikkek, tanulmányok (4)

6. Tömöri, G., Barta, I., **Szekeres, A.**: Az IFRS-ekre való áttérés és az eredménymanipuláció kapcsolatának vizsgálata az energetikai és a gyógyszeripari szektorban.
Controller Info. 11 (4), 2-6, 2023. ISSN: 2063-9309.
DOI: <http://dx.doi.org/10.24387/CI.2023.4.1>
7. **Szekeres, A.**, Barta, I., Tömöri, G.: Márkaérték becslése két nemzetközi számviteli környezetben működő vállalat példáján keresztül.
Controller Info. 11 (4), 23-27, 2023. ISSN: 2063-9309.
DOI: <http://dx.doi.org/10.24387/CI.2023.4.5>
8. Dékán Tamásné, O. I., **Szekeres, A.**, Bács, B. A., Oláh, Z.: Járt utat járatlanért?: Az IFRS beszámolásra áttérő vállalatok eltérő számviteli értékelési gyakorlatának vizsgálata.
In: Magyar Nemzeti Bank - Debreceni Egyetem kutatási konferencia Fenntartható gazdaság Versenyképesség és digitalizáció /szerk. Fenyves Veronika, Debreceni Egyetem, Debrecen, 145-166, 2022. ISBN: 9789634904014
9. Hamad, M., **Szekeres, A.**: Business valuation by the Mckinsey model, comparison of two different.
Economics & Working Capital. 1 (2), 13-17, 2019. ISSN: 2398-9491.

Konferenciaközlemények (1)

10. **Szekeres, A.**: Examination of profit after tax in the year of transition to IFRS.
In: Emerging Markets Economics and Business : Contributions of Young Researchers : Proceedings of the 11th International Conference of Doctoral Students and Young Researchers, Universităţii din Oradea este acreditată de CNCSIS, Oradea, 441-443, 2020.
ISBN: 9786061021123

A DEENK a Jelölt által az iDEa Tudóstérbe feltöltött adatok bibliográfiai és tudományometriai ellenőrzését a tudományos adatbázisok és a Journal Citation Reports Impact Factor lista alapján elvégezte.

Debrecen, 2024.02.26.

TÁBLÁZATJEGYZÉK

1. táblázat: A kutatási célok és hipotézisek összefoglaló táblázata.....	7
2. táblázat: Az IFRS-eket alkalmazó államok térségenként.....	11
3. táblázat: Az IFRS-ek alkalmazásának lehetőségei, illetve kötelezettségei az egyedi pénzügyi kimutatások összeállítására vonatkozóan	23
4. táblázat: Összefoglaló tábla az IFRS-eket alkalmazó vállalatok számáról a megjelent tanulmányok alapján (mértékegység: vállalatok száma).....	27
5. táblázat: Az IFRS-ekre áttért vállalatok főtevékenység szerinti megoszlása	43
6. táblázat: A kutatási célok, hipotézisek és módszerek összefoglaló táblázata.....	52
7. táblázat: Az 1. klaszterbe tartozó vállalatok leíró statisztikai elemzése a klaszteranalízist meghatározó csoportosítási ismérvek alapján	61
8. táblázat: A 2. klaszterbe tartozó vállalatok leíró statisztikai elemzése a klaszteranalízist meghatározó csoportosítási ismérvek alapján	62
9. táblázat: Összefoglaló táblázat a létrehozott klaszterek legfontosabb jellemzőiről	63
10. táblázat: Az alapsokaságba tartozó vállalatok két számviteli rendszer előírásai szerint kimutatott árbevételének leíró statisztikai elemzése klaszterenként a kiugró értékek kiszűrése előtt (adatok millió forintban)	64
11. táblázat: A magas befektetett eszköz igényű vállalatok két számviteli rendszerben kimutatott árbevétel adatainak Wilcoxon-féle rangösszeg próba eredménye a kiugró értékek kiszűrése előtt	67
12. táblázat: Az alacsony befektetett eszköz igényű vállalatok két számviteli rendszerben kimutatott árbevétel adatainak Wilcoxon-féle rangösszeg próba eredménye a kiugró értékek kiszűrése előtt	68
13. táblázat: Az alapsokaság két számviteli rendszer előírásai szerint kimutatott személyi jellegű ráfordításainak leíró statisztikai elemzése klaszterenként a kiugró értékek kiszűrése előtt (adatok millió forintban)	69
14. táblázat: A 1. klaszterbe tartozó vállalatok két számviteli rendszerben kimutatott személyi jellegű ráfordítás adatainak Wilcoxon-féle rangösszeg próba eredménye a kiugró értékek kiszűrése előtt.....	72
15. táblázat: A 2. klaszterbe tartozó vállalatok két számviteli rendszerben kimutatott személyi jellegű ráfordítás adatainak Wilcoxon-féle rangösszeg próba eredménye a kiugró értékek kiszűrése előtt.....	73
16. táblázat: Az alapsokaságba tartozó vállalatok két számviteli rendszer előírásai szerint kimutatott értékcsökkenési leírás leíró statisztikai elemzése klaszterenként a kiugró értékek kiszűrése előtt (adatok millió forintban)	74
17. táblázat: A 1. klaszterbe tartozó vállalatok két számviteli rendszerben kimutatott értékcsökkenési leírás adatainak Wilcoxon-féle rangösszeg próba eredménye a kiugró értékek kiszűrése előtt	78
18. táblázat: A 2. klaszterbe tartozó vállalatok két számviteli rendszerben kimutatott értékcsökkenési leírás adatainak Wilcoxon-féle rangösszeg próba eredménye a kiugró értékek kiszűrése előtt	79
19. táblázat: Az alapsokaság két számviteli rendszer előírásai szerint kimutatott pénzügyi műveletek ráfordításainak leíró statisztikai elemzése klaszterenként a kiugró értékek kiszűrése előtt (adatok millió forintban)	80
20. táblázat: A 1. klaszterbe tartozó vállalatok két számviteli rendszerben kimutatott pénzügyi műveletek ráfordítás adatainak Wilcoxon-féle rangösszeg próba eredménye a kiugró értékek kiszűrése előtt.....	82

21. táblázat: A 2. klaszterbe tartozó vállalatok két számviteli rendszerben kimutatott pénzügyi műveletek ráfordítás adatainak Wilcoxon-féle rangösszeg próba eredménye a kiugró értékek kiszűrése előtt.....	83
22. táblázat: Az alapsokaság két számviteli rendszer előírásai szerint kimutatott adóráfördítésének leíró statisztikai elemzése klaszterenként a kiugró értékek kiszűrése előtt (adatok millió forintban)	84
23. táblázat: A 1. klaszterbe tartozó vállalatok két számviteli rendszerben kimutatott adóráfördítés adatainak Wilcoxon-féle rangösszeg próba eredménye a kiugró értékek kiszűrése előtt.....	88
24. táblázat: A 2. klaszterbe tartozó vállalatok két számviteli rendszerben kimutatott adóráfördítés adatainak Wilcoxon-féle rangösszeg próba eredménye a kiugró értékek kiszűrése előtt.....	89
25. táblázat: A fennmaradt komponensek varianciájának alakulása a varimax rotáció elvégzése után.....	93
26. táblázat: A fennmaradt komponensek változókkal való korrelációinak erőssége	94
27. táblázat: A főkomponens regresszió eredménye.....	95
28. táblázat: A fennmaradt komponensek varianciájának alakulása a varimax rotáció elvégzése után.....	97
29. táblázat: A fennmaradt komponensek változókkal való korrelációinak erőssége	98
30. táblázat: A főkomponens regresszió eredménye.....	99
31. táblázat: A fennmaradt komponensek varianciájának alakulása a varimax rotáció elvégzése után.....	101
32. táblázat: A fennmaradt komponensek változókkal való korrelációinak erőssége ...	102
33. táblázat: A főkomponens regresszió eredménye.....	103
34. táblázat: A fennmaradt komponensek varianciájának alakulása a varimax rotáció elvégzése után.....	105
35. táblázat: A fennmaradt komponensek változókkal való korrelációinak erőssége ...	106
36. táblázat: A főkomponens regresszió eredménye.....	107
37. táblázat: A létrejött komponensekbe tartozó változók összefoglaló táblázata klaszterenként a két számviteli rendszerben.....	108
38. táblázat: A magas befektetett eszköz igényű vállalatok két számviteli rendszerben készült beszámoló adataiból számított ROS mutatóinak Wilcoxon-féle rangösszeg próba eredménye a kiugró értékek kiszűrése előtt	110
39. táblázat: Az alacsony befektetett eszköz igényű vállalatok két számviteli rendszerben készült beszámoló adataiból számított ROS mutatóinak Wilcoxon-féle rangösszeg próba eredménye a kiugró értékek kiszűrése előtt.....	111
40. táblázat: A magas befektetett eszköz igényű vállalatok két számviteli rendszerben készült beszámoló adataiból számított ROA mutatóinak Wilcoxon-féle rangösszeg próba eredménye a kiugró értékek kiszűrése előtt	112
41. táblázat: Az alacsony befektetett eszköz igényű vállalatok két számviteli rendszerben készült beszámoló adataiból számított ROA mutatóinak Wilcoxon-féle rangösszeg próba eredménye a kiugró értékek kiszűrése előtt	113
42. táblázat: A magas befektetett eszköz igényű vállalatok két számviteli rendszerben készült beszámoló adataiból számított ROE mutatóinak Wilcoxon-féle rangösszeg próba eredménye a kiugró értékek kiszűrése előtt	115
43. táblázat: Az alacsony befektetett eszköz igényű vállalatok két számviteli rendszerben készült beszámoló adataiból számított ROE mutatóinak Wilcoxon-féle rangösszeg próba eredménye a kiugró értékek kiszűrése előtt.....	116

44. táblázat: A ROE-t magyarázó véletlen hatású panel regressziós modell eredményei a magas befektetett eszköz igényű vállalatok esetében	117
45. táblázat: A ROE-t magyarázó véletlen hatású panel regressziós modell eredményei az alacsony befektetett eszköz igényű vállalatok esetében.....	120
46. táblázat: A kutatási célok, hipotézisek, módszerek és eredmények összefoglaló táblázata	129
47. táblázat: A felállított hipotézisek, az alkalmazott módszertan és az eredmények összefoglaló táblázata	134

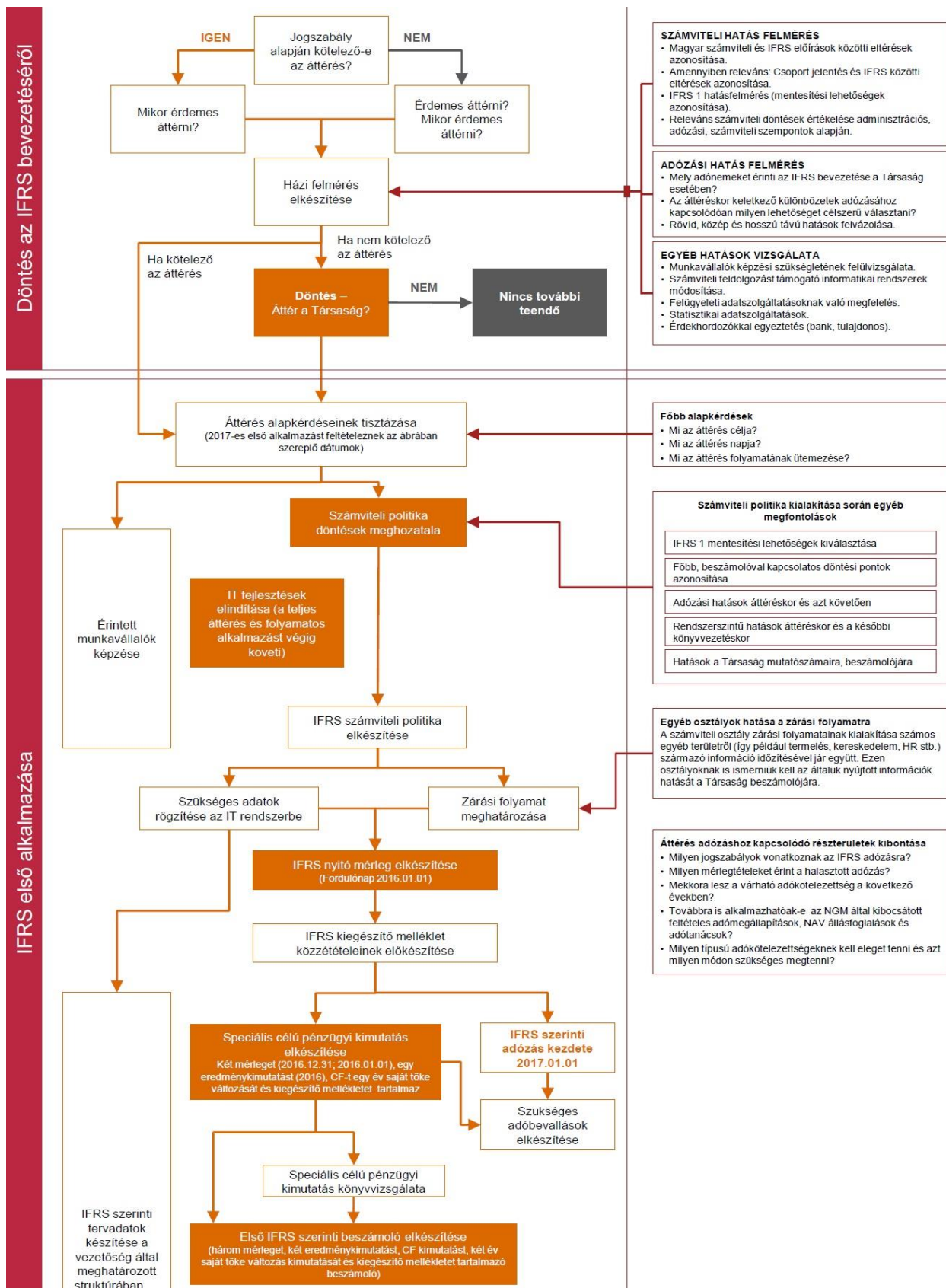
ÁBRAJEGYZÉK

1. ábra: A számviteli beszámolóban szereplő információk érintettjei.....	9
2. ábra: Az IFRS-ekre történő áttéréshez szükséges előkészületi folyamatok szakaszai a nem pénzügyi szektor, illetve a pénzügyi szektor esetében.....	25
3. ábra: Az IFRS-ekre áttérő vállalatok ágazatok szerinti megoszlása	28
4. ábra: A Du-Pont mutatószámrendszer összefüggései	34
5. ábra: Az IFRS-ekre történő áttérés időpontjai.....	37
6. ábra: Az IFRS áttérés szabályai és az új standardok	38
7. ábra: A vizsgált sokaság (134 vállalat) főtevékenység szerinti megoszlása	44
8. ábra: A kutatás módszertanának folyamatábrája	48
9. ábra: A klaszteranalízis alkalmazásával a Befektetett eszközök aránya, a Készletek aránya, valamint az Összes eszköz forgási sebessége mutatók alapján létrehozott klaszterek.....	54
10. ábra: Az 1. klaszterben lévő vállalatok megoszlása tőzsdei jelenlét alapján (mértékegység: vállalatok).....	55
11. ábra: A 2. klaszterben lévő vállalatok megoszlása tőzsdei jelenlét alapján (mértékegység: vállalatok száma)	56
12. ábra: Az 1. klaszterben lévő vállalatok megoszlása az áttérés indoka alapján (mértékegység: vállalatok száma)	57
13. ábra: A 2. klaszterben lévő vállalatok megoszlása az áttérés indoka alapján (mértékegység: vállalatok száma)	58
14. ábra: Az 1. klaszterben lévő vállalatok megoszlása a főtevékenységük alapján (mértékegység: vállalatok száma)	59
15. ábra: A 2. klaszterben lévő vállalatok megoszlása a főtevékenységük alapján (mértékegység: vállalatok száma)	60
16. ábra: Az alapsokaságba tartozó vállalatok két számviteli rendszer előírásai szerint kimutatott árbevétel adatainak eloszlása klaszterenként a kiugró értékek kiszűrését követően.....	66
17. ábra: Az alapsokaságba tartozó vállalatok két számviteli rendszer előírásai szerint kimutatott személyi jellegű ráfordítás adatainak eloszlása klaszterenként a kiugró értékek kiszűrését követően.....	71
18. ábra: Az alapsokaságba tartozó vállalatok két számviteli rendszer előírásai szerint kimutatott értékcsökkenési leírás adatainak eloszlása klaszterenként a kiugró értékek kiszűrését követően.....	77
19. ábra: Az alapsokaságba tartozó vállalatok két számviteli rendszer előírásai szerint kimutatott pénzügyi műveletek ráfordítás adatainak eloszlása klaszterenként a kiugró értékek kiszűrését követően.....	81
20. ábra: Az alapsokaságba tartozó vállalatok két számviteli rendszer előírásai szerint kimutatott adóráfordítás adatainak eloszlása klaszterenként a kiugró értékek kiszűrését követően.....	87
21. ábra: A magas befektetett eszköz igényű vállalatok magyar számviteli környezetben közzétett beszámoló adatai alapján elvégzett főkomponensanalízis eredménye	92
22. ábra: A magas befektetett eszköz igényű vállalatok IFRS-ek előírásai szerint készült pénzügyi kimutatások adatai alapján elvégzett főkomponensanalízis eredménye.....	96
23. ábra: Az alacsony befektetett eszköz igényű vállalatok magyar számviteli környezetben közzétett beszámoló adatai alapján elvégzett főkomponensanalízis eredménye.....	100

24. ábra: Az alacsony befektetett eszköz igényű vállalatok IFRS-ek előírásai szerint készült pénzügyi kimutatások adatai alapján elvégzett főkomponensanalízis eredménye	104
25. ábra: A ROE mutató eltéréselemzése a magas befektetett eszköz igényű vállalatok esetében	119
26. ábra: A ROE mutató eltéréselemzése az alacsony befektetett eszköz igényű vállalatok esetében	121

MELLÉKLETEK

1. számú melléklet: Az IFRS-ekre történő áttérés folyamata

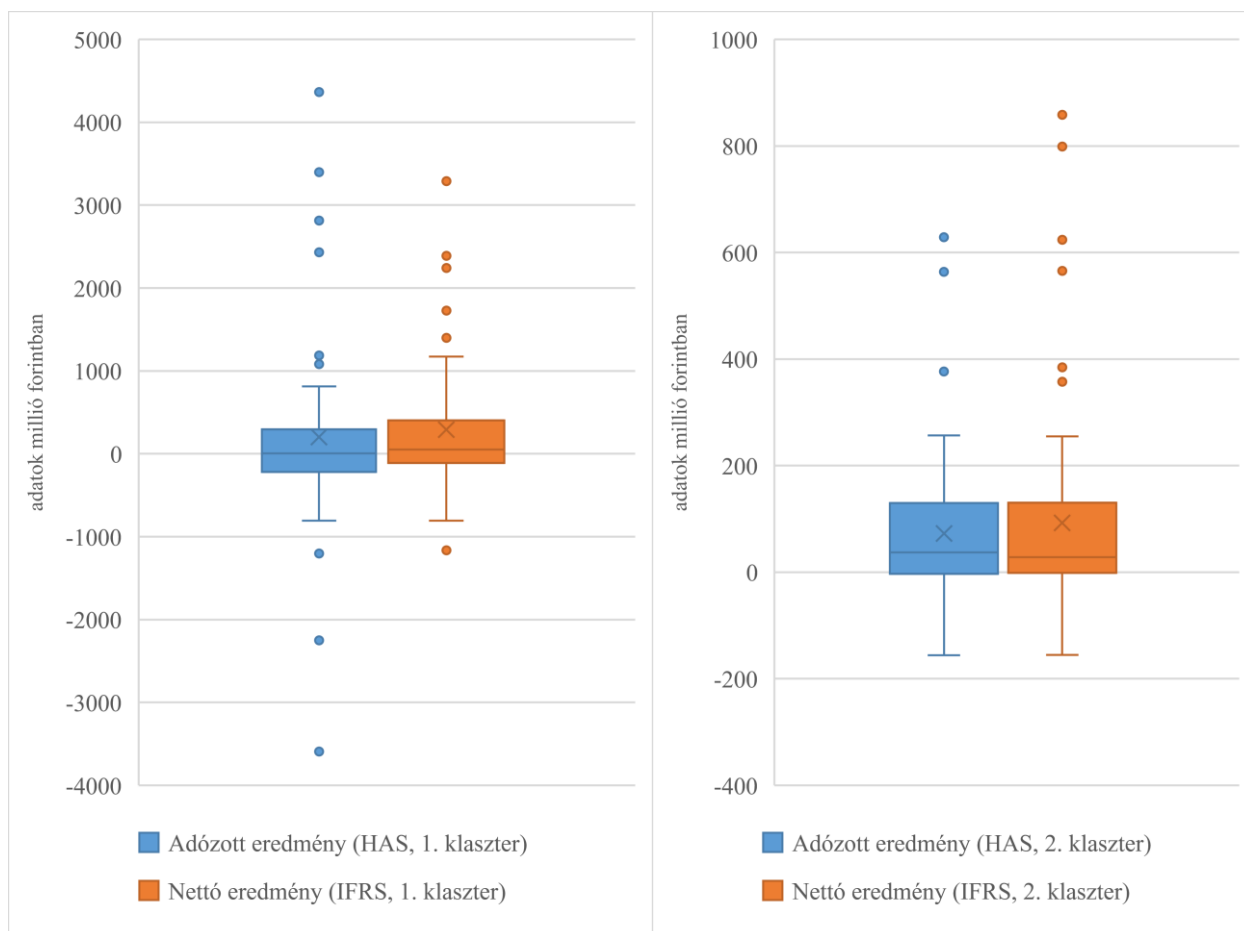
Forrás: PWC (2017)

2. számú melléklet: Az alapsokaság két számviteli rendszer előírásai szerint kimutatott eredményének leíró statisztikai elemzése klaszterenként a kiugró értékek kiszűrése előtt (adatok millió forintban)

	Magas befektetett eszköz igényű vállalatok		Alacsony befektetett eszköz igényű vállalatok	
	HAS	IFRS	HAS	IFRS
Átlag	547,82	866,88	564,49	605,19
Standard hiba	4083,13	4277,83	188,58	192,00
Medián	32,39	99,00	50,35	49,50
Szórás	30004,75	31435,50	1686,74	1717,33
Csúcsosság	32,69	31,37	26,69	30,38
Ferdeség	-4,49	-4,36	4,79	5,01
Terjedelem	271937,00	278656,00	11933,59	12678,47
Minimum	-190142,00	-197151,00	-155,59	-155,25
Maximum	81795,00	81505,00	11778,00	12523,22
Elemzszám	54,00	54,00	80,00	80,00
Interkvartilis terjedelelem	1176,20	896,89	187,69	217,33
Relatív szórás	54,77	36,26	2,99	2,84
25%	-160,48	-72,34	9,45	11,48
75%	1015,72	824,56	197,14	228,81

Forrás: Saját szerkesztés

3. számú melléklet: Az alapsokaságba tartozó vállalatok két számviteli rendszer előírásai szerint kimutatott adózott eredmény adatainak eloszlása klaszterenként a kiugró értékek kiszűrését követően

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

4. számú melléklet: A 1. klaszterbe tartozó vállalatok két számviteli rendszerben kimutatott eredmény adatainak Wilcoxon-féle rangösszeg próba eredménye a kiugró értékek kiszűrése előtt

Előjel	Elemszám	Rangösszeg	Elvárt érték
Pozitív	21	586	739,5
Negatív	30	893	739,5
Nulla	3	6	6
Összesen	54	1485	1485
H0: Adózott eredmény = Nettó eredmény			
Z = -1,322			
p = 0,1862*			
r = 0,1799			

**Szignyifikáns p < 0,05 szinten*

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

5. számú melléklet: A 2. klaszterbe tartozó vállalatok két számviteli rendszerben kimutatott eredmény adatainak Wilcoxon-féle rangösszeg próba eredménye a kiugró értékek kiszűrése előtt

Előjel	Elemszám	Rangösszeg	Elvárt érték
Pozitív	43	1818	1617
Negatív	34	1416	1617
Nulla	3	6	6
Összesen	80	3240	3240
H0: Adózott eredmény = Nettó eredmény			
Z = 0,9640			
p = 0,3350*			
r = 0,1078			

*Szigifikáns $p < 0,05$ szinten

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

6. számú melléklet: A magas befektetett eszköz igényű vállalatok magyar számviteli környezetben közzétett beszámoló adatai alapján elvégzett főkomponensanalízis eredménye

Megnevezés	Sajátérték	Különbség	Részarány	Kumulált részarány
1. komponens	6,9137	5,1859	0,6914	0,6914
2. komponens	1,7278	0,7282	0,1728	0,8642
3. komponens	0,9996	0,8101	0,1000	0,9641
4. komponens	0,1895	0,1052	0,0190	0,9831
5. komponens	0,0843	0,0251	0,0084	0,9915
6. komponens	0,0592	0,0387	0,0059	0,9974
7. komponens	0,0205	0,0166	0,0021	0,9995
8. komponens	0,0039	0,003	0,0004	0,9999
9. komponens	0,0009	0,0004	0,0001	0,9999
10. komponens	0,0005		0,0000	1,0000

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

7. számú melléklet: A magas befektetett eszköz igényű vállalatok IFRS-ek számviteli környezetben közzétett beszámoló adatai alapján elvégzett főkomponensanalízis eredménye

Megnevezés	Sajátérték	Különbség	Részarány	Kumulált részarány
1. komponens	7,8369	6,2906	0,7837	0,7837
2. komponens	1,5463	1,1964	0,1546	0,9383
3. komponens	0,3499	0,2156	0,0350	0,9733
4. komponens	0,1343	0,0477	0,0134	0,9867
5. komponens	0,0866	0,0576	0,0087	0,9954
6. komponens	0,029	0,0154	0,0029	0,9983
7. komponens	0,0136	0,0115	0,0014	0,9997
8. komponens	0,0021	0,0006	0,0002	0,9999
9. komponens	0,0015	0,0004	0,0002	1,0000
10. komponens	0,0002		0,0000	1,0000

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

8. számú melléklet: Az alacsony befektetett eszköz igényű vállalatok magyar számviteli környezetben közzétett beszámoló adatai alapján elvégzett főkomponensanalízis eredménye

Megnevezés	Sajátérték	Különbség	Részarány	Kumulált részarány
1. komponens	7,9663	6,8844	0,7966	0,7966
2. komponens	1,0819	0,75	0,1082	0,9048
3. komponens	0,3319	0,0956	0,0332	0,9380
4. komponens	0,2363	0,0408	0,0236	0,9616
5. komponens	0,1955	0,0989	0,0196	0,9812
6. komponens	0,0966	0,0408	0,0097	0,9909
7. komponens	0,0558	0,0311	0,0056	0,9964
8. komponens	0,0247	0,0149	0,0025	0,9989
9. komponens	0,0098	0,0004	0,0010	0,9999
10. komponens	0,0011		0,0001	1,0000

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

9. számú melléklet: Az alacsony befektetett eszköz igényű vállalatok IFRS-ek számviteli környezetben közzétett beszámoló adatai alapján elvégzett főkomponensanalízis eredménye

Megnevezés	Sajátérték	Különbség	Résarány	Kumulált résarány
1. komponens	7,8682	6,7273	0,7868	0,7868
2. komponens	1,1409	0,851	0,1141	0,9009
3. komponens	0,2899	0,0351	0,0290	0,9299
4. komponens	0,2548	0,0767	0,0255	0,9554
5. komponens	0,1781	0,0448	0,0178	0,9732
6. komponens	0,1333	0,0745	0,0133	0,9865
7. komponens	0,0588	0,0122	0,0059	0,9924
8. komponens	0,0466	0,0226	0,0047	0,9971
9. komponens	0,024	0,0004	0,0024	0,9995
10. komponens	0,0050		0,0005	1,0000

Forrás: Saját szerkesztés, 2024